

Samhällsekonomi och finansförvaltning

2

Förslag till statsbudget för 2004

Samhällsekonomi och finansförvaltning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	11
2	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	13
2.1	Omfattning.....	13
2.2	Utgiftsutveckling	14
3	Politikområde Effektiv statsförvaltning.....	17
3.1	Omfattning.....	17
3.2	Utgiftsutveckling	18
3.3	Mål	19
3.4	Politikens inriktning	19
3.5	Insatser	19
3.5.1	Insatser inom politikområdet.....	19
3.5.2	Insatser utanför politikområdet	19
3.6	Resultatbedömning.....	19
3.6.1	Resultat	19
3.6.2	Analys och slutsatser	26
3.7	Revisionens iakttagelser.....	26
4	Ekonomisk styrning och kontroll	27
4.1	Omfattning.....	27
4.2	Mål	27
4.3	Politikens inriktning	27
4.4	Insatser	28
4.4.1	Insatser inom politikområdet.....	28
4.4.2	Insatser utanför politikområdet	29
4.5	Resultatbedömning.....	29
4.5.1	Resultat	29
4.6	Analys och slutsatser	32
5	Styrning, ledning, verksamhetsutveckling	35
5.1	Omfattning.....	35
5.2	Mål	35
5.3	Politikens inriktning	35
5.4	Insatser	36
5.4.1	Styrning, ledning, organisation	36
5.4.2	Elektronisk förvaltning.....	37

5.4.3	Service.....	38
5.4.4	Övriga insatser inom politikområdet	38
5.4.5	Insatser utanför politikområdet.....	39
5.5	Resultatbedömning.....	39
5.5.1	Resultat.....	39
5.5.2	Övriga resultat	40
5.5.3	Analys och slutsatser	41
6	Statliga arbetsgivarfrågor	43
6.1	Omfattning	43
6.2	Mål	43
6.3	Politikens inriktning och måluppfyllelse	43
6.4	Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen	45
6.5	Insatser	48
6.6	Resultatbedömning.....	48
6.6.1	Resultat.....	48
6.6.2	Resultatet i enskilda delverksamheter inom området	49
6.6.3	Analys och slutsatser.....	50
7	Statistik.....	51
7.1	Omfattning	51
7.2	Mål	51
7.3	Politikens inriktning.....	51
7.4	Insatser	52
7.4.1	Insatser inom delområdet	52
7.4.2	Insatser utanför delområdet.....	52
7.5	Resultatbedömning.....	53
7.5.1	Resultat.....	53
7.5.2	Analys och slutsatser	54
8	Prognos- och uppföljningsverksamhet.....	55
8.1	Omfattning	55
8.2	Mål	55
8.3	Politikens inriktning.....	55
8.4	Insatser	55
8.4.1	Insatser inom politikområdet	55
8.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	56
8.5	Resultatbedömning.....	56
8.5.1	Resultat.....	56
8.5.2	Analys och slutsatser.....	58
9	Fastighetsförvaltning	59
9.1	Omfattning	59
9.2	Mål	59
9.3	Politikens inriktning.....	59
9.4	Förutsättningar	60
9.5	Resultatbedömning.....	60
10	Budgetförslag	63
10.1	1:1 Konjunkturinstitutet	63
10.2	1:2 Ekonomistyrningsverket.....	63
10.3	1:3 Statskontoret	65

10.4	1:4 Täckning av merkostnader för lokaler.....	66
10.5	1:5 Statistiska centralbyrån.....	66
10.6	1:6 Hushålls- och bostadsstatistik	67
10.7	1:7 Kammarkollegiet.....	68
10.8	1:8 Nämnden för offentlig upphandling.....	68
10.9	1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd	69
10.10	1:10 Ekonomiska rådet	69
10.11	1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor.....	70
10.12	1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.	71
10.13	Statens fastighetsverk	71
10.14	Fortifikationsverket.....	72
11	Politikområde Finansiella system och tillsyn.....	75
11.1	Omfattning.....	75
11.2	Utgiftsutveckling	76
11.3	Mål	76
11.4	Politikens inriktning	76
11.5	Insatser	77
11.5.1	Insatser utanför politikområdet.....	77
11.6	Resultatbedömning.....	77
11.6.1	Resultat.....	77
11.6.2	Analys och slutsatser	79
11.7	Revisionens iakttagelser.....	79
12	Reglering och tillsyn av det finansiella systemet	81
12.1	Omfattning.....	81
12.2	Mål	81
12.3	Politikens inriktning	81
12.4	Insatser	82
12.4.1	Insatser inom politikområdet.....	82
12.5	Resultatbedömning.....	83
12.5.1	Resultat.....	84
12.5.2	Analyser och slutsatser	85
13	Statsskuldsförvaltning.....	87
13.1	Omfattning.....	87
13.2	Mål	87
13.3	Politikens inriktning.....	87
13.4	Insatser	88
13.5	Resultatbedömning.....	88
13.5.1	Resultat.....	88
13.5.2	Analys och slutsatser	89
14	Statliga garantier och särskilda åtaganden.....	91
14.1	Omfattning.....	91
14.2	Mål	91
14.3	Politikens inriktning.....	91
14.4	Insatser	91
14.5	Resultatbedömning.....	92
14.5.1	Resultat.....	92
14.5.2	Analys och slutsatser	94

15	Övrig finansiell förvaltning	95
15.1	Omfattning	95
15.2	Mål	95
15.3	Politikens inriktning.....	95
15.4	Insatser	96
15.4.1	Insatser inom politikområdet	96
15.5	Resultatbedömning.....	97
15.5.1	Resultat.....	97
15.5.2	Analyser och slutsatser.....	101
16	Internationella finansiella institutioner	103
16.1	Omfattning	103
16.2	Mål	103
16.3	Politikens inriktning.....	103
16.4	Insatser	104
16.4.1	Insatser inom politikområdet	104
16.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	104
16.5	Resultat.....	105
17	Tillsyn av spelmarknaden.....	107
17.1	Omfattning	107
17.2	Mål	107
17.3	Politikens inriktning.....	107
17.4	Insatser	107
17.5	Resultatbedömning.....	108
17.5.1	Resultat.....	108
17.5.2	Analys och slutsatser.....	109
17.6	Vinstdelning till föreningslivet, m.m.....	110
18	Budgetförslag	113
18.1	2:1 Finansinspektionen	113
18.2	2:2 Insättningsgarantinämnden	114
18.3	2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader.....	115
18.4	2:4 Bokföringsnämnden	116
18.5	2:5 Insatser i internationella finansieringsinstitutioner	117
18.6	2:6 Avsättning för garantiverksamhet	117
18.7	Premiepensionsmyndigheten.....	118
19	Anslag som inte ingår i något politikområde	119
19.1	90:1 Riksrevisionen.....	119

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	12
2.1 Utgiftsutvecklingen inom området	14
2.2 Härledning av ramnivån 2004–2006, för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	14
3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet Effektiv statsförvaltning	18
3.2 Redovisning av politikområdets anslagsutfall fördelat på delområden i 2002–03 års verksamhetsstruktur	19
3.3 Specifikation av ekonomiskt utfall 2002 per delområde (enligt 2002–03 års struktur).....	20
3.4 Politikområdets avgiftsintäkter 2001–02.....	20
3.5 Andel övriga intäkter i politikområdet Effektiv statsförvaltning.....	20
3.6 Politikområdets driftkostnader per årsarbetskraft över perioden 1997–2002	21
3.7 EA-resultat i politikområde Effektiv statsförvaltning	23
4.1 Ekonomiadministrativa värden (procent)	30
4.2 RRV:s revisionsberättelser över granskade myndigheter	31
4.3 Avslutade rapporter från effektivitetsrevisionen 1998–2002	32
7.1 Nyckeltal för SCB:s verksamhet	53
7.2 Nyckeltal för det statistiska systemet	53
8.1 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år	57
8.2 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år	57
9.1 Statens byggnader, mark och annan fast egendom	59
9.2 Nyckeltal för fastighetsförvaltning	60
10.1 Anslagsutveckling för 1:1 Konjunkturinstitutet	63
10.2 Uppdragsverksamhet.....	63
10.3 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:1 Konjunkturinstitutet.....	63
10.4 Anslagsutveckling för 1:2 Ekonomistyrningsverket	63
10.5 Uppdragsverksamhet.....	64
10.6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:2 Ekonomistyrningsverket	64
10.7 Anslagsutveckling för 1:3 Statskontoret	65
10.8 Offentligrättslig verksamhet.....	65
10.9 Uppdragsverksamhet.....	65
10.10 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:3 Statskontoret	65
10.11 Anslagsutveckling för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	66
10.12 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler.....	66
10.13 Anslagsutveckling för 1:5 Statistiska centralbyrån.....	66
10.14 Uppdragsverksamhet.....	66
10.15 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:5 Statistiska centralbyrån	67
10.16 Anslagsutveckling för 1:6 Hushålls- och bostadsstatistik	67
10.17 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:6 Hushålls- och bostadsstatistik.....	67

10.18	Anslagsutveckling för 1:7 Kammarkollegiet.....	68
10.19	Uppdragsverksamhet	68
10.20	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:7 Kammarkollegiet.....	68
10.21	Anslagsutveckling för 1:8 Nämnden för offentlig upphandling	68
10.22	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:8 Nämnden för offentlig upphandling.....	69
10.23	Anslagsutveckling för 1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd.....	69
10.24	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:9 Statens Kvalitets- och kompetensråd	69
10.25	Anslagsutveckling för 1:10 Ekonomiska rådet.....	69
10.26	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:10 Ekonomiska rådet.....	70
10.27	Anslagsutveckling för 1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor	70
10.28	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor ..	70
10.29	Anslagsutveckling för 1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.	71
10.30	Uppdragsverksamhet	71
10.31	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.	71
10.32	Uppgifter om det ekonomiska läget för Statens fastighetsverk.....	72
10.33	Investeringsplan för Statens fastighetsverk 2003–2006	72
10.34	Uppgifter om det ekonomiska läget för Fortifikationsverket.....	73
10.35	Investeringsplan för Fortifikationsverket 2003–2006.....	73
11.1	Utgiftsutveckling inom politikområde Finansiella system och tillsyn	76
11.2	Specifikation av ekonomiskt utfall 2000–2002	77
11.3	EA-resultat i PO Finansiella system	79
12.1	Procentuell fördelning av Finansinspektionens kostnader per verksamhetsgren i löpande priser	84
12.2	Antalet ärenden som anmäldes till Ekobrottsmyndigheten	84
12.3	Genomsnittlig handläggningstid i dagar för tillstånds och anmälningsärenden ..	85
14.1	Resultat av Riksgäldskontorets garantiverksamhet 1998–2002.....	93
14.2	Resultatutveckling m.m. i Venantius.....	93
15.1	Resultat för in- och utlåningen inom statens internbank.....	97
15.2	Resultat för kapitalförvaltningen.....	98
15.3	Antal registrerade fonder och fondförvaltare den 31 dec resp. år.....	99
15.4	Andelen aktiva väljare i %.....	99
15.5	Värde fördelat på fondkategori.....	99
15.6	Förvaltaravgift och genomsnittliga rabatter för respektive fondkategori	99
15.7	Antal pensionssparare som gjort byten uppdelat på ålder och kön	100
15.8	PPM:s kontakter med pensionsspararna fördelar sig enligt följande.....	100
16.1	Euro-kursens utveckling.....	105
16.2	Nordiska investeringsbankens utdelning m.m.	105
16.3	De internationella finansiella institutionernas beräknade ekonomiska värde – svensk andel.....	105
16.4	Garantier till internationella finansiella institutioner avseende garantikapital..	105
16.5	Kreditgaranti till NIB:s projektinvesteringslån.....	106
17.1	Överskott från spel på värdeautomater - historik.....	111
18.1	Anslagsutveckling för 2:1 Finansinspektionen.....	113
18.2	Offentligrättslig verksamhet	113
18.3	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:1 Finansinspektionen.....	114
18.4	Anslagsutveckling för 2:2 Insättningsgarantinämnden.....	114
18.5	Offentligrättslig verksamhet	114
18.6	Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:2 Insättningsgarantinämnden....	115
18.7	Anslagsutveckling för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader.....	115

18.8 Budget för Riksgäldskontorets garantiverksamhet	115
18.9 Budget för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank i Riksgäldskontoret	116
18.10 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	116
18.11 Anslagsutveckling för 2:4 Bokföringsnämnden.....	116
18.12 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:4 Bokföringsnämnden.....	116
18.13 Anslagsutveckling för 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner .	117
18.14 Härledning av anslagsnivå för 2004–2006, för 2:5 Insatser i internationella finansieringsinstitutioner.....	117
18.15 Anslagsutveckling för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet.....	117
18.16 Härledning av anslagsnivå för 2004–2006, för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet	118
18.17 PPM:s lån i Riksgäldskontoret.....	118
18.18 Offentligrättslig verksamhet.....	118
19.1 Anslagsutvecklingen för 90:1 Riksrevisionen	119
19.2 Offentligrättslig verksamhet.....	120
19.3 Uppdragsverksamhet.....	120
19.4 Låneram för Riksrevisionen	120

Diagramförteckning

6.1 Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994-2001	43
6.2 Fördelning av män och kvinnor med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer, 1998-2002	44
6.3 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid.....	44

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

---

1. bemyndigar regeringen att besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån inom en ram av högst 7 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 10.13),
2. bemyndigar regeringen att besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån inom en ram av högst 6 200 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i mark, anläggningar och lokaler i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 10.14),
3. godkänner investeringsplan för Statens fastighetsverk i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 10.13),
4. godkänner investeringsplan för Fortifikationsverket i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 10.14),
5. godkänner att vissa avgifter för tillstånd och anmälningar hos Finansinspektionen redovisas mot ramanslaget 2:1 *Finansinspektionen* i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 18.1),
6. bemyndigar regeringen att för 2004 besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret om högst 200 000 000 kronor för att tillgodose Premiepensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar (avsnitt 18.7),
7. för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 2 *Sambällsekonomi och finansförvaltning*, såvitt avser anslag som står till regeringens disposition, enligt följande uppställning:

Riksrevisionens styrelse föreslår att riksdagen

8. bemyndigar Riksrevisionen att för 2004 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten inom en ram av högst 45 000 000 kronor (avsnitt 19.1),
9. för budgetåret 2004 anvisar anslag under utgiftsområde 2 *Samhällsekonomi och finansförvaltning*, såvitt avser anslag för Riksrevisionen, enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Konjunkturinstitutet	ramanslag	46 694
1:2 Ekonomistyrningsverket	ramanslag	86 371
1:3 Statskontoret	ramanslag	89 730
1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	ramanslag	425
1:5 Statistiska centralbyrån	ramanslag	429 501
1:6 Hushålls- och bostadsstatistik ¹	ramanslag	0
1:7 Kammarkollegiet	ramanslag	29 128
1:8 Nämnden för offentlig upphandling	ramanslag	7 957
1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd	ramanslag	12 853
1:10 Ekonomiska rådet	ramanslag	2 415
1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor	ramanslag	2 458
1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.	ramanslag	7 714 000
2:1 Finansinspektionen	ramanslag	175 216
2:2 Insättningsgarantinämnden	ramanslag	5 557
2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	ramanslag	261 336
2:4 Bokföringsnämnden	ramanslag	8 034
2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner	ramanslag	56 000
2:6 Avsättning för garantiverksamhet	ramanslag	1 400
90:1 Riksrevisionen ²	ramanslag	269 067
Summa		9 198 142

¹ Tidigare benämnt Folk- och bostadsstatistik

² Anslag avsett för Riksrevisionen

2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2.1 Omfattning

I utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ingår två politikområden, Effektiv statsförvaltning och Finansiella system och tillsyn.

Förutom de båda politikområdena finns inom utgiftsområdet ett anslag som inte inordnats i något politikområde eftersom regeringen inte förfogar över det. Det gäller det på förslag av Riksrevisionens styrelse uppförda anslaget 90:1 *Riksrevisionen*.

Riksrevisionen, som inledde sin verksamhet den 1 juli 2003, är en ny självständig revisionsmyndighet under riksdagen. Myndigheten ersätter Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket (RRV).

Politikområdet Effektiv statsförvaltning omfattar frågor om ekonomisk styrning och kontroll, förvaltningsutveckling, statliga arbetsgivarfrågor, statistik, prognos- och uppföljningsverksamhet samt fastighetsförvaltning m.m. Kostnader för att avveckla RRV räknas hit. I bilaga 1 redovisas särskilt vissa frågor om statsförvaltningens utveckling.

Politikområdet Finansiella system och tillsyn innefattar frågor om reglering och tillsyn av det finansiella systemet, statsskuldsförvaltning, statliga finansierings- och garantiåtaganden, pensionsadministration, finansiell redovisning, internationellt finansiellt samarbete samt tillsyn av spelmarknaden.

Utgiftsområdets innehåll och struktur är i princip densamma som förra året. Det innebär att politikområden och delområden presenteras ungefär på samma sätt som i budgetpropositionen för 2003. Vissa mindre förändringar i enstaka delområden och i anslagsstrukturen har dock skett. Bland annat har vissa anslag och äldreanslag upphört respektive avvecklats.

Det tidigare reservationsanslaget 1:6 *Hushålls- och bostadsstatistik*¹ har för budgetåret 2004 ersatts av ett ramanslag (se volym 1, kapitel 7.5). Hanteringen av beräknad utgående reservation på anslaget redovisas i budgetförslaget (avsnitt 10).

---

¹ Nuvarande benämning Folk- och bostadsstatistik

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutvecklingen inom området

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
Politikområde Effektiv Statsförvaltning	8 341	8 460	8 488	8 422	8 651	9 012
Politikområde Finansiella system och tillsyn ²	505	539	563	549	560	511
- Varav del av politikområdet i utgiftsområde 2	(469)	(500)	(523)	(508)	(517)	(468)
Anslag till Riksrevisionen	–	118	118	269	275	280
Anslag till Riksdagens revisorer	28	14	15	–	–	–
Anslag till Riksdagens revisorer: Avvecklingskostnader	–	1	1	–	–	–
Totalt för utgiftsområde 2²	8 838	9 092	9 145	9 198	9 443	9 760

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I summan för Uo2 ingår inte anslaget (Uo17) 2:1 *Lotteriinspektionen*. Anslaget ingår dock i beloppen för politikområdet Finansiella system och tillsyn

Utfallet 2002 blev ca 84 miljoner kronor högre än de medel som anvisades i statsbudgeten. Differensen hänför sig främst till statliga tjänstepensioner, vars utfall blev 91 miljoner kronor högre än i statsbudgeten. Anslaget hade dock budgeterats utifrån det anslagssparande som upparbetats på anslaget.

Utgiftsutvecklingen mellan 2002 och 2003 förklaras främst av variationer i statliga tjänstepensioner, revisionsreformen, förstärkt tillsyn samt vissa ytterligare mindre justeringar.

Som referens till utgiftsprognosen för 2003 kan nämnas att ackumulerat utfall t.o.m. juni 2003 motsvarar ca 49 procent av anvisade medel.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2004–2006, för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	9 078	9 078	9 078
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	49	80	103
Beslut	43	41	-14
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-65	-165	-165
Volym	-53	-53	296
Överföring till/från andra utgiftsområden	-53	-49	-48
Övrigt	199	511	511
Ny ramnivå	9 198	9 443	9 760

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Utgiftsutvecklingen mellan 2003 och 2006 förklaras främst av följande faktorer:

- ny riskvärdering av garantin för Venantius AB,
- makro- och volymförändringar avseende statliga tjänstepensioner (förändrade prisbasbelopp m.m.),
- revisionsreformen, dvs. avvecklingen av Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer samt uppbyggnaden av Riksrevisionen,
- pris- och löneomräkning av förvaltningsanslag,
- kapitalhöjningen i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) som upphör 2005,
- förstärkning av Finansinspektionen,
- en överföring från utgiftsområde 1 anslaget 90:5 *Regeringskansliet* till anslaget 1:2 *Ekonomistyrningsverket* samt
- ytterligare några mindre överföringar från utgiftsområde 3, 9 och 25 avseende medel för teckenspråkstolkare och statistik samt mindre överföringar till utgiftsområde 14 och 17 för lönestatistik och arkivkostnader.

I beräknade belopp för förvaltningsanslag från och med 2004 ingår kompensation för avgiftsbelagd årlig revision. Anledningen är att från och med 2004 skall i princip all årlig revision avgifts-

beläggas (prop. 2002/03:63, bet. 2002/03:FiU27, rskr. 2002/03:189). Avgifter och ersättningar tillförs statskassan och redovisas mot inkomsttitel. För anslagsfinansierade myndigheter som under 2003 inte erlägger någon avgift för

årlig revision medför föreslagen nyordning en tillkommande kostnad. Vissa myndigheter föreslås kompenseras för denna kostnad genom en nivåhöjning av anslagen från och med nästa år.

3 Politikområde Effektiv statsförvaltning

3.1 Omfattning

Politikområdet skall bidra till att hela statsförvaltningen bedrivs effektivt och utvecklas i önskad riktning samt att statsförvaltningen uppfyller höga krav på rättssäkerhet, effektivitet och demokrati.

Politikområdet omfattar verksamhet inom skilda områden som ekonomisk styrning och kontroll, förvaltningsutveckling, statliga arbetsgivarfrågor, statistik, prognosverksamhet samt fastighetsförvaltning.

Trots att verksamheten är av mycket skiftande karaktär, finns följande gemensamma nämnare:

- att den avser framtagande av beslutsunderlag i vid mening (granskningar, utvärderingar, prognoser, statistik och analyser) eller
- att den avser inomstatliga stödtjänster (administrativa, ekonomiska, tekniska m.m.),
- att beslutsunderlagen och tjänsterna avser statsförvaltningen som helhet och inte enskilda sektorer, samt
- att den syftar till att samordna och driva på utvecklingen när det gäller bl.a. redovisning och ekonomistyrning, IT-användning, inköpssamordning, kvalitetsarbete och genomförandet av det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet inom staten.

Viss begränsad renodling och omstrukturering av politikområdet har skett i förhållande till förra årets budgetproposition. Antalet myndigheter och anslag är färre samtidigt som två delområden ändras.

I politikområdet ingår tolv myndigheter. Det är Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Kammarkollegiet, Nämnden för offentlig upphandling, Statistiska centralbyrån, Statens kvalitets- och kompetensråd, Konjunkturinstitutet, Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Arbetsgivarverket, Statens pensionsverk, Ekonomiska rådet samt vissa nämnder. Riksrevisionsverket är under avveckling.

Vidare ingår fyra anslag som regeringen eller berörda myndigheter disponerar – anslagen 1:4 *Täckning av merkostnader för lokaler*, 1:6 *Hushålls- och bostadsstatistik*, 1:11 *Arbetsgivarpolitiska frågor* samt anslaget 1:12 *Statliga tjänstepensioner m.m.*

Nedan följer en genomgång av politikområdets mål, resultat m.m. Tyngdpunkten i redovisningen har, i likhet med tidigare år, lagts på vart och ett av de sex delområdena, nämligen:

- Ekonomisk styrning och kontroll (avsnitt 4)
- Styrning, ledning, verksamhetsutveckling (avsnitt 5, tidigare benämnt Utveckling av statsförvaltningen)
- Statliga arbetsgivarfrågor (avsnitt 6)
- Statistik (avsnitt 7)
- Prognos- och uppföljningsverksamhet (avsnitt 8)
- Fastighetsförvaltning (avsnitt 9).

Med anledning av Riksrevisionsverkets avveckling och för att göra delområdena mer homogena har innehåll och benämning på de två första delområdena förändrats marginellt. Med undantag för prognosverksamhet och utfallsinformation om statlig verksamhet redovisas verksamheten inom Ekonomistyrningsverket nu under delområdet Ekonomisk styrning och kontroll.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet Effektiv statsförvaltning

Miljoner kronor	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts-prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
1:1 Konjunkturinstitutet	44,4	45,2	45,1	46,7	47,8	48,6
1:2 Ekonomistyrningsverket	66,6	63,7	62,9	86,4	88,3	89,7
1:3 Statskontoret	71,6	81,6	79,5	89,7	91,8	93,3
1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
1:5 Statistiska centralbyrån	390,1	412,9	415,6	429,5	439,5	446,8
1:6 Hushålls- och bostadsstatistik	18,6	12,0	33,7	0	0	0
1:7 Kammarkollegiet	25,2	83,5	83,8	29,1	29,8	30,2
1:8 Nämnden för offentlig upphandling	6,8	7,6	7,4	8,0	8,1	8,3
1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd	12,2	12,3	12,8	12,9	13,1	13,4
1:10 Ekonomiska rådet	2,1	2,3	3,1	2,4	2,5	2,5
1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor	1,8	2,5	3,1	2,5	2,5	2,5
1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.	7 471,9	7 602,5	7 602,5	7 714,0	7 927,0	8 276,0
2003 1:11 Utvecklingsarbete	24,1	13,2	15,2	–	–	–
2003 1:14 Riksrevisionsverket	154,4	90,3	95,6	–	–	–
2003 1:15 Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader	–	29,8	12,2	– ²	–	–
1999 02A14 Kontrollfunktionen i staten	44,9	–	–	–	–	–
1998 14D3 Bidrag till statliga förnyelsefonder	6,0	–	15,1	–	–	–
Totalt för politikområde Effektiv statsförvaltning	8 341,0	8 460,0	8 488,3	8 421,5	8,650,9	9 011,7

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2003 i samband med 2003 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen 2004.

² Till skillnad från budgetpropositionen för 2003 föreslås inget anslag för RRV:s avveckling under 2004. Avvecklingskostnaderna under 2004 bedöms rymmas inom ramen för de medel som anvisades för 2003.

Utfallet 2002 överstiger marginellt anvisade medel för 2002. Även för 2003 indikerar utgiftsprognosen att utfallet marginellt bedöms överskrida tilldelade medel för 2003, dvs. att anslagsbehållningarna fortsätter att minska.

För innevarande år föreslås en omföring varigenom ca 55 miljoner kronor förs från anslaget 1:12 *Statliga tjänstepensioner* m.m. till anslaget 1:7 *Kammarkollegiet* för att finansiera kollegiets skadereserv (se volym 1 kapitel 9).

För 2004 föreslås vissa omföringar mellan anslag inom utgiftsområdet. Omföringarna är en följd av att ansvaret för utvecklingen av koncernsystemet Hermes från och med den 1 januari 2004 helt övergår till Ekonomistyrningsverket (ESV), i stället för att som i dag delas mellan Regeringskansliet och ESV.

De lån som hänför sig till Regeringskansliet och som, enligt gällande regler, har finansierat utvecklingen, samt motsvarande bokförda anläggningstillgångar, kommer därmed att överföras till ESV fr.o.m. 2004.

Som en konsekvens av ansvarsförändringen överförs till anslaget 1:2 *Ekonomistyrningsverket* dels 14,5 miljoner kronor som tidigare har anvisats på anslaget 1:11 *Utvecklingsarbete*, dels 6 miljoner kronor från anslaget 90:5 *Regeringskansliet* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Resterande medel (5,2 miljoner kronor) från anslaget 1:11 *Utvecklingsarbete* förs till anslaget 1:3 *Statskontoret*. Medlen avser förvaltningspolitiska utvecklingsinsatser.

Anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* minskas totalt sett med ca 8 miljoner kronor, främst till följd av att en tidsbegränsad förstärkning avseende ekonomisk statistik upphör. Samtidig överförs ca 0,4 miljoner kronor för statistik från utgiftsområde 3 och 25. Vidare överförs 1 miljon kronor från utgiftsområde 9 till anslaget 1:7 *Kammarkollegiet*.

I beloppen ovan ingår kompensation för avgiftsbelagd revision till fyra myndigheter på totalt ca 0,6 miljoner kronor samt mindre avdrag för arkivkostnader. Vidare ingår pris- och löneomräkning med ca 31 miljoner kronor för 2004.

3.3 Mål

Målet för politikområdet är att skapa en effektiv statsförvaltning som i sin helhet kännetecknas av hög produktivitet, god kvalitet och bra service till nytta för beslutsfattare, medborgare och näringsliv.

För varje delområde anges hur verksamheten skall bidra till att politikområdets mål uppfylls.

3.4 Politikens inriktning

Väsentliga frågor för kommande år är främst:

- Hur regeringens och Regeringskansliets behov av styrning och kontroll av statlig verksamhet skall tillgodoses efter det att Riksrevisionsverket har avvecklats.
- Genomförandet av det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet, bl.a. vad avser
  - utveckling av elektronisk förvaltning,
  - verksamhetsanpassning av myndighetsstyrningen,
  - öppenhet och insyn,
  - utvecklingsinsatser för ledamöter i statliga styrelser och råd,
  - utvecklingsprogram för myndighetschefer.
- Inom det arbetsgivarpolitiska området
  - ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten,
  - en bättre integrering av invandrare i arbetslivet.
- Fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen i staten, särskilt avseende införande av nya principer för redovisning och budgetering samt ett modernt IT-stöd som stödjer budgetprocessen.
- Förbättrad kvalitet i den ekonomiska statistiken.

3.5 Insatser

3.5.1 Insatser inom politikområdet

Väsentliga insatser och händelser under 2002–2003 har nära koppling till politikens inriktning, bl.a. revisionsreformen, det förvaltningspolitiska

handlingsprogrammet samt fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen i staten med förberedelser för införande av nya principer för budgetering och redovisning m.m.

Nämnas kan t.ex. att under 2002–03 har betydande resurser använts för att upphandla eller utveckla ett antal nya IT-system, bl.a. för koncerninformation och upphandling (Hermes, Transaktionsdatabasen), revision, prognoser (MICMAC) och pensionsadministration. I framtiden tillkommer bl.a. anpassningar för att utveckla s.k. 24-timmarsmyndigheter.

3.5.2 Insatser utanför politikområdet

Genom att politikområdets mål och verksamheter avser hela statsförvaltningen är måluppfyllelsen i hög grad avhängig utfallet av insatser utanför politikområdet. Vilka insatser det är fråga om framgår under respektive delområde.

3.6 Resultatbedömning

3.6.1 Resultat

Ekonomiskt resultat m.m.

Ekonomiskt utfall 2002

Tabell 3.2 Redovisning av politikområdets anslagsutfall fördelat på delområden i 2002–03 års verksamhetsstruktur

<i>Miljoner kronor</i>						
Delområde	IB	SB	TB och indrag	Totalt	Utfall	UB 2002
Granskning och kontroll	7	157		164	154	9
Ekonomisk styrning och utv. av statsförvaltningen	136	196	-3	328	258	71
Arbetsgivarfrågor	609	7 383	-354	7 638	7 474	165
Statistik	186	472	10	668	409	260
Prognos- och uppföljning	2	48	-2	49	46	2
Summa PO	940	8 257	-349	8 847	8 341	506

Med IB avses ingående reservations- och ramöverföringsbelopp. Med TB avses Tilläggsbudget 1 och 2. Beloppen ovan är avrundade till hela miljoners kronor.

Som framgår av tabell 3.2 var nettoutfallet i den anslagsfinansierade verksamheten ca 79 miljoner kronor högre än de medel som anvisades i statsbudgeten för 2002, inklusive 5 miljoner kronor som tillfördes på tilläggsbudget.

De högre utgifterna hänför sig i huvudsak till anslaget 1:14 *Statliga tjänstepensioner m.m.*, vars utfall blev 94 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Anslaget hade dock budgeterats med hänsyn tagen till det anslagsparande som upparbetats.

Samtidigt blev utfallet för anslaget 1:6 *Folk- och bostadsstatistik* 59 miljoner kronor lägre än anvisade medel. Ytterligare fem anslag underskred anvisade medel med lägre belopp.

Den ingående balansen för 2003 har minskat med ytterligare ca 184 miljoner kronor under 2003 dels genom indrag av vissa anslags-sparanden, dels genom att äldreanslag har upphört.

Av kvarvarande reservations- och ramöverföringsbelopp svarade anslaget 1:6 *Folk- och bostadsstatistik* för merparten (ca 220 miljoner kronor). De medel som föreslås för hushålls- och bostadsstatistik är intecknade för projekt som planeras pågå fram till 2006.

Tabell 3.3 Specifikation av ekonomiskt utfall 2002 per delområde (enligt 2002–03 års struktur)

Miljoner kronor

Delområde	Anslag Nettoutfall	Övriga intäkter utfall	Totala kostnader brutto
Granskning och kontroll	154,4	105,4	259,8
Ek. styrning och utv. av statsförvaltningen	220,6	252,9	473,5
Arbetsgivarfrågor	7 473,7	314,0	7 787,7
Statistik	408,7	430,1	838,8
Prognos- och uppföljningsverksamhet	83,7	45,6	129,2
Fastighetsförvaltning	–	4 938,2	4 938,2
Summa politikområde	8 341,0	6 086,1	14 427,1

I tabellen ovan ligger Statskontoret och lokalmerkostnader i sin helhet i delområdet Ekonomisk styrning och förvaltningsutveckling istället för att delvis redovisas under delområdet Fastighetsförvaltning. ESV:s kostnader för Vesta IT ingår i delområdet Prognos. I övriga intäkter ingår ej offentligt rättsliga intäkter som redovisas mot inkomstitel (disponeras ej av myndigheten).

Totala kostnader har ökat med ca 310 miljoner kronor jämfört med 2001. Merparten, ca 214 miljoner kronor, härrör från ökat anslagsutfall i flertalet delområden, medan resterande härrör från ökade övriga intäkter.

Utfallet i avgiftsfinansierad verksamhet

Eftersom en betydande del av politikområdet består av inomstatlig uppdragsverksamhet är det ekonomiska resultatet i den avgiftsfinansierade verksamheten av avgörande betydelse för resultatbedömningen. Politikområdets avgifts-inkomster 2002 uppgick till totalt 5,8 miljarder

kronor. Som framgår av tabell 3.4 har små förändringar skett mellan 2001 och 2002.

Tabell 3.4 Politikområdets avgiftsintäkter 2001–02

Miljoner kronor

	Uppdrags- intäkter	S.k. §4- intäkter	Offentlig- rättsliga intäkter	Summa intäkter
2002	5 803	24	12	5 839
2001	5 823	19	12	5 854
Förändring	-23	+5	0	-15

Avgiftsutfallet 2001–2002 är dock betydligt lägre än det var 2000. De minskade intäkterna är främst en följd av omstruktureringar inom försvaret samt utförsäljning av Ekonomistyrningsverkets ekonomi- och personaladministrativa system.

Den andel av respektive myndighets verksamhet som finansieras med andra intäkter än anslag (avgifter, bidrag och finansiella intäkter) varierar kraftigt mellan myndigheterna. Variationerna framgår av tabell 3.5.

Tabell 3.5 Andel övriga intäkter i politikområdet Effektiv statsförvaltning

Tusental kronor

	Övriga intäkter	Andel övriga intäkter 2002 (2001)	Andel inom- statliga avgifts- intäkter (%)
Fortifikationsverket	3 164 328	100 (100)	97
Statens fastighetsverk	1 773 835	100 (100)	77
Statens pensionsverk	253 909	100 (100)	59
Arbetsgivarverket	60 075	100 (100)	94
Kammarkollegiet**	89 142	75 (75)	92
Ekonomistyrningsverket	133 774	67 (74)	91
Statistiska centralbyrån	430 084	52 (52)	69
Statskontoret	61 354	46 (40)	12
Riksrevisionsverket	105 422	41 (35)	85
Nämnden för offentlig upp- handling	3 300	33 (27)	3
Statens kvalitets- och kompetensråd	4 870	22 (17)	100
Konjunkturinstitutet	6 009	12 (9)	49
Summa politikområde	6 086 102	89 (89)	86

** Exklusive det statliga försäkringssystemet

Huvuddelen (ca 96 %) av övriga intäkter ovan utgörs av avgiftsintäkter. Övriga intäkter har ökat med ca 95 miljoner kronor mellan 2001 och 2002.

Fastighetsförvaltning svarar för ca 82 procent såväl av den avgiftsfinansierade verksamheten som av övriga intäkter.

Tjänsteexport

Cirka 2 procent av den avgiftsfinansierade verksamheten utgörs av tjänsteexport. Politikområdets intäkter från tjänsteexport uppgick till ca 120 miljoner kronor 2002, vilket motsvarar 25 procent av statens totala tjänsteexport.

Politikområdets tjänsteexport var av ungefär samma omfattning 2001, men kostnadstäckningen har i flera fall förbättrats.

Inleveranser av överskott och annan redovisning mot inkomsttitel

Politikområdets statsfinansiella belastning har på olika sätt minskat under 2002–03. Förutom minskad statsfinansiell belastning via intäkter av offentligrättsliga avgifter och extern uppdragsverksamhet samt större indrag har även flera inleveranser skett. Skälet är främst att några verksamheterna inom politikområdet har som mål att ge överskott. Det gäller Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk och Statens pensionsverk.

Statens fastighetsverks (SFV:s) inbetalade överskott mer än fördubblades 2002 jämfört med 2001, från 99 till 228 miljoner kronor. Det beror på att kostnader för sanering av inomhusklimatet på Moderna museet och Arkitekturmuseum belastade SFV:s resultat 2001. Även förändrade tidpunkter för SFV:s inleveranser påverkade SFV:s resultat. Totalt levererade SFV in 828 miljoner kronor mot inkomsttitel efter att regeringen beslutat om en extra inleverans på 600 miljoner kronor av SFV:s statskapital.

Vidare redovisade Fortifikationsverket (FortV) ca 1 080 miljoner kronor mot inkomsttitel under 2002 som amortering av statskapital och avkastningsränta. I beloppet ingår inbetalning av FortV:s disponibla överskottsmedel om 374 miljoner kronor.

Statens pensionsverk (SPV) har sedan i början av 1990-talet inlevererat ca 81 av totalt 129 miljoner kronor av sitt överskott. Inleveranserna är större än de ca 46 miljoner kronor som följer av SPV:s avkastningskrav. Övrigt upparbetat överskott har balanserats till 2003.

Vidare har Ekonomistyrningsverket betalat in ca 26 miljoner kronor efter försäljning av personal- och ekonomiadministrativa system.

Utfallet på inkomsttiteln statliga pensionsavgifter blev 8 176 miljoner kronor, vilket är ca 669 miljoner kronor högre än 2001 respektive 870 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten 2002.

Överskott från s.k. landstingsavtal (merkostnader för lokaler) har redovisats på inkomsttitel.

Förutom Statskontorets överskott för inköpsamordningen (10,5 miljoner kronor) har ytterligare ett antal myndigheter mindre över/underskott för 2002. Det balanserade överskottet vid myndigheterna har i regel använts för verksamhets-, kvalitets- och kompetensutveckling.

Kostnadsstruktur och kostnadsutveckling

Kostnadsstrukturen i politikområdet är marginellt förändrad jämfört med föregående år. Av förvaltningskostnaderna utgörs 30 procent av lönekostnader (28 % 2001), 3 procent av lokal-kostnader samt 67 procent (69 % 2001) av övriga kostnader. Kostnadsstrukturen är dock främst präglad av det i ekonomiskt avseende helt dominerande delområdet fastighetsförvaltning.

I övriga delområden varierar personalkostnaderna mellan 54 och 67 procent samt lokal-kostnaderna mellan 7 och 15 procent. För hälften av myndigheterna tenderar lönekostnadsandelen att öka. För övriga myndigheter är andelen oförändrad eller mindre.

Driftkostnader per årsarbetskraft

Av tabell 3.6 framgår att majoriteten av myndigheterna har en driftkostnad under 1 miljon kronor per årsarbetskraft. I flertalet fall har driftkostnaden ökat med i normalfallet upp till 10 procent. I de två fall där driftkostnaden minskat har också personalnumerären ökat.

Vissa, främst mindre, verksamheter med hög andel köpta tjänster samt den kapitalintensiva fastighetsförvaltningen tenderar att ha betydligt högre genomsnittlig driftkostnad per årsarbetskraft.

Tabell 3.6 Politikområdets driftkostnader per årsarbetskraft över perioden 1997–2002

<i>Tusental kronor per årsarbetskraft</i>						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Max	4 255	4 558	5 007	4 488	4 691	4 143
Min	592	607	632	614	587	666
Medel	1 097	1 194	1 287	1 255	1 326	1 377
Median	720	796	849	905	937	970

Statistiska centralbyrån och Kammarkollegiet samt i viss mån Statens pensionsverk har de klart lägsta driftkostnaderna per årsarbetskraft inom politikområdet.

Egen regi eller entreprenadlösningar

Andelen köpta varor och tjänster inom politikområdet bedöms vara stor och ökande. Enbart inom delområdet fastighetsförvaltning köptes tjänster för ca 1,8 miljarder kronor 2002. Även Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån och Statens pensionsverk är stora upphandlare.

Låneramar för investeringar i anläggningstillgångar

Myndigheterna inom politikområdet utnyttjade under 2002 i genomsnitt 41 procent (49 % 2001) av de låneramar som de blivit tilldelade. Utnyttjandegraden beror dels på att vissa IT-investeringar inte kunnat aktiveras som planerat, dels att ett mindre antal myndigheter drar ner genomsnittet. Det maximala utnyttjandet av låneramarna under 2002 och första halvåret 2003 var ca 53 procent.

Räntekontokredit för myndigheters behov av rörelsekapital

Endast var tredje myndighet har haft några nämnvärda räntekostnader på räntekontot de senaste fem åren. Normalt utnyttjas krediten bara enstaka dagar. Majoriteten av myndigheterna utnyttjar räntekontot för att placera likvida medel.

Anslagskrediter

Endast tre myndigheter inom politikområdet har under de senaste fem åren utnyttjat sin anslagskredit. I regel har det avsett enstaka år och i relativt begränsad omfattning.

Särskilda krediter

Fastighetsverket och Fortifikationsverket som tillsammans hade särskilda krediter på ca 11 miljarder kronor utnyttjade dessa till ca 92 procent, vilket är en ökning jämfört med utnyttjandet 2001 (78 %) och betydligt över genomsnittet i staten, där utnyttjandet av särskilda krediter var ca 83 procent 2002.

Ytterligare särskilda krediter finns i politikområdet. Statens pensionsverk disponerar 25 miljoner kronor för ev. underskott i betalningsströmmarna och Kammarkollegiet dispo-

nerar 100 miljoner kronor i räntekonto för det statliga försäkringssystemet.

Verksamhetsresultat

Väsentliga händelser, prestationer och effekter

Politikområdets verksamhet utgörs till stor del av olika insatser till stöd för de statliga myndigheterna inklusive Regeringskansliet. Insatserna avser bl.a. rådgivning, utbildning samt olika uppdrag och konsultinsatser.

Under 2002 har politikområdet i hög grad påverkats av den statliga revisionsreformen. Det förvaltningspolitiska arbetet har innefattat en rad olika insatser, bl.a. stödinsatser riktade mot myndighetsstyrelser och utveckling av den elektroniska förvaltningen. Ett fortsatt utvecklingsarbete har bedrivits för att möjliggöra ett införande av en statsbudget enligt bokföringsmässiga grunder och det statliga koncernsystemet Hermes har vidareutvecklats.

Flera myndigheter inom politikområdet har bedrivit IT-utvecklingsprojekt och andra utvecklingsinsatser för att bidra till förenklad och effektiviserad hantering i statsförvaltningen. Nämnas kan exempelvis Ekonomistyrningsverkets transaktionsdatabas som syftar till att stödja den statliga upphandlingsprocessen och Riksrevisionsverkets utveckling av ett IT-baserat revisionsverktyg vars syfte är att stödja revisionsprocessen och dokumentationen av granskningen.

Under året har ett antal ekonomi- och personaladministrativa system tillhandahållits. Erfarenheterna från de två första åren efter försäljningen av PA-systemen är positiva och indikerar att målen om förbättrad kostnadseffektivitet, leveranssäkerhet och utvecklingskraft har kunnat uppnås.

Några väsentliga händelser som härutöver kan framhållas är bl.a.

- att den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten har utvärderats,
- att insatser för ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten har påbörjats,
- att en delegation för offentliga e-tjänster har inrättats,
- att en översyn av den ekonomiska statistiken har genomförts.

Det är svårt att på ett entydigt sätt kvantifiera effekterna av den verksamhet som bedrivs inom

politikområdet. Genomförda uppskattningar indikerar dock att statsförvaltningens bedömda nytta av den transaktionsdatabas, som utgör ett stöd vid statliga upphandlingar, uppgår till över 100 miljoner kronor per år. Den bedömda nyttan av de ramavtal som tecknas för statsförvaltningen bedöms på motsvarande sätt uppgå till över 700 miljoner kronor per år.

Som framgår av målformuleringarna för politik- och delområdena är en viktig aspekt att det finns ett förändringstryck och en förnyelse i vid mening av statsförvaltningen i enlighet med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet samt utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten. Dessa verksamheter redovisas i avsnitt 5 och 6 samt i bilaga 1.

Regeringen redovisar årligen sin bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall till riksdagen. Regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar avseende 2002 framgår av avsnitt 6 och av bilaga 1.

Ytterligare en viktig aspekt för bedömningen av målluppfyllelsen är den ekonomiadministrativa regelefterlevnaden och kvaliteten inom myndigheterna. Utvecklingen tyder på att regelefterlevnaden i statsförvaltningen är relativt god.

Ekonomiadministrativ värdering

Ekonomistyrningsverket (ESV) genomför varje år en bedömning av de statliga myndigheternas ekonomiadministrativa förmåga. Av tabell 3.7 framgår att politikområdets ekonomiadministrativa värdering (EA-värdering) för 2002 var något sämre än för 2001 och 2000, men relativt likvärdigt med EA-resultatet 1999. Sämst EA-resultat hade politikområdet 1998 och 1997.

Bilden av vilket år politikområdet uppnådde det bästa EA-värde är dock inte entydig.

Det sämre betyget 2002 för politikområdet har påverkats av en ny fråga i EA-värderingen. Exkluderas denna fråga är resultatet i EA-värderingen oförändrat mot föregående år.

Inom politikområdet finns också fyra av de totalt 18 myndigheter som fick högsta möjliga EA-värde (AA) 2002. Detta är till synes en förbättring jämfört med 2001 och 2000, då endast två av myndigheterna tillhörde den grupp på totalt 21 respektive 19 myndigheter i statsförvaltningen som respektive år uppfyllde samtliga kriterier i EA-värderingen.

Tabell 3.7 EA-resultat i politikområde Effektiv statsförvaltning

Antal EA-värden

EA-omdöme	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Fullt tillfredsställande	6	4	6	10	9	5
Tillfredsställande	1	4	4	1	2	6
Ej tillfredsställande	2	1	–	–	–	–

Nämnden för offentlig upphandling och Ekonomiska rådet är undantagna från EA-värderingen p.g.a. begränsad omsättning.

Den årliga EA-värderingen består i regel av ett 40-tal frågeområden varav ett flertal kan relateras till politikområdet som helhet. Resultatet av EA-värderingarna de senaste åren uppvisar i vissa delar sämre resultat för statsförvaltningen, nämligen i fråga om

- myndigheternas rapportering till SPV av statliga arbetstagares pensionsrätt,
- kravet på att upprätta riskanalys,
- bristande interna regler för upphandlingar,
- kontroll av stora betalningar, samt
- motpartsredovisning.

För att SPV ska kunna utföra sina uppgifter på ett effektivt och korrekt sätt måste kvaliteten på lämnade uppgifter från myndigheterna också förbättras. SPV arbetar på att försöka finna metoder som kan förbättra myndigheternas möjligheter att lämna korrekta uppgifter i tid men myndigheterna är ansvariga för att lämnade uppgifter är korrekta och inkommit i tid. Som ett led i arbetet med att förbättra möjligheterna för myndigheterna att leverera korrekta uppgifter har SPV deltagit i ESV:s arbete att ta fram kravspecifikation för upphandling av PA-system.

Bristerna i riskanalyser och upphandling har även uppmärksammats av RRV (RRV 2002:25) samt i samband med lämnade revisionsberättelser med invändningar.

Kammarkollegiet har under 2002 gjort ökade insatser inom området. Ett särskilt stödverktyg för myndigheternas riskhanteringsarbete har därför utvecklats och gjorts tillgängligt på kollegiets hemsida på Internet. Kollegiet har också lämnat konsultstöd åt ett trettiotal myndigheter. Kollegiet konstaterar vidare att små och medelstora myndigheter genomfört riskanalyser i mindre utsträckning än andra och har därför inriktat sina insatser mot dessa myndigheter under 2003.

Volym- och efterfrågeförändringar

Delar av verksamheten inom politikområdet kan uppvisa relativt god "marknadstäckning" och efterfrågan, t.ex. inköpssamordning och administrativ service. Under 2002 har drygt hälften av myndigheterna haft ökad efterfrågan i delar av eller i hela sin verksamhet. I begränsade delar av politikområdet är kapaciteten fullt utnyttjad och det är svårt att av kapacitets- och resursskäl tillgodose den efterfrågan som finns, t.ex. vad gäller tolkautorisation och enskild information om upphandling.

Exempel där verksamhetsvolymen minskat är egeninitierad effektivitetsrevision, inrikes fastigheters uthyrningsgrad samt klagomålsärenden om offentlig upphandling.

Kvalitet och kundnytta

Viktiga kvalitativa aspekter av verksamheten inom politikområdet är att det produceras tillförlitlig statistik, tillförlitliga prognoser och utvärderingar samt andra relevanta beslutsunderlag som utnyttjas för beslut i statsförvaltningen och samhället i övrigt.

I princip samtliga myndigheter har genomfört insatser för att i ökad grad processorientera eller kvalitetssäkra sin interna verksamhet. Ett antal myndigheter har redan eller arbetar för att certifieras enligt olika standarder (ISO, EMAS m.m.).

Statens kvalitets- och kompetensråds insatser för att sprida systematiskt kvalitetsarbete och självutvärdering i staten samt för att kartlägga processorientering i statliga myndigheter bör särskilt framhållas.

Kammarkollegiet har genomfört särskilda insatser för att i kollegiets kapitalförvaltning ta ökad hänsyn till etiska faktorer. Det innebär att placeringar endast görs i företag som på ett godtagbart sätt följer sådana internationella konventioner på etik- och miljöområdena som Sverige har anslutit sig till.

Inom politikområdet publiceras och tillhandahålls omfattande information om statens verksamhet och ekonomi, vilket kommer olika aktörer till del. Nämnas kan bl.a. Ekonomistyrningsverkets information om statens ekonomi, Konjunkturinstitutets prognoser samt de statistiska databaserna och de drygt 450 publikationer som Statistiska centralbyrån har publicerat. Vidare bör Arbetsgivarverkets konjunkturbarometer nämnas.

Inom området har insatser gjorts för att främja myndigheters arbete med s.k. service-dialoger och serviceåtaganden.

Exempel på områden där kvaliteten har kvantifierats och befunnits tämligen god är pensionsutbetalningar samt viss myndighetsutövning inom Kammarkollegiet med låg fel-, överklagande- och ändringsfrekvens.

I syfte att skapa bättre produkter och tjänster har under året genomförts ett flertal aktiviteter inklusive kundenkäter för att utvärdera verksamheten inom politikområdet.

Hälften av myndigheterna har redovisat goda eller förbättrade kundattityder.

För t.ex. Ekonomistyrningsverket visar de återkommande kundenkäterna goda resultat såväl för systemverksamheten som inom övrig rådgivning och stöd. Tidigare resultat visar också att efterfrågan har fått styra de tjänster som levererats.

Tillgänglighet via Internet m.m.

En tredjedel av myndigheterna redovisar kraftigt växande antal besök på sina hemsidor. Myndigheternas hemsidor är och blir i allt högre grad en viktig distributionskanal till riksdag, Regeringskansli och andra statliga myndigheter, arbetsmarknadens parter, företag och allmänhet. Ett antal myndigheter har därför sett över sina webbplatser och kommunikationsstrategier för att nå ut på ett bättre sätt till befintliga eller nya målgrupper.

Riksrevisionsverket och Statskontoret har konstaterat att speciellt äldre, invandrare och funktionshindrade har svårt att utnyttja de elektroniska tjänsterna fullt ut. Rapporterna bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Myndigheternas uppgifter och organisation

De organisations- och strukturfrågor inom politikområdet som har varit mest framträdande de senaste åren har främst rört hur den statliga revisionsverksamheten skall utformas. Andra större förändringar är att egenregiverksamhet i Fortifikationsverket har ersatts av entreprenadlösningar samt renodlingen av Statens pensionsverks myndighetsroll och avveckling av konkurrensutsatt affärsverksamhet.

Ett flertal andra uppgifts- och organisationsförändringar i mindre skala har dock skett under 2001–2003. Flertalet redovisades i föregående års budgetproposition. Nyttillkomna uppgifter är bl.a. SPV:s handläggning av inkomstgarantier för

riksdagsledamöter och Kammarkollegiets auktorisation av teckenspråkstolkar.

Vidare har fördjupade prövningar av inriktning och omfattning genomförts respektive initierats inom Statistiska centralbyråns, Ekonomistyrningsverkets samt Statens kvalitets- och kompetensråds ansvarsområde.

Sysselsättning, kompetensförsörjning och sjukfrånvaro inom politikområdet

I likhet med 2001 har politikområdets personalnumerär fortsatt att minska. Minskningen 2002 är större än 2001. Antalet årsarbetskrafter har minskat med ca 270 eller 7 procent till ca 3 600 årsarbetskrafter. Medelantalet anställda har minskat i samma grad, till 3 850 medelantal anställda.

Fortifikationsverket och Ekonomistyrningsverket har haft den största minskningen av personalen under 2002. I Fortifikationsverkets fall förklaras minskningen av att städpersonalen har övergått till annan huvudman.

Cirka två tredjedelar av personalen inom politikområdet återfinns inom delområdena fastighetsförvaltning och statistik. Det senare har ökat relativt sett.

De fem myndigheter som har vuxit återfinns främst i höggradigt avgiftsfinansierade verksamheter. Flera av dessa myndigheter expanderade även under 2001.

Medelåldern i myndigheterna varierar mellan ca 42 och 48 år. Endast två myndigheter har särskilt betonat ett generationsväxlingsproblem.

Personalomsättningen har som regel minskat under hösten 2002 och i början av 2003, i flertalet fall till mellan 6 och 8 procent under 2002. Den minskade personalomsättningen har inneburit att fler myndigheter har haft full bemanning. Några enstaka myndigheter hade dock väsentligt högre personalomsättning. Några få myndigheter uppger sig också ha problem att rekrytera och behålla medarbetare. Hälften av myndigheterna har genomfört medarbetarundersökningar och kan redovisa nöjda medarbetare.

Majoriteten av myndigheterna inom politikområdet har en sjukfrånvaro som ligger under 5 procent.

Långtidssjukfrånvaron i politikområdet är svårbedömd. I regel svarar dock ett fåtal långtidssjukskrivna för en stor del av myndigheternas totala sjukfrånvaro.

Fyra myndigheter (Arbetsgivarverket, Ekonomiska rådet, Konjunkturinstitutet och Kammarkollegiet) har genomfört eller planerat att göra generella insatser bl.a. för att kartlägga samt analysera orsaker och effekter av sjukfrånvaron. När det gäller sjukfrånvaron i staten och myndigheternas åtgärder, se bilaga 1.

Ett antal jämställdhetsinsatser inom politikområdet redovisas utförligt i regeringens jämställdhetskrivelse (skr. 2002/03:140). Det avser bl.a. insatser inom revisionen, arbetsgivarpolitiken, statistikproduktionen m.m.

Arbetsgivarverket och Statens kvalitets- och kompetensråd är exempel på myndigheter som har arbetat med specifika insatser kring mångfald och integration i staten. Flertalet övriga myndigheter har genomfört interna seminarier om etnisk och kulturell mångfald.

En översikt över utvecklingen i statsförvaltningen, bl.a. avseende åldersstruktur, personalrörlighet, könsfördelning, etnisk och kulturell mångfald samt löneutveckling och myndigheternas åtgärder redovisas i bilaga 1.

Insatser för hållbar utveckling inom politikområdet

För att åstadkomma en hållbar utveckling har regeringen vidtagit en rad insatser på olika nivåer och inom olika sektorer i samhället. Exempelvis har flertalet myndigheter under 2002 redovisat sitt miljöledningsarbete.

Konjunkturinstitutet har i samarbete med Statistiska centralbyrån och Naturvårdsverket länge arbetat med frågor om miljöekonomi och miljöräkenskaper. Under 2002 har dessa miljöräkenskaper vidgats bl.a. med hänsynstagande till luftföroreningar.

Nämnas kan även att Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket är två av fem myndigheter som på regeringens uppdrag skall undersöka hur de kan minska energianvändningen vid bland annat uppvärmning och fastighetsdrift. Resultatet skall redovisas senast den första juni 2004.

Fastighetsverket prioriterar även insatser för inventering av naturvärden samt vattenushållning i sina utlandsfastigheter i länder med vattenbrist.

Risk och sårbarhet inom politikområdet

I flera års EA-värderingar har efterlevnaden av förordningen (1995:1300) om statliga myndigheters riskhantering utmärkt sig som bristfällig.

Riksrevisionsverket har även granskat frågan (RRV 2002:25). Rapportens innehåll har redovisats och kommenterats i Årsredovisning för staten 2002 (skr. 2002/03:101, avsnitt 10, s. 152).

Dessutom finns numera förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap som ålägger myndigheterna att upprätta en risk- och sårbarhetsanalys.

Drygt hälften av myndigheterna inom politikområdet har under 2003 redovisat risk- och sårbarhetsanalyser. Analyserna bereds för närvarande.

3.6.2 Analys och slutsatser

Enligt regeringens bedömning bedrivs statsförvaltningen i stort effektivt och serviceinriktat, även om det finns en rad frågor som kräver fortsatta överväganden och insatser. Den statliga förvaltningens ekonomiadministrativa mognad tycks öka successivt, vilket bl.a. illustreras av resultatet av de ekonomiadministrativa värderingar som utförs årligen.

En påtaglig utveckling har skett i den offentliga förvaltningen i och med att allt fler medborgare och företag väljer att använda Internet i sina kontakter med myndigheterna. Det finns dock behov av att fortsättningsvis rikta uppmärksamhet mot användarperspektivet så att inga grupper utestängs.

Flera myndigheter inom politikområdet har genomfört kundundersökningar i syfte att få en bild av hur användarna uppfattar olika aspekter av myndigheternas tjänster. Gensvaret på dessa undersökningar har till stor del varit positivt. De medborgarundersökningar som har gjorts visar också en allmänt sett positiv bild av förvaltningen.

Måluppfyllelsen för verksamheten inom politikområdet bedöms överlag vara tillfredsställande. En fylligare redogörelse för resultatet inom politikområdet lämnas under respektive delområde (avsnitt 4–9).

3.7 Revisionens iakttagelser

Årsredovisningarna för myndigheterna inom politikområdet har av RRV bedömts vara i allt väsentligt rättvisande. Detta gäller även bedömningen av Riksrevisionsverket, som har granskats av en extern revisionsbyrå. Ekonomiska rådets verksamhet har inte granskats.

4 Ekonomisk styrning och kontroll

4.1 Omfattning

Ekonomisk styrning omfattar förvaltning och utveckling av det ekonomiadministrativa regelverket samt utveckling av budgetprocessen. Vidare ingår annan efterfrågestyrd verksamhet som riktar sig till såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Det avser bl.a. ekonomistyrnings- och systemfrågor. Verksamheten var delvis avgiftsfinansierad.

Området omfattar även såväl extern revision – årlig revision respektive effektivitetsrevision – som styrning och kontroll i vid mening. Revisionsverksamheten avser den statliga redovisningen och förvaltningen samt måluppfyllelsen och effektiviteten i statliga åtaganden. Verksamheten var till ca 59 procent anslagsfinansierad.

Verksamma myndigheter inom området under 2002 var Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionsverket. Området omfattar även ett anslag för utvecklingsarbete.

4.2 Mål

Aktiviteter inom området syftar till att säkerställa en effektivt statligt finansierad verksamhet. Ett väsentligt led i detta arbete är att skapa förutsättningar för en väl fungerande ekonomisk styrning i staten. Det innefattar bl.a. att tillhandahålla ett efterfrågestyrt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt stöd till Regeringskansliet och andra statliga myndigheter.

4.3 Politikens inriktning

Den ekonomiska styrningen

Den ekonomiska styrningen syftar till att skapa:

- förutsättningar för god kontroll av statens finanser,
- en resursfördelning i enlighet med politiska prioriteringar, samt
- hög produktivitet och effektivitet i användandet av de resurser som staten förfogar över.

För att uppnå dessa syften behöver tillgång finnas till ändamålsenliga och tydliga stöd i form av budgeterings- och styrprinciper, beslutsunderlag, processer etc. Det är också nödvändigt att kontinuerligt utveckla den ekonomiska styrningens verktyg så att de blir ändamålsenliga för såväl myndigheter som regering och riksdag. Att utveckla budgeterings- och redovisningsmetoder som ökar genomskinligheten (transparensen), tydliggör kostnader och möjliggör utvärderingar och prioriteringar är särskilt viktigt för länder som Sverige där en förhållandevis stor del av produktionen är statligt finansierad. Angelägna åtgärder i denna fas är att stärka och tydliggöra sambanden mellan den ekonomiska styrningens beståndsdelar – dvs. styrningen av resurser och styrningen mot resultat – och att införa enhetliga redovisningsprinciper för hela den statliga ekonomin. De förändringar som aktualiseras skall ses som ett bidrag till en naturlig och kontinuerlig utveckling av den ekonomiska styrningen i staten.

Den statliga kontrollen och den interna styrningen

I och med bildandet av Riksrevisionen och avvecklingen av Riksrevisionsverket blir regeringen av med sitt eget kontrollorgan. Därmed ökar regeringens behov av att på annat sätt säkerställa att den interna styrningen och kontrollen i statsförvaltningen fungerar väl. Den statliga internrevisionen kommer därmed i fokus på ett helt annat sätt än tidigare.

Som riksdagen tidigare givit uttryck för skall en redovisning lämnas till riksdagen åtminstone en gång per år som ger en både samlad och fyllig bild av regeringens åtgärder med anledning av revisionens iakttagelser. Ett naturligt sätt vore att lämna redovisningen i form av en skrivelse till riksdagen, men den kan också lämnas i årsredovisningen för staten eller i budgetpropositionen (bet. 2002/03:FiU20, s. 117). Regeringen överväger för närvarande att utöver den redovisning som årligen lämnas i årsredovisningen för staten respektive i budgetpropositionen lämna en årlig skrivelse på temat kontroll och revision till riksdagen. Under hösten 2003 kommer formerna för denna redovisning att närmare övervägas.

4.4 Insatser

4.4.1 Insatser inom politikområdet

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

Regeringens arbete med att utveckla den ekonomiska styrningen i staten har löpande redovisats för riksdagen, senast i budgetpropositionen för 2003. Regeringen avser att under våren 2004 överlämna en skrivelse till riksdagen som beskriver en budget enligt de principer för utvecklingsarbetet som riksdagen tidigare ställt sig bakom. Vidare avser Regeringskansliet hösten 2003 att remittera en departementspromemoria som innehåller förslag till ändringar i lagen (1996:1059) om statsbudgeten som en konsekvens av den föreslagna inriktningen av utvecklingsarbetet.

Ett väsentligt inslag i utvecklingsarbetet är vidare att förbättra IT-stödet för den statliga budgetprocessen. IT-stödet skall effektivisera och höja kvaliteten i den statliga budgetprocessen. De insatser som genomförs sker i syfte att få till stånd en sammanhållen hantering av

informationen som används av olika aktörer i budgetprocessen. På så sätt kommer alla aktörer, vid givna faser i budgetprocessen, att ha tillgång till samma information, vilket bl.a. minskar risken för fel och dubbelarbete.

Sedan 1999 pågår ett arbete med att utveckla och driftsätta koncerninformationssystemet Hermes. Hermes skall utgöra ett modernt och ändamålsenligt IT-stöd för hela den statliga budgetprocessen. Målet för systemet är bättre infrastruktur, förhöjd datakvalitet, högre effektivitet och transparens i processen, större tillgänglighet till information och bättre kommunikation mellan aktörerna i processen. För att uppnå dessa mål skall systemet Hermes hantera budgetprocessens alla delar, dvs. budgetunderlag, budget/prognos, regleringsbrev och redovisning.

Ett system som täcker de fyra ovanstående stegen i budgetprocessen finns nu på plats. Mycket tid har ägnats åt att implementera systemen i organisationen och den positiva effekten av systemet har ännu inte till fullo utnyttjats. Detta är också naturligt då introduktionen av nya system ofta tar stora resurser i anspråk.

Riksdagen har tidigare uttalat att det vore önskvärt att regeringen fr.o.m. 2003 lämnar resultatskrivelser på alla utgiftsområden (bet. 2000/01:KU23). I budgetpropositionen för 2003 anförde regeringen att den delar riksdagens uppfattning att skrivelserna bör integreras i det ordinarie budgetarbetet, för att bl.a. stödja riksdagens ökade fokus på uppföljning och utvärdering. Därvid konstaterades att eftersom resultatskrivelser är ett nytt inslag i budgetprocessen är det väsentligt att de utvecklas i dialog mellan riksdagsutskotten och Regeringskansliet. Regeringen förordade därvid ett successivt införande över ett antal år (prop. 2002/03:1).

Regeringen har under innevarande år lämnat ett antal skrivelser som i olika grad kan ses som resultatskrivelser. Som exempel kan nämnas skrivelserna Kontrollfunktionen i staten (skr. 2002/03:137) och Landsbygdspolitik – resultatredovisning (skr. 2002/03:111) liksom skrivelserna Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2002/03:102) och Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden (skr. 2002/03:140). Dessa kan enligt regeringen ligga till grund för den fortsatta dialogen om utformning av och innehåll i framtida skrivelser.

Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket (ESV) följer utvecklingen inom området och kartlägger behov av regelförändringar samt utvecklar nya metoder och olika typer av stöd för att bidra till en bättre ekonomisk styrning inom statsförvaltningen. Arbetet sker i nära samverkan med Regeringskansliet och de statliga myndigheterna. ESV har även till uppgift att, genom olika aktörer på marknaden, tillhandahålla ändamålsenliga och kostnadseffektiva ekonomi- och personadministrativa system.

Kontroll

Riksrevisionsverket

Revisionen granskar årsredovisningen för ca 260 myndigheter och ett 35-tal andra organisationer. Därtill har medarbetare inom Riksrevisionsverket (RRV) varit utsedda som revisorer eller medrevisorer i ca 150 bolag och stiftelser.

Under 2002 har den årliga revisionen, utöver revisionsberättelserna, avrapporterat sina iakttagelser i 87 revisionsrapporter och i 292 revisionspromemorior. Iakttagelser har även avrapporterats muntligen till revisionsobjekten. Dessutom lämnades ca 250 revisorsintyg efter översiktlig granskning av myndigheters delårsrapporter samt ca 40 revisorsintyg över de största myndigheternas finansiella underlag till årsredovisningen för staten innan den slutliga granskningen av deras fullständiga årsredovisningar genomförts.

RRV har även avrapporterat 10 effektivitetsrevisioner under 2002, vilka bl.a. berör följande områden: samhällsekonomi och finansförvaltning, rättsväsendet och totalförsvaret, utrikesförvaltning, bistånd invandring och kultur, hälso- sjukvård och social omsorg samt arbetsmarknad, utbildning, regional utveckling och näringsliv. Under 2002 har därtill granskningar påbörjats inom följande temaområden: statlig styrning, nya verksamhetsformer och omreglerade verksamheter, medborgarperspektivet i statlig förvaltning, hinder för tillväxt samt miljö och styrmedel.

Övriga insatser

Som ett led i regeringens strävan att stärka den statliga kontrollen tillkallade regeringen den 5 december 2002 en särskild utredare för att göra en samlad översyn av den statliga internrevisi-

sionen för myndigheter under regeringen och de allmänna försäkringskassorna (dir. 2002:153). I uppdraget ingår särskilt att lämna förslag till inriktning av den statliga internrevisionen, att utifrån den inriktningen föreslå hur den statliga internrevisionen bör utformas, att precisera vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda för att den statliga internrevisionen skall fungera väl utifrån god sed samt att lämna förslag till reglering av den statliga internrevisionen. Uppdraget kommer att redovisas under hösten 2003.

4.4.2 Insatser utanför politikområdet

Insatserna inom politikområdet syftar till att på olika sätt stödja och utveckla statsförvaltningen i dess genomförande av den statliga verksamheten och riktar sig därmed till samtliga politikområden.

Verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete etc. som bedrivs inom respektive politikområde är därmed insatser som i mer eller mindre stor utsträckning bidrar till målen för politikområdet.

Granskningsverksamhetens resultat påverkas även av insatser av andra gransknings- och kontrollorgan samt enskilda myndigheters interna revision, controllerfunktioner, administrativa funktioner och ledningsorganisationer. Under 2002 har t.ex. Riksdagens revisorer, EU:s revisionsrätt, kommittéväsendet, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi samt olika sektors- och expertmyndigheter för utvärdering bidragit till granskningsverksamhetens resultat.

Riksdagens revisorer har haft till uppgift att på riksdagens vägnar granska statlig verksamhet. Granskningarna avsåg främst effektivitetsrevision. Revisorerna genomförde dock årlig revision av bl.a. riksdagens egna myndigheter och Regeringskansliet.

4.5 Resultatbedömning

4.5.1 Resultat

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

En väsentlig del i utvecklingsarbetet är att skapa ett IT-stöd som kan bidra till att effektivisera och förbättra kvaliteten i den statliga budgetprocessen. Det nya koncerninformationssystem,

Hermes, som successivt tas i bruk under 2002–2003 består av ett budgeteringssystem, elektronisk hantering av regleringsbrev samt ett nytt inrapporteringsystem för myndigheternas redovisningsdata. Även den nya transaktionsdatabas som Ekonomistyrningsverket (ESV) utvecklat inom ramen för den särskilda satsningen på att stärka den statliga kontrollfunktionen ingår som en del i det samlade, och för statsförvaltningen gemensamma, koncerninformations-systemet.

Sommaren 2003 lämnade ESV en preliminär rapport avseende de samlade ekonomiska effekterna för statsförvaltningen av en statlig transaktionsdatabas (dnr 69-59/2003). I rapporten lämnas en preliminär ekonomisk uppföljning av databasen och dess hittillsvarande användning. Uppföljningen har huvudsakligen skett i form av intervjuer med uppgiftslämnande myndigheter samt övriga presumtiva nyttjare av informationen ur transaktionsdatabasen. Arbetet har koncentrerats på frågeställningarna om hur data kommer att användas och vilken ekonomisk nytta som kan överblickas.

Koncernsystemet Hermes ger en fast infrastruktur med förhöjd datakvalitet, bättre transparens i processen, större tillgänglighet och snabbare kommunikation. För myndigheterna innebär detta bl.a. bättre tillgång till de senast uppdaterade regleringsbrev, uppgifter om anslag eller ändringar behöver inte längre läggas in manuellt i riksredovisningssystemet (kommer direkt från E-brev), enklare att lämna uppgifter till Regeringskansliet och ett modernare och bättre statsredovisningssystem. För Regeringskansliet är därutöver ambitionen bl.a. att åstadkomma en förenklad och effektivare regleringsbrevsprocess, enklare och säkrare beredning av regleringsbrev, enklare att lämna och få information från myndigheterna, ett gemensamt statsbudgetsystem för hela Regeringskansliet samt bättre beslutsunderlag och mer ändamålsenliga rapporter.

Ekonomiadministrativ värdering

ESV gör årligen en bedömning av i princip samtliga myndigheters ekonomiadministrativa förmåga, den s.k. EA-värderingen. Bedömningen görs utifrån fastställda kriterier. Av de 225 myndigheter som ingår i värderingen fick 73 högsta EA-värdet. Bland de ingående myndigheterna fick 97 procent av myndigheterna betyget tillfredsställande eller fullt tillfredsställande, vilket

kan jämföras med 94 procent för 2001 och 96 procent för 2000.

Tabell 4.1 Ekonomiadministrativa värden (procent)

EA-omdöme	1998	1999	2000	2001	2002
Fullt tillfredsställande	69	63	63	70	40
Tillfredsställande	19	28	29	26	57
Ej tillfredsställande	12	9	8	4	3

Kriteriet "fullt tillfredsställande" uppfylls av 91 myndigheter i EA-värderingen 2002. Sju myndigheter erhöll omdömet "ej tillfredsställande", att jämföra med åtta myndigheter 2001.

Noterbart är att för 2002 ingår svaret på koncernvärdesfrågan om myndigheterna i tid har lämnat korrekta och fullständiga uppgifter till systemet för automatisk matrikelföring (MAREG) i EA-värdet. Eftersom resultatet avseende denna fråga är utomordentligt dåligt har detta påverkat många myndigheters EA-värden negativt. Om denna fråga exkluderas ur undersökningen är resultatet mer i överensstämmelse, eller t.o.m. bättre, än föregående år.

Ekonomistyrningsverket

Våren 2003 gav regeringen Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att lämna ett underlag för fördjupad prövning. Av underlaget framgår att verket anser att myndigheten bidrar väl till målet effektivitet i statsförvaltningen (ESV 2003-04-22). Genomgången av uppnådda resultat och analysen av omvärlden ger emellertid enligt verket anledning att diskutera vissa förändringar i verksamheten. ESV anser att målen kan uppfyllas bättre genom vissa omprioriteringar och genom nya satsningar på centrala områden.

ESV:s verksamhet avseende resultatstyrning och finansiell styrning omfattar utvecklingsinsatser (36 procent), rådgivning, utbildning och konsultstöd (37 procent) samt löpande verksamhet (27 procent). Resultatet av den kundenkät som genomfördes för 2002 års verksamhet visar att den samlade bedömningen från ca två tredjedelar av de svarande är "bra" eller "mycket bra" (75 procent 2001), medan en tredjedel avger omdömet "tillfredsställande" (25 procent 2001).

Handläggningstiden per ärende i den löpande verksamheten har minskat för såväl avgiftssamaråd som konsekvensutredningar jämfört med såväl 2001 som 2000. Myndigheternas bedömning av de personal- och ekonomiadministrativa

systemen ligger på en fortsatt hög nivå, även om värdet för det äldre SLÖR-systemet blivit sämre. Värdena för Palasso och Agresso ekonomi har dock blivit högre. Faktorer som påverkar resultatet är såväl service som systemens kvalitet. Genomströmningstiden för supportärenden har blivit något längre jämfört med tidigare år, vilket bl.a. beror på att ärendenas komplexitet ökat. Ett kontinuerligt arbete pågår inom ESV med att utveckla utbudet av produkter och tjänster. Under 2001 påbörjades bl.a. ett analysarbete av myndigheternas behov av IT-baserad information som stöd för myndighetsledningarnas verksamhetsstyrning, vilket fortsatt 2002.

Utöver det utvecklingsarbete som redovisas ovan arbetar ESV med ett flertal projekt i syfte att utveckla och förbättra såväl den finansiella redovisningen som resultatredovisningen. Områden som behandlas är bl.a. vilka ekonomiska mål som bör gälla för konkurrensutsatt verksamhet och förklaringar till varför vissa myndigheter är bättre än andra på att redovisa resultat i årsredovisningarna. Därtill har ett flertal projekt och uppdrag som genomförts under 2002 resulterat i förslag till regeländringar inom bl.a. redovisningsområdet. ESV har därtill arbetat vidare med att skapa förutsättningar för en ökad samverkan med forskarvärlden i syfte att långsiktigt utveckla den ekonomiska styrningen i staten.

Tjänsteexporten inom det ekonomiadministrativa området utgörs av s.k. förvaltningsbistånd till olika utvecklingsländer, vilket huvudsakligen finansieras via Sida. ESV har under 2002 bedrivit projekt i bl.a. Sydafrika avseende budgeterings- och redovisningssystem. Sverige deltar även som EU-medlem i ett flertal samarbetsprojekt som syftar till att stödja utvecklingen av kandidatländernas institutioner inför deras medlemskap i EU, s.k. twinning-projekt. Exempel på insatser under 2002 är samarbetet kring utformningen av Litauens budgetprocess och förbättringar av internkontrollen inom den statliga förvaltningen i Slovakien.

Kontroll

Riksrevisionen har fr.o.m. den 1 juli 2003 tagit över de huvudsakliga uppgifter som tidigare utfördes av Riksrevisionsverket respektive Riksdagens revisorer. Dessa båda myndigheter är för närvarande föremål för avveckling.

Riksrevisionsverket

Riksrevisionsverkets (RRV) iakttagelser i verkets årliga rapport till regeringen kan användas för att få en övergripande bedömning av tillståndet och utvecklingen inom den statliga förvaltningen.

När det gäller kvalitetssäkring av arbetet inom den årliga revisionen sker det dels genom kvalitetskontrollanter utbildade av FAR (Föreningen auktoriserade revisorer), dels genom att revisorerna genomgår ett femårigt utbildningsprogram med prov i Revisorsnämndens regi. Kvalitetskontrollerna har inte påvisat några brister.

Under 2000 utvecklades en kravspecifikation – benämnd PROFFS – för en professionell effektivitetsrevisors kunskapsprofil. En första version utvärderades under 2001 av RRV. Kravspecifikationen bedömdes vara ändamålsenlig varefter den därför fastställdes och under 2002 tillämpades.

Nedan följer en genomgång av resultatet i enskilda delverksamheter inom området.

Årlig revision

Den årliga revisionens kostnader uppgick för 2002 till 118,8 miljoner kronor (116,2 miljoner kronor 2001), vilket utgjorde 48 procent av RRV:s totala kostnader. Årliga revisionen har minskat andelsmässigt alltsedan 1999 då den uppgick till 54 procent (49 procent 2001). Av den årliga revisionens kostnader utgör anslagsfinansierad revision 93,2 miljoner kronor (89,7 miljoner kronor 2001) medan den avgiftsfinansierade verksamheten stod för 25,6 miljoner kronor (26,5 miljoner kronor 2001).

Tabell 4.2 RRV:s revisionsberättelser över granskade myndigheter

Revisionsberättelse lämnad	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Antal revisionsberättelser	266	269	270	276 ¹	257 ²	260
Antal invändningar	20	19	21	15	10	13
Andel invändningar i %	7,5	7,1	7,8	5,6	4,0	5,0
Antal åtgärdade inom ett år	17	15	18 ³	15		
Antal försenade revisionsberättelser ⁴		2	8	11	18	16

¹ Åtta av dessa revisionsberättelser avser myndigheter som avvecklats 2001.

² En av dessa revisionsberättelser avser myndighet som avvecklats 2002.

³ De iakttagelser som avsågs i två av invändningarna utreds.

⁴ Uppgifterna avser det år avrapportering skett.

Andelen revisionsberättelser med invändning har ökat i jämförelse med föregående år. Det innebär ett trendbrott i jämförelse med de två tidigare åren. Vad gäller vidtagna åtgärder med anledning av revisionens iakttagelser är det den granskade myndighetens ansvar att åtgärda de brister som rapporterats. Regeringens bedömning avseende åtgärder vidtagna av olika myndigheter med anledning av rapporterade brister anges under respektive politikområde. Antalet revisionsberättelser som avlämnats efter den instruktionsenliga tidpunkten har minskat något i jämförelse med föregående år.

Regeringens bedömning avseende de åtgärder som föranleds av revisionsberättelser med invändning anges under respektive politikområde.

Effektivitetsrevision

Kostnaden för effektivitetsrevisionen uppgick för 2002 till 43,8 miljoner kronor (47,8 miljoner kronor 2001), vilket utgjorde ca 18 procent av RRV:s totala kostnader (20 procent 2001). En tillämpning av en av RRV egenutvecklad modell för att bedöma granskningarnas genomslag visar att effektivitetsrevisionens granskningar, precis som 2001, röner stor uppmärksamhet. Uppföljningen visar också att för de egeninitierade rapporterna under perioden har åtgärder vidtagits eller planerats i ca 50 procent av fallen, vilket även var fallet 2001.

Tabell 4.3 Avslutade rapporter från effektivitetsrevisionen 1998–2002

År	Antal	Kostnad (tkr) ¹	Tkr/st	Tid (timmar)	Timmar/s t
2002	10	13 789	1 380	26 507	2 651
2001	18	16 729	929	47 227	2 624
2000	14	10 762	769	31 146	2 225
1999	17	14 020	826	47 623	2 801
1998	22	10 270	469	40 094	1 822

¹ Avser direkta kostnader.

Antalet rapporter från effektivitetsrevisionen har minskat i jämförelse med föregående år. Samtidigt har kostnaderna per avslutad rapport ökat avsevärt i jämförelse med tidigare år då kostnaderna inte minskat i samma omfattning som antalet avslutade rapporter från effektivitetsrevisionen. Däremot var antalet timmar per avslutad rapport från effektivitetsrevisionen i princip samma som föregående år.

Regeringens bedömning avseende de åtgärder som föranleds av avslutade rapporter anges under respektive politikområde.

Regeringsstöd

Verksamhetsgrenen regeringsstöd svarade för 14 procent av RRV:s totala kostnader 2002 (11 procent 2001). Kostnaderna uppgick till 33,8 miljoner kronor. Under 2002 avsatte RRV totalt ca 34 800 timmar på direkt regeringsstöd (25 700 timmar 2001). Av dessa svarade regeringsuppdrag för ca 80 procent (26,9 miljoner kronor), remisser för ca 16 procent (5,3 miljoner kronor) och övrigt regeringsstöd för ca 5 procent (1,6 miljoner kronor).

4.6 Analys och slutsatser

Verksamheten inom området syftar till att tillförsäkra en effektiv statlig verksamhet. Det är inte helt enkelt att säkerställa mått och indikatorer som kan bidra till att göra det möjligt att bedöma graden av måluppfyllelse. En indikation på hur väl förvaltningen fungerar kan dock fås genom att studera resultatet av den av ESV årligen genomförda EA-värderingen. En annan indikation kan fås genom att studera resultatet av RRV:s granskningsinsatser, t.ex. genom att ta del av verkets generella, mer principiella, iakttagelser under det gångna året.

EA-värderingen avseende 2002 visar vid en relevant jämförelse med tidigare år att förvaltningens EA-mognad successivt ökar. Det finns dock fortfarande en begränsad andel av de statliga myndigheterna som uppvisar omdömet "Ej tillfredsställande". En rimlig ambitionsnivå är givetvis att andelen myndigheter med detta omdöme successivt skall minska. ESV aktualiserar tre frågeområden som måste förbättras för att denna ambition skall kunna realiseras. Det avser uppgiftslämnandet till automatisk matrikelföring (som tidigare berörts), myndigheternas hantering av riskanalyser samt myndigheternas hantering av datum i diariesammanhang.

RRV:s Årliga rapport omfattar, förutom en genomgång av revisionsberättelser med invändningar och lämnade effektivitetsrapporter, även en genomgång av olika frågeområden inom vilka RRV uppmärksammar regeringen på brister, men också kommer med förslag till åtgärder.

Regeringen konstaterar att förvaltningen i stort förefaller bedrivas effektivt, men att det finns ett stort antal frågor av olika karaktär som kräver fortsatta överväganden och åtgärder.

Ekonomisk styrning

Målen för den ekonomiska styrningen i staten ställer krav på en ständigt pågående utveckling av såväl arbets- och beslutsprocesser som regelverk. En övergång till enhetliga principer för budgetering och redovisning stärker förutsättningarna att skapa en mer sammanhållen och tydlig styrning av den statliga verksamheten, dvs. en bättre koppling mellan den finansiella styrningen och resultatstyrningen. Som tidigare framgått pågår ett omfattande utvecklingsarbete vad gäller att utveckla den ekonomiska styrningen i staten. Regeringen har för avsikt att även framledes redovisa vilka förändringar som aktualiseras och, när så är möjligt, redovisa vilka konsekvenser de medfört.

Ekonomistyrningsverket

Inom området resultatstyrning och finansiell styrning fullföljer ESV sitt uppdrag på ett sätt som väl svarar mot de krav och förväntningar som ställs av regeringen. De kundenkäter som ESV låter myndigheterna och Regeringskansliet besvara visar genomgående stor uppskattning av ESV:s genomförda prestationer. Handläggningstiderna för såväl avgiftssamråd som för konsekvensutredningar har minskat jämfört med 2001 och 2000 samtidigt som antalet ärenden har ökat. Under 2002 har ett flertal aktiviteter genomförts för att utvärdera systemverksamheten vad gäller EA- och PA-system i syfte att skapa bättre produkter och tjänster. Myndigheternas bedömning av såväl PA- som EA-systemen ligger på en fortsatt hög nivå.

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att ESV fullföljer sitt uppdrag inom om-

rådet på ett sätt som väl svarar mot de olika krav och förväntningar som ställs av såväl regeringen som myndigheterna, vilket avser både stöd- och utvecklingsinsatser. Ett samlat resultat av detta är en successiv kvalitetshöjning av statsförvaltningens ekonomiadministration samt ett fortsatt positivt gensvar från myndighetens kundkrets som består av såväl Regeringskansliet som övriga myndigheter. Regeringens överväganden som föranleds av genomförd fördjupad prövning redovisas i avsnitt 10.2.

Kontroll

Regeringen bedömer, bl.a. utifrån genomförda kvalitetskontroller, att de prestationer som utförts varit av hög kvalitet. Regeringen bedömer vidare att effekterna av granskningarna, såväl inom den årliga revisionen som inom effektivitetsrevisionen, har lett till åtgärder som främjar en effektiv statlig förvaltning. Påpekanden inom den årliga revisionen föranleder myndigheter att t.ex. förbättra sin interna styrning och kontroll. Information och åtgärdsförslag från effektivitetsgranskningar används i förändrings- och utvecklingsarbete. Bedömningen av vilket genomslag och effekter en granskning får är svårt att göra. Genomslag och effekter är ofta svåra att isolera och härleda. Ofta varierar tiden från avslutad granskning till uppnådd effekt mellan ett och fem år. Inte sällan får dock revisionen genomslag redan under granskningens gång, t.ex. i form av att den granskade myndigheten initierar förändringsprojekt.

Vad gäller den statliga internrevisionen kommer den av regeringen tillkallade särskilde utredaren att redovisa sitt betänkande hösten 2003. Regeringen har för avsikt att under 2004 återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka eventuella åtgärder som förestår inom området.

5 Styrning, ledning, verksamhetsutveckling

5.1 Omfattning

I området ingår utveckling av statsförvaltningen, viss efterfrågestyrd stabsverksamhet och myndighetsservice samt tillsyn över offentlig upphandling. Stödverksamheterna omfattar bl.a. juridisk och administrativ service samt viss medelsförvaltning. Myndigheter som ingår är Statskontoret, Kammarkollegiet, Nämnden för offentlig upphandling samt Statens kvalitets- och kompetensråd. I området ingår även ett äldreanslag för utvecklingsarbete, D3 *Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området* under utgiftsområde 14.

5.2 Mål

Verksamheten inom delområdet skall bidra till målet för politikområdet genom en kontinuerlig utveckling av den statliga verksamheten så att förutsättningar skapas för att de tre grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet får genomslag i hela förvaltningen och genom ett ändamålsenligt och kostnads-effektivt stöd till Regeringskansliet och andra statliga myndigheter.

5.3 Politikens inriktning

Regeringen redovisade i propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) riktlinjer för och krav på den statliga förvaltningen. Utifrån dessa riktlinjer och krav fortsätter genomförandet av regeringens

fleråriga handlingsprogram – En förvaltning i demokratis tjänst.

Förvaltningspolitiken skall präglas av kontinuitet och långsiktighet. Med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet som grund vill regeringen ställa tre frågor i förgrunden: ohälsan, integrationen och utveckling av en elektronisk förvaltning.

Att komma tillrätta med ohälsan och sjukfrånvaron i Sverige är ett centralt mål för regeringen under mandatperioden. Staten har lägre sjuktal än såväl den privata sektorn som den kommunala. Trenden är emellertid illavarslande och målet är att halvera sjukfrånvaron till 2008. De statliga myndigheterna måste axla ett väsentligt större ansvar i denna process. Det är av stor betydelse för ett trendbrott att staten kan utgöra ett föredöme.

En bättre integrering av invandrade svenskar i arbetslivet är en avgörande fråga för vår demokrati och vår ekonomiska utveckling. Ett utanförskap för invandrare hotar den samhälleliga solidariteten och undergräver ett effektivt utnyttjande av våra mänskliga resurser. Även här måste den statliga förvaltningen föregå med gott exempel. Andelen invandrade svenskar sysselsatta i statlig förvaltning är för låg på alla nivåer. De statliga myndigheterna måste driva ett aktivt förändringsarbete på detta område och bana väg för en annan utveckling.

Insatser, resultat och analys av områdena ohälsa och integration och mångfald redovisas under avsnitt 7 Statliga arbetsgivarfrågor samt i bilaga 1.

Medborgarorienteringen inom den offentliga förvaltningen är en prioriterad fråga för regeringen, vilket manifesteras i satsningarna på elektronisk förvaltning och 24-timmarsmyn-

digheten. De initiativ som tas för att utveckla den offentliga förvaltningen till att bättre möta medborgares och företags behov kan samlas i begreppet 24-timmarsmyndigheten. Även om informationstekniken är det viktigaste redskapet, ligger den stora utmaningen i att utveckla förvaltningens ledarskap, attityder och förhållningsätt gentemot medborgarna samt att genom samverkan forma en nätverksförvaltning som upplevs som en sammanhållen enhet av medborgare och företag. Ytterst syftar satsningarna på 24-timmarsmyndigheten till att bibehålla legitimiteten och förtroendet för den offentliga förvaltningen.

Utifrån ett brukarperspektiv innebär en medborgarorienterad förvaltning att:

- medborgare och företag kan fullgöra sina skyldigheter och utöva sina rättigheter, såsom att ansöka om tillstånd och bidrag, på ett snabbt och enkelt sätt,
- medborgare och företag i ett ärende så långt möjligt endast behöver ta en myndighetskontakt,
- medborgare och företag får tydlig information om vad de kan förvänta sig av den myndighet de vänder sig till i ett ärende, t.ex. hur ett ärende hanteras och när det beräknas vara avslutat, samt insyn i hur det egna ärendet hanteras,
- medborgare och företag kan på såväl eget som myndighetens initiativ framföra synpunkter på myndighetens verksamhet samt få information om hur synpunkterna kommer att tillvaratas,
- medborgare och företag kan välja den kontaktform som passar bäst: personliga möten, reguljärbrev, telefonservice eller Internet,
- alla medborgare, oavsett bostadsort, etnisk bakgrund, kön, ålder och funktionshinder har likvärdig tillgång till förvaltningens tjänster och service.

5.4 Insatser

Nedan ges en sammanfattande redovisning av de åtgärder som pågår inom ramen för det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet. I bilaga 1 lämnas bl.a. en redogörelse för organisations- och strukturförändringar inom statsförvaltningen.

5.4.1 Styrning, ledning, organisation

Chefsförsörjning i staten

Ett professionellt ledarskap i statsförvaltningen är en förutsättning för att uppnå målen i regeringens förvaltningspolitik. Regeringens chefspolicy syftar till en aktiv chefsförsörjning genom en kvalificerad rekrytering av nya myndighetschefer, individuella utvecklingsinsatser, årliga mål- och resultatdialoger, rörlighet samt rimliga löne- och anställningsvillkor för denna grupp av chefer.

Regeringens arbete med alla delar av chefsförsörjningen har sedan ett tiotal år fått etablerade former. Alla nya myndighetschefer erbjuds introduktion och utveckling i anslutning till regeringens utnämningsbeslut. För att säkerställa en fortsatt hög kvalitet i det statliga ledarskapet måste chefsförsörjningsarbetet kontinuerligt ses över och regeringens chefspolicy utvecklas. Det prioriterade arbetet att minst hälften av alla nya myndighetschefer skall vara kvinnor följs fortlöpande upp. Arbetet att skapa en förvaltning där personalen och dess ledning speglar mångfalden i samhället ur flera perspektiv måste förbättras och drivas vidare.

Ledarskapet är viktigt även för chefer under myndighetscheferna. Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) anordnar utbildningar för chefer på ledningsgruppsnivå samt för kvinnliga chefer på mellanchefernivå. Dessutom underlättar KKR för övriga myndigheter att anordna egna chefsutvecklingsprogram av kortare eller längre slag utan upphandling. KKR upphandlar ramavtal för chefsutvecklingsprogram som övriga myndigheter kan avropa.

Utbildning av ledamöter i statliga styrelser och råd

De statliga myndigheternas styrelser har en viktig uppgift som ett instrument för regeringens styrning av myndigheterna. Det finns cirka 300 styrelser, nämnder och råd i statsförvaltningen. Styrelseledamöterna kommer från alla håll i samhället och bidrar med nya synsätt, fackkunskaper och medborgerliga erfarenheter i styrelsearbetet. Att vara styrelseledamot kräver kompetens, integritet och engagemang.

Regeringen startade under våren 2003 ett program för att stärka och stödja myndigheternas styrelser. Programmet består av seminarier för enskilda myndighetsstyrelser och introduktionsutbildningar för nya ledamöter.

Styrning genom generella krav

Ekonomistyrningsverket, Statskontoret och Statens kvalitets- och kompetensråd har regeringens uppdrag att kartlägga och analysera generella krav i regeringens styrning av förvaltningen. Uppdraget skall redovisas den 15 september 2003.

Kartläggning av ledningsformer

Statskontoret har regeringens uppdrag att kartlägga och utvärdera ledningsformer och organisation i statliga myndigheter. Utvärderingen skall genomföras med hänsyn tagen till regeringens möjlighet att effektivt styra förvaltningen samt till de grundläggande förvaltningspolitiska kraven demokrati, effektivitet och rättssäkerhet. Statskontoret skall redovisa uppdraget den 31 mars 2004.

Statlig tillsyn

Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv till tillsynsutredningen, vars uppdrag är att göra den statliga tillsynen tydligare och effektivare. Utredningen skall enligt tilläggsdirektiven bl.a. pröva förutsättningarna att införa en ny lag om statlig tillsyn och, om så bedöms lämpligt, lämna förslag om en sådan lag. I denna del av uppdraget ingår även att analysera möjligheterna till tydligare och mer effektiva sanktioner i samband med tillsyn. Förslag till principer för finansiering av tillsynsverksamheten skall lämnas liksom en analys av de för- och nackdelar som dagens kommunala ansvar för vissa statliga tillsynsuppgifter medför. Resultaten av arbetet skall redovisas senast den 15 september 2004.

Medborgarundersökningar

På regeringens uppdrag genomförde Statskontoret och SCB under 2002 en undersökning om medborgarnas syn på offentlig förvaltning. Det var den första medborgarundersökningen med ett förvaltningspolitiskt perspektiv som täckte ett flertal statliga myndigheter med medborgarkontakter såväl som kommunala verksamheter. Regeringens utgångspunkt för uppdraget var bl.a. att få ett underlag för regeringens uppföljning av olika verksamhetsområden inom statsförvaltningen. Statskontoret har i ett följduppdrag gjort en fördjupad analys av resultaten, som visar att brukarna har en allmänt sett positiv inställning till de verksamheter som omfattades av undersökningen. Statskontoret har därefter i en

rapport den 3 september 2003 gjort en mer ingående analys av om och hur medborgarundersökningar bör göras i framtiden som underlag för regeringens ställningstagande i frågan.

5.4.2 Elektronisk förvaltning

Delegation för utveckling av offentliga e-tjänster

Som ett led i satsningarna på 24-timmarsmyndigheten, har regeringen beslutat att tillsätta en delegation som skall driva på utvecklingen av elektroniska tjänster i offentlig sektor. Delegationen skall bestå av företrädare för staten, kommuner och landsting, forskningssektorn och näringslivet. Delegationens uppdrag är att identifiera områden inom offentlig sektor där elektroniska tjänster har en potential att skapa stor nytta för medborgare, företag och offentlig sektor, men där det finns hinder som behöver undanröjas eller skäl att påskynda utvecklingen samt ta initiativ till åtgärder för att driva på utvecklingen inom dessa områden. Delegationen skall vidare pröva nya vägar att öka samverkan mellan staten, kommuner och landsting samt mellan offentlig sektor och andra aktörer vid utvecklingen och tillhandahållandet av elektroniska tjänster samt initiera samverkansprojekt med näringslivet.

Översyn av formkrav i lagar och förordningar

En samlad översyn av formkrav i lagar och förordningar har genomförts i syfte att undanröja onödiga hinder för elektronisk kommunikation och ärendehantering. Med formkrav avses bl.a. krav på skriftlighet och egenhändigt undertecknande. En arbetsgrupp har den 15 april 2003 lämnat rapporten Formel – Formkrav och elektronisk kommunikation (Ds 2003:29) som underlag för regeringens ställningstaganden till det fortsatta arbetet.

I rapporten redovisas resultat och slutsatser av de genomgångar som gjorts inom samtliga departementsområden och som sammanlagt omfattat omkring 2 000 författningsställen där olika formkrav förekommer. I omkring 1 200 av dessa fall bedömer arbetsgruppen att bestämmelserna inte hindrar elektroniska rutiner. Omkring 190 bestämmelser hindrar enligt arbetsgruppens bedömning elektronisk kommunikation och bör därför anpassas. I omkring 650 fall krävs ytterligare analys innan ställning kan tas till om de behöver ändras.

Rapporten är för närvarande under remiss-behandling.

Sambällets grundläggande information

Arbetet med ett kommande EU-direktiv som syftar till att öka medborgares och företags möjligheter att på ett enklare och mer rättvist sätt få tillgång till offentlig information pågår och beräknas vara klart vid utgången av år 2003.

5.4.3 Service

Servicedialoger och serviceåtaganden

På uppdrag av regeringen har en tvåårig försöksverksamhet med servicedialoger och serviceåtaganden genomförts med 16 statliga förvaltningsmyndigheter och sex allmänna försäkringskassor.

Samtliga myndigheter och allmänna försäkringskassor har till regeringen redovisat resultatet av sitt arbete. Därtill har Statskontoret på regeringens uppdrag och efter samråd med Statens kvalitets- och kompetensråd lämnat en samlad redovisning och utvärdering av försöksverksamheten (Statskontoret 2003:9).

Nya former för lokal servicesamverkan

Informationstekniken gör det möjligt att utforma nya servicelösningar och organisationsformer i den offentliga verksamheten. Regeringen har därför uppdragit åt Statskontoret, Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala Studiestödsnämnden, Riksförsäkringsverket, Riksskatteverket och Tullverket att gemensamt utveckla och pröva nya former för lokal service- och produktionssamverkan (Fi2003/3123). Arbetet skall genomföras i regionala samverkansprojekt i första hand inom Skåne, Västra Götalands, Västerbottens och Norrbottens län. Även andra regioner kan involveras i olika delprojekt i den mån det bedöms lämpligt.

En rapport med en samlad redovisning av arbetet skall lämnas till regeringen senast den 1 september 2005.

5.4.4 Övriga insatser inom politikområdet

Statskontoret

Genom utredningar och utvärderingar bidrar Statskontoret till att underlätta regeringens

omprövningar av offentliga åtaganden samt till att öka kunskapen om effekterna av statliga åtgärder inom olika verksamhetsområden. Statskontoret har också en central roll i arbetet med utvecklingen av den elektroniska förvaltningen och den elektroniska infrastrukturen. Härigenom fungerar Statskontoret som en drivkraft och ett stöd i myndigheters IT-utveckling. Denna roll har förstärkts ytterligare genom ett tvåårigt regeringsuppdrag att stimulera och stödja utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten. Uppdraget slutredovisades till regeringen i juni 2003 (Statskontoret 2003:18). Även Statskontorets ansvar för inköpssamordning på IT-sidan har en starkt styrande effekt på den offentliga förvaltningens IT-utveckling och påverkar också produktutvecklingen på marknaden.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har under året utvecklat sitt stöd när det gäller riskhantering i staten. Kollegiet har medverkat till att ramavtal har tecknats beträffande datorbaserade riskhanteringssystem. Kammarkollegiet har vidare hållit sex riskhanteringsseminarier under året. Seminariernas syfte har varit att informera riskhanterings- och ekonomiansvariga om kollegiets verksamhet på området och inspirera myndigheterna till ett aktivt riskhanteringsarbete. Kollegiet har dessutom lämnat konsultstöd till ett trettiotal myndigheter i dessas riskhanteringsarbete. Kammarkollegiet har även infört etiska riktlinjer för kollegiets kapitalförvaltning när det gäller placeringar. Kammarkollegiet har under året intensifierat arbetet med intern styrning och kontroll samt förbättrat servicen gentemot medborgare och uppdragsgivare bl. a genom en ny hemsida.

Statens kvalitets- och kompetensråd

Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) har under året erbjudit myndigheterna stöd i form av utbildningar, seminarier och andra utvecklingsaktiviteter i syfte att bidra till intensifieringen av den statliga förvaltningens kvalitetsarbete. En nationell konferens där 16 goda exempel på myndighetsutveckling förevisades har genomförts. Metodstöd har givits inom ramen för den av regeringen initierade försöksverksamheten med servicedialoger och serviceåtaganden.

KKR har under året även haft en central roll när det gäller att stödja statsförvaltningens lång-

siktiga kompetensförsörjning. Ett antal kvalificerade introduktionsprogram för nya handläggare har avslutats och ett antal nya har påbörjats. Vidare har ett program riktat till chefer på ledningsgruppsnivå genomförts, liksom ett program speciellt för kvinnliga chefer samt ett mentorprogram för nyutträdde chefer på mellannivå. KKR har medverkat till genomförandet av ett akademiskt magisterprogram för kvalificerade handläggare. KKR har även medverkat till utformningen av en ny svensk standard för ledningssystem för kompetensförsörjning. Ytterligare en viktig insats är den analys av orsakerna till personalomsättningen bland yngre handläggare inom statsförvaltningen som rådet genomfört på uppdrag av regeringen. KKR har även på regeringens uppdrag tagit fram ett förslag till akademisk preparandutbildning för invandrade akademiker.

5.4.5 Insatser utanför politikområdet

Regeringen har beslutat att tillsätta en IT-politisk strategigrupp med uppdrag att bidra till att det IT-politiska målet, att Sverige som första land skall bli ett informationssamhälle för alla, uppnås, och att därmed bidra till en långsiktigt hållbar tillväxt och nytta för medborgarna.

Regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att verka för ökad användning av elektronisk handel i den offentliga förvaltningen.

Regeringen redovisar årligen i en särskild skrivelse till riksdagen en redogörelse för regel- förenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag. I år kommer regeringen också att uppdraga åt berörda myndigheter att, efter en genomgång av relevanta föreskrifter och allmänna råd, genomföra lämpliga åtgärder för att minska den administrativa bördan för företag. I samma syfte kommer det också att göras departementsvisa genomgångar av lagar och förordningar. Därefter kommer en samlad redovisning av vidtagna och planerade åtgärder för att minska den administrativa bördan att ske för riksdagen. (se vidare under Utgiftsområde 24, avsnitt 4.3.1)

5.5 Resultatbedömning

5.5.1 Resultat

Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet har fått ett brett genomslag i förvaltningen. De statliga myndigheterna har under de senaste åren ökat sina ansträngningar att vara tillgängliga och serviceinriktade i sina kontakter med medborgare och företag. Detta framgår bl.a. av medborgarundersökningar, dialoger med myndigheter, rapporter från stabsmyndigheter och kontakter med forskarvärlden.

Elektronisk förvaltning

Enligt ett flertal internationella jämförande studier är den svenska offentliga förvaltningens användning av informations- och kommunikationsteknik bland de mest utvecklade i världen. Sverige hör till de länder vars befolkning har den högsta tillgången till Internet. När det gäller innehållet i den offentliga förvaltningens elektroniska tjänster är Sverige världsledande när det gäller arbetsförmedling och tulldeklarering. Sverige har också en tätopposition i fråga om befolkningens faktiska utnyttjande av förvaltningens elektroniska tjänster.

Statskontorets slutrapport om 24-timmarsmyndigheten (Statskontoret 2003:18) visar att användarna är nöjda med hur förvaltningens elektroniska tjänster fungerar, framför allt när det gäller informationstjänster och ärendehantering. Något mindre nöjda är de som försökt använda sig av de offentliga webbplatserna för att framföra synpunkter. Användarna instämmer i hög grad i positiva påståenden om att det är tidsbesparande att använda Internet för att uträtta ärenden och att myndigheternas service och insynen i myndigheternas verksamhet förbättrats kraftigt genom myndigheternas webbplatser. En inte obetydlig andel tycker dock att utbudet av elektroniska tjänster är för begränsat.

RRV har granskat hur väl statliga myndigheters webbplatser uppfyller funktionshinder- rades, invandrades och de äldres krav på en bra webbplats samt mot allmänna användarkrav (RRV 2003:11). Granskningen visar att, äldre, funktionshindrade och invandrare har svårt att fullt ut utnyttja de elektroniska tjänster som erbjuds på statliga myndigheters webbplatser, på grund av webbplatsernas bristande anpassning till dessa gruppers behov och förutsättningar.

Medborgarundersökningar

I Statskontorets delrapport med en fördjupad analys av den medborgarundersökning som gjordes 2002 ligger tyngdpunkten på resultat som är övergripande och förvaltningsgemensamma, d.v.s. resultat som är gemensamma för flertalet av verksamheterna i undersökningen. Undersökningen omfattade tolv offentliga verksamheter. Förtroendet för de tolv verksamheterna är i allmänhet högre än nöjdheten.

Verksamhetens kvalitet är den viktigaste faktorn när medborgarna bedömer vilket förtroende de har eller hur nöjda de är med en verksamhet. Brukarna är mest nöjda med servicen och minst nöjda med inflytandet i verksamheten.

Statskontorets rapport visar sammanfattningsvis att brukarna anser att de flesta verksamheter har en kompetent och serviceinriktad personal, att handläggningen uppfattas som rättssäker och att myndigheterna gör sitt bästa inom ramen för sina resurser. Däremot hittar inte brukarna fram till rätt person, får veta för lite om vad som händer i ett ärende och får vänta lång tid på att få sitt ärende prövat.

Servicedialoger och serviceåtaganden

Statskontorets samlade redovisning och utvärdering av försöksverksamheten med servicedialoger och serviceåtaganden visar att under försöksperioden har 5 000–7 000 medborgare och företagare fått möjlighet att lämna synpunkter på myndigheternas tjänster och service, via bl.a. postenkäter, fokuserade gruppintervjuer och dialoger på Internet. Myndigheterna har publicerat sammanlagt 34 olika serviceåtaganden med information och utfästelser om service och tjänster. Försöksverksamheten har gett positiva effekter på myndigheternas service, främst när det gäller tillgänglighet och information till brukarna men även förkortade handläggningstider och initiativ till samverkan med nya aktörer. Försöksverksamheten har även gett positiva effekter på medborgarnas möjligheter till insyn och inflytande.

Statskontoret bedömer att servicedialoger och serviceåtaganden är ändamålsenliga arbetsmetoder för att få till stånd en mer medborgarorienterad förvaltning. Statskontoret rekommenderar därför att arbetet bör fortsätta vid de myndigheter och försäkringskassor som deltagit i försöksverksamheten samt spridas till ytter-

ligare ett tiotal myndigheter samt universitet och högskolor.

5.5.2 Övriga resultat

Statskontoret

Statskontoret har under året genomfört ett 30-tal utrednings- och utvärderingsuppdrag som huvudsakligen rört förvaltningspolitiskt viktiga frågor, politikövergripande åtgärder samt samverkan mellan stat och kommun. Statskontoret har genom uppdrag ytterligare kunnat stärka sin kompetens som en oberoende utvärderingsresurs för att bl.a. kunna möta ökade krav på denna typ av uppdrag då Riksrevisionsverket inte längre finns att tillgå och den nya Riksrevisionen inte kan åta sig regeringsuppdrag. Efterfrågan på Statskontorets tjänster är alltjämt hög och efterfrågan på Statskontorets tjänster har även under 2002 överstigit möjligheterna att åta sig uppdrag. Uppdragsgivare samt användare av IT-tjänster ges årligen möjligheter att bedöma kvaliteten på Statskontorets arbeten. De som utnyttjar Statskontorets tjänster uppger att de har ett stort förtroende för Statskontoret. På IT-sidan använder sig 94 procent av den offentliga sektorn sig av de upphandlade ramavtalen. Av den genomförda kundundersökningen på detta område framgår att användarna av avtalen är mycket nöjda. Ramavtalen i sin helhet omsatte cirka 7 miljarder kronor, vilket beräknas motsvara en sammantagen besparing på 700–1 000 miljoner kronor.

Kammarkollegiet

Regeringens bedömning är att Kammarkollegiet, genom sina insatser under året, bidragit till att uppnå politikområdets mål. Efterfrågan på Kammarkollegiets administrativa tjänster har ökat i jämförelse med tidigare år. Många av verksamheterna är dessutom konkurrensutsatta. Under året inträffade en större skadehändelse. Tre av polisväsendets helikoptrar förstördes genom brand. Vad gäller Kammarkollegiets myndighetsuppgifter är det regeringens bedömning att Kammarkollegiet på ett tillförlitligt sätt genomfört de myndighetsuppgifter som är ålagda myndigheten. Handläggningstiderna inom några områden har dock ökat, detta kan framför allt förklaras med ökad ärendemängd vad gäller resegarantier.

Statens kvalitets- och kompetensråd

Regeringens bedömning är att KKR under året spelat en viktig roll för att bidra till intensifieringen av den statliga förvaltningens kvalitetsarbete samt för att stödja statsförvaltningens långsiktiga kompetensförsörjning. Efterfrågan på delar av KKR:s utbud av aktiviteter har ökat i jämförelse med tidigare år. De utvärderingar som myndigheten har genomfört visar på nöjda brukare. En av regeringens mest prioriterade frågor är att öka de invandrade svenskarnas tillträde till arbetsmarknaden. I syfte att underlätta för invandrade akademiker att få en anställning i statlig förvaltning, har KKR på regeringens uppdrag tagit fram ett förslag till preparandutbildning för invandrade akademiker. Detta kan vara en viktig insats för att främja en etnisk och kulturell mångfald inom statsförvaltningen och motverka problem och brister i kompetensförsörjningen i samband med de kommande stora pensionsavgångarna.

Fördjupad prövning av Statens kvalitets- och kompetensråd

Regeringen har beslutat att tillkalla en särskild utredare att göra en fördjupad prövning av Statens kvalitets- och kompetensråd. Bakgrunden är att anslagssparandet på äldreanslaget D3 *Bidrag till förmåelsefonder på det statligt reglerade området*, vilket finansierat en stor del av myndighetens verksamhet, bedöms vara förbrukat efter 2005 vilket motiverar analys av formerna för myndighetens framtida finansiering. Därtill bedömer regeringen att det bör prövas huruvida det även fortsättningsvis finns behov av en särskild myndighet som driver på utvecklingen i förvaltningen inom områdena kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning. Utredarens uppgifter är att utvärdera myndighetens verksamhet, bedöma behov av och förutsättningar för myndighetens framtida verksamhet samt med utgångspunkt i resultatet av utvärderingen, lämna förslag till inriktning, omfattning, finansiering och ledning av den framtida verksamheten. Inom ramen för uppdraget ingår även att analysera ansvar, uppgifter och resurser i förhållande till andra myndigheter inom det förvaltningspolitiska området, i första hand Statskontoret, Ekonomistyrningsverket och Regeringskansliet.

Nämnden för offentlig upphandling

Nämnden för offentlig upphandling (NOU) har påbörjat flera tillsynsprojekt under hösten 2002. Eftersom de inte hade avslutats vid årets slut går det inte att dra någon samlad slutsats när det gäller regelefterlevnaden. Projekten har berört flera typer av upphandlande enheter och haft följande inriktning:

- hur direktupphandling hanteras,
- hur den upphandlande enheten säkerställt att lagen om offentlig upphandling (LOU) efterlevs i organisationen,
- hur kravet på transparens i upphandling tillgodoses, t.ex. beträffande annonsering och efterannonsering.

Enligt NOU tycks respekten för offentliggörande genom annonsering över tröskelvärdena vara relativt god. Upphandlingsverksamheten har emellertid fortfarande inte den tyngd hos många upphandlande enheter som värdet motiverar. Vissa enheter genomför inte ens någon uppföljning av sin upphandling. Allt fler har dock beslutat om en upphandlingspolicy, men ofta saknas konkreta riktlinjer.

Inflödet av klagomålsärenden har minskat, vilket sannolikt hänger samman med de förbättrade möjligheterna till överprövning. Under 2002 förstärktes rättsmedlen för leverantörerna kraftigt i upphandlingslagstiftningen genom att leverantörerna har fått rätt att överklaga samtliga beslut i ett upphandlingsärende.

5.5.3 Analys och slutsatser

Behovet av utvecklingsinsatser inom ramen för regeringens förvaltningspolitiska program är fortsatt stort. Hit hör bl.a. insatser för att säkerställa en chefsförsörjning med hög kvalitet, att utveckla myndighetsstyrningen framför allt när det gäller styrningen och implementeringen av generella krav, myndigheternas ledningsformer och den elektroniska förvaltningen. Utvecklingsinsatserna inom ramen för regeringens chefspolicy fortsätter som en viktig del av ett långsiktigt arbete med regeringens förvaltningspolitiska handlingsprogram. Målgruppen för dessa utvecklingsinsatser är myndighetschefer och överdirektörer som regeringen utnämner. Även regeringens program för att stärka och stödja myndigheternas styrelser skall drivas

vidare. Programmet med seminarier för enskilda myndighetsstyrelser och åliga introduktionsutbildningar för nya ledamöter fortsätter.

Sett ur ett medborgar- och företagsperspektiv genomgår den offentliga förvaltningen nu sin mest radikala förändring under modern tid. Allt fler medborgare och företag väljer att använda Internet i kontakterna med förvaltningen. Samverkan över myndighetsgränserna ökar. Nya former av dialog mellan myndigheter och medborgare växer fram. Det är viktigt att denna utveckling fortsätter.

Med utgångspunkt i resultatet av den försöksverksamhet som bedrivits, bedömer regeringen att servicedialoger och serviceåtaganden är effektiva arbetsmetoder för att få till stånd en medborgarorienterad förvaltning. Arbetet bör således fortsätta och även omfatta fler myndigheter som har nära och omfattande kontakter med medborgare och företag.

En i sammanhanget viktig fråga att lyfta fram är förvaltningens dialog med medborgarna. Såväl den medborgarundersökning som genomförts av Statskontoret som Statskontorets slutrapport om 24-timmarsmyndigheten visar att frågor om insyn och delaktighet behöver ägnas större uppmärksamhet. Det är ur ett demokrati-perspektiv viktigt att medborgarna ges möjlighet att påverka förhållanden som direkt eller indirekt påverkar deras liv. Förvaltningen bör därför med utgångspunkt i de politiskt fastlagda målen, samla in och tillvarata medborgarnas synpunkter på verksamheten och förslag till hur den kan utvecklas. Förutom ett ökat förtroendet för förvaltningen, främjas därigenom även ett effektivt resursutnyttjande och ett beslutsfattande av hög kvalitet. I linje med regeringens målsättning att alla tjänster som på ett kostnadseffektivt sätt kan, också skall tillhandahållas elektroniskt, är det viktigt att myndigheterna, som en bland flera kontaktformer, tillhandahåller elektroniska kanaler för deltagande.

Ökad uppmärksamhet behöver riktas mot användar- och tillgänglighetsperspektivet vid utbyggnaden av elektroniska tjänster så att inga grupper utestängs. Alla medborgare, oavsett kön, ålder, eventuella funktionshinder, etnisk och kulturell bakgrund samt bostadsort, skall ha likvärdig tillgång till den offentliga sektorns elektroniska tjänster. Det är en viktig demokratifråga, men även viktigt för att myndigheterna skall kunna tillgodogöra sig effektiviseringsvinsterna av sina investeringar i elektroniska tjänster.

Underlaget för att bedöma eventuella risker med utvecklingen av en elektronisk förvaltning behöver förbättras.

Mer samverkan inom hela den offentliga sektorn krävs för att målen med 24-timmarsmyndigheten skall kunna uppfyllas. Informationstekniken skapar möjligheter till nya servicelösningar och organisationsformer i den offentliga förvaltningen. En systematisk prövning av sådana samverkansmöjligheter behövs för en effektivisering av förvaltningen och för att förbättra tillgängligheten till samhällsservicen.

6 Statliga arbetsgivarfrågor

6.1 Omfattning

Statliga arbetsgivarfrågor omfattar personal- och lönepolitiska frågor, såsom löneutveckling, pensionsvillkor, kompetensförsörjning och arbetsorganisation. Här ingår också frågor som ohälsa, integration och jämställdhet inom staten m.m. I delområdet ingår myndigheterna Arbetsgivarverket, Statens pensionsverk och vissa nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området.

6.2 Mål

Målet för området är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att relevant kompetens finns för att åstadkomma efterfrågat resultat.

Mål för 2003

Målet för 2003, mot vilket resultatbedömningen nedan görs, är följande:

- Arbetsgivarpolitiken skall vara väl utvecklad och samordnad. Myndigheterna skall bedriva sin arbetsgivarpolitik så att de har den kompetens som krävs för att nå de verksamhetsmål som statsmakterna anger.

6.3 Politikens inriktning och målfyllelse

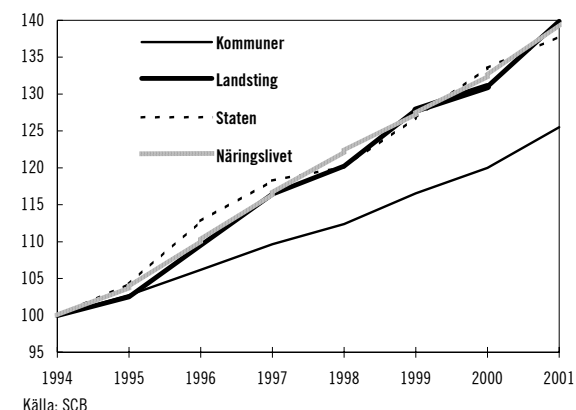
Regeringens ambition inom det förvaltningspolitiska området vad gäller statliga arbetsgivarfrågor anges nedan. Här redovisas också målfyllelse i de olika delarna.

De statliga arbetsgivarna skall totalt sett inte vara löneledande

En viktig slutsats som kan dras av den jämförande lönestatistik som finns tillgänglig för tiden efter ramanslagsreformen 1994 är att löneökningstakten inom det statliga avtalsområdet har följt den på arbetsmarknaden i övrigt förhållandevis väl.

Diagram 6.1 Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994-2001

Index 1994=100

Anm: Uppgifterna avser nominella löner och ärrensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

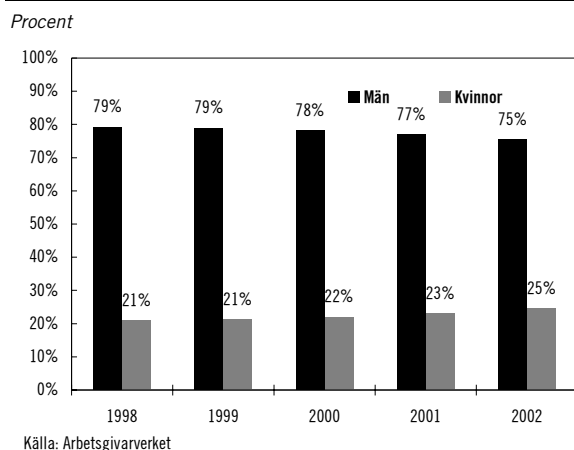
De statliga arbetsgivarna skall sträva efter att öka den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda på alla nivåer

Av Arbetsgivarverkets rapport Statligt anställda med utländsk bakgrund kan man bl.a. utläsa följande. Mellan 1980 och 2000 ökade andelen utlandsfödda i staten från 5,2 till 7,4 procent. Denna siffra bör vägas mot att 10,3 procent av alla förvärvsarbetande 2000 var födda utomlands. Andelen invandrade svenskar sysselsatta i statlig förvaltning är för låg.

De statliga arbetsgivarna skall öka andelen kvinnor på ledande befattningar

Som framgår av diagram 6.2 har andelen kvinnor på ledande befattningar ökat med fyra procentenheter sedan 1998 och uppgår nu till 25 procent. Utvecklingen går åt rätt håll.

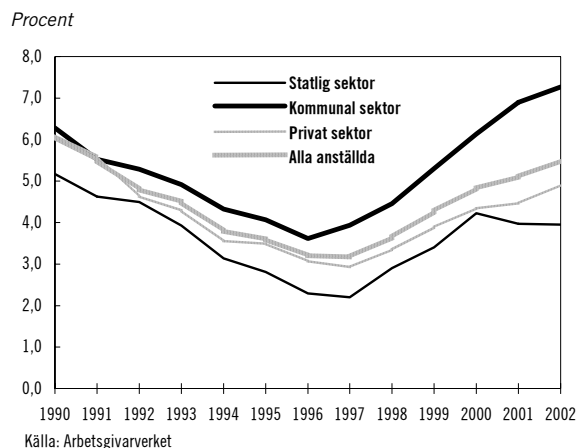
Diagram 6.2 Fördelning av män och kvinnor med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer, 1998-2002

De statliga arbetsgivarna skall verka för en god arbetsmiljö i syfte att minska sjukfrånvaron

Diagram 6.3 visar att sjukfrånvaron enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) inom den statliga sektorn under de två senaste åren har minskat något. Sjukfrånvaron i staten är trots denna nedgång fortfarande 1,7 procentenheter högre 2002 jämfört med 1997.

Diagram 6.3 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid

Genomsnittsålder och personalrörlighet m.m.

Regeringen följer därutöver noga utvecklingen av genomsnittsåldern och personalrörligheten i statsförvaltningen.

En sammanfattning av regeringens bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall redovisas i avsnittet 6.6.3.

Prioritering m.m.

Väsentliga frågor under det närmaste året är:

- Ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten.
- En bättre integrering av invandrade i arbetslivet. Den statliga förvaltningen måste härvid föregå med gott exempel. Målet är att den etniska mångfalden i statsförvaltningen skall öka.
- Utvärdering av modellen som reglerar åtaganden för myndigheter anslutna till de statliga avtalsförsäkringarna.
- Konsekvenser av det nya pensionsavtalet för staten (PA 03) samt myndigheternas tillämpning av delpensionsavtalet.
- Statens pensionsverks (SPV:s) renodling.

Regeringen har inrättat ett forum Hälsa i staten. Forumet är en del av regeringens strategi för ökad hälsa i arbetslivet och skall bidra till att uppfylla målet att halvera sjukfrånvaron till 2008. Forumets uppgift är att stimulera de statliga myndigheterna att förbättra arbetsförhållandena och arbetsmiljön och på så sätt bidra till att minska sjukfrånvaron. Arbetet skall inriktas på information, seminarier och hearings.

Målgruppen är myndighetschefer, fackliga företrädare och anställda vid statliga myndigheter. Forumet skall redovisa sitt arbete senast den 31 mars 2005.

Ett led i regeringens strävan för ökad hälsa i statsförvaltningen var det uppdrag som lämnades hösten 2002 till ett antal myndigheter med regional organisation. Syftet var att kartlägga regionala skillnader i sjukfrånvaron. Redovisningarna kommenteras i bilaga 1, avsnitt 5.

Andelen invandrade sysselsatta i statlig förvaltning är för låg och deras representation på högre nivå försvinnande liten. En förändring måste äga rum och de enskilda statliga myndigheterna bör axla ett större ansvar för att bana väg för en annan utveckling. Viss grund har här lagts genom kravet på handlingsplaner i myndigheterna för att främja etnisk mångfald. Regeringen anser att staten skall vara ett föredöme när det gäller etnisk mångfald i arbetslivet. Målet är att den etniska mångfalden i statsförvaltningen skall öka under mandatperioden.

Den särskilda utredaren som skall utvärdera nuvarande modell som reglerar åtaganden för myndigheter anslutna till de statliga avtalsförsäkringarna utsågs den 1 februari 2003. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 2003.

Regeringen har gett SPV i uppdrag att varje år, senast i februari, sammanställa och inrapportera uppgifter om genomsnittsåldern för statstjänstemän som går i ålderspension, omfattning av delpension och sjukpension m.m. En sammanfattning av SPV:s redovisning ges i bilaga 1, avsnitt 5.

En lägesrapport avseende SPV:s avyttringsarbete kom in till regeringen den 12 december 2002. Regeringen har den 30 januari 2003 godkänt ett ramavtal mellan SPV och SPP Liv Pensionstjänst AB. Avtalet innebär att SPP Liv Pensionstjänst AB övertar SPV:s pensionsadministration inom det kommunala området där SPV är underleverantör till SPP. Regeringen följer SPV:s fortsatta renodling bl.a. genom återrapporteringskrav i regleringsbrevet.

6.4 Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen

Bakgrund

Sedan 1985 har det skett en omfattande delegering från regeringen till myndigheterna av befogenheter inom det arbetsgivarpolitiska området. Utgångspunkten är att arbetsgivarpolitiken skall anpassas till de olika myndigheternas verksamhet och bidra till en flexibel, rättssäker och effektiv statsförvaltning. Ombildningen av den statliga arbetsgivarorganisationen den 1 juli 1994 kan ses som en slutpunkt i dessa delegeringssträvanden.

Redan i januari 1996 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att utvärdera den arbetsgivarpolitiska delegeringen till myndigheterna. Utredarens slutsats var sammanfattningsvis att delegeringen i stort fungerat väl. Riksdagen informerades om utvärderingen i budgetpropositionen för 1998, utgiftsområde 14, avsnittet 7.3, sid 78 ff.

I mars 2001 tillkallade regeringen en särskild utredare för att utvärdera den arbetsgivarpolitiska reform som genomfördes den 1 juli 1994. Utredaren gavs i uppdrag att

- bedöma effekterna av den arbetsgivarpolitiska delegeringen med avseende på lönebildningen, personalförsörjningen och andra personalpolitiska frågor inom statsförvaltningen,
- granska den teknik som används för justering av lönekostnadsdelen i myndigheternas förvaltningsanslag,
- kartlägga och redovisa eventuella oklarheter i fråga om fördelningen av befogenheter inom det arbetsgivarpolitiska området mellan regeringen, Arbetsgivarverket och myndigheterna samt lämna förslag till eventuella åtgärder.

Utredningen överlämnade i mars 2002 sitt betänkande Den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten – en samlad utvärdering (SOU 2002:32).

Betänkandet har remitterats till samtliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen m.fl., sammanlagt 259 instanser. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi2003/225).

Finansutskottet har i sitt betänkande Statens personalpolitik (bet. 2002/03:FiU13) bl.a. behandlat Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR2 angående statens personalpolitik. Huvuddelen av de frågor som Riksdagens revisorer tar upp i sin granskning har behandlats av Arbetsgivarpolitikutredningen.

När det gäller utredningens förslag vad gäller tekniken för justering av lönekostnadsdelen i myndigheternas förvaltningsanslag pågår beredning inom Regeringskansliet.

Utredningens slutsatser och förslag

Regeringens bedömning: Den arbetsgivarpolitiska delegeringen bör ligga fast.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissutfallet stödjer bedömningen, ingen instans avstyrker.

Skälen för regeringens bedömning: Den statliga arbetsgivarpolitiken anger hur myndigheterna bör agera i egenskap av arbetsgivare gentemot de statligt anställda och deras fackliga företrädare. Ett syfte med den arbetsgivarpolitiska delegeringen är att myndigheterna skall kunna använda arbetsgivarpolitiken som ett aktivt medel för att nå resultatmålen med högre effektivitet. Arbetsgivarpolitiken skall utföras så nära verksamheten som möjligt. En förutsättning för den arbetsgivarpolitiska reformen 1994 var beslutet om att införa ramanslag.

Regeringen anser att den arbetsgivarpolitiska delegeringen i grunden är riktig. Regeringen bedömer att löneökningarna på det statliga avtalsområdet sedan i början av 1990-talet har hållits på en från samhällsekonomisk synpunkt ansvarsfull nivå. Mot denna bakgrund bör den arbetsgivarpolitiska delegeringen ligga fast.

Regeringen anser att det krävs ett mer samordnat förhandlingsarbete på arbetsgivarvidan inför och under både centrala och lokala förhandlingar. De statliga arbetsgivarna kommer att ställas inför stora framtida utmaningar. Det är nödvändigt att överväga vissa förändringar av Arbetsgivarverkets ledningsstruktur i syfte att skapa förutsättningar för en tydligare och mer utvecklad arbetsgivarverkan.

Utvärderingen har avsett olika aspekter på den arbetsgivarpolitiska delegeringen som beslutsmodell. De iakttagelser, överväganden och förslag som redovisas av utredningen tar därför i första hand sikte på hur ansvar och befogenheter bör fördelas i det delegerade systemet.

Arbetsgivarverkets ledningsstruktur

Regeringens bedömning: Kollegiet bör utvidgas till att omfatta alla chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen.

På förslag av kollegiet utser regeringen ledamöter i styrelsen för Arbetsgivarverket. Bland ledamöterna utser regeringen en ordförande och en vice ordförande.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att arbetsgivarcollegiet utmönstras i nuvarande form.

Utredningen föreslår, till skillnad från regeringen, att ledamöter, ordförande och vice ordförande i styrelsen för Arbetsgivarverket skall föreslås av en valberedning. Valberedningen skall utses av styrelsen och lämna sina förslag till regeringen.

Remissinstanserna: Drygt hälften av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag. Cirka en fjärdedel avstyrker. Återstående avstår eller tar inte ställning. Argument som framförs mot förslaget är kollegiets betydelse för legitimiteten för Arbetsgivarverket att företräda staten som arbetsgivare. Därtill anses förslaget bristfälligt motiverat samtidigt som det riskerar att minska de små myndigheternas möjligheter till inflytande.

Skälen för regeringens bedömning: Utvärderingen visar att den arbetsgivarpolitiska delegeringen fungerar men att samordningen av förhandlingsarbetet på arbetsgivarvidan behöver stärkas. Regeringen delar inte utredningens bedömning om kollegiet och dess förslag om att avskaffa kollegiet. Regeringen anser att det är från myndighetscheferna via kollegiet som Arbetsgivarverket hämtar sin legitimitet.

Legitimiteten för Arbetsgivarverket att företräda staten som arbetsgivare är grundläggande. Inte bara från myndigheterna utan även i sam-

verkan med andra arbetsgivarorganisationer och gentemot arbetstagarorganisationerna.

Till skillnad från utredningens förslag anser regeringen att det är kollegiet som bör föreslå ledamöter till styrelsen för Arbetsgivarverket och att regeringen bland dessa utser ordförande och vice ordförande.

Regeringens bedömning tar hänsyn till

- att delegeringen ligger fast,
- att alla myndighetschefer får ett uttalat ansvar för och inflytande i arbetsgivarpolitiken genom representation i kollegiet, och
- att regeringen genom att utse styrelsen stärker förutsättningen för en starkare arbetsgivarverkan.

Regeringens bedömning om ett utökat arbetsgivar Kollegium kräver för framtiden överväganden om beslutsförhet, röstvärden etc. för kollegiet.

Sektorsråd inrättas i Arbetsgivarverket

Regeringens bedömning: Arbetsgivarverket bör ges i uppdrag att för regeringen redovisa sin organisation av sektors- och delegationsarbete.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningens förslag bygger på att kollegiet utmönstras och att en mer utvecklad och tydligare samverkan kanaliseras genom att sektorsråd inrättas i Arbetsgivarverket.

Remissinstanserna: Drygt hälften av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag. En knapp femtedel avstyrker. Återstående avstår eller tar inte ställning. Argument som framförs mot förslaget är att frågan om sektorsråd bör avgöras av Arbetsgivarverket och dess medlemmar. Andra anser att nuvarande system med sektorer och delegationer fungerar bra.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningens förslag i denna del förutsätter att kollegiet utmönstras. Regeringen anser dock att arbetsgivar Kollegiet bör utvidgas till att omfatta alla chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen.

Enligt nuvarande ordning delas Arbetsgivarverkets medlemmar in i sektorer, för närvarande nio, på sätt som styrelsen beslutar. Sektorerna

företräds av delegationer. Styrelsen utser ordförande och vice ordförande samt övriga ledamöter i delegationerna efter förslag från medlemmarna inom sektorerna.

Vid en nyordning där samtliga myndigheter ingår i arbetsgivar Kollegiet är det av intresse för regeringen hur detta påverkar sektors- och delegationsarbetet.

Regeringens uppföljningssystem av myndigheternas kompetensförsörjning

Regeringens bedömning: Uppföljningssystemet av myndigheternas kompetensförsörjning bör utvecklas i syfte att knyta det närmare budgetprocessen. Utöver redan fattat beslut att redovisningen av kompetensförsörjningen fortsättningsvis skall ske i myndigheternas årsredovisningar kommer krav på redovisning av mål och måluppfyllelse att ställas i regleringsbrev för 2004. Därtill överväger regeringen att vid behov ta initiativ till fördjupade analyser av arbetsgivarpolitiska frågor.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Drygt tre fjärdedelar av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag. Endast nio instanser avstyrker. Återstående knappa en femtedel avstår eller tar inte ställning.

Skälen för regeringens bedömning: Myndigheternas kompetensförsörjning är en förutsättning för verksamheten och därmed också för politikens genomförande. De utmaningar som statsförvaltningen nu står inför, bl.a. generationsväxlingen och sjukfrånvaron, har medfört ett större samband mellan budgetutrymmet och förutsättningarna för kompetensförsörjningen. Uppföljningssystemets utformning med separata regeringsuppdrag och myndighetsredovisningar ger dock intryck av att kompetensförsörjningen kan hanteras fristående från övrig verksamhet.

Genom att redovisningskraven anges i regleringsbrev och återrapporteringen sker i årsredovisningen tydliggörs kopplingen till budgetprocessen och övrig verksamhet. Den samlade bilden av myndighetens arbetsgivarpolitik, inkl. sjukfrånvaron, underlättar

återkopplingen till myndigheterna via mål- och resultatdialogen.

6.5 Insatser

Verksamheten inom delområdet statliga arbetsgivarfrågor var under 2002 präglad av den under våren genomförda avtalsrörelsen. Det nya ramavtalet om löner m.m. med SEKO (Facket för service och kommunikation) slöts preliminärt den 7 april. Motsvarande ramavtal slöts med SACO-S den 29 april och med OFR (Offentliganställdas Förhandlingsråd) den 17 maj. I båda fallen slöts avtal först efter medling begärd av de fackliga motparterna. Svårigheterna att nå resultat i förhandlingarna berodde främst på facklig kritik av hur den lokala lönebildningen fungerat samt krav på särskild reglering för polisväsendet. Ramavtalen (RAIS 2002–2004) löper från den 1 april 2002 t.o.m. den 30 september 2004 och omfattar 2,5 år. Liksom tidigare år bygger ramavtalen på lokal lönebildning, dvs. att parterna på lokal nivå skall komma överens utifrån den enskilda myndighetens verksamhetsbehov och ekonomiska förutsättningar.

En viktig del av verksamheten under 2002 var förberedelser med anledning av det nya pensionsavtalet (PA 03), som trädde i kraft vid årsskiftet 2002/03. Arbetsgivarverket och de fackliga motparterna enades om ett antal förutsättningar för administrationen samt om hur de individuella placeringsval som ålderspensionen ger möjlighet till skulle organiseras.

Konsekvenser av det nya pensionsavtalet PA 03 i kombination med renodling av SPV:s roll som administratör av de statliga tjänstepensionsförmånerna m.m. har präglat SPV:s verksamhet under perioden. Under hösten 2002 genomfördes det första pensionsvalet för 200 000 statligt anställda. Cirka 60 procent gjorde ett aktivt val. För att säkerställa RFV:s övertagande av utbetalning av den allmänna pensionen fr.o.m. årsskiftet 2002/03 har en omfattande systemanpassning genomförts.

Genom att politikområdets mål och verksamheter avser hela statsförvaltningen är måluppfyllelsen i hög grad avhängig utfallet av insatser utanför politikområdet. Några exempel på relevanta insatser utanför politikområdet ges nedan.

Graden av måluppfyllelse av arbetsgivarfrågorna beror på hur varje enskild myndighet agerar som arbetsgivare.

Enligt avtal på det statliga området betalar samtliga statliga myndigheter f.n. avgifter motsvarande drygt 60 miljoner kronor till de partsammansatta organen Trygghetsstiftelsen och Utvecklingsrådet. Avgiften till Trygghetsstiftelsen har i de senaste årens centrala löneförhandlingar omdisponerats. Under perioden den 1 april 2001 – den 31 december 2003 skall 0,65 procent av lönesumman (ca 380 miljoner kronor per år) användas på sätt som de lokala parterna enas om i det lokala omställningsarbetet. Från och med 2004 uppgår motsvarande avsättning till 0,3 procent.

En närmare redogörelse för Trygghetsstiftelsens verksamhet och resultat och det lokala omställningsarbetet lämnas i bilaga 1, avsnitt 4 resp. avsnitt 5.

Kollektivavtalsstiftelsen Statshälsan är sedan ett par år under avveckling. Arbetet i stiftelsens styrelse har under 2002 inriktats på hur stiftelsens återstående medel, ca 100 miljoner kronor, kan komma myndigheterna till godo och om detta kan ske inom ramen för stiftelsens nuvarande ändamål, eller om ändring av stadgarna krävs. Styrelsen vid Statshälsan har vid sammanträde i april 2003 beslutat att Statshälsans stadgar skall ändras. Staten godkände stadgarna i juni. Parterna på det statliga avtalsområdet har träffat avtal om utvecklingsprojekt för förbättrad arbetsmiljö och minskade sjuktal. Förändringarna av Statshälsans stadgar möjliggör en finansiering av sådana projekt.

6.6 Resultatbedömning

6.6.1 Resultat

Inom delområdet Statliga arbetsgivarfrågor har Arbetsgivarverket och Konjunkturinstitutet för fjortonde gången sedan hösten 1996 genomfört undersökningen Konjunkturbarometer för den statliga sektorn. Undersökningen genomförs två gånger per år. Syftet är att ge snabb och framåtblickande information om sysselsättningen och den ekonomiska situationen hos Arbetsgivarverkets medlemmar. Vårundersökningen är i huvudsak en avstämning av de prognoser som myndigheterna gör till höstbarometern. Det är

en totalundersökning som genomförs bland verkets medlemmar med minst 10 anställda. I vårens undersökning svarade 91 procent (94 procent våren 2002) av de tillfrågade medlemmarna.

En sammanfattning av avstämningen ges nedan (viktat efter antalet anställda).

– *Sysselsättningen i staten fortsätter öka.* Tvärt emot utvecklingen på arbetsmarknaden totalt bedöms sysselsättningen inom staten öka i år. Det innebär att den, efter att ha minskat i tjugo år, nu ser ut att öka två år i följd.

– *Liten brist på arbetskraft och större övertalighet.* Myndigheterna har fortfarande ganska lätt att rekrytera arbetskraft. Visserligen svarar så mycket som hälften att det har varit svårt att hitta lämplig personal till vissa befattningar, men antalet är lågt jämfört med tidigare. Något paradoxalt med tanke på att sysselsättningen bedöms öka tyder barometern på att fler myndigheter nu anser att de kommer att ha viss övertalighet de kommande tolv månaderna. De sektorer som anser sig få störst övertalighet under det närmaste året är också de som har sagt upp flest under det senaste halvåret. Enligt Trygghetsstiftelsen är den totala nivån på uppsägningar låg.

– *Oförändrad personalomsättning.* Personalomsättningen väntas enligt Konjunkturbarometern trots den svaga konjunkturen, bli oförändrad i år jämfört med förra året. Efter att ha ökat i samband med den fallande arbetslösheten i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet sjönk den under förra året.

– *Övertidsarbetet minskar även i år.* Barometern tyder på en viss minskning av övertidsarbetet i år. Det blir i så fall andra året i rad efter flera års uppgång. De främsta förklaringarna är troligtvis att det har blivit lättare att rekrytera och att sysselsättningen ökar.

6.6.2 Resultatet i enskilda delverksamheter inom området

Arbetsgivarverket

Arbetsgivarverket efterfrågar årligen, sedan 1993, medlemmarnas bedömning av sin verksamhet. Av resultaten i 2002 års Servicebarometer kan sammanfattningsvis utläsas att medlemmarna visar stor tillfredsställelse med det arbete Arbetsgivarverket utför. Regeringen noterar bl.a. att

- Av medlemmarna är 85 procent nöjda med sektorverksamheten 2002, en något större andel än 2001 (84 procent). Två av tre medlemmar anser att Arbetsgivarverkets insatser under 2002 bidragit till arbetsgivarverkan.
- 44 procent av medlemmarna anser att deras behov och synpunkter har beaktats i avtalsrörelsen. Detta är oförändrade resultat jämfört med 2001. Servicebarometern visar också att ledamöter i de rådgivande organen oftare är nöjda och mindre ofta missnöjda än de som inte är ledamöter. Arbetsgivarverket bedömer inte detta resultat som tillfredställande. En analys av resultatet har inletts.
- Nästan två av tre är nöjda med råd och stöd vad gäller lönepolitik och lokala löneförhandlingar. Fler medlemmar än 2001 tog inte ställning till denna fråga (30 procent), varför andelen nöjda minskat med 10 procentenheter.

Statens pensionsverk (SPV)

Med ensamrätt administrerar SPV tjänstepensioner för statstjänstemän och tillhandahåller pensionservice för 550 arbetsgivare (centrala, regionala och lokala) med drygt 200 000 anställda och 230 000 pensionärer.

SPV genomför löpande Nöjd-kund-indexmätningar (NKI). Nöjdheten bland arbetsgivare i mätningen för 2002 har i det övergripande indexet minskat med 4 procentenheter sedan förra mätningen (2000) för denna grupp. Lägsta värdet får redovisning av beräkningar (har sjunkit med 9 procentenheter). SPV:s verksamhet indelas sedan 2002 i tre verksamhetsgrenar: Statlig pensionsverksamhet m.m. (f.d. Pension Statlig), Pensionsverksamhet på uppdrag och Konkurrensutsatt verksamhet under avveckling (f.d. Pension Försäkring).

Det ekonomiska målet för verksamhetsgrenen Statlig pensionsverksamhet m.m. är full kostnadstäckning. År 2002 överstiger dock intäkterna kostnaderna med drygt 10 miljoner kronor. Kostnaderna underskrider lagd budget med ca 16 miljoner kronor. Ungefär hälften av denna avvikelse förklaras av att kostnaden avseende den individuella ålderspensionen inom PA 03 administreras och redovisas inom verksamhetsgrenen Pensionsverksamhet på uppdrag.

Ytterligare 4 miljoner kronor förklaras av att övrig utvecklingsverksamhet begränsats. Personalkostnaderna underskrider lagd budget med ca 2 miljoner kronor.

Det ekonomiska målet för verksamhetsgrenen Pensionsverksamhet på uppdrag är att generera ett verksamhetsutfall på lång sikt motsvarande minst 6 procent av verksamhetens intäkter, exkl. räntetäkter avseende balanserade vinstmedel. SPV har redovisat utfallet av avkastningskravet under de senaste tre åren dels per år, dels ackumulerat. För 2002 uppgår avkastningen till 0 procent. Ackumulerat för de tre senaste åren är avkastningen 6 procent 2002.

6.6.3 Analys och slutsatser

Regeringen redovisar årligen sin bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall till riksdagen. Senast detta gjordes var i budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1, utgiftsområde 2, bilaga 1.) Utgångspunkten för redovisningen är det uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken som regeringen införde 1997.

Regeringens bedömning: Myndigheternas arbete med arbetsgivarpolitiska frågor fungerar i huvudsak väl. Medvetenheten om att staten måste vara en attraktiv arbetsgivare är stor och allt fler myndigheter arbetar strategiskt med kompetensförsörjningsfrågor.

Regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar av myndigheternas arbetsgivarpolitik 2002 framgår av bilaga 1, avsnitt 5.

Myndighetsspecifik analys

Regeringen bedömer utifrån Arbetsgivarverkets servicebarometer samt genomförda dialoger att de prestationer som genomförts av Arbetsgivarverket – liksom förra året – har lett till en vidareutvecklad och mer samordnad statlig arbetsgivarpolitik. Detta bidrar till ökad effektivitet i den statliga förvaltningen.

Regeringen angav redan i förra årets budgetproposition att det är av mycket stor vikt att SPV vidareutvecklar metoderna för de beräkningsunderlag som ligger till grund för Nämnden för statens avtalsförsäkringars (NSA:s) beslut om premier m.m. Regeringen avvaktar nu översynen av modellen som reglerar åtaganden för myndigheter anslutna till de statliga avtalsförsäkringarna. I översynen ingår att se över NSA:s respektive SPV:s roller inom ramen för modellen.

Regeringens sammanvägning av ett antal indikatorer (driftskostnadjämförelser med andra aktörer på marknaden, NKI [Nöjd-kund-index], analys av kostnadsutvecklingen samt säkerheten i form av andelen felaktiga utbetalningar), pekar på att SPV hanterar tillämpningen av den statliga tjänstepensioneringen och statens tjänstepupplivförsäkring på ett tillfredsställande sätt.

Regeringen har uppmärksammat SPV på vikten av goda medborgarkontakter och tillgänglighet. Under 2002 utvecklade SPV sin kundtjänst. Genom Pensionärspanelen erbjuds pensionärsorganisationerna ett forum för dialog. De statliga arbetsgivarna informeras kontinuerligt genom ett nyhetsbrev.

Intresset för pensionsfrågor ökar och det är ett område där stora förändringar sker.

- Omvärldens ökade intresse för pensioner ställer krav på begripligare information. SPV:s Pensionsakademi utdelade för första gången priset Guldkanten 2002 med målet att skapa förutsättningar för en öppen och tydlig kommunikation i en komplex bransch.
- Individerna vill kunna få en samlad information om den framtida pensionen. Ett arbete med en pensionsportal som kommer att kunna möjliggöra detta pågår. SPV är en av flera aktörer som kan bidra till detta.

Renodlingen av SPV:s verksamhet ställer krav på fortsatta insatser. En dialog mellan regeringen och SPV har inletts vad gäller avkastningskrav m.m. i syfte att få en kundfokuserad och effektiv verksamhet.

7 Statistik

7.1 Omfattning

Delområdet omfattar Statistiska centralbyråns (SCB) verksamhet som är produktion, spridning och samordning av statistik. I verksamheten ingår också prognoser inom områdena arbetsmarknad, utbildning och demografi. Vidare ingår det förberedelsearbete som genomförs av SCB tillsammans med Lantmäteriverket, Riksskatteverket och kommunerna för att möjliggöra registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik. Drygt hälften av SCB:s verksamhet finansieras med avgifter.

7.2 Mål

Målet för delområdet är lättillgänglig statistik av god kvalitet. Det skall uppnås samtidigt som produktiviteten i statistikproduktionen förbättras, kostnaderna för uppgiftslämnandet minskas och lämnade uppgifter skyddas.

För att bedöma måluppfyllelsen används kvantitativa mått på statistikens kvalitet, produktivitetens utvecklingen och uppgiftslämnarnas kostnader.

7.3 Politikens inriktning

Politiken skall inriktas mot bibehållen god kvalitet och minskade uppgiftslämnarkostnader. Kraven på snabb och tillförlitlig ekonomisk statistik måste ges hög prioritet.

God kvalitet är av grundläggande betydelse för statistikens trovärdighet och användbarhet.

Statistikens kvalitet är därför en prioriterad uppgift. Det gäller särskilt tillgängligheten. Den har ökat markant under senare år men måste kontinuerligt förbättras genom fortsatt utnyttjande av modern informationsteknik.

Uppgiftslämnarkostnaderna för företag, kommuner och organisationer skall minska. Åtgärder har genomförts men arbetet måste intensifieras. Samarbetet inom EU på statistikens område måste också i fortsättningen präglas av detta synsätt.

Den ekonomiska statistiken har under senare år kommit att användas allt mer för uppföljning av ekonomisk politik på både nationell nivå och EU-nivå, vilket ställer allt större krav på tillförlitlighet och snabbhet. Samtidigt har svårigheterna att ta fram ekonomisk statistik av god kvalitet ökat genom de allt snabbare samhällsförändringarna. Bland annat mot denna bakgrund har en särskild utredare genomfört en översyn av den ekonomiska statistiken och i januari 2003 lämnat slutbetänkandet Utveckling och förbättring av den ekonomiska statistiken (SOU 2002:118). Utredaren har tidigare lämnat delbetänkandet Behovet av ekonomisk statistik (SOU 2001:34) och delbetänkandet Förbättrad statistik om hushållens inkomster (SOU 2002:73). Slutbetänkandet och det senare delbetänkandet har remissbehandlats och en sammanställning av remissinstansernas synpunkter finns tillgänglig inom Finansdepartementet (Dnr 2003/ 836).

Utredaren föreslår förbättrad ekonomisk statistik, förbättrade arbetsätt och förändrad organisation. Tyngdpunkten av förslagen ligger på en förbättring av nationalräkenskaperna (NR).

Remissinstanserna är positiva till huvudparten av förslagen.

Enligt regeringens bedömning har utredaren väl redovisat att svensk ekonomisk statistik visserligen håller en jämförelsevis bra kvalitet i ett internationellt perspektiv, men att det finns områden som behöver förbättras för att kunna svara mot dagens behov inom olika politikområden. Det gäller särskilt kvalitén och tillförligheten i NR.

Regeringen delar utredarens och remissinstansernas bedömning vad gäller huvudparten av förslagen att förbättra och utveckla den ekonomiska statistiken. Förslagen bör genomföras i den takt som det ekonomiska utrymmet medger. Initialt bör det ske genom ökad rationalisering och förbättrad samordning av statistikproduktionen inom SCB. Den anslagsfinansierade statistikproduktionen inom SCB bör begränsas till löpande statistik som är av grundläggande betydelse för Sveriges och EU:s informationsförsörjning.

Regeringen förutsätter att SCB:s påbörjade uppbyggnad av en analysfunktion och planerade organisatoriska förändringar leder till förbättrad kvalitet i statistiken och ökade möjligheter för de aktörer som arbetar med analyser i samhället att förstå och använda statistiken.

7.4 Insatser

7.4.1 Insatser inom delområdet

Under 2001–2003 har SCB tillförts knappt 46 miljoner kronor för ny statistik och förbättrad kvalitet i befintlig statistik, varav 7 miljoner kronor tillfälligt för 2001–2003 och 4 miljoner kronor tillfälligt för 2003–2005. Inom den ekonomiska statistiken har insatserna gällt bl.a. förbättrade underlag för NR, utveckling av konsumentprisindex, skattestatistiska ändamål och kvalitetshöjande åtgärder i det kommunala utjämningsystemet. Arbetsmarknadsstatistiken har förstärkts för att möjliggöra regional redovisning och EU-anpassning av arbetskraftsundersökningen. Välfärdstatistiken har tillförts resurser för bl.a. arbete med demografiska analyser och befolkningsprognoser och för utveckling av undersökningar om levnadsförhållanden. Den grundläggande befolkningsstatistiken har

förstärkts. Under den aktuella perioden har även demokratistatistiken utvecklats ytterligare.

Förutsättningarna för att stärka samordningen av den officiella statistiken har förbättrats genom att ett råd för den officiella statistiken finns sedan februari 2002.

Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken har i januari 2003 överlämnat sitt slutbetänkande (se avsnitt 7.3).

SCB har i januari 2003 lämnat ett underlag för fördjupad prövning av inriktning och omfattning av officiell statistik inom SCB:s ansvarsområde. Förberedelserna för registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik har fortsatt. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning.

Insatserna inom statistikområdet blir i allt högre grad integrerade med utvecklingen inom det europeiska statistiska systemet. Viktiga insatser har varit dels arbetet med harmonisering av statistiken inom EU, dels utvecklingen av statistiska indikatorer för att följa upp och utvärdera olika politikområden inom EU. Nya områden som harmoniserats under året är bl.a. index över arbetskraftskostnader och statistik över inkomster och levnadsförhållanden. När det gäller arbetet med indikatorer kan särskilt nämnas utveckling av de strukturindikatorer som behövs för att följa upp Lissabon-strategin och EU:s strategi för hållbar utveckling och arbetet med att snabbare få fram den kortperiodiska ekonomiska statistiken för EMU:s behov.

7.4.2 Insatser utanför delområdet

Det statistiska systemet kan sägas omfatta de 254 statistikprodukter som utgör den officiella statistiken och de metoder, bakomliggande register m.m. som utgör underlag för statistiken samt de 25 myndigheter som har ansvar för statistiken. De sammantagna insatserna inom det statistiska systemet är således beroende av vilka insatser som görs inom statistikområdet av statistikansvariga myndigheter också inom andra politikområden.

Förberedelserna för registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik har fortsatt även inom andra politikområden.

7.5 Resultatbedömning

7.5.1 Resultat

Tabell 7.1 Nyckeltal för SCB:s verksamhet

	1998	1999	2000	2001	2002
Innehåll ¹	+ 10	+ 18	+ 14	+ 16	+ 15
Aktualitet ¹	+ 5	+ 0	+ 2	+ 17	+ 16
Tillförlitlighet ¹	+ 16	+ 15	+ 18	+ 12	+ 22
Tillgänglighet ¹	+14	+ 36	+ 36	+ 36	+ 31
databasanvändare	480	450	10600	22200	34 400
- databasuttag	54000	71000	157000	283000	248000
Jämförbarhet ¹	u.s.	+1	+ 2	+ 9	- 1
Nöjd-kund-index ²	70	u.s.	71	u.s.	74
Punktighet / tidshållning	64%	64%	66%	71%	66%
Totala kostnader (mkr)	680	724	761	789	830
Produktivitetsför- ändring	4,8%	-3,6%	4,5%	3,3%	3,7%
Uppgiftslämnar- kostnader för företag, kommuner, orga- nisationer (mnr) ³	u.s.	200	365	380	312
Allmänhetens inställning (mycket eller ganska positiv) (%)	42	u.s.	46	u.s.	48
Registerutdrag	3 750	6 500	13 000	10 400	5 000
Antal årsarbets- krafter	1 084	1 117	1 161	1 182	1 216
varav kvinnor	666	615	673	685	717
varav män	418	502	488	497	499
Sjukfrånvaro	3,5%	3,3%	3,2%	3,7%	4,1%

1) Produktansvarigas vid SCB bedömning av kvalitetsutvecklingen. Andelen produkter (%) med förbättrad kvalitet minus andelen produkter med försämrad kvalitet jämfört med föregående år.

2) Nöjd-kund-index-talet kan variera mellan 1-100.

3) Beräkningsmetoden ändrades år 2000 och från år 2002 ingår färre undersökningar än i talen som redovisas för 1998-2001.

Målet för 2002 var lättillgänglig statistik av god kvalitet. Resultatbedömningen visar att kvaliteten i statistiken har utvecklats positivt. Det gäller särskilt tillgängligheten. Samtliga statistikprodukter, som SCB ansvarar för, finns nu kostnadsfritt tillgängliga på SCB:s webbplats och i statistiska databaser genom Internet. Antalet besök på webbplatsen har ökat med 34 procent under året.

Kostnaderna för uppgiftslämnandet har minskat något jämfört med året innan. Det är framför allt Intrastatundersökningen (företagens export till och import från länder inom EU) som

bidragit till minskade kostnader. Undersökningen svarar ensam för 74procent av de totala kostnaderna i den studie som genomförts. Antalet företag som ingår i Intrastatundersökningen har minskats med ca 500 vilket påverkat den totala uppgiftslämnartiden.

Produktiviteten i statistikproduktionen har förbättrats jämfört med föregående år. För perioden 1998–2002 som helhet redovisas en ökning på i genomsnitt 2,5procent per år.

SCB:s totala intäkter har under den senaste treårsperioden successivt ökat. En mindre minskning av anslagsintäkterna mellan 2000 och 2001 förklaras främst av att ansvaret för lönestatistiken överfördes till Medlingsinstitutet. Under 2002 ökade anslagsintäkterna med 6,8 procent och uppdragsintäkterna med 6,2 procent jämfört med 2001.

Totalkostnaderna ökade med drygt 5 procent jämfört med föregående år. Lönekostnadernas andel av de totala kostnaderna ökade något till följd av ett nytt löneavtal och högre personalantal. Investeringar i anläggningstillgångar uppgick till 38,8 miljoner kronor.

Tabell 7.2 Nyckeltal för det statistiska systemet

	2000	2001	2002
Total kostnad för den officiella statistiken (mkr)	u.s.	u.s.	647
Kostnad för förvaltning av det statistiska systemet (mkr)	49,1	49,6	48,5
Antal personer som arbetar med att ta fram den officiella statistiken	u.s.	u.s.	926
Antal EU-rättsakter med statistikrelevans beslutade av			
- Rådet och Parlamentet	7	3	7
- Kommissionen	12	10	16
Antal arbetsgrupper inom EU där en statistikansvarig myndighet medverkar	u.s.	122	135

¹⁾ Symbol finns för någon del av publikationen.

Rådet för den officiella statistiken överlämnade i februari 2003 sin första rapport om den officiella statistiken. Rapporten innehåller uppgifter om det statistiska systemets uppbyggnad och styrning, kostnaden för statistiken och statistikens kvalitet. Enligt rapporten förbättrades statistikens aktualitet under 2002 jämfört med tidigare år. Det gäller både månads- och kvartalsstatistiken. Däremot försämrades punktigheten. För merparten av de statistikprodukter som ingår i den officiella statistiken finns en aktuell beskrivning av statistiken inklusive kvalitets-

deklaration. Många myndigheter har inte tillräcklig kännedom om uppgiftslämnarkostnaderna. För de flesta individbaserade produkter inom den officiella statistiken finns uppgift om kön.

7.5.2 Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att insatserna inom delområdet verksamt bidragit till bl.a. bättre beslutsunderlag inom förvaltningen och ökad kunskap inom forskningen och samhället i stort. Särskilt den ökade tillgängligheten till statistiken har bidragit till ökad öppenhet i samhället.

SCB har i sitt underlag för fördjupad prövning av den officiella statistiken 2004—2006 redovisat ökade krav på förbättrad statistik inom ett stort antal samhällssektorer och påtalat att tillgängliga resurser inte kommer att kunna tillgodose dessa krav.

Enligt regeringens uppfattning är det naturligt att förändringar i samhället styr behovet av statistik. Krav på förändrad och ny statistik uppkommer fortlöpande. Statistiken inom andra områden minskar i betydelse till följd av ändrad politik. Beredningsgruppen för granskning av SCB:s treårsrapport har i sin rapport pekat på sådana tänkbara områden. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Kraven på snabb och tillförlitlig ekonomisk statistik har ökat under senare år. Det är därför en prioriterad uppgift att förbättra den ekonomiska statistiken, särskilt nationalräkenskaperna. Vissa resurser för detta ändamål har tillförts under senare år. Ovannämnda beredningsgrupp bedömer att rationaliseringstakten i SCB:s verksamhet bör kunna höjas. Regeringen delar gruppens uppfattning. Detta avgör i vilken takt de fortsatta förbättringarna av den ekonomiska statistiken kan genomföras. SCB måste i sin roll ompröva befintlig statistik och kritiskt granska krav på ny statistik som framförs både inom landet och inom EU.

En åtgärdsplan för förbättring av den ekonomiska statistiken, utifrån nu givna förutsättningar, skall tas fram och följas upp.

8 Prognos- och uppföljningsverksamhet

8.1 Omfattning

Prognos- och uppföljningsverksamheten omfattar uppföljning och analys av utfall samt utarbetande av kort- och medelfristiga prognoser och analyser avseende den samhällsekonomiska utvecklingen och de offentliga finanserna. Budgetprognoser och prognoser för svensk och internationell makroekonomi är viktiga verksamheter inom området. I området ingår också visst miljöekonomiskt utvecklingsarbete samt arbete med att ta tillvara resultat från den nationalekonomiska forskningen som är relevanta för Regeringskansliets och Konjunkturinstitutets verksamheter. Verksamheten är i huvudsak anslagsfinansierad och bedrivs inom Ekonomistyrningsverket, Konjunkturinstitutet och Ekonomiska rådet.

8.2 Mål

Målet för delområdet är tillförlitliga och väldokumenterade prognoser och analyser över den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen.

För att bedöma måluppfyllelsen används dels kvantitativa mått på prognosernas tillförlitlighet, dels användarnas synpunkter på analyser och prognoser. För Ekonomistyrningsverkets budgetprognoser gäller att skillnaden mellan genomsnittlig prognos för de takbegränsade utgifterna och utfall ej skall överstiga genomsnittet av motsvarande skillnader under den senaste treårsperioden. När det gäller de makroekonomiska prognosernas precision redovisas olika mått regelbundet bland annat i Konjunkturinstitutets

årsredovisning. För prognoserna för BNP-tillväxten anses ett absolut medelfel på mellan 0,5 och 1,0 procentenheter, mätt som ett genomsnitt över några år, vara godtagbart.

Ekonomiska rådet skall bidra till målet för området genom att ta initiativ till och presentera forskning och utredningsarbete som är relevant för den ekonomiska politiken. Rådet skall också vara rådgivande i vetenskapliga frågor till Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

8.3 Politikens inriktning

Inom den makroekonomiska prognos- och analysverksamheten prioriteras fortsatt utvecklad analys av arbetsmarknad, lönebildning och konkurrenskraft samt fortsatt utveckling och införande av nya metoder och modeller, framför allt för medelsiktiga kalkyler och simuleringar.

8.4 Insatser

8.4.1 Insatser inom politikområdet

Ekonomistyrningsverkets (ESV) uppdrag inom området är att tillgodose statsmakternas behov av information om den statliga ekonomin. ESV lämnar underlag till regeringen i form av prognoser på statsbudgeten, månadsvis och årlig uppföljning av statsbudgetens utfall samt underlag för årsredovisning för staten. ESV producerar även finansstatistik avseende den statliga verksamheten som underlag till nationalräkenskaperna.

Konjunkturinstitutet bedriver regelbunden prognos- och analysverksamhet. Dessutom utvecklar institutet metoder och modeller för prognoser samt för makroekonomiska och miljöekonomiska analyser. Institutet arbetar också med frågor som rör ekonomisk statistik och lämnar visst bistånd till Finansdepartementet.

Konjunkturinstitutet har under 2002 bland annat regelbundet publicerat konjunkturprognoser, konjunkturbarometrar och undersökningar av hushållens inköpsplaner. Prognosprecisionen kommenteras i avsnitt 8.5.2. Utvecklingen av innehållet i prognosrapporterna och den årliga rapporten om lönebildningens samhällsekonomiska förutsättningar i riktning mot mer fördjupad ekonomisk analys och ett längre tidsperspektiv har fortsatt.

Det makroekonomiska metodutvecklingsarbetet har under 2002 bland annat resulterat i en ny aggregerad modell som använts i lönebildningsrapporten samt i en ny konjunkturbarometerbaserad indikator för BNP-utvecklingen. Vidare har verktyg för analys av de offentliga finanserna utvecklats, och den äldre medelfristiga modellen Kosmos har anpassats till nya nationalräkenskapskonventioner.

Ekonomiska rådet har regelbundna möten med finansministern och chefstjänstemän i Finansdepartementet. I sitt arbete med att initiera forskning, anlitar rådet ledande svensk och internationell expertis.

8.4.2 Insatser utanför politikområdet

Prognos- och uppföljningsverksamhet bedrivs även utanför detta delområde och av såväl offentliga som privata aktörer. Bland statliga prognosinsatser utanför detta delområde kan nämnas Regeringskansliets och Riksgäldskontorets uppföljnings- och prognosverksamhet samt de budgetprognoser som tas fram av myndigheter med ansvar för större anslag och transfereringar.

Resultaten av verksamheten inom delområdet är i hög grad beroende av underlag från bland annat företag och myndigheter utanför politikområdet. De prognoser och analyser som produceras inom delområdet, inklusive det omfattande bakgrundsmaterial i form av databaser m.m. som görs allmänt tillgängligt, utgör i sin tur ett viktigt underlag för många olika aktörer utanför området.

8.5 Resultatbedömning

8.5.1 Resultat

Inom ramen för prognos- och uppföljningsverksamheten har olika utvecklingsinsatser skett när det gäller bl.a. prognosmetoder, ökad tillgänglighet till prognoser samt förbättrad informationskvalitet. En betydande del av dessa insatser avser utveckling av relevant IT-stöd samt nya former för elektronisk informationsspridning. Som exempel kan nämnas utveckling av en ny makroekonomisk modell, tillhandahållande av elektroniska databaser via Internet samt utveckling av ett nytt koncerninformationssystem i syfte att förbättra informationen om statens samlade ekonomi.

Konjunkturinstitutets nya medelfristiga modell Micmac skulle enligt planerna ha tagits i reguljär drift under 2002, men resultaten visade sig inte klara de uppställda kraven, och arbete med att förändra modellen pågår. Målet är nu att ta modellen i bruk under senare delen av 2003.

Det miljöekonomiska utvecklingsarbetet har bland annat resulterat i en modell för hur hälsoeffekter av luftföroreningar skall inkluderas i miljöräkenskaperna. Den allmänna jämviktsmodellen EMEC har också vidareutvecklats.

Under 2002 har Konjunkturinstitutet utvecklat sin webbplats där all utfalls- och prognosstatistik och i stort sett alla publikationer numera finns gratis tillgängliga. Det totala antalet besök på hemsidan uppgick 2002 till närmare 400 000 vilket innebär en ökning med ca 20 procent sedan 2001.

Ekonomistyrningsverkets analys av prognosavvikelserna under året visar att det genomsnittliga prognosfelet för de takbegränsade utgifterna blev 0,1 procent medan motsvarande prognosfel för inkomsterna blev 2,4 procent. Det är de hittills lägsta genomsnittliga avvikelserna sedan utgiftstaket infördes. Under året har den ordinarie prognossikten förlängts så att varje prognos innehåller en bedömning och analys av såväl innevarande som nästkommande år. Arbetet med att säkerställa hög kvalitet i underlaget till årsredovisningen för staten har fortsatt genom bl.a. vidareutveckling av motpartsavstämningarna mellan de statliga myndigheterna. En fortsatt anpassning av svensk finansstatistik har skett till kraven i det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 95).

Utvecklingen av det nya koncerninformationssystemet Hermes sker inom ramen för utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten (se avsnitt 4. 5.1) och utgör en väsentlig del i arbetet med att förbättra informationen om statens samlade ekonomi. I början av 2002 togs det nya statsbudgetsystemet i drift och 2002 års ekonomiska vårproposition kunde framställas i det nya systemet. Därefter har fortsatt utveckling skett, de elektroniska regleringsbrev har driftsatts under hösten och ett nytt statsredovisningssystem har införts inför 2003. Utvecklingsarbetet har bedrivits i nära samarbete med Finansdepartementets budgetavdelning.

Ekonomiska rådet har under 2002 arrangerat två vetenskapliga konferenser med internationella deltagare. I båda fallen avhandlades effekter av avregleringar; dels på varu- och tjänstemarknaderna, dels på bostadsmarknaden. Under 2003 har en internationell konferens om utbildningspolitik hållits och en om sjukfrånvaro är planerad till i höst. Uppsatserna från dessa konferenser publiceras i tidskriften *Swedish Economic Policy Review*.

Under 2002 och våren 2003 har Ekonomiska rådet haft regelbundna presentationer på Finansdepartementet. Oftast väljs ett aktuellt ekonomisk-politiskt ämne. EMU, sjukfrånvaron, konkurrens- och näringslivsfrågor har diskuterats. Ekonomiska rådet har svarat på remisser och dess ledamöter har deltagit som experter i referensgrupper till olika publikationer.

När det gäller den makroekonomiskaprogno precisionen kan konstateras att utvecklingen 2001 var mycket svårbedömd, och BNP-tillväxten för 2001 överskattades relativt kraftigt så sent som under året 2001. Detta återspeglas även i de tidiga prognoserna för 2002, vilka överskattade den faktiska utvecklingen. Senare prognoser för 2002, som gjordes efter att bilden av 2001 reviderats, låg närmare utfallet.

Genomsnittsfelet för Konjunkturinstitutets BNP-prognoser för 2002 är högre än vad som varit normalt för institutet och något högre än genomsnittet för svenska prognosinstitut. Prognosfelet för inflationen, som blev stora för prognosåret 2001 p.g.a. kraftiga tillfälliga pris effekter relaterade till utbudsstörningar, återgick för 2002 till en mer normal storlek, och arbetslöshetsprognoserna uppvisade fortsatt hög precision. Se tabell 8.1.

Tabell 8.1 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år

Medelvärde av absoluta prognosfel för Konjunkturinstitutet samt ett medelvärde för svenska prognosinstitut, procentenheter

	1998	1999	2000	2001	2002
BNP, volymutveckling, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,2	0,8	0,5	1,6	0,7
- Medelvärde	0,2	1,0	0,6	1,6	0,5
Arbetslöshet, nivå, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,7	0,5	0,3	0,1	0,2
- Medelvärde	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2
Inflation, KPI, års-medelvärde, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,8	0,4	0,3	0,8	0,4
- Medelvärde	1,0	0,5	0,2	0,6	0,3

Olika konjunkturbedömares prognosprecision bör inte jämföras med ledning av resultaten ett enskilt år, då tillfälligheter och skillnader i prognostidpunkter får stort genomslag. I tabell 8.2 redovisas femåriga glidande medelvärden för de olika institutens prognosfel. Av tabellen framgår att Konjunkturinstitutets precision ligger ungefär i nivå med, eller är något bättre än, genomsnittet för svenska prognosinstitut. Andra prognostiker använder också i stor utsträckning institutets rapporter och data som en utgångspunkt för sina egna bedömningar.

Tabell 8.2 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år

Femåriga glidande medelvärden av absoluta prognosfel för Konjunkturinstitutet samt för ett medelvärde för svenska prognosinstitut, procentenheter

	1998	1999	2000	2001	2002
BNP, volymutveckling, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7
- Medelvärde	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8
Arbetslöshet, nivå, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4
- Medelvärde	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Inflation, KPI, års-medelvärde, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5
- Medelvärde	0,8	0,8	0,8	0,6	0,5

En studie som Riksbanken genomfört av ett stort antal prognosinstituts precision under

perioden 1993–2001 kommer fram till att Konjunkturinstitutets prognoser varit de mest träffsäkra. (se Penning- och valutapolitik nr. 3 2002.) En utförligare diskussion om svenska konjunkturbedömares precision återfinns i 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100 bil. 1 avsnitt 12).

8.5.2 Analys och slutsatser

Ekonomistyrningsverkets information om den statliga ekonomin har en stor betydelse för statsmakternas ställningstaganden i budgetprocessen. Det nya koncernsystemet som nu successivt har tagits i bruk efter flera års utvecklingsarbete innebär ett modernt IT-stöd och skapar bättre möjligheter till kvalitets-säkring.

Regeringens bedömning är att Ekonomistyrningsverket fullgör sitt uppdrag på ett sätt som mycket väl motsvarar de krav som ställs på de olika slag av information som myndigheten lämnar om statens ekonomi. Regeringen anser vidare att ambitionsnivån bör vara fortsatt hög med fortsatt utveckling av kvaliteten i de underlag som ligger till grund för regeringens och riksdagens beslut

Sammantaget bedömer regeringen att Konjunkturinstitutets precisionsmål för den makroekonomiska prognosverksamheten är uppnådda. När det gäller de kvalitativa målen kan konstateras att institutets arbete med att fördjupa den ekonomiska analysen gett goda resultat. Detta kommer till uttryck såväl i de löpande prognospublikationerna som i lönebildningsrapporten, vilken bedöms hålla mycket hög kvalitet och utgöra ett viktigt underlag för diskussion och beslut.

Regeringen stöder Konjunkturinstitutets ambition att ytterligare fördjupa analysen av arbetsmarknaden, lönebildningen och svensk konkurrenskraft samt att vidareutveckla analysmetoder för den demografiska utvecklingens effekter på makroekonomin.

Regeringen uppmärksammade i budgetpropositionen för 2003 förseningarna i utvecklingen av den nya makromodellen Micmac och framhöll att det är angeläget att modellen snart kan användas i det löpande arbetet. De omfattande förändringar av modellen som påbörjades under 2002 bedöms vara ändamålsenliga och modellen bör snart kunna tas i praktisk drift.

I budgetpropositionen för 2003 uppmärksammades också vissa problem med dataleveranser till Regeringskansliet. Dessa dataleveranser fungerar nu tillfredsställande. Sammantaget bedöms det makroekonomiska och miljöekonomiska utvecklingsarbetet ha uppnått målen.

Arbetet med att öka tillgängligheten till institutets rapporter och data, bland annat genom den utvecklade webbplatsen, har bidragit till att uppfylla såväl verksamhetsområdets mål som de allmänna målen om öppenhet och tillgänglighet i statsförvaltningen.

Regeringen anser att Konjunkturinstitutet har uppnått sina delar av målet för verksamhetsområdet.

Ekonomiska rådet har under 2002 enligt regeringens bedömning bidragit till delområdets mål och uppnått sitt verksamhetsmål. Regeringen anser att de möten och seminarier som anordnats varit betydelsefulla och ändamålsenliga, liksom den forskning som rådet initierat. Aktiviteterna bidrar tillsammans till att förbättra underlaget för den ekonomiska politiken. Ekonomiska rådets verksamhetsberättelse bedöms vara tillfredsställande.

9 Fastighetsförvaltning

9.1 Omfattning

Fastighetsförvaltning omfattar endast förvaltning av de fastigheter som av försvarspolitiska, kulturhistoriska eller andra skäl inte ansetts lämpliga att förvalta i bolagsform (regeringsbyggnader, länsresidens, ambassader, de kungliga slotten, museer, teatrar, monument, försvarsfastigheter, markområden samt vissa fastigheter som donerats till staten).

Kulturarvs- och ändamålsfastigheter förvaltas av Statens fastighetsverk. Fortifikationsverket förvaltar fastigheter för försvarsändamål. Verksamheten finansieras uteslutande genom avgifter.

Regeringens stabsstöd i lokalförsörjningsfrågor, dvs. beräkningsunderlag, andra analyser samt förvaltning och avveckling av lokaler, tillhandahålls av Statskontoret.

I området ingår även anslaget 1:4 *Täckning av merkostnader för lokaler*.

9.2 Mål

Målet för politikområdet uppnås genom en kostnadseffektiv statlig kapital- och fastighetsförvaltning. Det skall ske med rimligt risktagande samt med likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ. Målen för de fastighetsförvaltande verken är varianter av detta.

9.3 Politikens inriktning

Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket förvaltar en betydande andel av statens byggnader. Omfattning och förändring mot föregående år framgår av tabellen nedan.

Tabell 9.1 Statens byggnader, mark och annan fast egendom

Tusental kronor

	1999	2000	2001	2002
Staten totalt	33 437	35 178	31 391	32 895
- varav SFV	10 811	10 725	10 854	10 759
- varav Fortv	10 744	10 324	9 727	9 475
SFV och Fortv:s andel	64,5%	59,8%	65,6%	61,5%

Uppgifterna i tabellen bör tolkas med viss försiktighet då vissa tillgångar med kulturhistoriskt värde undantas från krav på att tas upp i balansräkningen. Det gäller Statens fastighetsverks s.k. bidragsfastigheter som 2003 beräknas belasta verkets resultaträkning med 190 miljoner kronor.

Fortifikationsverkets bokförda värde minskar över åren, vilket är en naturlig följd av avyttring p.g.a. tidigare års försvarsbeslut.

Antal kvadratmeter uthyrningsbar yta har följdriktigt minskat för Fortifikationsverket från ca 4 800 000 kvm lokalarea 1998 till ca 3 750 000 kvm lokalarea 2002. Uppgifterna om lokalarea för Fortifikationsverket omfattar enbart deras öppna bestånd. Verksamhetskostnaderna för Fortifikationsverket är därför hänförliga till det öppna beståndet. Statens fastighetsverks lokalarea ha ökat från ca 1 638 000 kvm lokalarea

till drygt 1 680 000 kvm lokalarea under motsvarande period.

Tabell 9.2 Nyckeltal för fastighetsförvaltning

	2000	2001	2002
Lokalarea (1000 m²)			
Kulturavrs- och bidragsfastigheter	1 680	1 668	1 680
- varav inrikes hyresfastigheter	1 121	1 113	1 121
- varav utrikes hyresfastigheter	156	157	156
- varav bidragsfastigheter	403	398	403
Försvarfsfastigheter ¹	3 760	4 080	3 760
Verksamhetskostnad² (mkr)			
Kulturavrs- och bidragsfastigheter ³	1 514	1 569	1 514
- varav inrikes hyresfastigheter	1 104	1 126	1 104
- varav utrikes hyresfastigheter	182	174	182
- varav bidragsfastigheter	228	269	228
Försvarfsfastigheter	2 146	1 910	2 146
Verksamhetskostnad (kr) per m²			
Kulturavrs- och bidragsfastigheter	901	940	901
- varav inrikes hyresfastigheter	985	1011	985
- varav utrikes hyresfastigheter	1 164	1 110	1 164
- varav bidragsfastigheter	567	675	567
Försvarfsfastigheter	571	468	571

¹ Försvarfsanläggningarna redovisas normalt som bruttototalarea, omräkningsfaktorn till lokalarea är 0,8.

² Inklusiva avskrivningar och finansiella kostnader men exklusive fastighetsförsäljningar samt kostnader för skog och mark.

³ Kostnader för avskrivningar och finansiella kostnader har fördelats mellan inrikes och utrikes fastigheter.

Fortifikationsverket gjorde under 2002 stora insatser vad gäller planerat underhåll. Detta tillsammans med att kostnaderna för avveckling av befästningarna har ökat mellan åren 2001 och 2002 förklarar ungefär 150 miljoner kronor i högre kostnader för försvarfsfastigheterna 2002. Prognosen för 2003 visar på fortsatt ökade kostnader för befästningsavvecklingarna.

Regeringen tillsatte, i september 2002, på riksdagens uppmaning en parlamentarisk kommitté med uppgift att utreda frågor om hyressättning av ändamålsfastigheter inom kulturområdet och universitets- och högskoleområdet. Kommittén kommer att redovisa sitt uppdrag till regeringen under våren 2004.

9.4 Förutsättningar

För 2003 skall Statens fastighetsverk i sin verksamhet uppnå ett resultat efter finansiella poster motsvarande en avkastning på genomsnittligt myndighetskapital på 6,9 procent. Utöver detta får bidragsfastigheterna för budgetåret 2003 belasta resultatet med högst 190 miljoner kronor. Fortifikationsverket skall för budgetåret 2003 i sin verksamhet uppnå ett resultat efter finansiella poster motsvarande en avkastning på genomsnittligt myndighetskapital på 6,7 procent. Avkastningskravet beräknas utifrån statslåneräntan och riskpremie vid given soliditet.

De båda fastighetsförvaltande myndigheternas soliditet skall på sikt sjunka till 35 procent, dvs. myndighetskapitalet skall utgöra 35 procent av myndighetens sammanlagda kapital och skulder. I dag uppgår Statens fastighetsverks soliditet till ca 43 procent medan Fortifikationsverkets soliditet är ca 50 procent.

9.5 Resultatbedömning

För budgetåret 2002 uppgick Statens fastighetsverks resultat till ca 233 miljoner kronor, vilket är 47 miljoner kronor mer än budgeterat. Detta förklaras av ej budgeterade reavinster vid fastighetsförsäljningar och lägre räntekostnader än förväntat. Avkastningskravet till staten omfattade 178 miljoner kronor, vilket motsvarar 6,3 procent av genomsnittligt myndighetskapital. Det bokförda värdet på balansdagen den 31 december 2002 uppgick till 10 759 miljoner kronor för byggnader, mark och annan fast egendom, vilket är en minskning med drygt 3 procent sedan 1998.

Fortifikationsverkets resultat uppgick till ca 456 miljoner kronor, vilket är 176 miljoner kronor mer än budgeterat. Detta förklaras av flera försäljningar under 2002 vilket resulterade i högre intäkter än beräknat samt att kostnaderna för avveckling av anläggningar blev lägre än budgeterat. Avkastningskravet till staten omfattade 385 miljoner kronor, vilket motsvarar 6,3 procent av genomsnittligt myndighetskapital. Det bokförda värdet på byggnader, mark och annan fast egendom uppgick till 9 475 miljoner kronor, vilket är en minskning med knappt 13 procent sedan 1998.

Sedan 1998 har Fortifikationsverkets verksamhet väsentligt minskat i omfattning beroende på försvarsbesluten 1996 och 2000. Antalet kvadratmeter BTA (bruttoarea) har under denna period minskat med 22 procent. En viktig förutsättning för att försvarsbesluten skall implementeras på ett effektivt sätt är att Fortifikationsverket avyttrar uppsagda fastig-

heter på ett sätt som minimerar eventuella förluster. Erfarenhetsmässigt har det dock visat sig vara svårt att via försäljning av fastigheter återfå de kostnader som tidigare lagts ner eftersom marknadsvärdet är betydligt lägre än investeringskostnaderna för denna typ av särskilt anpassade byggnader. Detta förhållande kommer sannolikt att gälla även vid framtida avyttringar.

10 Budgetförslag

10.1 1:1 Konjunkturinstitutet

Tabell 10.1 Anslagsutveckling för 1:1 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	Resultat
2002	Utfall	44 361			1 076
2003	Anslag	45 224 ¹			45 074
2004	Förslag	46 694			
2005	Beräknat	47 781 ²			
2006	Beräknat	48 565 ²			

¹Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

²Motsvarar 46 694 tkr i 2004 års prisnivå.

Konjunkturinstitutet skall utarbeta tillförlitliga analyser och prognoser över den ekonomiska utvecklingen samt bidra till att den ekonomiska statistiken håller god kvalitet. Konjunkturinstitutets verksamhet finansieras med anslag samt till en mindre del med avgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.2 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	1 876	1 507	369
Prognos 2003	1 450	1 000	-450
Budget 2004	1 600	1 600	0

Regeringens överväganden

Tabell 10.3 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:1 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	45 224	45 224	45 224
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 270	2 352	3 133
Beslut	200	205	208
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	46 694	47 781	48 565

¹Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

²Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 46 694 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 47 781 000 kronor.

10.2 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tabell 10.4 Anslagsutveckling för 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	Resultat
2002	Utfall	66 643			796
2003	Anslag	63 698			62 902
2004	Förslag	86 371			
2005	Beräknat	88 322 ¹			
2006	Beräknat	89 730 ¹			

¹Motsvarar 86 371 tkr i 2004 års prisnivå.

Ekonomistyrningsverket (ESV) är central förvaltningsmyndighet för ekonomisk styrning av statlig verksamhet samt för statliga myndigheters ekonomi- och personaladministrativa system. ESV är en stabsmyndighet som stöder såväl regeringen som myndigheterna.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.5 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	125 902	128 262	-2 360
(varav tjänsteexport)	8 540	8 211	329
Prognos 2003	131 700	141 900	-10 200 ¹
(varav tjänsteexport)	8 000	8 500	-500
Budget 2004 ²	121 750	121 550	200
(varav tjänsteexport)	8 000	8 100	-100

¹ Underskottet är hänförligt till delområdet EA- och PA-system, drift av statsredovisningssystemet och kostnader hänförliga till transaktionsdatabasen inom delområdet Information om statens ekonomi.

² Volymen för den avgiftsbelagda verksamheten minskar till följd av att kostnader för utvecklingen av koncernsystemet Hermes finansieras med anslag från och med 2004.

Den avgiftsbelagda verksamheten omfattar tre delområden utöver tjänsteexport; information om statlig ekonomi, resultat- och finansiell styrning samt ekonomi- och personaladministrativa system (EA- och PA-system). ESV är bemyndigad att disponera intäkterna i dessa verksamheter. Det samlade överskottet i den avgiftsfinansierade verksamheten uppgick till 19 miljoner kronor vid utgången av 2002, varav merparten hänförs till resultatområdet EA- och PA-system. Avsikten är att överskottet skall förbrukas inom ett antal år genom att komma kunderna, dvs. myndigheterna tillgodo. De beräknade avgiftsintäkterna för 2004 utgör cirka två tredjedelar av ESV:s samlade intäkter.

Regeringens överväganden

I samband med att regeringen beslutade om ESV:s regleringsbrev för 2003 fastställdes att ESV skall lämna ett underlag för fördjupad prövning. Bakgrunden är att ESV varit verksam i närmare fem år och det finns anledning att analysera hur de förändringar som skett vad gäller ESV:s uppdrag och struktur bör påverka inriktningen och dimensioneringen av ESV:s framtida verksamhet. De förändringar som avses

rör i första hand förändringarna i IT- och systemverksamheten avseende pågående utveckling och förvaltning av ett koncerninformations-system för staten och genomförd försäljning av ekonomi- och personaladministrativa system.

Regeringens bedömning är att prioriterade områden för ESV:s verksamhet de närmaste åren är den fortsatta utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten, utvecklingen och driften av koncernsystemet Hermes samt fortsatt stöd till myndigheter och Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2003 aviserade regeringen att ESV kommer att ha ett helhetsansvar för driften av koncernsystemet som successivt tas i bruk under 2002–2003 och att avsikten är att skapa en samlad ekonomisk lösning för driften av koncernsystemet. Frågan behandlades delvis i den fördjupade prövningen där det framkom att en fortsatt avgiftsfinansiering av inrapporteringen till statsredovisningssystemet är att föredra. De tillkommande delsystemen elektroniska regleringsbrev, budgeteringssystemet och transaktionsdatabasen utgör tillsammans med statsredovisningssystemet det integrerade koncernsystemet och regeringen gör bedömningen att hela koncernsystemet bör finansieras med avgifter.

Från och med den 1 januari 2004 övergår ansvaret för utvecklingen av koncernsystemet Hermes till ESV. De lån som enligt gällande regler finansierat utvecklingen kommer därmed att överföras till ESV. Som en konsekvens härav överförs 20 miljoner kronor till ESV:s anslag för finansiering av amorterings- och räntekostnader.

Tabell 10.6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	63 698	63 698	63 698
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 203	3 691	4 766
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	20 470 ³	20 933	21 266
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	86 371	88 322	89 730

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Avser medel som tidigare har anvisats på anslaget 1:11 Utvecklingsarbete (14 470 tkr) samt anslaget 90:5 Regeringskansliet mm (6 000 tkr).

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 86 371 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 88 322 000 kronor.

10.3 1:3 Statskontoret

Tabell 10.7 Anslagsutveckling för 1:3 Statskontoret

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags- sparande	Resultat
2002	Utfall	71 567		1 711
2003	Anslag	81 555	Utgifts- prognos	79 516
2004	Förslag	89 730		
2005	Beräknat	91 818 ¹		
2006	Beräknat	93 332 ¹		

¹ Motsvarar 89 730 tkr i 2004 års prisnivå.

Statskontoret är en central förvaltningsmyndighet för utrednings- och utvärderingsverksamhet och ett stabsorgan. Dess uppgift är att utreda och utvärdera på regeringens uppdrag samt att bistå med förnyelse av statsförvaltningen och elektroniska infrastrukturen inom offentlig sektor. Statskontorets verksamhet finansieras till ungefär 60 procent med anslag.

Av de medel som tidigare har anvisats på anslaget (2003) 1:11 *Utvecklingsarbete*, har för 2004 5,2 miljoner kronor förts till en ny anslagspost till regeringens disposition under anslaget 1:3 *Statskontoret*. Medlen avser förvaltningspolitiska utvecklingsinsatser.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
SPAR-avgifter				
Utfall 2002	8 939	0	0	8 939
Prognos 2003	9 400	0	0	9 400
Budget 2004	9 900	0	0	9 900
Utfall 2002		1 082	1 082	0
Prognos 2003		1 100	1 100	0
Budget 2004		1 100	1 100	0
Landstingsavtalen				
Utfall 2002	7 633	0	0	7 633
Prognos 2003	7 780	0	0	7 780
Budget 2004	7 930	0	0	7 930

Tabell 10.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kost- nad)
Utfall 2002	53 994	43 451	10 543
Prognos 2003	37 800	40 000	-2 200
Budget 2004	37 800	39 000	-1 200

Statskontorets kostnader för inköpssamordningen finansieras genom de avgifter som tas ut av de leverantörer som myndigheten träffar avtal med. Den avgiftsfinansierade inköpssamordningen redovisar ett totalt ackumulerat överskott på 16 032 000 kronor.

Regeringens överväganden

Tabell 10.10 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:3 Statskontoret

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	81 555	81 555	81 555
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 805	4 768	6 191
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	5 370	5 495	5 586
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	89 730	91 818	93 332

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 89 730 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 91 818 000 kronor.

10.4 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler

Tabell 10.11 Anslagsutveckling för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler

Tusental kronor

2002	Utfall	535	Anslags-sparande	4 526
2003	Anslag	425	Utgifts-prognos	559
2004	Förslag	425		
2005	Beräknat	425		
2006	Beräknat	425		

Statskontoret ansvarar för vissa lokalförsörjningsfrågor. De utgifter som belastar anslaget är hyror för vissa tomma lokaler för vilka staten har betalningsansvar till dess att avtalen går att avveckla. De huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är avtalskonstruktionerna samt möjligheterna att hyra ut lokalerna i andra hand. Statskontoret disponerar anslaget.

Tabell 10.12 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	425	425	425
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	425	425	425

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 425 000 kronor. För 2005 och 2006 har anslaget beräknats till 425 000 kronor.

10.5 1:5 Statistiska centralbyrån

Tabell 10.13 Anslagsutveckling för 1:5 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

2002	Utfall	390 084	Anslags-sparande	26 833
2003	Anslag	412 889 ¹	Utgifts-prognos	415 647
2004	Förslag	429 501		
2005	Beräknat	439 514 ²		
2006	Beräknat	446 836 ²		

¹ Inklusivt en minskning med 1 250 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2003.

² Motsvarar 429 501 tkr i 2004 års prisnivå.

Statistiska centralbyrån (SCB) ansvarar för den sektorövergripande officiella statistiken och samordnar det statistiska systemet. Målet med verksamheten är lättillgänglig statistik av god kvalitet. Verksamheten omsluter ca 830 000 000 kronor varav drygt hälften finansieras med avgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.14 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	424 600	422 800	1 800
(varav tjänsteexport)	(53 500)	(52 800)	(700)
Prognos 2003	440 000	450 000	-10
(varav tjänsteexport)	(50 000)	(50 000)	(0)
Budget 2004	445 000	445 000	0
(varav tjänsteexport)	(50 000)	(50 000)	(0)

Regeringens överväganden

Tabell 10.15 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:5 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	414 139	414 139	414 139
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	23 309	33 507	40 964
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	-846	-866	-880
Övrigt	-7 101	-7 267	-7 388
Förslag/beräknat anslag	429 501	439 514	446 836

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget tillförs 204 000 kronor för beräkning av mervärdesskattesatsen (waren) inom ramen för systemet för den svenska avgiften till EU-budgeten. Finansiering sker genom att anslaget 3:1 *Skatteverket* under utgiftsområde 3 minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att anslaget tillförs 200 000 kronor för administration av ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Finansiering sker genom att anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* under utgiftsområde 25 minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår ett anslag för 2004 på 429 501 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 439 513 000 kronor och för 2006 till 446 835 000 kronor.

10.6 1:6 Hushålls- och bostadsstatistik

Tabell 10.16 Anslagsutveckling för 1:6 Hushålls- och bostadsstatistik

Tusental kronor

2002	Utfall	18 584	Anslags-sparande	232 812
2003	Anslag	12 000 ¹	Utgifts-prognos	33 714
2004	Förslag	0 ²		
2005	Beräknat	0		
2006	Beräknat	0		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.² Anslaget var tidigare ett reservationsanslag. Fr.o.m. budgetåret 2004 förs anslaget upp som ett ramanslag. Behållningen på reservationsanslaget vid utgången av 2003 förs upp som anslagssparande på ramanslaget.

Målet med verksamheten är att genomföra registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik av god kvalitet, inom givna ekonomiska ramar och med liten börda för uppgiftslämnarna. Anslagssparandet är en följd av att förberedelserna för genomförandet har senarelagts.

Regeringens överväganden

Tabell 10.17 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:6 Hushålls- och bostadsstatistik

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	12 000	12 000	12 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-12 000	-12 000	-12 000
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	0	0	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag till den lagstiftning som krävs för att framställa registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik.

För 2004 finns inga medel budgeterade för verksamheten.

10.7 1:7 Kammarkollegiet

Tabell 10.18 Anslagsutveckling för 1:7 Kammarkollegiet

Tusental kronor

2002	Utfall	25 170	Anslags- sparande	3 226
2003	Anslag	83 479 ¹	Utgifts- prognos	83 784
2004	Förslag	29 128		
2005	Beräknat	29 776 ²		
2006	Beräknat	30 226 ²		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget (1 000 tkr) och förslag på tilläggsbudget (55 520 tkr) i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 29 128 tkr i 2004 års prisnivå.

Kammarkollegiet är en central förvaltningsmyndighet med uppgifter som tillståndsgivning, registrering och tillsyn samt bevakning av statens rätt och allmänna intressen. Kammarkollegiet skall också utgöra ett statligt egenregialternativ vad gäller administrativ service, kapitalförvaltning, försäkringsverksamhet och fordringsbevakning.

Kammarkollegiets verksamhet finansieras till drygt 70 procent med avgifter.

Utöver förvaltningsanslaget disponerar Kammarkollegiet ett 40-tal anslag inom 12 utgiftsområden för olika ändamål, med en total omslutning på ca 28 miljarder kronor 2003.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.19 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	238 069	246 740	-8 131
Prognos 2003	223 845	214 630	9 125
Budget 2004	232 450	226 150	6 300

Den avgiftsbelagda verksamheten omfattar administrativ service, det statliga försäkrings-systemet, fordringsbevakning, kapitalförvaltning, registrering av trossamfund, inköpssamordning (endast 2002) samt upplösning av stiftelser (vissa fall).

Regeringens överväganden

Tabell 10.20 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:7 Kammarkollegiet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	27 459	27 459	27 459
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	669	1 295	1 729
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	1 000	1 022	1 038
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	29 128	29 776	30 226

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor förs till anslaget för finansiering av auktorisation av teckenspråkstolkare.

Regeringen föreslår ett anslag för 2004 på 29 128 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 29 776 000 kronor.

10.8 1:8 Nämnden för offentlig upphandling

Tabell 10.21 Anslagsutveckling för 1:8 Nämnden för offentlig upphandling

Tusental kronor

2002	Utfall	6 774	Anslags- sparande	607
2003	Anslag	7 588	Utgifts- prognos	7 381
2004	Förslag	7 957		
2005	Beräknat	8 140 ¹		
2006	Beräknat	8 270 ¹		

¹ Motsvarar 7 957 tkr i 2004 års prisnivå.

Nämnden för offentlig upphandling (NOU) skall verka för att offentlig upphandling bedrivs affärsmässigt, effektivt och lagenligt. NOU:s verksamhet finansieras i huvudsak med anslag.

Regeringens överväganden

Tabell 10.22 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:8 Nämnden för offentlig upphandling

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	7 588	7 588	7 588
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	246	426	554
Beslut	123	126	128
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	7 957	8 140	8 270

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 7 957 000 kronor. För 2005 och 2006 har anslaget beräknats till 8 140 000 respektive 8 270 000 kronor. I beloppen ingår pris- och löneomräkning samt kompensation för revisionsavgifter.

10.9 1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd

Tabell 10.23 Anslagsutveckling för 1:9 Statens kvalitets- och kompetensråd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	12 154	900	
2003	Anslag	12 284	12 777
2004	Förslag	12 853	
2005	Beräknat	13 146 ¹	
2006	Beräknat	13 354 ¹	

¹ Motsvarar 12 853 tkr i 2004 års prisnivå.

Statens kvalitets- och kompetensråd är en statlig förvaltningsmyndighet och ett stabsorgan till regeringen som skall stödja och stimulera arbetet med kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning inom den statliga förvaltningen. Verksamheten finansieras huvudsakligen med anslag, men även till viss del med avgiftsintäkter. Under 2002 uppgick avgiftsintäkterna till 4,8 miljoner kronor. Myndigheten disponerar utöver ramanslaget ett äldreanslag: (1998) D3 *Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området* under utgiftsområde 14. Vid utgången av bud-

getåret 2002 fanns det 31 368 000 kronor oförbrukade på detta anslag.

Regeringens överväganden

Tabell 10.24 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:9 Statens Kvalitets- och kompetensråd

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	12 284	12 284	12 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	391	680	885
Beslut	178	182	185
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	12 853	13 146	13 354

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår ett anslag för 2004 på 12 853 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 13 146 000 kronor och för 2006 till 13 354 000 kronor. I beloppen ingår pris- och löneomräkning samt kompensation för revisionsavgifter.

10.10 1:10 Ekonomiska rådet

Tabell 10.25 Anslagsutveckling för 1:10 Ekonomiska rådet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	2 098	1 064	
2003	Anslag	2 332	3 139
2004	Förslag	2 415	
2005	Beräknat	2 474 ¹	
2006	Beräknat	2 518 ¹	

¹ Motsvarar 2 415 tkr i 2004 års prisnivå.

Ekonomiska rådet som är knutet till Finansdepartementet består av sex national-ekonomiska forskare samt Konjunkturinstitutets generaldirektör som adjungerad medlem. Verksamheten är anslagsfinansierad.

Regeringens överväganden

Tabell 10.26 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:10 Ekonomiska rådet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	2 332	2 332	2 332
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	83	142	186
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	2 415	2 474	2 518

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår ett anslag för 2004 på 2 415 000 kronor. För 2005 har anslaget beräknats till 2 474 000 kronor och för 2006 till 2 518 000 kronor. I beloppen ingår pris- och löneomräkning.

10.11 1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tabell 10.27 Anslagsutveckling för 1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	1 791	5 239
2003	Anslag	2 458	3 097
2004	Förslag	2 458	
2005	Beräknat	2 458 ¹	
2006	Beräknat	2 458 ¹	

¹ Motsvarar 2 458 tkr i 2004 års prisnivå.

De utgifter som belastar anslaget är bl.a. medlemsavgifter för de samnordiska institutionerna, utgivning av författningssamling (AgVFS) och uppgifter i anslutning till utmärkelsen ”För nit och redlighet i rikets tjänst”. Under anslaget har också medel beräknats för regeringens behov inom det arbetsgivarpolitiska området, såsom konsult- och utredningsuppdrag samt kostnader för vissa nämnder (främst arvoden) inom det arbetsgivarpolitiska området.

Under budgetåret 2002 har anslaget huvudsakligen belastats för ersättningar för förhandlings- och utredningsuppdrag från regeringen

och Arbetsgivarverkets uppdrag åt Nordiska rådet.

Regeringens överväganden

Tabell 10.28 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:11 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	2 458	2 458	2 458
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	2 458	2 458	2 458

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Anslaget är svårt att prognostisera beroende bl.a. av hur mycket uppgifter regeringen efterfrågar från Arbetsgivarverket. Kostnader för det av regeringen inrättade forumet Hälsa i staten kommer att belasta detta anslag. Liksom förra året kommer även kostnader för Sveriges representant i Nordiska Ministerrådets program nordisk utbytestjänstgöring att belasta anslaget.

Medel för nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området ingår sedan 2000 i anslaget. Till nämnderna betalas utgifter – i regel arvoden till ledamöter och ersättare m.m. – för Statens ansvarsnämnd, Offentliga sektorns särskilda nämnd, Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd och Statens utlandslönenämnd.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är hur arbetsbelastningen påverkar antalet sammanträden vid nämnderna eftersom de flesta arvoden utgår per sammanträde.

Riksdagen har bl.a. beslutat om utökat kompetensområde för Statens ansvarsnämnd (prop. 2002/03:47, bet. 2002/03:AU6, rskr. 2002/03:177).

Med ledning av detta föreslår regeringen att anslaget för 2004 uppgår till 2 458 000 kronor. För 2005 och 2006 beräknas 2 458 000 kronor.

10.12 1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tabell 10.29 Anslagsutveckling för 1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utfall
2002	Utfall	7 471 915		159 116
2003	Anslag	7 602 480 ¹	Utgifts-prognos	7 602 000
2004	Förslag	7 714 000		
2005	Beräknat	7 927 000		
2006	Beräknat	8 276 000		

¹ Inklusiv av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget (-55 520 tkr) i samband med BP för 2004.

Anslaget belastas med utgifter för personalpensionsförmåner, särskild löneskatt på pensionskostnader m.m. Personalpensions-förmånerna styrs av kollektivavtal. Inkomsterna utgörs främst av de försäkringsmässigt beräknade premier som statliga arbetsgivare fr.o.m. den 1 januari 1998 skall betala (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53) och som redovisas under inkomsttiteln Statliga pensionsavgifter. Inkomsterna på inkomsttiteln motsvarar inte utgifterna på anslaget beroende på att de försäkringsmässigt beräknade premier som redovisas på inkomsttiteln avser beräknade pensionskostnader för aktiv personal för ett visst år medan anslaget belastas med de pensioner som utbetalas samma år.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.30 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt -kostnad)
Utfall 2002	254 449	249 200	5 241
Prognos 2003	264 986	276 873	-11 887
Budget 2004	258 202	261 621	-3 419

Regeringens överväganden

Tabell 10.31 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 1:12 Statliga tjänstepensioner m.m.

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	7 835 000	8 216 000	8 313 000
Förändring till följd av:			
Beslut	–	–	–
Övriga makroekonomiska förutsättningar	- 65 480	- 165 480	- 165 480
Volym	- 53 000	- 53 000	296 000
Överföring till/från andra anslag	- 55 520	- 55 520	- 55 520
Övrigt	230 000	543 000	543 000
Förslag/beräknat anslag	7 714 000	7 927 000	8 276 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Medelsbehovet för anslaget styrs främst av antalet förmänstagare, medelvärdet av den statliga kompletteringspensionen samt av basbeloppsförändringar. Löneutvecklingen har betydelse för nytillkomna förmånens storlek. Beräknat utfall för 2003 överensstämmer i princip med anvisat belopp.

Sedan 2003 kompliceras prognostiseringen av anslaget dels av ett nytt statligt pensionsavtal, dels av nya samordningsregler mellan den nya allmänna pensionen och den statliga tjänstepensionen

För innevarande år visar prognosen att anslaget kommer att belastas med 7 602 000 000 kronor.

Med ledning av ovanstående föreslår regeringen att anslaget för 2004 blir 7 714 000 000 kronor. Anslaget för 2005 har beräknats till 7 927 000 000 kronor och för 2006 till 8 276 000 000 kronor.

10.13 Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk är en central förvaltningsmyndighet med uppgift att förvalta det fastighetsbestånd som regeringen bestämmer. Det övergripande målet för verket är att förvaltningen skall ske på det sätt som innebär god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet samtidigt som fastigheternas värden i vid mening bevaras. Förvaltningen av fastigheter skall utgå från att tillgodose en

primärverksamhets behov av lokaler och optimerade brukarens nytta av de resurser som läggs ner på lokalanskaffningen. Statens fastighetsverks verksamhet finansieras fullt ut med avgiftsinkomster. Verksamheten har av en styrelse med begränsat ansvar.

Redovisning av uppgifter om det ekonomiska läget

Tabell 10.32 Uppgifter om det ekonomiska läget för Statens fastighetsverk

Miljoner kronor

	Utfall 1999	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	Prognos 2003	Budget 2004
Utnyttjad låneram	4 850	4 900	4 900	5 511	6 070	7 000
Utnyttjad andel av låneram (%)	69,3	70,0	70,0	91,1	85,9	
Totala intäkter	1 892	1 777	1 790	1 843	1 843	1 805
Totala kostnader	1 778	1 625	1 652	1 611	1 739	1 693
Resultat	114	151	138	233	105	112

Pågående och planerade större investeringar

Inrikes fastigheter

Världskulturmuseum i Göteborg beräknas färdigställas under första halvan av 2004. Även ombyggnaden av Östra stallet i kv. Krubban i Stockholm för Riksantikvarieämbetet beräknas avslutas 2004 liksom ombyggnaderna av Bondeska palatset för Högsta domstolen och Wrangelska palatset för Svea hovrätt.

I Moderna museet och Arkitekturmuseum pågår sanering av inomhusklimatet. Arbetet beräknas vara färdigt under hösten 2003.

Utrikes fastigheter

Statens fastighetsverk anordnade en arkitekt-tävling med inriktning mot arkitekter under 40 år inför byggandet av ett nytt residens i Santiago de Chile. Under året korades en vinnare och projekteringen är nu nästa steg. Hela residenset förväntas bli klart under 2005.

Föreslagna projekt

Vasamuseet är i behov av ombyggnad och förbättrade klimatsystem. Arbetet beräknas pågå fram till våren 2004.

Låneram

Regeringens förslag: att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån inom en ram av högst 7 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter.

Skälen för regeringens förslag: Statens fastighetsverk disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för budgetåret 2003 om 7 000 miljoner kronor för investeringar i mark, anläggningar och lokaler. Därtill disponerar verket en låneram på 50 miljoner kronor för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten. Redovisad plan för investeringar bygger på investeringsbehov som angetts av brukarna. Statens fastighetsverk tar årligen upp lån för att finansiera de löpande investeringarna.

Investeringsplan för 2003–2006

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner följande nedanstående investeringsplan för Statens fastighetsverk.

Tabell 10.33 Investeringsplan för Statens fastighetsverk 2003–2006

Miljoner kronor

	Anskaffat 2002	Prognos 2003	Budget 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
Inrikes	391	518	393	412	359
Urtikes	58	43	23	20	20
Mark	6	21	12	7	4
Summa investeringar	455	582	428	439	383
Lån	455	582	428	439	383
Summa finansiering	455	582	428	439	383

10.14 Fortifikationsverket

Fortifikationsverket är en central förvaltningsmyndighet med huvuduppgift att förvalta statens fastigheter avsedda för försvarsändamål, s.k. försvarsfastigheter. Fastigheterna skall förvaltas så att god hushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås, att ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på

för brukaren konkurrenskraftiga villkor samt att fastigheternas värden bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå. Fortifikationsverkets verksamhet finansieras fullt ut med avgiftsinkomster. Verksamheten leds av en styrelse med fullt ansvar.

Redovisning av uppgifter om det ekonomiska läget

Tabell 10.34 Uppgifter om det ekonomiska läget för Fortifikationsverket

Miljoner kronor

	Utfall 1999	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	Prognos 2003	Budget 2004
Utnyttjad låneram	2 774	2 950	3 942	4 554	5 400	6 200
Utnyttjad andel av låneram (%)	75	72	90,1	89,6	95,2	
Totala kostnader	2 484	2 992	2 520	2 709	2 590	2 501
Totala intäkter	3 310	3 778	3 116	3 164	2 964	2 774
Resultat	826	786	597	456	375	273

Låneram

Regeringens förslag: att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån inom en ram av högst 6 200 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i mark, anläggningar och lokaler.

Skälen för regeringens förslag: Fortifikationsverket disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för budgetåret 2003 om 5 500 miljoner kronor för investeringar i mark, anläggningar och lokaler. Därtill disponerar verket 2003 en låneram på 175 miljoner kronor för investeringar i anläggningstillgångar som används i den egna verksamheten. Redovisad plan för investeringar bygger på investeringsbehov som angetts av brukarna.

Investeringsplan för 2003–2006

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner följande nedanstående investeringsplan för Fortifikationsverket.

Tabell 10.35 Investeringsplan för Fortifikationsverket 2003–2006

Miljoner kronor

	Anskaffat 2002	Prognos 2003	Budget 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
Nybyggnad	216,3	305	300	300	300
Ombyggnad	601,4	490	395	345	300
Anskaffning	7,7	5	5	5	0
Summa investeringar	825,4	800	700	650	600
Betalplan	72,8	100	80	80	80
Lån	752,5	700	620	570	520
Förskottshyra	0,1	0	0	0	0
Summa finansiering	825,4	800	700	650	600

11 Politikområde Finansiella system och tillsyn

11.1 Omfattning

Politikområdet finansiella system och tillsyn omfattar flera olika verksamheter.

Reglering och tillsyn av det finansiella systemet omfattar den verksamhet som bedrivs inom ramen för Finansinspektionen. Därtill ingår Bokföringsnämndens normgivning i redovisningsfrågor.

Statsskuldsvärdning omfattar den verksamhet som Riksgäldskontoret bedriver för upplåning och förvaltning av statsskulden.

Statliga garantier omfattar främst Riksgäldskontorets utfärdande och förvaltning av garantier och lån med kreditrisk. Till området räknas även vissa särskilda garantiåtaganden. Garantiåtagandet för Stadshypotekskassans grundfond har dock avvecklats i början av 2003.

Övrig finansiell förvaltning omfattar verksamheterna in- och utlåning samt statens betalningssystem (statens internbank) i Riksgäldskontoret, Insättningsgarantinämnden (IGN) samt Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Internationella finansiella institutioner omfattar institutioner som Nordiska investeringsbanken (NIB), Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), Europarådets utvecklingsbank (CEB), Världsbanken (IBRD) och Europeiska investeringsbanken (EIB).

Tillsyn av spelmarknaden omfattar Lotteriinspektionens tillståndsgivning, kontroll och tillsyn av spelmarknaden m.m.

För att öka överblicken redovisas respektive delområde i separata, sammanhängande avsnitt.

11.2 Utgiftsutveckling

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom politikområde Finansiella system och tillsyn

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
2:1 Finansinspektionen	147,0	178,7	177,0	175,2	175,1	177,9
2:2 Insättningsgarantinämnden	6,8	5,9	7,1	5,6	7,8	7,9
2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	244,3	250,0	269,0	261,3	268,8	272,3
2:4 Bokföringsnämnden	9,5	7,7	9,2	8,0	8,2	8,4
2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner ²	58,8	56,0	58,9	56,0	56,0	0
2:6 Avsättning för garantiverksamhet	0	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
2003 2:5 Avgift för stadshypotekskassan	2,4	0	0	–	–	–
Totalt för utgiftsområde 2	468,6	499,7	522,6	507,5	517,3	467,9
Anslag inom utgiftsområde 17						
2:1 Lotteriinspektionen	36,7	38,8	40,7	41,6	42,6	43,3
Totalt för politikområde Finansiella system och tillsyn	505,5	538,5	563,3	549,2	559,9	511,1

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2003 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Tidigare benämnd Bidrag till kapitalet i EBRD respektive Insatser i internationella finansieringsinstitutioner

Vissa kommentarer kring anslagsutfall m.m. redovisas nedan i avsnitt 11.5.1.

Akkumulerat utfall t.o.m. juni 2003 motsvarar ca 57 procent av anvisade medel, bl.a. beroende på att den årliga EBRD-betalningen på ca 58 miljoner kronor skett. Att utgiftsprognosen för 2003 i vissa avseende är högre än föreslaget anslag 2004 beror bland annat på förbrukning av anslagsbehållningar.

Utgiftsutvecklingen perioden 2004–2006 påverkas bl.a. av följande:

- Ny riskvärdering av garanti till Venantius AB.
- Förstärkning av Finansinspektionen.
- Förstärkning av Lotteriinspektionen.
- Sista inbetalningen av kapitalhöjningen i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) 2005.
- Pris- och löneomräkning.
- I beloppen ovan ingår kompensation för avgiftsbelagd revision till samtliga myndigheter på totalt ca 3,7 miljoner kronor, varav huvuddelen till Riksgäldskontoret.

11.3 Mål

Målet för politikområdet är;

- att det finansiella systemet skall vara effektivt och tillgodose såväl samhällets krav på stabilitet som konsumenternas intresse av ett gott skydd,
- att tillsynen skall bedrivas effektivt,
- att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken beaktas, samt
- att statens finansförvaltning bedrivs effektivt.

Målet för politikområdet fastställdes i samband med beslut om budgetproposition för 2001 (prop. 2000/2001:1, utgiftsområde 2, 2000/01:FiU2, rskr 2000/2001:123).

11.4 Politikens inriktning

Politikens inriktning beskrivs utförligt i respektive delområde. I korthet prioriteras följande;

- att förstärka den finansiella tillsynen,
- att fortlöpande modernisera den finansiella regleringen i syfte att

säkerställa ett effektivt finansiellt system samt samhällets krav på stabilitet och konsumentskydd, vilket redovisats i skrivelsen Staten och den finansiella sektorn (skr. 2002/03:141),

- att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning,
- att fortsätta utveckla styrningen och utvärderingen av statsskuldspolitiken,
- att riskerna och kostnaderna för statens garantigivning löpande synliggörs och begränsas genom en effektiv hantering. Regeringen avser att fortsätta utveckla och effektivisera hanteringen av statens risktagande genom garantier.

11.5 Insatser

Normgivning, tillsyn, finans- och skuldförvaltning samt internationell finansiell samverkan i olika former är de viktigaste statliga medlen för att nå målen inom politikområdet.

I fråga om nationell och internationell normgivning inom politikområdet sker flera förändringar under planeringsperioden, som berör verksamheterna vid Finansinspektionen, Bokföringsnämnden och Lotteriinspektionen. Exempel på sådana förändringar är framför allt ett stort antal EG-direktiv som syftar till att skapa en gemensam inre marknad för finansiella tjänster senast år 2005. Därtill kan också nämnas arbetet med nya bank- och finansieringsrörelse-regler, nya kapitaltäckningsregler, förändringar i internationella redovisningsnormer samt internetspel. Som en följd av krav på förnyelse av produkter inom finansmarknaden, förändrad normgivning, integration inom EU och i viss mån ändrade sparmönster kommer därför tillsynen att ställas inför nya uppgifter och krav.

Inom statens finansförvaltning har en upphandling skett av statens betalningssystem och Riksgäldskontoret har tecknat nya ramavtal om betalningstjänster med Föreningssparbanken, Nordea och SEB.

Uppbyggnaden av premiepensionssystemet har fortsatt och kännetecknas nu mer än tidigare av en drifts- och förvaltningsfas. Även uppbyggnaden av fonderade medel inom insättningsgarantin har nått den i lag fastställda nivån.

Inom ramen för statsskuldförvaltningen har ett underlag tagits fram med syfte att från 2003 kunna tillämpa en enklare och tydligare struktur i de sammanhang där statsskulden behandlas och redovisas.

Vad gäller garantiverksamheten har äldre garantier invärderats samtidigt som möjligheter att effektivisera hanteringen har undersökts.

11.5.1 Insatser utanför politikområdet

Det finansiella systemet har beröringspunkter med flera andra politikområden, t.ex. näringspolitikens strävan att förbättra företagens riskkapitalförsörjning samt konsumentpolitiken, där de finansiella marknaderna ingår som en av flera olika marknader.

11.6 Resultatbedömning

11.6.1 Resultat

Anslags- och intäktsutfallet

Politikområdets omslutning och utfall har varierat kraftigt 2000–2002. Utfallet 2001 var närmare 3 gånger större än 2002 på grund av ett fåtal stora garantiavsättningar 2001.

Tabell 11.2 Specifikation av ekonomiskt utfall 2000–2002

Miljoner kronor

År	Anslag Nettoutfall	Totala intäkter
2000	659	2 261
2001	1 303	982
2002	505	1 044

Anslagsutfallet 2002 på 505 miljoner kronor överskred anvisade medel med 9 miljoner kronor eller knappt 2 procent. Det kan jämföras med 2001 då utfallet motsvarade ca 98 procent av tilldelade anslag.

Bland de anslag/myndigheter vars utfall trendmässigt ökat över åren finns Finansinspektionen, Lotteriinspektionen och Bokföringsnämnden.

Anslagsutfallet för Insättningsgarantinämnden, avgiften för Stadshypotekskassan och garantiavsättningar har fluktuerat relativt kraftigt över åren.

Förändringarna över tiden av Riksgäldskontorets anslagsutfall är svårbedömt bl.a. på grund av de förändringar som gjorts i anslagsstrukturen.

Även områdets totala intäkter har varierat kraftigt över åren, främst beroende på att Insättningsgarantisystemets avgifter sänkts samtidigt som premiepensionssystemets avgiftsintäkter ökat.

Merparten av politikområdets avgiftsintäkter är externa. Riksgäldskontoret har dock en hög andel inomstatliga intäkter.

Ett flertal av myndigheterna är anslagsfinansierade och den direkta finansieringen av verksamheten med avgifter och övriga intäkter är låg. Premiépensionsmyndigheten kommer på sikt att kunna täcka sina administrationskostnader med avgifter från premiépensionsspararna.

Merparten av de totala avgiftsintäkterna redovisas mot inkomsttitel eller fonderas.

På inkomsttitel redovisas även de aktieutdelningar som erhållits från Nordiska investeringsbanken (NIB). För 2002 erhöles ca 140 miljoner kronor i aktieutdelning. Sådana finansiella intäkter tillgodoräknas dock inte ett enskilt politikområde.

Avgiften för Stadshypotekskassans grundfond beräknades 1997 uppgå till totalt ca 475 miljoner kronor för åren 1997–2006. Det slutliga utfallet innebar att avvecklingen skedde betydligt snabbare (3–4 år) än beräknat och till en lägre kostnad (ca 170 miljoner kronor). I detta ingår ett utfall på 2,3 miljoner kronor för 2002. Vid likvideringen av Stadshypoteks grundkassa återstod ca 73 miljoner kronor. Överskottet i kassan har inbetalts på inkomsttitel.

Lånerams- och kreditutnyttjandet

Myndigheterna inom politikområdet utnyttjade under 2002 i genomsnitt 46 procent av låneramarna. Utnyttjandet var lägre än vad som gäller för statsförvaltningen som helhet (ca 77 procent av låneramen). Maxutnyttjandet av låneramarna under året låg några procentenheter högre. Flertalet myndigheters utnyttjande av låneramarna låg över genomsnittet med undantag för en myndighet. För denna skall ramen justeras. Låneramsutnyttjandet har därmed totalt sett ökat jämfört med föregående år, då färre myndigheter låg över genomsnittet.

Anslagskrediter

Normalt tillämpas 3 procent i anslagskredit för förvaltningsanslag och 5 procent i anslagskredit för andra ramanslag.

Endast två myndigheter inom politikområdet har under de senaste fem åren utnyttjat sin anslagskredit. I regel har det avsett enstaka år och i relativt begränsad omfattning. Endast Finansinspektionen behövde utnyttja anslagskrediten vid utgången av 2002.

I enlighet med budgetpropositionen för 2003 fick i princip samtliga myndighetsanslag och sakanslag anslagskrediterna halverade. Anslagskrediterna för 2003 uppgår till knappt 10 miljoner kronor.

Några av myndigheterna har för 2004 begärt att helt eller delvis få återställda anslagskrediter.

Räntekonton

Majoriteten av myndigheterna utnyttjar räntekontona för att placera likvida medel. Endast två myndigheter har haft några nämnvärda räntekostnader på räntekontot de senaste fem åren. Bokförings- och Insättningsgarantinämnderna saknar räntekonto.

Särskilda krediter

PPM har en s.k. särskild kredit enligt 23 § Budgetlagen. Utnyttjandet av denna har ökat, men kan variera kraftigt över tiden.

Personal- och driftskostnader m.m.

Personalkostnaderna 2002 har i förhållande till 2001 ökat med 4 procent eller 12 miljoner kronor till 286 miljoner kronor. Personalkostnadernas andel har även ökat från 30 till 33 procent av myndigheternas driftskostnader. Övriga driftskostnader utgör ca 54 procent och lokaler ca 6 procent.

Personalkostnadsandelarna varierar dock mellan 18 och 56 procent beroende på myndighet.

Finansinspektionen hade en märkbart lägre driftskostnad per årsarbetskraft jämfört med övriga myndigheter inom politikområdet (mindre än en miljon kronor per årsarbetskraft). Övriga myndigheter ligger normalt mellan 1,3 och 2,3 miljoner kronor per årsarbetskraft. Övriga myndigheters driftskostnader per årsarbetskraft ökade med 3 till 15 procent. Medel-lönen var ca 26–30 000 kronor/månad.

Avnämarnas bedömning

Finansinspektionens respektive Riksgäldskontorets årliga företags- och kundenkäter gav tillfredsställande resultat.

Negativt är dock att finansmarknadens omdöme om Finansinspektionen försämrades i förhållande till året innan.

Premiepensionsmyndigheten har kontinuerligt undersökt pensionsspararnas synpunkter på informationsmaterial m.m.

Sysselsättning

Myndigheterna inom politikområdet är i den officiella statistiken främst hänfödda till sektorn Ekonomi. Lotteriinspektionen räknas dock till Rättsväsendet.

I politikområdet arbetade i medeltal ca 525 personer under 2002, vilket är en marginell ökning jämfört med 2001. Samtidigt minskade antalet årsarbetskrafter med ca 3 procent till 485 årsarbetskrafter. Även 2001 minskade personalnumerären i ungefär samma utsträckning (2 procent). Minskningen 2001–02 förklaras främst av vissa neddragningar i PPM. Bland annat så avvecklade PPM en avdelning i Ljusdal. Övriga myndigheter ökade sin personalnumerär eller noterade ingen förändring under 2002. Förändringarna kan ses mot bakgrund av att personalnumerären ökade relativt kraftigt 1998–2000 i samband med att PPM byggdes upp.

Tre av myndigheterna svarar för ca 93 procent av personalen. Cirka 60 procent av de sysselsatta inom politikområdet var kvinnor. Majoriteten av myndigheterna har relativt låg medelålder och andel personal äldre än 55 år (28 procent eller lägre).

Personalomsättningen i myndigheterna varierade normalt mellan 7 och 13 procent under 2002.

Ekonomiadministrativ värdering

Av nedanstående tabell framgår politikområdets samlade ekonomiadministrativa värdering (EA-värde) enligt Ekonomistyrningsverkets årliga värdering av de statliga myndigheterna. Det samlade EA-omdömet 2001 och 2002 är likvärdigt, men något sämre än EA-omdömet 2000.

Tabell 11.3 EA-resultat i PO Finansiella system

EA-omdöme	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Fullt tillfredsställande	3	3	4	4	3	3
Tillfredsställande	1	1		1	2	2
Ej tillfredsställande			1			

PPM har EA-värderats fr.o.m. 1999

Finansinspektionen har haft EA-omdömet fullt tillfredsställande under hela den senaste sexårsperioden 1997–2002. Även Insättningsgarantinämnden och Lotteriinspektionen har haft högsta betyg nästan alla år. Riksgäldskontoret har flertalet år haft EA-omdömet tillfredsställande. PPM som 2000–2001 var en av de 19 respektive 21 myndigheter som uppfyllde alla kriterier i EA-värderingen, fick 2002 omdömet tillfredsställande.

Bokföringsnämnden är undantagen från EA-värderingen p.g.a. liten omsättning.

11.6.2 Analys och slutsatser

Inom Finansinspektionens ansvarsområde ökar och vidgas kraven vilket kommer att fortgå under kommande år.

Premiepensionsadministrationen har allt mer övergått till ett förvaltningsskede avseende fondhantering m.m. Dock återstår en del av den centrala systemuppbyggnaden avseende hantering av pensioner.

Inom spelmarknadsområdet har snabba omvärldsförändringar skett.

Utvecklingen av IT-system inom politikområdet är viktiga inslag för att effektivare nå upp till ställda krav. Det är därför viktigt att detta sker inom planerade tids- och resursramar.

I de fall kundattityder har undersökts inom politikområdet är resultaten inte alltid helt entydiga.

En fylligare redogörelse för resultatet inom politikområdet lämnas under respektive delområde (avsnitt 12–17).

11.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) bedömer att årsredovisningarna för Finansinspektionen, Bokföringsnämnden, Premiepensionsmyndigheten,

Riksgäldskontoret och Lotteriinspektionen i allt väsentligt är rättvisande.

Insättningsgarantinämnden (IGN) har erhållit revisionsberättelse med invändning. RRV har uppmärksammat följande. I resultatredovisningen lämnas inte redovisning av verksamhetens kostnader enligt den indelning för återrapportering av verksamheten som regeringen beslutat i enlighet med kraven i 3 kap. 2 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Bristande rutiner efter en under året genomförd omläggning av nämndens kapitalförvaltning har enligt RRV också medfört att IGN inte redovisat en upplupen ränteintäkt om 338

miljoner kronor. Felaktigheten innebär att finansiella intäkter i resultaträkningen inte ger en rättvisande bild av nämndens avkastning på kapitalförvaltningen.

Regeringens kommentarer och åtgärder med anledning av RRV:s invändningar redovisas i delområdet Övrig finansiell förvaltning (avsnitt 15.5).

De internationella finansiella institutionernas verksamhet och årsredovisningar revideras av olika organ. De olika reviderande organen har bedömt samtliga årsredovisningar för 2002, alternativt för räkenskapsåret 2002/03, vara rättvisande.

12 Reglering och tillsyn av det finansiella systemet

12.1 Omfattning

Reglering och tillsyn av det finansiella systemet omfattar reglering och tillsyn av de olika delarna inom finansmarknaden och avser i första hand den verksamhet som bedrivs inom ramen för Finansinspektionens ansvarsområde.

12.2 Mål

Finansinspektionen är central förvaltningsmyndighet för tillsyn över finansiella företag och marknader. De övergripande målen för Finansinspektionens verksamhet är bl.a.

- att bidra till ett stabilt finansiellt system, samt
- att bidra till konsumentskyddet inom det finansiella systemet.

12.3 Politikens inriktning

Inriktningen på politiken inom området är att skapa förutsättningar för en stabil, effektiv och konkurrenskraftig finansiell sektor. Den finansiella regleringen skall värna om stabilitet i det finansiella systemet och trygga ett gott konsumentskydd. Regleringen skall också lägga grunden till en sund konkurrens, vilket främjar både effektiviteten och konsumentskyddet. Regleringen skall också förhindra att aktörerna missbrukar sin ställning.

Regeringen har nyligen i skrivelse till riksdagen presenterat sitt handlingsprogram för arbetet inom området – Staten och den finansiella sektorn (skr. 2002/03:141).

I skrivelsen behandlas utvecklingen inom den finansiella sektorn och den roll den spelar inom samhällsekonomin. Regeringen konstaterar att den finansiella sektorn fyller en rad viktiga funktioner vilka är avgörande för att samhällsekonomin skall fungera. Den förmedlar betalningar, fångar upp sparande och kanaliserar det till investeringar, värderar lönsamheten i olika investeringar och ser till att risker sprids och omfördelas i samhället. Den finansiella sektorn är i många avseenden internationell. Arbetet inom EU innebär även att regelverket för den finansiella sektorn alltmer kommer bygga på att en gemensam EU-lagstiftning som syftar till att skapa en gemensam marknad för finansiella tjänster.

Bokföringsnämnden skall även fortsättningsvis arbeta för att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. Nämndens verksamhet skall under 2004 inriktas mot förenklingar för små företag. Under de kommande åren kommer arbetet med anpassning av den internationella redovisningsnormeringen för onoterade företag att fortlöpa. Hänsyn kommer att ägnas åt immateriella tillgångar, koncernredovisning, ersättning till anställda och finansiella instrument. EU har beslutat att medlemsländerna fr.o.m. den 1 januari 2005 är skyldiga att ha infört ett system för tillsyn av redovisningen i börsnoterade bolag. I betänkandet Framtida finansiella tillsyn – från utredningen om

Finansinspektionens roll och ansvar (SOU 2003:22) behandlas frågan om tillsynsansvaret. I utredningen föreslås att tillsynsansvaret skall läggas på Bokföringsnämnden. Denna fråga bereds inom regeringskansliet.

12.4 Insatser

12.4.1 Insatser inom politikområdet

Den finansiella sektorn har genomgått omfattande förändringar under de senaste 10–15 åren och denna utveckling kommer att fortsätta.

- Utvecklingen innebär förnyelse av produkter, produktionsteknik, distributionsformer och företagskultur. Verksamheten blir mer sektorsövergripande och gränsöverskridande, och de finansiella instrumenten blir fler och mer komplicerade. Samtidigt använder en allt större andel av befolkningen dessa tjänster och instrument.
- Inom EU pågår ett intensivt arbete med att skapa regler för en integrerad finansmarknad. De nya reglerna ställer ökade krav på tillsynsmyndigheterna, bl.a. genom att den offentliga tillsynen breddas till områden som i Sverige tidigare varit föremål för självreglering.
- Tillsynen har traditionellt varit inriktad på att kontrollera efterlevnaden av givna regler och på analys av historiska data. Utvecklingen medför att tillsynen förändras och nya krav ställs på att aktivt utveckla och anpassa regelverk, analysera företagets riskexponeringar och riskhantering och på olika sätt agera mer proaktivt. Detta kräver större analyskapacitet och en fortsatt aktiv metodutveckling.

Som ett resultat av dessa drivkrafter pågår en reformering av lagstiftningen för den finansiella sektorn.

Inom banksektorn har flera initiativ tagits till nya regler för att nå upp till kraven om riskhantering, genomlysning och stabilitet. I proposition om reformerade regler för bank- och finansieringsrörelse (prop. 2002/03:139)

presenteras en genomgripande modernisering av lagstiftningen för banker och kreditmarknadsföretag. Målet för den nya regleringen är att skapa ett stabilt finansiellt system med goda förutsättningar för god konkurrens och hög effektivitet. För att öka valmöjligheterna för konsumenterna anser regeringen att bankernas inlåningsmonopol bör avskaffas. Kreditmarknadsföretag bör ges möjlighet till inlåning från allmänheten, likaså icke-finansiella företag. Definitionen av bankrörelse och finansieringsrörelse ändras. De nya definitionerna innebär att avregleringen fortsätter. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

För att uppnå konkurrensneutralitet med övriga Europa har en proposition om säkerställda obligationer presenterats (prop. 2002/03:107). Den berör i första hand de svenska bostadsinstituterna. Genom lagstiftningen ges möjligheter till ett nytt regelverk för obligationsupplåning.

Kapitaltäckningsreglerna inom banksektorn är under omarbetning, inom ramen för det globala samarbetet mellan tillsynsmyndigheter inom Baselkommittén och EU, i syfte att göra dessa mer riskanpassade och effektiva. Bankerna skall kunna använda mer avancerade riskmätningssystem och Finansinspektionens ansvarsområde ökas genom krav på individuell värdering av risker och kapital i hela koncerner där banker ingår. Nya anpassade bestämmelser bör vara genomförda 2006.

Den särskilda tillsynen av de finansiella koncernerna med bred verksamhet, s.k. finansiella konglomerat skall utvecklas. EG-direktivet inom området bör vara genomfört i Sverige under augusti 2004.

Inom försäkringsområdet bör försäkringstagarnas ställning i traditionella livförsäkringsbolag stärkas. Försäkringstagarna bör antingen betraktas enbart som kunder och deras kapital särskiljas från bolagets riskkapital eller ges ökad insyn och inflytande över bolagets styrning. En bättre information till försäkringstagarna samt genomlysning av bolagens ekonomi är likaledes nödvändig. Regelverket för de olika företagsformerna inom försäkringsområdet måste anpassas till nya krav och därför avser regeringen besluta om kommittédirektiv till en särskild utredare om en allmän översyn av de associationsrättsliga reglerna. Solvensreglerna inom försäkringssektorn ses över så att de specifika riskerna i det enskilda bolaget bättre återspeglas i

de lagfästa kapitalkrav som ställs på försäkringsbolaget. Arbetet för att åstadkomma detta pågår dels inom EU, dels inom den av regeringen tillsatta utredningen om försäkringsbolagens placeringsregler (dir. 2000:15). Utredningen skall lämna sitt slutbetänkande under hösten 2003 och regeringen avser därefter fortsätta reformeringen av det nuvarande solvenssystemet i linje med grundprinciperna i arbetet inom EU.

Inom värdepappersområdet är regleringsarbetet koncentrerat till att skapa en gemensam värdepappersmarknad inom EU.

Arbete med nya regler pågår inom följande områden:

- prospekt,
- nya regler om informationskrav avseende bl.a. börsnoterade företag,
- investeringstjänster,
- investeringsfonder,
- marknadsmissbruk,
- clearing och avveckling, och
- nya redovisningsstandarder.

Regeringen överlämnade under våren 2003 en proposition till riksdagen med förslag till en ny lag om finansiell rådgivning till konsumenter (prop. 2002/03:133).

Regeringen tillsatte under juli 2002 en utredning med uppdrag att kartlägga och analysera Finansinspektionens framtida roll och det resursbehov som väntas uppstå till följd av de förändringar i inspektionens ansvar och uppgifter som följer av nationella och internationella regeländringar. Utredningen lämnade sina förslag i februari 2003 i betänkandet Framtida finansiell tillsyn (SOU 2003:22). Betänkandet har remissbehandlats. Utredningen anser att Finansinspektionens roll och ansvar kommer att öka betydligt i framtiden och att tillsynen därför tydligare bör fokuseras på de grundläggande målen att skydda det finansiella systemets stabilitet och konsumenternas ställning. Utredaren konstaterar vidare att förutsättningarna för den relativt långtgående självregleringen på värdepappersmarknaden kommer att minska i takt med att nya EG-regler införs i svensk rätt, men att möjligheter till delegering av tillsynsuppgifter bör skapas. Vid införandet av nya EG-regler inom värdepappersområdet är det naturligt att Finansinspektionen inom flertalet områden utses till behörig myndighet. Inom insiderområdet anser utredaren att Ekobrottsmyndighetens roll bör vidgas. Utre-

daren anser vidare att Finansinspektionen kommer att vara i behov av resurstillskott på ca 100 miljoner kronor under kommande år för att kunna fullfölja sitt åtagande. Betänkandet från utredningen har remissbehandlats och regeringen avser att ta ställning till de olika förslagen i samband med att ny reformerad lagstiftning införs inom de olika områdena. I denna proposition lämnar regeringen vissa förslag avseende Finansinspektionens anslag och finansiering.

Bokföringsnämnden har under 2002 utfärdat kompletterande normgivning. Nämnden biträder också Regeringskansliet i redovisningsfrågor samt deltar i utredningar inom kommittéväsendet. Nämnden avger också yttrande till domstolar om vad god redovisningssed innebär i olika frågor.

Under 2002 utfärdade Bokföringsnämnden 13 allmänna råd samt avgav 24 remissyttranden till Regeringskansliet, domstolar m.m.

Inom redovisningsområdet förutsätts kompletterande normgivning då lagstiftningen är en s.k. ramlagstiftning. Bokföringsnämndens arbete är av stor betydelse när det gäller att fylla ut de områden som inte regleras i lag. De redovisningsnormer som meddelas bidrar till att förbättra kvaliteten på företagets bokföring och bokslut vilket i sin tur har stor betydelse för bl.a. skatteförvaltningens verksamhet. De ger också förutsättningar för att kunna jämföra och analysera olika företags ekonomiska ställning bättre. Det projekt som bedrivits tillsammans med Riksskatteverket och BAS-kontogruppen när det gäller möjligheterna att samordna redovisnings- och beskattningsreglerna syftar till att åstadkomma avsevärda förenklingar för enskilda näringsidkare.

12.5 Resultatbedömning

Finansinspektionen skall bidra till stabiliteten i det finansiella systemet genom tillsyn av finansiella företag och marknader samt regel- och tillståndsgivning. Finansinspektionen skall vidare bidra till konsumentskyddet inom området.

12.5.1 Resultat

Finansinspektionens verksamhet är uppdelad på ett antal verksamhetsgrenar och resursförbrukningen 2002 uppgick till ca 147 miljoner kronor.

Under 2002 påverkades den finansiella sektorn påtagligt av de senaste årens kraftiga kursfall på aktiemarknaderna. Detta har bidragit till en lägre lönsamhet inom stora delar av sektorn. Ur ett stabilitetsperspektiv har kursfallet inte i första hand påverkat bankerna som fortsatt visat en god kapitalposition. Däremot har livförsäkringsbolagens balansräkningar försvagats påtagligt och några mindre bolag har behövt kapitaltillskott. Därtill har det, delvis till följd av lägre återbäring till pensionsspararna, uppstått en diskussion om livförsäkringsbolagens informationsgivning till försäkringstagarna och om intressekonflikter i livförsäkringsbolagen.

Den bestående börsnedgången bidrog också till en förnyad debatt om värdepappersmarknaden och om förtroendet för dess aktörer. Mot bakgrund av detta samt att det löpande antas ett antal nya EG-direktiv inom främst värdepappersområdet genomförde inspektionen ett utvecklings- och analysarbete för att förbättra marknadstillsynen.

Tabell 12.1 Procentuell fördelning av Finansinspektionens kostnader per verksamhetsgren i löpande priser

Procent			
Verksamhet	2000	2001	2002
Tillsyn	29	31	40
Marknadsövervakning	8	8	10
Regelgivning	9	8	13
Tillstånd och anmälningar	22	20	19
Analys	14	14	18
Samverkan och samordning*	18	19	–

* Verksamhetsgrenen upphörde från 2002 och verksamhet bestående av internationella arbetsgrupper, remisser, info och utbildning är fördelade på resp. område.

I förhållande till tidigare år har resursförbrukningen inom tillsynen ökat, som under 2002 förbrukade 40 procent av resurserna. Den näst största verksamheten är tillstånd och anmälningar.

Den stabilitetsinriktade tillsynen är en central del av Finansinspektionens ansvar och sammanhänger med risker som avser hela det finansiella systemet. Finansinspektionen har därför under några år utvecklat en tillsynsmodell som har gjort det möjligt att få en årlig samlad bedömning av riskerna i det finansiella systemet.

Bedömningssystemet medger vidare en internationell jämförelse av bankerna och andra institut under Finansinspektionens tillsyn. Det utgör också ett steg i arbetet med att införa de nya kapitaltäckningsreglerna. Finansinspektionen har identifierat ett antal systemviktiga företag och för dessa görs sammanvägda bedömningar. Under 2002 genomfördes 13 koncernanalyser, där verksamhetsinriktning och risker kartlades. Finansinspektionen har också klargjort vilka avvecklingsrisker som finns i den clearing- och avvecklingsverksamhet som systemviktiga företag bedriver. Vid sidan av den mycket intensiva bevakningen av livbolagens ekonomiska situation har Finansinspektionen undersökt de systemviktiga försäkringsbolagens riskhantering och funnit den tillfredställande. Totalt nedlagd tid på tillsynsaktiviteter 2002 uppgick till 41 243 timmar, vilket är en ökning från 36 810 timmar 2001.

Finansinspektionen skall bidra till att förtroendet för värdepappersmarknaden stärks. Detta sker genom att Finansinspektionen övervakar handeln, identifierar och utreder misstänkta oegentligheter samt genom att bidra till insyn och spridning av information genom det offentliga insynsregistret. Under året beslutade Finansinspektionen också om nya uppföranderegler för värdepappersmarknaden. Dessa omfattar information till kund, information från kund och hantering av affärsuppdrag. Exempelvis skall information om riskerna med värdepappersaffärer lämnas innan företaget utför en affär för kundens räkning. Reglerna ställer också krav på att all investeringsrådgivning dokumenteras och att den lämnas ut till kunden på begäran. Vidare visar utredningar i samband med misstänkt insiderhandel att det främst är så kallade primära insiders (styrelseledamöter, VD med flera som har direkt tillgång till insiderinformation) som bryter mot reglerna och inspektionen anser att lagen inte har avsedd preventiv verkan mot denna personkrets. Finansinspektionen anser också att emittenter ofta hanterar icke offentliggjord kurspåverkande information på ett oprofessionellt sätt.

Tabell 12.2 Antalet ärenden som anmäldes till Ekobrottsmyndigheten

	2000	2001	2002
Insider	8	3	8
Otillbörlig kurspåverkan	6	2	5

Antalet ärenden som överlämnades till åklagare har ökat i jämförelse med året innan och 2002 var antalet i nivå med 2000.

Finansinspektionens handläggning av ärenden för tillstånd och anmälningar skall vara snabb, kostnadseffektiv och hålla en hög kvalitet. Handläggningstiderna inom inspektionen har ökat i förhållande till tidigare år trots att antalet ärenden minskade 2002. Detta förklarar Finansinspektionen bl.a. med att vissa ärendeslag blivit mer komplicerade, turbulensen för de svenska livbolagen som resulterat i åtskilliga tillståndsärenden och dispenser av komplicerad karaktär samt ett ökat antal sanktioner.

Tabell 12.3 Genomsnittlig handläggningstid i dagar för tillstånds och anmälningsärenden

Antal dagar/ärende

	1998	1999	2000	2001	2002
Handläggningstid	51	54	40	34	53

Finansinspektionen, som har en särskild roll inom det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred, inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet, genomförde under förra året en rad övningar tillsammans med de systemviktiga företagen. Syftet har varit att utröna den finansiella sektorns motståndskraft mot infrastrukturella störningar av samhällshotande art. Finansinspektionen anser att den finansiella sektorn har motståndskraft mot de risker som är förknippade med de enskilda företagens verksamhet och att företagen har rutiner för att möta svåra påfrestningar mot den egna organisationen. Finansinspektionen har dock identifierat ett antal svagheter i olika företag och har tillskrivit dessa i särskild ordning.

Finansinspektionen har tre år i rad genomfört en attitydundersökning bland ett brett urval av företag under tillsyn. Det totala omdömet blev 3,33, på en skala mellan ett och fem. Resultatet pekar på en viss tillbakagång i förhållande till åren innan. Resultatet innehåller också en del kritiska synpunkter, t.ex. vad avser handläggningstiderna för tillstånd och anmälningar. Däremot visar undersökningen att Finansinspektionens årliga stabilitetsrapport fått ett högre omdöme än tidigare.

12.5.2 Analyser och slutsatser

Kraven på den finansiella tillsynen och därmed Finansinspektionen kommer att öka under de

kommande åren. Nya uppgifter tillkommer framför allt som en följd av nya EG-regler. Dessutom kommer de nya reglerna inom bankområdet och sannolikt även kommande regler på försäkringsområdet att ställa ökade krav på Finansinspektionen. Inspektionen måste i allt ökande grad kunna analysera och värdera enskilda företags risker och riskhanteringssystem. Frågan om hur tillsynen och reglerna påverkar det finansiella systemets effektivitet är även i fortsättningen viktig. Tillsynsåtgärdernas positiva effekter måste värderas mot de effektivitetsförluster som kan uppstå, t.ex. genom ökade kostnader för företag. Inom värdepappersområdet koncentreras arbetet till att skapa en gemensam marknad i Europa och i detta arbete har Finansinspektionen en central och viktig roll.

Finansinspektionen har redovisat sina åtaganden i enlighet med ställda krav och inspektionen har i allt väsentligt uppfyllt de olika målen för verksamheten. Tillsyn av det finansiella systemet är den centrala verksamhet som skall bedrivas inom Finansinspektionen. En viktig roll för Finansinspektionen är att visa framförhållning för att i god tid identifiera nya risker. Aktivt förebyggande arbete skall förhindra ett överdrivet risktagande och en utveckling mot finansiell instabilitet som ytterst drabbar konsumenterna. Förutsättningar måste därför skapas inom Finansinspektionen för att möta utvecklingen och de nya kraven, vilket bl.a. bör ske genom kvalificerad analys, ständig metदानpassning och kompetensutveckling. Kraven på Finansinspektionen kommer således successivt att öka under kommande år varför regeringen i denna proposition föreslår ett resurstillskott till Finansinspektionen. Därutöver avser regeringen att noga följa utvecklingen inom Finansinspektionens område.

Finansinspektionens arbete med att utveckla effektivitet och kvalitet i samband med handläggning av olika typer av ansökningar inom verksamhetsgrenen tillstånd och anmälningar bör även fortsättningsvis prioriteras. Verksamheten skall även fortsättningsvis kännetecknas av full kostnadstäckning. För att ytterligare öka effektivitet och flexibilitet inom denna verksamhetsgren föreslår regeringen en ändring av redovisningsprinciperna för de avgiftsintäkter som tas ut enligt förordning (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen.

13 Statsskuldshövaltnng

13.1 Omfattning

Statsskuldshövaltnngen omfattar den verksamhet som Riksgäldskontoret bedriver för upplåning och hövaltnng av statsskulden.

13.2 Mål

Målet för delområdet anges i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldshövaltnng. Målet är att statens skuld skall hövaltnas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i hövaltnngen beaktas. Därtill skall hövaltnngen ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

13.3 Politikens inriktning

Processen för att utforma och följa upp statsskuldshövaltnngen regleras i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldshövaltnng och skiljer sig i olika avseenden från budgetprocessen. Regeringen skall senast den 15 november varje år fatta beslut om riktlinjer för Riksgäldskontorets hövaltnng av statsskulden för kommande år. Beslutet fattas efter det att kontoret lämnat förslag till riktlinjer och Riksbanken getts möjlighet att yttra sig över förslaget. Riksgäldskontoret svarar sedan för att riktlinjebeslutet operationaliseras och för den löpande upplåningen och hövaltnngen av statsskulden. Efter genomfört hövaltnngsår skall regeringen senast den 25 april lämna en utvärdering av statens upplåning och skuldshövaltnng

till riksdagen. Utvärderingen avser den samlade statsskuldshövaltnngen vilket innebär att såväl regeringens riktlinjebeslut som Riksgäldskontorets verksamhet behandlas.

Den nuvarande inriktningen av statsskuldshövaltnngen innebär bl.a. att valutaskuldens andel av statsskulden långsiktigt skall reduceras och andelen kronskuld ökas. För 2003–2005 är inriktningen att valutaskulden skall amorteras med 25 miljarder kronor per år. Riktlinjerna anger även en ambition att andelen reallån i statsskulden långsiktigt skall öka. Riktmärket för den genomsnittliga löptiden i den nominella kron- och valutaskulden 2003–2005 skall, liksom tidigare, vara 2,7 år.

Om euron införs som valuta i Sverige, kommer förutsättningarna för Riksgäldskontorets upplåning och skuldshövaltnng delvis att förändras. Riksgäldskontoret har därför analyserat hur statsskulden bör hanteras efter ett eventuellt inträde i valutaunionen. Analyserna indikerar att den svenska statsskulden i grunden är väl anpassad till de krav som kommer att ställas. Vissa förändringar kommer dock att aktualiseras till följd av att svenska statspapper kommer att ges ut på en långt större marknad och där investerarna i stor utsträckning kommer att vara baserade utomlands. Exempelvis kan det vara rationellt att ha något färre och större nominella obligationslån i syfte att förbättra likviditeten i andrahandshandeln ytterligare. Vidare kan det vara mer effektivt att ha auktioner mer sällan och i gengäld sälja större volymer vid vart tillfälle.

Statsskuldshövaltnngens inriktning och närmare utformning för kommande budgetperiod (2004–2006) sker i riktlinjebeslutet i november 2003. Regeringen kommer då att återkomma till kon-

sekvenserna för statsskuldspolitiken av ett inträde i valutaunionen.

13.4 Insatser

På uppdrag av regeringen har Riksgäldskontoret, i samråd med Ekonomistyrningsverket och Statistiska centralbyrån, gjort en översyn av de olika begrepp som används för att beskriva statsskulden. Statsskulden skall enligt regeringsbeslut fr.o.m. 2003 konsekvent mätas inklusive derivatinstrument, som skulbytesavtal och valutaterminer. Dessutom skall skuldinstrumenten i den statliga redovisningen värderas till nominellt slutvärde. Syftet med förändringen, som är en anpassning till de principer som tillämpas i EU-sammanhang, är att ge en mer rättvisande bild av statsskuldens sammansättning och storlek, samt att skapa större enhetlighet mellan olika mått på statsskulden.

Förändringen innebär att antalet skuldbegrepp minskar. Vid sidan av Riksgäldskontorets redovisning är det centrala begreppet i den statliga redovisningen ett konsoliderat mått som mäter statens skuld till andra sektorer. Detta mått betecknas *Statsskulden* och används exempelvis i budgetpropositionen. Måttet beskriver även statens bidrag till den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld som den mäts i EU-sammanhang. Ett andra mått, *Okonsoliderad statsskuld*, definierar samtliga instrument som Riksgäldskontoret ställer ut, dvs. utan hänsyn till om statspappren innehåller av statliga myndigheter eller ej. Måttet används i styrningen och utvärderingen av statsskuld förvaltningen. Det tredje måttet, *Statsskuld enligt nationalräkenskaperna*, avgränsas och värderas i enlighet med de internationella regler som gäller i dag. Eftersom nationalräkenskaperna innehåller status som officiell statistik kan måttet med fördel även fortsättningsvis fylla den funktionen.

Regeringen gör bedömningen att omläggningen av statsskuldredovisningen skedde smidigt. Ännu återstår dock ett antal frågor att lösa, exempelvis frågan om den konsoliderade statsskuldens löpande redovisning. I dag redovisas den konsoliderade statsskulden endast i samband med att årsredovisningen för staten presenteras. Regeringen ämnar återkomma i frågan.

13.5 Resultatbedömning

13.5.1 Resultat

Regeringen har i skrivelsen Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1998–2002 (skr. 2002/03:104) redovisat sin bedömning av statsskuld förvaltningen. Regeringens riktlinjer och Riksgäldskontorets skuldförvaltning bedömdes ha bedrivits i enlighet med det övergripande målet om att kostnaden för statsskulden långsiktigt skall minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Utvärderingen visar på besparingar i realupplåningen, i förvaltningen av valutaskulden och i upplåningen från mindre placerare. En kvalitativ utvärdering av svensk statspappersmarknad indikerar även att Riksgäldskontorets marknadsvård står sig väl i en internationell jämförelse.

I finansutskottets betänkande 2002/03:FiU2 behandlas regeringens utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1998–2002. Finansutskottet har inget att invända mot regeringens beslut om riktlinjer för statsskuld förvaltningen och finner liksom regeringen att Riksgäldskontoret förvaltat skulden i enlighet med det övergripande målet för statsskuld förvaltningen.

Riksgäldskontoret skall genom tillförlitliga prognoser över statens lånebehov bidra till att statens lånekostnader minimeras. Syftet med lånebehovsprognoserna är att ge underlag för Riksgäldskontorets upplåningsplanering och likviditetshandling samt att underlätta marknadsaktörernas förståelse för Riksgäldskontorets agerande på räntemarknaden. Riksgäldskontoret har under prognosperioden justerat lånebehovsprognosen vid ett flertal tillfällen. De flesta justeringarna framstår i efterhand som välmotiverade och gjordes i många fall på grundval av ny information.

Regeringens riktlinjer för statsskuldens förvaltning utgör den viktigaste utgångspunkten för Riksgäldskontorets finansiella riskhantering. Därutöver skall Riksgäldskontoret sträva efter att uppnå bästa marknadspraxis (best practice). Riksgäldskontoret har under en längre tid gradvis förbättrat den operationella riskhanteringen genom att vidta åtgärder avseende organisation, system och rutiner. Arbetet med att dokumentera kontorets arbetsprocesser är i allt väsentligt klart men fortfarande återstår att rätta till en del brister i kontinuitetsplaneringen,

bl.a. avser Riksgäldskontoret att få ett reservdriftställe på plats under 2004. Sammantaget är bedömningen att Riksgäldskontoret når upp till bästa marknadspraxis i riskhanteringen och uppfyller de för kontorets verksamhet relevanta krav som ställs i lagstiftning gällande finansiella företag och i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd.

13.5.2 Analys och slutsatser

Regeringen konstaterar att Riksgäldskontorets prognoser över lånebehovet inte uppvisat en större avvikelse mot det slutliga utfallet än övriga prognosmakares. Däremot uppvisar Riksgäldskontorets sista prognos från oktober 2002 ett större prognosfel än de andras. En stor del av prognosavvikelserna beror på faktorer som svår-

ligen kan prognostiseras, t.ex. politiska beslut (eller uteblivna beslut) om utförsäljningar av statliga tillgångar eller speciella lånetransaktioner som påverkar Riksgäldskontorets egen nettoutlåning. Andra variabler som erfarenhetsmässigt är svåra att prognostisera är betalningar av fyllnads- och kvarskatter. Däremot är Riksgäldskontorets prognoser av löpande skatteintäkter och av utgifter rimligt träffsäkra.

Sammantaget är slutsatsen att Riksgäldskontorets mer långsiktiga prognoser uppvisar åtminstone samma grad av tillförlitlighet som andra prognosmakares. Riksgäldskontoret bedöms därför, med hänsyn till de faktorer som kontoret kan påverka, ha uppfyllt verksamhetsmålet.

När det gäller målet för riskhanteringen bedöms Riksgäldskontoret sammantaget ha uppnått målet.

14 Statliga garantier och särskilda åtaganden

14.1 Omfattning

Statliga garantier och särskilda åtaganden omfattar de garantier och lån med kreditrisk som utfärdas och förvaltas av Riksgäldskontoret.

Vid sidan av den ordinarie garantireserven finns två särskilda reserver. Det finns dels en separat garantireserv för Venantius upplåning, dels en särskild garantireserv som omfattar sådana åtaganden som följer av Sveriges medlemskap i vissa internationella finansieringsinstitut.

14.2 Mål

Riksgäldskontoret skall bedriva garanti- och kreditverksamhet på ett effektivt sätt och verka för att andra statliga myndigheters garanti- och kreditverksamhet bedrivs effektivt. Garantier skall hanteras inom ramen för garantimodellen.

14.3 Politikens inriktning

Den 1 januari 1998 trädde garantiförordningen (1997:1006) i kraft och en ny garantimodell för staten infördes (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53). Avsikten med garantimodellen var dels att synliggöra kostnaderna för statens garantigivning, dels att göra verksamheten långsiktigt finansiellt självbärande. Från och med 2002 omfattar principerna i den nya garantimodellen även s.k. äldre garantier som utfärdats före införandet av den nya

modellen. En närmare redovisning av garantimodellen och av statens totala garantigivning återfinns i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2002 (skr. 2002/03:101, avsnitt 6).

Genom att bedöma och värdera ekonomiska risker, sätta avgifter och bestämma villkor, bevaka och driva in fordringar och annan hantering skall Riksgäldskontoret tillse att statens risk i samband med garantier begränsas, att statens rätt med anledning av garantier tryggas och att uppföljning och redovisning sker.

Garantiverksamheten inriktas även framdeles på att prissättningen av garantier skall ske enligt försäkringsmässiga principer så att statens ekonomiska resurser utnyttjas effektivt. Staten skall därmed bl.a. se till att risken i hanteringen av garantier begränsas samt att kostnaderna för garantiverksamheten över en längre tidsperiod motsvaras av dess intäkter. Hanteringen av statens risktagande genom garantier skall även i fortsättningen utvecklas och effektiviseras.

14.4 Insatser

Riksgäldskontoret har under 2002 prövat och hanterat ett antal nya garantiprojekt. I samtliga fall har åtagandena hanterats i enlighet med den nya garantimodellen.

Åtgärder för att begränsa statens risk

Riksgäldskontorets utvecklingsarbete för att hantera och begränsa statens risk fortsätter. En del i detta arbete består av att utveckla modeller och metoder för att värdera garantier, där en samlad dokumentation av modeller och principerna för avgiftssättning skall tas fram under 2003. Ett annat centralt led i arbetet är utvecklingen av garantivillkor utifrån statens intressen och roller. Ett ytterligare led i arbetet är att se över de krav som ställs på de garanterade låntagarnas ställning.

I en rapport till regeringen i maj 2002 lade Riksgäldskontoret fram förslag till vidareutveckling av garantimodellen. Bland annat föreslås i rapporten marknadens värdering av en garanti som riktmärke för avgiftssättningen. Syftet är dels att göra styrningen av statens medel bättre och redovisningen av hur budgetmedlen används tydligare, dels att förhindra att garantier ger upphov till dolt stöd i strid med EU:s statsstödsregler.

I rapporten poängteras även att redovisningen av förväntade kostnader och risker i statens garantigivning behöver förbättras. Det framhålls att en samordnad riskredovisning av statens hela garantiportfölj bör ingå i underlaget till riksdagens beslut om statens budget. Riksgäldskontoret föreslår därför att det skapas en samordningsfunktion för statliga garantier.

I slutet av februari 2002 lämnade Riksgäldskontoret ett förslag till regeringen om en omläggning av den statliga långivningen. Förslaget, som har remissbehandlats, går ut på att långivningen ändras i enlighet med vad som sedan 1998 gäller för den statliga garantigivningen. Förslaget syftar till ekonomisk effektivitet och kontroll av den statliga upplåningen. Detta kräver full kostnadstäckning och att skillnaden mellan lån å ena sidan och bidrag/stöd å den andra görs tydlig.

14.5 Resultatbedömning

14.5.1 Resultat

Riksgäldskontorets samlade garantiåtagande uppgick vid årsskiftet 2002/03 till 158 miljarder kronor, att jämföra med 239 miljarder kronor ett år tidigare. Minskningen under 2002 beror i

huvudsak på att ett par kapitaltäckningsgarantier begränsades i samband med invärderingen till den nya garantimodellen och på att flygförsäkringsgarantierna upphörde att gälla vid halvårsskiftet 2002. Riksgäldskontorets garantiportfölj innehåller främst garantier för infrastrukturprojekt (34 miljarder kronor, bl.a. Öresundsförbindelsen), garantier till den finansiella sektorn (25 miljarder kronor, bl.a. SBAB och Venantius), pensionsåtaganden (17 miljarder kronor) och internationella åtaganden (81 miljarder kronor, bl.a. Nordiska investeringsbanken och Världsbanken).

Den ordinarie garantireserven (exklusive Venantius) har ökat med 193 miljoner kronor och uppgick vid årsskiftet 2002/03 till 1 233 miljoner kronor. Reserven har tillförts subventionsmedel från statsbudgeten med 108 miljoner kronor och inbetalda garantiavgifter med 104 miljoner kronor. Även räntor har tillförts reserven samtidigt som den belastats med kostnader för administration samt infrianden med ett mindre belopp. För framtida garantiförluster har reserveringar gjorts med 3 003 miljoner kronor. Reserveringarna är alltså större än garantireserven, men alla avgifter och subventionsmedel är ännu inte erhållna vilket innebär att garantireserven i framtiden kommer att tillföras ytterligare medel. Dessa framtida betalningar beräknas till 2 234 miljoner kronor i nuvärde. Summan av garantireserven och dessa fordringar uppgår till 3 467 miljoner kronor och täcker därmed väl reserveringarna på 3 003 miljoner kronor.

Den separata garantireserven för Venantius utgörs av ett särskilt räntekonto som inrättats i enlighet med riksdagsbeslut. På räntekontot för Venantius är krediten begränsad till 22 000 miljoner kronor, vilket är lika med det högsta tillåtna åtagandet. Under 2002 utgjordes intäkterna till garantireserven för Venantius endast av räntor på 15 miljoner kronor. Garantireserven uppgick därmed till 515 miljoner kronor vid årsskiftet 2002/03. Åtagandet för Venantius har omprövats av Riksgäldskontoret. De medel som avsatts i dagsläget bedöms vara tillräckliga och inget behov av ytterligare avsättning under 2004 finns. Detta utesluter inte att ytterligare budgetmedel kan behöva avsättas i framtiden (se Ekonomisk redovisning för de särskilda åtagandena nedan).

14.1 Resultat av Riksgäldskontorets garantiverksamhet 1998–2002

Miljoner kronor

	1998	1999	2000	2001	2002 ²
Nya garantier					
Intäkter	127	113	61	1 067	222
Kostnader	6	7	8	14	34
Delsumma	121	107	53	1 053	188
Äldre garantier					
Intäkter	28	39	26	97	
Kostnader	10	25	19	22	
Delsumma	18	15	8	75	
Akkumulerade garanti-reserver¹	328	434	487	1 540	1 747

¹ Avser de medel som avsatts på räntekonto i Riksgäldskontoret för framtida infrianden av garantier, inklusive Venantius.

² Ingen uppdelning på nya och äldre garantier eftersom invärdering av äldre garantier genomförts.

Sammanfattningsvis har garantiverksamheten under 2002 innefattat planerbara reservationer av medel för att täcka framtida infrianden. Målet om långsiktig kostnadstäckning har varit styrande för verksamheten.

Ekonomisk redovisning för de särskilda åtagandena

Venantius uppdrag är att på ett ansvarsfullt sätt hantera obeståndssituationer i den övertagna stocken av bostadskrediter och att i det arbetet beakta statens totala kostnader i samband med låneförvaltningen. Venantius skall inte konkurrera med andra bolåneinstitut om utlåning till nya kunder. I uppdraget ingår att, i den takt det är möjligt, återföra kreditengagemang till den reguljära kreditmarknaden, så att staten kan få tillbaka det kapital som avsatts till verksamheten.

Vid invärderingen 2001 fastställdes att en garantiavgift på 2,1 miljarder kronor skulle motsvara den risk som garantiåtagandet medför för staten. Enligt tidigare riksdagsbeslut skall ingen garantiavgift betalas av Venantius, i stället skall medel tas via statsbudgeten. En första avsättning på 500 miljoner kronor gjordes i december 2001.

Venantius finansiella ställning har förbättrats avsevärt de senaste åren. Det egna kapitalet har ökat och skulderna minskat. Bolagets totala kreditvolym uppgick vid årsskiftet 2002/03 till ca 18 miljarder kronor, 2,4 miljarder kronor lägre än föregående år. Att skulderna minskat beror bl.a. på att höga fastighetspriser och låga räntor

möjliggjort avyttring av tillgångar till gynnsamma villkor. Under 2002 har antalet engagemang minskat med 37 procent, från 8 500 till 5 300.

En annan orsak till den positiva utvecklingen för Venantius är de återvinningar som kunnat göras på olika engagemang som bolaget övertagit från staten. Dessa återvinningar har bidragit till att stärka bolagets egna kapital.

Venantius räntenetto har också bidragit till att stärka det egna kapitalet. Garantin har haft en avgörande betydelse för storleken på räntenettet då den möjliggjort en upplåning till låg kostnad i förhållande till risknivån i verksamheten.

Tabell 14.2 Resultatutveckling m.m. i Venantius

Miljoner kronor

	1998	1999	2000	2001	2002
Resultat	-8	-234	-59	1 343	870
Eget kapital	3 161	3 395	3 622	5 109	5 979

Att Venantius finansiella ställning förbättrats medför att risken i statens garantiåtagande minskat markant sedan invärderingen. Riksgäldskontoret kommer därför att minska reserveringarna för Venantius från årsskiftet. I dagsläget är bedömningen att en reserv på ca 500 miljoner kronor är tillräcklig. Därmed kommer inga ytterligare avsättningar att behöva göras under 2004.

En förutsättning för att ovanstående bedömning skall hålla är att Venantius arbete med att avyttra kreditengagemang fortgår. Avyttringen är direkt avgörande för den risk staten har i sin roll som garantigivare. En högre avyttringstakt innebär att exponeringen mot de negativa konsekvenser som uppstår vid sjunkande fastighetspriser och stigande räntor minskar.

Förutom garanti-reserven för Venantius finns en särskild reserv för garantikapital till internationella finansieringsinstitutioner. Ett infriande av en sådan garanti medför att reserven belastas vartefter motsvarande belopp avräknas från anslag inom respektive departements ansvarsområde. Förfarandet innebär att denna separata garanti-reserv normalt kommer att ha ett nollsaldo. Kostnaden för dessa åtaganden görs synlig genom att ändamålet för de anslag som täcker kapitaltillskottet har vidgats till att även gälla infrianden av garantikapital.

14.5.2 Analys och slutsatser

Det årliga resultatet för garantier som utfärdats inom ramen för den nya garantimodellen ger en begränsad information om i vilken grad verksamhetsmålet har uppfyllts. Garantiportföljen domineras av ett fåtal stora enskilda åtaganden som vid infrianden kan medföra avsevärda kostnader. Resultatet för varje enskilt år kan

därför inte förväntas vara noll. För att på ett bättre sätt kunna bedöma måluppfyllelsen bör arbetet koncentreras på principer och metoder för riskvärdering och prissättning. Inom dessa områden bedriver Riksgäldskontoret ett ständigt utvecklingsarbete som är av yttersta vikt för en effektiv riskhantering av statens garantier.

15 Övrig finansiell förvaltning

15.1 Omfattning

Övrig finansiell förvaltning omfattar verksamhet som syftar till en effektiv finans- och kapitalförvaltning inom staten. Förvaltningen bedrivs av Riksgäldskontoret (verksamheterna in- och utlåning samt statens betalningssystem, hädanefter refererad till som statens internbank), Insättningsgarantinämnden (IGN) och Premiepensionsmyndigheten (PPM).

15.2 Mål

Målet för statens internbank i Riksgäldskontoret (RGK) är att bidra till en effektiv likviditetsstyrning och finansförvaltning i staten. Myndigheterna skall erbjudas en god service.

Målet för IGN:s verksamhet är att bidra till konsumentskyddet avseende insättningar och till stabiliteten inom det finansiella systemet. IGN skall också bidra till konsumentskyddet avseende värdepapper och andra medel som hanteras för kunders räkning.

Målet för PPM:s verksamhet är att administration och förvaltning av premiepensionerna skall bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionsspararna.

15.3 Politikens inriktning

Statens internbank

Riksgäldskontoret (RGK) skall sätta marknadsmissiga villkor på lån och placeringar till statliga myndigheter och vissa bolag. RGK skall även verka för att det statliga betalningssystemet möjliggör effektiva betalningar, håller hög säkerhet, är anpassat till statens redovisningssystem och tillgodoser statens informationsbehov.

RGK:s arbete med att utforma ett effektivt, konkurrensutsatt och transparent betalningssystem är i sitt slutskede. När de nya ramavtalen för betalningsförmedling och koncernkonstrukturer ersätter avtalet om CassaNova som statens enda koncernkontosystem är det ursprungliga regeringsuppdraget från januari 2000 slutfört.

RGK:s inriktning i arbetet med att utveckla statens internbanksfunktion ligger väl i linje med regeringens intentioner.

Insättningsgarantinämnden

IGN hanterar frågor om insättningsgaranti sedan den 1 januari 1996 och investerarskydd sedan den 1 maj 1999. Insättningsgarantin innebär att kunders insättningar i banker och vissa värdepappersbolag skyddas till maximalt 250 000 kronor per kund och institut. Investerarskyddet omfattar finansiella instrument och medel som svenska banker och värdepappersbolag hanterar för sina kunders räkning i samband med att en investeringstjänst utförs. Investerarskyddet ger ersättning för förlorade värdepapper och medel

upp till ett värde av 250 000 kronor per kund och institut.

Premiepensionsmyndigheten

PPM:s verksamhet drivs inom ramen för det nya pensionssystemet som består av inkomst- och premiepension. Dessutom kan det utgå garantipension. PPM:s huvudsakliga uppgift är att hantera individuella konton för pensionsmedel i olika värdepappersfonder och förvalta medlen i den traditionella försäkringen, att besluta om att medverka vid utbetalning av pensioner samt att informera om premiepensionssystemet. PPM ansvarar också för den tillfälliga förvaltningen av avgiftsmedel. Övriga delar av det nya pensionssystemet administreras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Därutöver har AP-fonderna en central roll avseende förvaltning.

15.4 Insatser

15.4.1 Insatser inom politikområdet

Statens internbank

Utvecklingen och moderniseringen av in- och utlåningssystemet SIBSYS har slutförts under året, vilket innebär att myndigheterna kan erbjudas en bättre service än tidigare. Myndigheterna kan nu via Internet ansöka om nya lån och ta ut rapporter om engagemang, kontobehållning, kassaflöden m.m.

Den 1 juli 2002 trädde vissa ändringar i kapitalförsörjningsförordningen (1996:1188) som innebar att Riksgäldskontoret kan förenkla lånehanteringen gentemot myndigheterna. I och med detta behöver varje myndighet i princip bara ha ett enda lån, vilket bidrar till en effektivare finanshantering.

Enligt regeringsbeslut skall in- och utlåningsverksamheten inte längre finansieras med avgifter utan med anslag. Riksgäldskontoret driver ett projekt som har till uppgift att dels göra en översyn av de nu gällande villkoren och avgifterna, dels komma med förslag hur en övergång skall ske från finansierande avgifter till styrande avgifter.

Riksgäldskontoret har utvecklat och successivt tagit i drift ett affärssystem för betalningsinformation, Samordnat IT-stöd för statliga betalningar - SITS. Systemet innehåller information om ramavtal, upphandlade banktjänster, myndigheternas bankkonton, in- och utbetalningar samt statistik över betalningarna. Syftet med registret är att samordna och kvalitetssäkra information om statliga betalningar, att förenkla hanteringen av information och att skapa underlag för analys av de statliga betalningsflödena.

Under 2002 inleddes upphandling av nya ramavtal för statliga betalningar och i juli 2003 tecknade Riksgäldskontoret ramavtal om betalningstjänster med FöreningsSparbanken, Nordea och SEB. Avtalen omfattar statliga betalningar som skatter, barnbidrag och pensioner på ca 4 200 miljarder kronor per år och berör 270 myndigheter.

De nya avtalen, som gäller fr.o.m. 2004, innebär ett antal förbättringar för staten. En väsentlig förbättring är att nya tydliga ersättningsformer införs; float – en kostnad som belastar staten centralt i form av uteblivna ränteintäkter och som därmed är beroende av det aktuella ränteläget – ersätts av transaktionsavgifter som betalas av respektive myndighet.

Med de nya ramavtalen blir kostnaden för betalningstjänster tydlig och den betalas av den myndighet som vill ha tjänsten utförd. Det ökar myndigheternas drivkraft att effektivisera sina betalningstjänster. Avtalen ökar konkurrensen och valfriheten eftersom myndigheterna kommer att kunna välja mellan flera banker för alla betalningstjänster i stället för som tidigare vara hänvisade till endast en bank för vissa tjänster. Avtalen innebär också en rationalisering för staten genom att ett antal separata avtal som enskilda myndigheter ingått med olika banker försvinner och Riksgäldskontoret blir den centrala motparten inom staten.

Insättningsgarantinämnden

I proposition 2002/03:139 om reformerade regler för bank- och finansieringsrörelse föreslås bl.a. att inlåningsmonopolet för banker avskaffas. Som en följd av detta får kreditmarknadsföretag möjlighet att ta emot inlåning från allmänheten. Sådan inlåning föreslås i samma proposition bli omfattad av insättningsgarantin.

Premiepensionsmyndigheten

Dåvarande RRV har haft regeringens uppdrag att analysera och värdera administrationskostnaderna för den inkomstrelaterade allmänna pensionen (Fi 2003/2626). Uppdraget redovisades i juni 2003 och RRV anser att styrningen och kontrollen inom pensionssystemet kan förbättras (RRV 2003:21). RRV pekar bl.a. på att det inte finns någon för samtliga myndigheter gemensam syn på hur kostnaderna bör beräknas och fördelas och att det därför finns risk för att jämförbara kostnader fördelas på olika sätt.

Regeringen beslutade om direktiv till en utredning i december 2002 med uppdrag att lämna förslag hur den framtida socialförsäkringsadministrationen skall utformas (dir. 2002:116). I uppdraget ingår att överväga om det är lämpligt att ändra PPM:s och Riksförsäkringsverkets roller och uppgifter inom pensionsadministrationen. Uppdraget skall slutredovisas senast den 15 november 2003. Utredningen (ANSA) lämnade i juni 2003 förslag till en översiktlig organisationsstruktur och ansvarsfördelning för socialförsäkringen i delbetänkandet. En sammanhållen administration av socialförsäkringen (SOU 2003:63). Utredaren anger i delbetänkandet att frågan om administrationen av den allmänna pensionen behöver utredas vidare och avser att återkomma till detta i samband med slutbetänkandet i november 2003.

För att bl.a. stärka konsumentintresset inom pensionsområdet bedrivs ett arbete mellan PPM, RFV och Försäkringsförbundet med syfte att skapa en gemensam Internetbaserad pensionsportal. Tanken är att medborgarna via portalen skall få en samlad bild av sina framtida pensionsförmåner inom det statliga området och tjänstepensionsområdet. Även privata pensionsförsäkringar skall kunna omfattas.

Ikraftträdandet av efterlevandeskyddet inom premiepensionssystemet har flyttats fram till 2005 (prop. 2002/03:14, bet. 2002/03:SfU6, rskr. 2002/03:43). Under tiden övervägs inom Regeringskansliet om den nuvarande utformningen av skyddet är tillräckligt ekonomiskt stabilt och vilka reformer som kan vara nödvändiga i det hänseendet.

15.5 Resultatbedömning

15.5.1 Resultat

Statens internbank

Det utvecklingsarbete som under de senaste åren skett inom in- och utlåningen har bidragit till att förenkla lånehanteringen och administrationen hos såväl Riksgäldskontoret som myndigheterna och på så sätt bidragit till att effektivisera statens finansförvaltning. Resultat från myndighetsenkäter tyder även på att målet om god kvalitet och service kan anses ha uppnåtts.

Det ekonomiska målet för in- och utlåningsverksamheten är att intäkterna skall täcka kostnaderna. Den avgiftsfinansierade in- och utlåningsverksamheten gav under 2002 ett underskott om 5,8 miljoner kronor. Målet om full kostnadstäckning har därmed inte uppfyllts under året. För 2000 och 2001 var överskotten 3,0 respektive 0,4 miljoner kronor. Resultatutvecklingen under dessa tre år har i huvudsak påverkats av de stora investeringar som gjorts i ett nytt modernt in- och utlåningssystem.

Tabell 15.1 Resultat för in- och utlåningen inom statens internbank

Tusental kronor

	1998	1999	2000	2001	2002
Utfall	2 900	2 400	3 048	410	-5 775

Genom att ersätta float med avgifter som form för ersättning vid betalningsförmedling och genom bättre samordning av statliga betalningar via bredare ramavtal och färre separata avtal beräknas de statliga betalningarna kunna hanteras enklare och mer kostnadseffektivt.

Insättningsgarantinämnden

Insättningsgarantinämndens verksamhet är uppdelad i följande verksamhetsgrenar:

- Beslut om de årliga avgifterna och hantering av avgiftsmedlen,
- Förvaltning av avgiftsmedlen,
- Hantering av ersättningsfall, och
- Samarbete med företrädare för utländska ersättningssystem.

Insättningsgarantin och investerarskyddet är avgiftsfinansierade system. I lagen (1995:1571) om insättningsgaranti anges att de sammanlagda avgifterna för ett år skall uppgå till 0,1 procent av insättningarna om de fonderade avgiftsmedlen uppgår till minst 2,5 procent av insättningarna. Om de fonderade avgiftsmedlen är lägre skall avgifter tas ut så att den nivån uppnås, dock lägst 0,1 procent och högst 0,3 procent av insättningarna. Marknadsvärdet för IGN:s avgiftsmedel per den 31 december 2002 var drygt 12,2 miljarder kronor, vilket översteg 2,5 procent av insättningarna. Avgifterna för investerarskyddet tas enbart ut för att täcka utgifterna för administrationen av skyddet.

De avgifter som tas ut för insättningsgarantin skall förvaltas så att långsiktigt bästa möjliga avkastning erhålls och avkastningen skall mätas mot ett index som IGN har bestämt. År 2002 var avkastningen på totalportföljen 7,2 procent vilket skall ställas i relation till index som steg med 7,7 procent. IGN:s aktiva förvaltning under året har således gett ett negativt resultat. Sedan den aktiva förvaltningen påbörjades i juli 1997 har den totala avkastningen varit 37,9 procent medan avkastningen för IGN:s jämförelseindex har varit 36,9 procent. I kronor räknat har avkastningen för avgiftsintäkterna från insättningsgarantin sedan juli 1997 varit ca 2 504 miljoner kronor. Om avgiftsintäkterna hade förvaltats passivt, dvs. haft samma avkastning som index, hade avkastningen uppgått till ca 2 462 miljoner kronor. Förvaltningsarvodena för den aktiva förvaltningen uppgår för perioden till ca 18 miljoner kronor. Den aktiva förvaltningen har därmed bidragit med 24 miljoner kronor sedan 1 juli 1997. IGN har under 2002 på nytt upphandlat kapitalförvaltningstjänsterna och i samband med detta minskat antalet förvaltare från fem till tre.

Tabell 15.2 Resultat för kapitalförvaltningen

Procent			
Tidsperiod	Årsavkastning	Index	Differens
2002	7,20	7,70	-0,50
2001	3,91	3,25	+0,66
2000	8,45	8,53	-0,08
1999	0,99	0,58	+0,41
1998	9,55	9,34	+0,21
1997 07 02- 2002 12 31	6,02	5,88	+0,14

Vid halvårsskiftet 2002 infördes en ny modell för förvaltning av avgiftsmedlen inom insättningsgarantin. Modellen innebär att avgiftsmedlen numera även kan placeras på den öppna marknaden för räntebärande värdepapper som är emitterade av den svenska staten. Tidigare gällde enbart kontoplaceringar på Riksgäldskontoret. Inför omläggningen lät IGN genomföra en studie. Studien visade att det inte fanns skäl att göra några större ändringar i placeringsinriktningen.

Tillåtna placeringar från den 1 juli 2002 är:

- nominella statsobligationer och statsskuldväxlar som ingår i det fastställda jämförelseindexet,
- avistakonto i Riksgäldskontoret.

För att säkerställa en snabb och effektiv hantering av ersättningsfall skall beredskapen vara anpassad till den risksituation som råder vid varje enskilt tillfälle. Varken insättningsgarantin eller investerarskyddet har emellertid ännu behövt tas i anspråk.

Premiepensionsmyndigheten

Under 2002 var Premiepensionsmyndighetens verksamhet uppdelad i tre verksamhetsgrenar, (1) Försäkring, (2) Information och service till pensionssparare, samt (3) Tillfällig förvaltning av avgiftsmedel inom verksamhetsområdet Premiepensionsadministration.

Den 31 december 2002 uppgick antalet pensionssparare till ca 5,1 miljoner. PPM har t.o.m. december 2002 betalat ut premiepension till 9 659 pensionssparare. Av dessa hade 8 822 premiepension i form av fondförsäkring och 837 hade valt traditionell försäkring. Antalet pensionerade pensionssparare och därmed antalet ansökningar om premiepension kommer att öka kraftigt under kommande år och beräknas vid utgången av 2003 uppgå till 80 000 och 2004 till 160 000. För att kunna hantera den stora volymen tillkommande ansökningar och beslut om premiepension arbetar PPM f.n. med att bygga upp ett ändamålsenligt ärendehanteringssystem.

Under 2002 ökade antalet fonder och fondförvaltare inom premiepensionssystemet. Vid utgången av 2002 var 644 fonder fördelade på 87 förvaltare registrerade i systemet.

Tabell 15.3 Antal registrerade fonder och fondförvaltare den 31 dec resp. år

År	Fonder	Fondförvaltare
2000	465	69
2001	597	81
2002	644	87

År 2000 var det 4,4 miljoner pensionssparare som fick möjlighet att välja, varav 3 miljoner gjorde ett aktivt val. Det andra valet som ägde rum 2001 omfattade 492 000 sparare, det tredje omfattade 196 000 sparare och det senast genomförda omfattade 150 000 sparare. Flertalet av de tre senaste årens väljare har varit yngre och haft mindre medel att placera. Andelen aktiva väljare har minskat sedan systemet infördes. Det skall dock noteras att en icke väljare mycket väl kan göra ett medvetet val i vetskapen om att medlen hamnar för förvaltning hos Sjunde AP-fondens Premiesparfond.

Tabell 15.4 Andelen aktiva väljare i %

Procent

År	Andel av väljarna
2000	67
2001	18
2002	14
2003	8

Under 2002 undersöktes på PPM:s uppdrag hur de nytillkomna pensionsspararna agerat. Av de tillfrågade uppgav ett stort antal att de medvetet avstått från att välja för att Sjunde AP-fondens Premiesparfond skulle förvalta pengarna.

Den 30 juni 2003 hade totalt 5,2 miljoner pensionssparare ett fondinnehav i premiepensionssystemet till ett marknadsvärde om 85 miljarder kronor, vilket motsvarade en genomsnittlig behållning på 16 000 kronor per sparare.

Tabell 15.5 Värde fördelat på fondkategori

Fondkategori	Marknadsvärde den 30 juni 2003, miljarder kronor	Förvaltad kapital per den 31 dec. 2002, miljarder kronor	Förvaltad kapital per den 31 dec. 2001, miljarder kronor
Aktiefonder	40,4	27,9	33,0
Blandfonder	3,4	2,6	2,7
Generationsfonder	11,2	8,2	9,1
Räntefonder	2,7	1,9	1,2
Premiesparfonden*	27,2	18,6	19,0
Totalt	84,9	59,3	65,0

* icke väljarnas fond vid Sjunde AP-fonden

Premiepensionsspararen betalar två typer av avgifter för sitt sparande. Dels en årlig administrationsavgift till PPM på maximalt 0,3 procent av tillgodohavandet på kontot, dels en avgift till fondförvaltarna.

För att pensionsspararna skall kunna få del av lägre kostnader för den del som rör fondförvaltningen lämnas viss rabatt på avgiften. Den första delen är en rabatt om 25 procent som utgår på den del av fondens förvaltningsavgift som överstiger 0,4 procent. Storleken på den andra delen av rabatten är beroende av värdet av PPM:s innehav i fonden. Rabattmedlen från denna del fördelas mellan alla pensionssparare som ett procentuellt påslag. Pensionssparare som har sina medel placerade i Premiesparfonden deltar inte i denna generella återföring av rabattmedel. I stället får dessa sparare dela på samtliga rabattmedel som genereras i Premiesparfonden.

Tabell 15.6 Förvaltaravgift och genomsnittliga rabatter för respektive fondkategori

Procent

Fondkategori	Förvaltaravgift utan avdrag	Förvaltaravgift efter avdragen grundrabatt	Förvaltaravgift efter återförda rabattmedel
Aktiefonder	1,04	0,88	0,63
Blandfonder	0,70	0,62	0,54
Generationsfonder	0,47	0,45	0,39
Räntefonder	0,42	0,40	0,40
Premiesparfonden	0,50	0,48	0,17
Totalt¹	0,76	0,67	0,44

¹ Det totala värdet är ett viktat medelvärde. De två rabatterna är avdragna.

Under 2002 betalade varje pensionssparare i genomsnitt 0,74 procent av pensionsbehållningen i avgifter, dels avgiften till fondförvaltarna på i genomsnitt 0,44 procent, dels 0,3

procent till myndighetens administration. Avgifterna kommer dock att sjunka i takt med att fondkapitalet ökar.

Den kollektiva konsolideringsnivån (förhållandet mellan värdet på PPM:s tillgångar inom den traditionella försäkringen och värdet av de på pensionsspararnas konton fördelade medel) uppgick per den 31 december till 96,2 procent. PPM:s långsiktiga mål är att ha en kollektiv konsolidering mellan 95 och 105 procent. PPM anlitar Kammarkollegiet för förvaltning av tillgångar inom den traditionella försäkringen. För förvaltningen fastställer PPM en policy och ett jämförelseindex. Återbäringsräntan för dem som hade valt traditionell försäkring uppgick i genomsnitt under 2002 till 3,9 procent.

PPM:s kontakter med pensionsspararna skall kännetecknas av hög tillgänglighet och god service. PPM lägger därför ner betydande resurser på information till pensionsspararna. Under 2002 uppgick de direkta kostnaderna för information till 53,7 miljoner kronor. Av beloppet utgjorde 10 miljoner kronor för utskicket av kontobeskedet (porto) och 5,5 miljoner kronor utgjorde PPM:s del i det årliga s.k. orange kuvertet.

Under 2002 genomfördes drygt 231 000 fondbyten och 94 procent av dessa genomfördes på elektronisk väg. Under 2002 bytte 142 000 pensionssparare fonder vid åtminstone ett tillfälle, vilket motsvarar ca 3 procent av pensions-spararna. Under 2001 var motsvarande siffra 82 000.

Tabell 15.7 Antal pensionssparare som gjort byten uppdelat på ålder och kön

Kön	2001	2002
Man	48 136	79 522
Kvinna	34 135	62 467

Antalet inloggningar på personligt konto på PPM:s webbplats uppgick under 2002 till 1 633 858 och året innan var antalet 1 272 170.

Tabell 15.8 PPM:s kontakter med pensionsspararna fördelar sig enligt följande

Tjänst	2002
Samtal, personlig telefonservice	96 949
Meddelanden, e-post	7 706
Meddelanden, brev och fax	26 828
Inloggningar på personligt konto via telefon	175 769
Inloggningar på personligt konto via Internet	1 633 858

Pensionssparare med annat första språk än svenska kan i flera fall få del av informationen på sitt första språk. För funktionshindrade finns särskilt anpassad information.

PPM ansvarar för förvaltningen av de preliminära avgiftsmedel som Riksförsäkringsverket månadsvis överför till Riksgäldskontoret (RGK). När pensionsrätt för premiepension för en pensionssparare fastställts, vilket kan ske tidigast under året därpå, skall PPM föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastning till förvaltning i värdepappersfonder. Medlen ligger i den tillfälliga förvaltningen under i genomsnitt 18 månader.

Medlen inom den tillfälliga förvaltningen har i enlighet med PPM:s placeringspolicy under år 2002 placerats dels i reala och nominella statsobligationer, dels som likvida medel på konton hos RGK. Värdet av de förvaltade tillgångarna uppgick per den 30 juni 2003 till 33,9 miljarder kronor och avkastningen på årstakt har under första halvåret 2003 uppgått till 2,3 procent.

Under hösten 1998 träffades ett avtal mellan PPM och Computer Sciences Corporation (CSC). PPM beslutade i mars 2000 att frånträda avtalet. Därefter fördes samtal mellan parterna om vilken ersättning som skulle utges. Parterna kunde inte enas och därför lämnades ersättningsfrågan vidare till skiljenämnd. Enligt domen från skiljenämnden skall PPM betala totalt 155 miljoner kronor till CSC, vilket PPM därefter har gjort. PPM är dock missnöjd med utgången och har därför inlett ett nytt skiljeförfarande.

Uppbyggnaden av PPM finansieras genom lån hos Riksgäldskontoret. Den 31 december 2002 uppgick skulden till ca 1,6 miljarder kronor. De avgiftsfinansierade utgifterna under året uppgick till 402 miljoner kronor, exkl. betalning till CSC. Avgiftsintäkterna från pensionsspararna uppgick till 234 miljoner kronor. PPM beräknar att skulden kommer att öka till ca 2 miljarder kronor 2007 innan avgiftsinkomsterna blir större

än myndighetens kostnader. Avsikten är att skulden skall vara helt amorterad inom en tjugofemårsperiod från det att PPM inledde sin verksamhet, dvs. 2018. Den långa amorteringstiden innebär att de initiala kostnaderna för uppbyggnaden av systemet fördelas på flera generationer.

PPM har beviljats en särskild kredit på 200 miljoner kronor hos Riksgäldskontoret som skall användas för att täcka det temporära likviditetsbehovet som uppstår vid fondbyten. Krediten utnyttjas allt efter dagligt behov.

15.5.2 Analyser och slutsatser

Statens internbank

Regeringen anser att målen för verksamheterna inom statens internbank i stort sett har uppfyllts. Det är särskilt glädjande att konstatera att när de nya ramavtalen för betalningsförmedling ersätter avtalet om CassaNova vid årsskiftet 2003/04 är det ursprungliga regeringsuppdraget från januari 2000 slutfört.

Insättningsgarantinämnden

Målen för verksamheten har uppnåtts. Däremot har IGN i sin årsredovisning redovisat de olika uppgifterna enligt en indelning som inte är korrekt. IGN har i den finansiella redovisningen inte heller redovisat upplupen ränta. Regeringen konstaterar att IGN har vidtagit åtgärder med syfte att förbättra rutinerna och för att fortsättningsvis garantera en redovisning enligt gällande krav.

IGN har bedrivit sin verksamhet med insättningsgarantin sedan 1996 och investerarskyddet sedan 1999.

Insättningsgarantisystemets nuvarande utformning med inslag av både statlig garanti och ett statligt administrerat ömsesidigt försäkringssystem bör ses över. En renodling av rollen bör kunna göra systemet tydligare i fråga om finansieringsansvar och mål för förvaltningen av avgiftsmedlen.

I ett renodlat statligt garantisystem behövs inte en avskild förmögenhetsmassa med särskild kapitalförvaltning. Det är då i stället staten som enligt principerna för den reformerade garantimodellen för övriga statliga garantier täcker ett åtagande i samband med att detta görs. Avgiften

har i ett sådant system till syfte att eliminera de marknads- och allokeringssmässiga snedvridningarna som ett statligt garantisystem kan innebära. I ett renodlat ömsesidigt försäkringssystem är det de företag som omfattas av garantin som kollektivt har det fulla ansvaret för åtagandet.

IGN är en myndighet som i mycket stor omfattning köper de tjänster som behövs för att kunna driva sin verksamhet, såsom förvaltning av avgiftsmedlen och ekonomiadministrativa tjänster. Antalet egna anställda inom IGN har därför varierat mellan en och två personer. Det kan finnas skäl som talar för att verksamheten i stället bör inordnas i en större myndighet med liknande ansvar och uppgifter.

Regeringen avser mot bakgrund av bl.a. dessa frågeställningar avseende IGN:s roll och uppgifter besluta om direktiv för en utredning med uppdrag att se över systemet och dess myndighetsstruktur.

Insättningsgarantin och investerarskyddet finns också reglerade inom det gemensamma regelverk som finns inom ramen för samarbetet inom EU. Förändringar och överväganden skall göras med beaktande av dessa krav samt effekter på konkurrensförhållanden.

Premiepensionsmyndigheten

PPM har redovisat verksamheten i enlighet med uppställda krav. Verksamheten har kunnat genomföras utan några större störningar och PPM har i allt väsentligt nått upp till ställda mål. Verksamheten inom PPM präglas fortfarande till viss del av ett uppbyggnadsarbete av IT-system. Ett system som f.n. är under uppbyggnad skall hantera den mängd ansökningar och beslut om premiepensioner som fr.o.m. innevarande budgetår lämnas in. Det är viktigt att det kraftigt ökade antalet ansökningar kan hanteras på ett effektivt sätt.

PPM redovisas så som övriga delar av det nya ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Regeringen anger årligen den maximala nivån på utgifterna inom PPM genom räntekontokrediterna för rörelsekapitalbehov. Styrningen och uppföljningen av PPM är därmed av något annan karaktär men är dock lika viktig som för övriga myndigheter. De utgifter som PPM har belastar samtliga pensionssparare och den framtida premiepensionen. Det är av central

betydelse att myndighetens verksamhet bedrivs med största möjliga effektivitet. Regeringen har aktivt följt PPM:s kostnadsutveckling och kan bl.a. konstatera att nyckeltal för jämförelser mellan PPM och andra myndigheter behöver vidareutvecklas.

RRV har redogjort för sina synpunkter och förslag avseende administrationskostnaderna för den inkomstrelaterade allmänna pensionen. Regeringen avser att under hösten remittera

förslagen och kommer därefter att överväga vilka initiativ som förslagen kan föranleda. Flera frågor i rapporten har samband med hur pensionsadministrationen är organiserad, vilket den pågående ANSA-utredningen bl.a. har i uppdrag att utreda. Det finns därför skäl att samordna det fortsatta arbetet avseende administrationskostnaderna med de förslag som denna utredning kommer att lämna.

16 Internationella finansiella institutioner

16.1 Omfattning

Internationella finansiella institutioner omfattar för närvarande ett anslag för kapitalhöjning i respektive medlemsavgift till två internationella finansiella institutioner: Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) och Europarådets utvecklingsbank (CEB). Till området hör även åtaganden gentemot organisationer såsom Världsbanken (IBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB) och Nordiska investeringsbanken (NIB). Även NIB:s projektinvesteringsslån hör till delområdet.

Genom åren har flera olika insatser och anslag avseende skilda internationella finansiella institutioner förekommit i statsbudgeten för särskilda finansierings- och garantiåtaganden. Dessa åtaganden har bl.a. avsett såväl klart tidsbegränsade bidrag (inbetalningar) till institutionernas grundkapital, som långsiktiga nationella garantiåtaganden. Avsättningar för grundkapital har bl.a. avsett

- Europeiska investeringsbanken 1994/95 – 1998,
- Nordiska investeringsbanken 1999 – 2001,
- Europeiska utvecklingsbanken 1990/91 (flerårigt), 1998 – 2005, samt
- Europarådets utvecklingsbank 2002 (kapitalhöjning utan budgetkonsekvenser).

16.2 Mål

Inom ramen för de internationella finansiella institutionernas verksamhet bedrivs ett arbete för att bl.a. utveckla låntagarländernas ekonomier. Institutionernas individuella inriktning och deras särskilda verksamhetsområden styrs samtidigt av deras respektive mandat. Utöver sina direkta finansiella åtaganden bidrar institutionerna bl.a. med rådgivning och analys på olika beslutsnivåer.

16.3 Politikens inriktning

Staten skall agera för att de internationella finansiella institutionerna fungerar som ett värdefullt komplement till andra finansieringskällor genom utlåning till angelägna projekt. På ett övergripande plan skall de internationella finansiella institutionerna främja en hållbar ekonomisk utveckling i verksamhetsländerna. Sverige verkar också för att samma effektivitetskrav och budgetrestriktivitet som tillämpas på nationell nivå även gäller i organisationernas verksamhet. Av nationellt intresse är att Sveriges specifika positioner och intressen hävdas i institutionerna. Vidare eftersträvas en god arbetsfördelning, såväl mellan institutionerna, som i förhållande till svenska bilaterala insatser.

När det gäller EIB är det huvudsakliga syftet med dess verksamhet att bidra till en balanserad utveckling av den inre marknaden och därigenom ytterligare underlätta europeisk integration. Detta görs genom långsiktig finansiering av

ekonomiskt sunda investeringar som främjar detta syfte.

EBRD stöder övergången till marknads-ekonomi i Central- och Östeuropa genom samfinansiering av projekt inom framför allt den privata sektorn. Utmärkande för EBRD är att banken har ett politiskt mandat att bara verka i länder som agerar i enlighet med demokratiska principer. Banken har också ett miljömandat.

NIB skall främja de nordiska ekonomiernas tillväxt genom att delta i finansiering av gränsöverskridande projekt som förbättrar Nordens infrastruktur, tryggar energiförsörjningen eller stöder forskning och utveckling. Investeringar med miljöförbättrande verkan prioriteras. NIB finansierar också projekt utanför Norden. Östersjö- och Barentsregionerna är prioriterade områden i denna verksamhet.

CEB ger lån och garantier till projekt inom särskilda områden med anknytning till Europarådets verksamhet. Prioritet har sålunda givits projekt för att bistå länder som drabbats av naturkatastrofer och dylikt. Banken har under senare år vidgat sin verksamhet på det sociala området såsom investeringar i hälsovård, upprustning av boendemiljöer och miljöskydd.

16.4 Insatser

16.4.1 Insatser inom politikområdet

Arbetet avseende de internationella finansiella institutionerna är i stor utsträckning inriktat på att ta fram svenska ståndpunkter och självständigt agera genom de ledningsorgan och styrprocesser som har upprättats. Verksamheten på olika sakområden styrs i stor utsträckning av institutionernas agendor. Vid sidan av den löpande verksamheten har arbetsfältet kommit att utvidgas, inte minst till följd av det ökade internationella beroendet – globaliseringen. Internationella systemfrågor har härmed fått ökad uppmärksamhet och prioritet. Frågor relaterade till EU:s utvidgning samt främjande av relationerna till Östeuropa, inklusive Ryssland, berör vidare i ökad utsträckning de internationella finansiella institutionerna. Inom ramen för östintegrationen hanteras en rad samarbetsprojekt med nära koppling till de multilaterala institutionerna.

Den 1 januari 2003 trädde den tidigare beslutade kapitalhöjningen ikraft i Europeiska Investeringsbanken (EIB). Grundkapitalet höjdes från 100 till 150 miljarder euro. Eftersom höjningen finansierades från bankens egna reserver medförde den inga nya betalningsförpliktelser för Sverige. Sverige krävde dock som villkor för att godkänna höjningen att mervärdet av bankens verksamhet i förhållande till andra organisationer skulle tydliggöras.

En prioriterad fråga för Sverige att driva är nu att banken skall utarbeta kriterier för att kunna mäta mervärdet av sin utlåning. Den förestående utvidgningen innebär likaledes en utmaning för banken genom att de nya medlemsländerna skall integreras i bankens ordinarie verksamhet. Banken har även höjt ambitionsnivån för länderna i medelhavsområdet inklusive Nordafrika. Sverige anser det viktigt att banken i och med detta nu ökar utlåningen till dessa länder.

Inom EBRD har Sverige verkat för en expansion av bankens verksamhet österut samtidigt som aktiviteten i de mer avancerade transitionsländerna består. Andra viktiga frågor har varit att driva på bankens arbete inom miljö- och kärnsäkerhetsområdet samt förbättra bankens öppenhet och transparens.

En prioriterad fråga inom NIB har varit att utvärdera formerna för ett medlemskap för de baltiska länderna i banken. Vidare har ett arbete med att reformera NIB:s projektinvesteringsslån (PIL-ordning) påbörjats. Syftet är att överföra den direkta risken från ägarländerna till NIB i större utsträckning och härigenom reducera de direkta riskerna som länderna tagit på sig.

Sverige verkar i CEB:s styrande organ för att bankens kreditgivning till låntagare i Central- och Östeuropa skall ges ökad vikt.

16.4.2 Insatser utanför politikområdet

Sverige deltar även i ett antal andra multilaterala finansiella institutioner, där verksamheten delvis är parallell med den som bedrivs i ovan behandlade institutioner. Dessa är bl.a. Internationella valutafonden (IMF), Multilaterala investeringsgarantiorganet (MIGA), Internationella utvecklingsfonden (IDA), Internationella finansieringsbolaget (IFC), Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB), Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB),

Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco), Nordiska projektexportfonden (Nopef). Vidare deltar Sverige i arbetet inom ramen för Nordiska investeringsbankens Baltiska investeringslån (BIL) och Miljöinvesteringsslån (MIL). Dessa behandlas i tillämpliga delar i utgiftsområde 7, Internationellt bistånd.

16.5 Resultat

Delområdets ekonomiska utfall beror i huvudsak av institutionernas ekonomiska värde samt storleken på det insatta kapitalet. Ytterligare en faktor som påverkar det ekonomiska utfallet är valutakursförändringar då växelkursen påverkar såväl flertalet inbetalningar, som värderingen av tillgångar och risker i form av utestående garantiåtaganden.

Tabell 16.1 Euro-kursens utveckling

Kronor per euro

	Utfall 1999	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002
Euro, slutkurs	8,56	8,87	9,31	9,19
Euro, årsgenomsnitt	8,81	8,45	9,25	9,16

Euro introducerades den 1 januari 1999 till kursen 9,50 kr

Under 2002 och första delen av 2003 gjordes två betalningar om 6 412 500 euro för kapitalhöjning i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD).

Genom kapitalhöjningen kan värdet för EIB sägas ha ökat i motsvarande grad. Sverige ökade sitt bidrag till EIB:s kapital från 3 267 miljoner euro till 4 901 miljoner euro, av vilka 4 656 miljoner euro utgör garantikapital. Sveriges andel av bankens grundkapital ligger än så länge kvar på 3,27 procent. Denna andel kommer att minska till 2,99 procent i samband med att nya medlemmar tas in i EU och banken under 2004. Kapitalet i banken kommer då att öka till 163,7 miljarder euro.

NIB har kunnat uppvisa en god och stabil avkastning på det insatta kapitalet. Detta har möjliggjort årliga utdelningar till ägarna. NIB är den enda av de internationella finansiella institutionerna som ger utdelning och har över åren givit en tämligen jämn utdelning.

Tabell 16.2 Nordiska investeringsbankens utdelning m.m.

Miljoner kronor

	1998	1999	2000	2001	2002
NIB:s resultat (definierat som andel av intresseföretag)	–	–	271	485	490
NIB:s utdelning (dividend)	125	116	125	141	140

Det bokförda respektive beräknade värdet i internationella finansiella institutioner redovisas i tabell nedan.

Tabell 16.3 De internationella finansiella institutionernas beräknade ekonomiska värde – svensk andel

Miljoner kronor

	Ägar- andel	1999	2000	2001	2002	Års 2002
NIB	38%	1 329	4 096	5 014	5 220	5 220
EIB	3,3 %	1 677	1 739	1 825	1 801	1 677
EBRD	2,3 %	695	777	875	923	865
IBRD	0,95%	593	614	645	637	593
CEB	2,57%	34	35	37	37	34
Summa	-	4 328	7 261	8 396	8 618	6 889

I tabellen har EIB, CEB, EBRD och IBRD invärderats med slutkurs vid respektive årsskifte. Något avvikande värden redovisas i Årsredovisning för staten (bl.a. skr. 2002/03:101, bilaga 3, not 24 och 25) eftersom invärdering där har skett med en fast eurokurs till ett värde motsvarande inbetalt kapital, dvs. anskaffningsvärdet.

Kostnaden för de internationella garantierna synliggörs genom att ändamålet för de anslag som täcker kapitaltillskott har vidgats till att även gälla infriande av garantikapital (prop. 2001/02:1, vol. 1, kap. 7.2 samt utg.omr. 2, bet. 2001/02:FiU1-2, rskr. 2001/02:34 och 129). Garantiåtagandena för de fem institutioner som ingår i detta delområde redovisas i tabellen nedan.

Tabell 16.4 Garantier till internationella finansiella institutioner avseende garantikapital

Organisation	Garantiram 2003
Nordiska investeringsbanken NIB	2 118,2 MEUR
Europeiska investeringsbanken EIB ¹	4 656,0 MEUR
Europeiska utvecklingsbanken EBRD	336,3 MEUR
Världsbanken IBRD	1 696,2 MUSD
Europarådets utvecklingsbank CEB ¹	74,3 MEUR

¹ Belopp efter EIB:s och CEB:s garantihöjning. I budgetpropositionen för 2002 resp. 2003 höjdes beloppet för CEB från 32,1 MEUR och för EIB från 3 071 MEUR.

Riksgäldskontorets garantiåtaganden för internationella finansiella institutioners garantikapital m.m. har ökat kraftigt sedan 1997. Bland annat har kronförsvagningen medverkat till att öka garantiåtagandet med ca 5,8 miljarder kronor

mellan 2001 och 2002. Som framgår av tabellen ovan har en minskning skett mellan 2002 och 2003.

Åtaganden i form av garanterat kapital till internationella finansiella institutioner innebär att svenska staten förbinder sig att för respektive finansiella institution tillhandahålla en viss mängd garantikapital (callable capital), utöver det kapital som de enskilda länderna direkt betalar in till berörd institution.

Åtagandet i garantikapital är exponerat mot landsspecifika risker, till stor del mot länder med relativt hög kreditrisk. Regeringens bedömning, utifrån en analys av riskerna i garantier till olika internationella finansiella institutioner, är att de internationella finansiella institutionerna är prioriterade långivare och har en konservativ kreditgivning. Av dessa anledningar bör krediterna vara behäftade med relativt låg risk.

Från 2002 hanteras NIB:s projektinvesteringsslån (PIL) i enlighet med den nya garantimodellen. Svenska staten ställer, som ett av flera medlemsländer, kreditgarantier till PIL-projekt. Vid försummelse av låntagaren kan NIB därmed vända sig till svenska staten för betalning. Hittills har inga sådana garantier infriats.

Tabell 16.5 Kreditgaranti till NIB:s projektinvesteringsslån

Organisation	Typ	Garantiram i miljoner euro	Belopp i miljoner kronor
NIB:s projektinvesteringsslån (PIL)	kreditgaranti	694,5	6 385

Garantiåtagandet för PIL har minskat med ca 15 miljoner kronor på grund av valutakursförändringar. De garantiåtaganden som hänförs till delområdet uppgår totalt till 72,8 miljarder kronor vilket är en minskning med ca 1,7 miljarder jämfört med föregående år.

17 Tillsyn av spelmarknaden

17.1 Omfattning

Delområdet tillsyn av spelmarknaden inom politikområdet finansiella system och kontroll/inspektion omfattar frågor om tillsyn och reglering av spelmarknaden.

Lotteriinspektionen är tillsynsmyndighet på spel- och lotteriområdet. Myndighetens uppgifter omfattar bl.a. tillståndsgivning och typgodkännande samt övergripande tillsyn och kontroll av spelmarknaden omfattande bl.a. åtgärder för att motverka illegalt spel och utfärdande av förelägganden samt yttranden till domstol. Lotteriinspektionen ansvarar även för utbildning och information bl.a. till handläggare hos länsstyrelser och kommuner. Inspektionen skall också informera regeringen om utvecklingen på spelmarknaden såväl nationellt som internationellt.

17.2 Mål

Målet för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Överskottet från spel bör värnas och alltjämt vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, dvs. föreningslivet, hästsporten och staten.

17.3 Politikens inriktning

Sociala skyddshänsyn skall prioriteras samtidigt som intresset av ett varierat spelutbud och risken

för bedrägerier och olagligt spel beaktas. Efterfrågan på spel bör tillgodoses under av svenska myndigheter kontrollerade former. I syfte att upprätthålla en sund och säker spelmarknad är reglering nödvändig.

Staten ansvar bör vara att säkerställa att de oönskade effekterna av anordnandet av lotterier och spel i form av spelberoende m.m. blir så små som möjligt. Statens bör också ansvara för att bevaka att olagligt spel begränsas i möjligaste mån. Staten bör följaktligen möjliggöra för de nationella aktörerna att erbjuda spel under sådana former att risken för spelberoende och andra negativa sociala konsekvenser begränsas.

17.4 Insatser

Riksdagen har genom ändringar i lotterilagen (1994:1000) beslutat (prop. 2001/02:153, bet. 2001/02:KrU21, rskr. 2001/02:313) att föreningslivets anordnare av lotterier skall få möjlighet att förmedla lotterier över bl.a. Internet. Som en följd av denna ändring har regeringen i december 2002 lämnat de statligt styrda bolagen AB Svenska Spel och AB Trav och Galopp tillstånd att förmedla och anordna spel och lotterier över Internet m.m.

Lotteriinspektionens arbete med central tillsyn har prioriterats och blivit mycket omfattande. Myndigheten har fortsatt att prioritera bekämpandet av illegalt spel genom att i första hand fokusera kontroll- och tillsynsarbetet på spel som vänder sig mot unga, olagliga spelautomater samt på misstänkt främjande av lotterier anordnade utom Sverige. Sammantaget har 1 838 kontroller eller besiktningar genom-

förts, en ökning med 2,8 procent jämfört med året innan. Av dessa kontroller utgjorde 626 kontroller av värdeautomater med tillstånd, 1 171 kontroller mot spelställen utan tillstånd och 41 besiktningar av beslagtagna automater. Regeringen har dessutom den 6 februari 2003 gett Lotteriinspektionen i uppdrag att kartlägga den svenska marknaden för spelautomater och liknande spel som idag saknar eller anordnas utan erforderligt tillstånd.

Lotteriinspektionen har därutöver prioriterat att hålla den tekniska kontrollen av givna tillstånd på en hög nivå. Antalet kontroller av restaurangkasinospel, Svenska Spel och Casino Cosmopol har ökat jämfört med föregående år. Antalet kontroller av ATG har däremot halverats genom effektiviseringar i den tekniska kontrollen.

Under året har Lotteriinspektionen fortsatt föra statens talan i ett flertal principiellt viktiga mål i förvaltningsdomstol. I detta sammanhang har frågor med anknytning till EG-rätten varit aktuella.

Sedan den 13 mars 2003 är fyra kasinon etablerade i Sverige, ett i vardera Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. Kontrollen av verksamheten ingår i Lotteriinspektionens ordinarie verksamhet och tar betydande resurser i anspråk, både finansiellt och personalmässigt.

Regeringen har i syfte att på sikt samordna tillståndsgivningen av spelautomater uppdragit åt Lotteriinspektionen att kartlägga tillståndsgivningen till förströelseautomater som kommunerna i dag ansvarar för. Inspektionen redovisade sin kartläggning den 30 maj 2003. I enlighet med Lotterilagsutredningens förslag i betänkandet Från Tombola till Internet (SOU 2000:50) och inspektionens kartläggning kommer regeringen att återkomma med förslag till ny ordning för den framtida tillståndsgivningen till förströelseautomater.

I regeringens proposition Vissa frågor inom spelområdet m.m. (prop. 2002/03:93) föreslogs att föreningslivets ställning på lotterimarkanden stärks genom att ideella föreningar får rätt att fritt fördela vinsterna mellan pengar och andra sorters vinster. Vidare föreslogs att det skall bli möjligt att, under vissa förutsättningar, samarbeta internationellt på lotteriområdet. I propositionen aviserar regeringen ett antal åtgärder i syfte att motverka negativa sociala konsekvenser av spel samt hur regeringen under den närmaste tiden avser att stävja olagligt spel och bedrä-

gerier. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag i juni 2003 (bet. 2002/03:KrU08, rskr. 2002/03:212).

I en skrivelse den 11 november 2002, angående automatspelsmarknaden, särskilt om förströelseautomater, gjorde Lotteriinspektionen bedömningen att antalet spelautomater som kan användas för spel om pengar ökat och att det fanns indikationer på att marknaden omsätter mycket stora belopp. Denna form av spel är inte tillåten i Sverige och bedrivs därför utan tillstånd eller kontroll från myndigheterna. För att regeringen skulle kunna bilda sig en uppfattning om spelets omfattning och vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas gavs Lotteriinspektionen i uppdrag att i samråd med Rikspolisstyrelsen göra en kartläggning av dessa spel.

I sin rapport från den 15 augusti 2003, Kartläggning av den svenska marknaden för automatspel och liknande spel som idag saknar tillstånd eller anordnas utan erforderligt tillstånd, föreslår Lotteriinspektionen att Lotterilagsutredningens lämnade förslag om automatspel i slutbetänkandet (SOU 2000:50) Från Tombola till Internet genomförs. Förslaget innebär att lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel vid utställande av automater upphör och att dess bestämmelser förs över till lotterilagen (1994:1000). Vidare föreslår inspektionen att lotterilagens reglering av automatspel ses över och då särskilt mot bakgrund av den tekniska utvecklingens betydelse för utvecklingen av datorstyrda spelmaskiner. Samtidigt bör enligt inspektionen en översyn av straffnivån för brott mot lotterilagens främjandeförbud övervägas. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

17.5 Resultatbedömning

17.5.1 Resultat

Regeringen bedömer att Lotteriinspektionen fortsatt sitt arbete med att målmedvetet verka för en sund spel- och lotterimarknad och att arbetet präglas av hög säkerhet. Den kontroll, tillsyn och tillståndsgivning som bedrivits under året har bidragit till att spel och lotterier tillhandahållits under kontrollerade former.

De åtgärder som vidtagits inom politikområdet har bidragit till att överskottet av

lotterier kommer allmänna eller allmännyttiga ändamål tillgodo. Den snabba utvecklingen på spelmarknaden har dock lett till en ökad debatt dels kring spelandets negativa sidor, dels kring det ökande antalet spelautomater som används för olagligt spel om pengar. Därutöver kvarstår den internationella konkurrensen. Sedan ett antal år tillbaka pågår en utveckling där internationella aktörer tar marknadsandelar i Sverige.

Lotteriinspektionen har under 2002 fortsatt att prioritera kontrollarbetet avseende olovligt anordnade lotterier till automatspelsområdet. Inspektionen fann vid sin tillsyn att antalet spelautomater som kan användas för illegalt spel om pengar har ökat under senare delen av år 2002.

Utländska vadhållningsbolag har även under 2002 fortsatt att rikta sin verksamhet mot den svenska spelmarknaden. Detta har föranlett flera ärenden hos Lotteriinspektionen som rört tillämpningen av främjandeförbudet och särskilt då avseende lotterier anordnade utom landet.

Under senare delen av år 2002 har Lotteriinspektionen också granskat flera företeelser som bedömts vara kedjebrevsspel eller liknande spel och som föranlett inspektionen att göra polisanmälningar.

Ett flertal mål har varit aktuella för domstols prövning. Hovrätt och kammarrätt har funnit att den svenska lotterilagstiftningen står i överensstämmelse med EG-rätten. Domarna har överklagats och Regeringsrätten har under år 2002 meddelat prövningstillstånd. Främjandeförbudets tillämpning har också varit föremål för domstols prövning. I detta sammanhang har berörts frågor om länkning över Internet med s.k. banner. Detta har bedömts som otillåtet främjande av länsrätt och kammarrätt och Regeringsrätten har under år 2002 meddelat prövningstillstånd. Vidare har frågor om sponsring i form av reklam bl.a. på idrottsklubbers matchutrustning varit aktuella för domstols prövning och sakfrågan är ännu inte avgjord. Frågor om typgodkännande och automatspel har också varit föremål för domstols prövning och domstolsprocessen pågår fortfarande.

Regeringen har gett AB Svenska Spel (Svenska Spel) och AB Trav och Galopp (ATG) i uppdrag att redovisa hur spelandet via elektromagnetiska vågor utvecklas. Bolagen skall även redovisa de åtgärder de vidtagit i syfte att säkra den sociala skyddshänsynen.

Svenska Spel erbjuder för närvarande spel via elektromagnetiska vågor genom sin webbplats.

Sedan den 15 juni 2003 finns möjlighet för Svenska Spels kunder att spela via mobiltelefonen. Antalet personer som någon gång spelat på Svenska Spels Internetspel under de senaste tolv månaderna är drygt 130 000 personer. Spelandet sker i anslutning till spelstopptidpunkten för respektive spel. Detta innebär att spelandet äger rum vid 18–19 tiden på vardagar och vid 14–15 tiden på lördagar. Svenska Spel har hittills gjort bedömningen att de spelformer som bolaget för närvarande erbjuder över Internet inte är av sådant slag att de särskilt attraherar personer med spelproblem eller innebär stora risker för uppkomst av spelberoende. På Svenska Spels webbplats finns information om spelproblem och vilken syn Svenska Spel har på dessa frågor.

Även ATG erbjuder för närvarande spel via elektromagnetiska vågor genom sin webbplats. Antalet kunder hos ATG var 51 360 stycken år 2002. Enligt ATG:s bedömning är tjänsten säker och följer reglerna om 18-års gräns och kravet på folkbokföring i Sverige. ATG har under perioden 1998–2003 inte haft några samtal eller kontakter med kunder som har uppgett att de har problem med sitt spelande. ATG har i dagsläget inga indikationer på nätkunder med spelberoendeproblem.

17.5.2 Analys och slutsatser

Ökade insatser och resurser för att förebygga och motverka negativa sociala konsekvenser av spelande krävs. Riksdagen har därför i tilläggsbudgeten för 2003 beslutat att tillföra ytterligare fem miljoner kronor för detta ändamål budgetåret 2003. De åtgärder som regeringen föreslår i syfte att motverka en utveckling på spelmarknaden som leder till folkhälsoproblem i form av ökat spelberoende redovisas under utgiftsområde 9, avsnitt 5.7.7 Folkhälsopolitiska åtgärder.

I framtiden kommer det tilltagande spelet över Internet med största sannolikhet att leda till ett ytterligare ökat konkurrenstryck på den svenska spelmarknaden. Spel över Internet har enligt Lotteriinspektionen globalt sett uppvisat en kraftig tillväxt de senaste åren och allt tyder enligt myndigheten på en fortsatt kraftig tillväxt. Riksdagen har, som beskrivits i avsnitt 17.4 Insatser, under 2002 och 2003 beslutat om ett antal åtgärder i syfte att stärka folkrörelsernas

ställning. Det är enligt regeringens bedömning väsentligt att effekterna av förändringarna följs upp i syfte att bedöma om förslagen får önskad effekt. Regeringen står fast vid att folkrörelsernas ställning på lotterimarknaden måste stärkas.

Utvecklingen inom kommunikationstekniken skapar tillsammans med internationaliseringen av de finansiella systemen nya möjligheter att från i princip vilken plats som helst i världen konkurrera med aktörer på nationella och mer eller mindre hårt reglerade spelmarknader. Nya aktörer får möjlighet att på ett enklare och mer kostnadseffektivt sätt bryta in i de nationella marknaderna. Den pågående utvecklingen skapar ett fortsatt behov av en ansvarsfull politik innefattande åtgärder i syfte att förebygga och mildra sociala och hälsomässiga negativa effekter av spel. Mot bakgrund av den pågående utvecklingen, både nationellt och internationellt, bör en särskild utredare ges i uppdrag att utreda behovet av förändringar i dagens lagstiftning inom lotteriområdet.

17.6 Vinstdelning till föreningslivet, m.m.

Regeringens bedömning: Ett vinstdelningssystem baserat på AB Svenska Spels samlade överskott bör införas från och med den 1 januari 2004.

Bakgrund: I och med att lotterilagen (1994:1000) trädde i kraft den 1 januari 1995 blev det tillåtet att under vissa förutsättningar anordna spel på värdeautomater. Sådant spel har, efter att regeringen gett sitt tillstånd därtill, anordnats av det statligt ägda bolaget AB Svenska Spel (och dess föregångare AB Tips-tjänst) sedan 1996. Möjligheten att anordna spel på värdeautomater infördes i syfte att stärka folkrörelsernas ställning på lotterimarknaden. I enlighet med de villkor som uppställts av regeringen fördelas överskottet till den lokala barn- och ungdomsverksamheten bland såväl idrotts- som barn- och ungdomsföreningarna. Fördelningen görs av Sveriges Riksidrottsförbund respektive Ungdomsstyrelsen enligt de närmare riktlinjer som regeringen beslutar.

I regeringens proposition Sammanslagning av Svenska Penninglotteriet AB och AB Tips-tjänst,

m.m. (prop. 1995/96:169) föreslogs att ett vinstdelningssystem skulle införas som i huvudsak innebar att vinster i det statsägda företaget, efter avdrag för ett grundbelopp som tillfaller staten, delas mellan staten och föreningslivet. Systemet skulle ersätta öronmärkningen av överskottet från värdeautomatspelet. För att skapa goda förutsättningar för samförstånd mellan det statsägda bolaget och det överskottsmottagande föreningslivet ansåg regeringen att öronmärkningen hellre borde bestå av en andel av ett brett produktsortiments överskott än, som i dag, av hela överskottet från en viss spelform (värdeautomatspelet). Övergången till det nya systemet skulle genomföras så snart en god prognos kunde göras över hur stora överskott värdeautomatspelet skulle komma att generera. Under riksdagsbehandlingen uttalade Finansutskottet (bet. 1995/96:FiU14) att propositionens förslag till nytt vinstdelningssystem var ägnat att medföra en rad fördelar. Riksdagen bemyndigade regeringen att ändra vinstdelningssystemet mellan staten och föreningslivet på det sätt som föreslogs (rskr. 1995/96:248). Regeringen har senare vid flera tillfällen (prop. 1998/99:80, prop. 1998/99:107, prop. 1998/99:115) informerat riksdagen om att införandet av vinstdelningssystemets försenats med anledning av att säkra prognoser om värdeautomaternas vinstutveckling saknats.

Regeringen aviserade i propositionen Vissa frågor inom spelområdet, m.m. (prop. 2002/03:93) att den i förevarande proposition avsåg att lämna förslag till ett vinstdelningssystem baserat på överskottet från Svenska Spel och som avses börja gälla den 1 januari 2004.

Riksidrottsförbundet (RF) och Ungdomsstyrelsen (US) har sedan 1998 tagit del av överskottet från spel på värdeautomater. AB Svenska Spel har tillstånd att placera ut 7 500 värdeautomater. Ett högsta antal om 7 000 automater, Jack Vegas, får placeras i restauranger med alkoholtillstånd. Därutöver får 500 automater, Miss Vegas, placeras i bingohallar. Av nettobehållningen (insatser minus vinster) från Miss Vegas tillfaller ca 77 procent bingoalliansen i fråga. Resterande del av nettobehållningen tillfaller RF. Nettobehållningen från Jack Vegas tillfaller efter avdrag för kostnader RF med ca 80 procent och US med ca 20 procent.

Tabell 17.1 Överskott från spel på värdeautomater - historik

Miljoner kr

	1998	1999	2000	2001	2002
Bingo-allianser	0	0	36	131	161
Riksidrottsförbundet	50	93	200	363	607
Ungdomsstyrelsen ¹	9	23	50	86	143
Totalt	59	116	286	580	911

¹ Enligt förordningen (2001:1060) om statsbidrag till ungdomsorganisationer skall antalet medlemmar i åldern 7–25 år i bidragsberättigade ungdomsorganisationer uppgå till minst 60 procent.

RF fördelar sin andel av överskottet till lokala idrottsföreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet. Bidraget baseras på antalet sammankomster och deltagare. US fördelar sin andel till statsbidragsberättigade ungdomsorganisationers lokala verksamheter. Bidraget grundar sig på organisationernas inrapporterade antal medlemmar och antal lokalföreningar. De ungdomsorganisationer som erhåller bidrag återfinns bl.a. inom kulturområdet, friluftsområdet, samhällsliv och livsåskådning.

Skälen för regeringens bedömning: Spelandet på värdeautomater har ännu inte stabiliserats. Därför finns det ännu inga stabila prognoser som kan göras över hur stora överskott värdeautomatspelen kan komma att generera i framtiden. Regeringen gör emellertid bedömningen att avsaknaden av tillräckligt stabila prognoser för värdeautomatutvecklingen inte längre bör skjuta upp införandet av ett sådant vinstdelningssystem som riksdagen lämnat bemyndigande till. Regeringen anser således att ett vinstdelningssystem baserat på AB Svenska Spels samlade överskott bör införas fr.o.m. 2004. En andel av överskottet från AB Svenska Spels verksamhet bör, efter avdrag för ett grundbelopp som tillfaller staten, öronmärkas för barn- och ungdomsverksamhet bl.a. inom områdena idrott, friluftsliv, kultur, samhällsliv och livsåskådning. Denna andel bör ligga på en nivå motsvarande det överskott som värdeautomatspelet genererade 2002 och bör uppgå till ca 50 procent av bolagets vinst efter avdrag för grundbeloppet.

I regeringens proposition Sammanslagning av Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst,

m.m. (prop. 1995/96:169) angavs att det grundbelopp som tillfaller staten årligen skall räknas upp med nettoprisindex. Regeringen bedömer att det tilltagande spelet över bl.a. Internet kommer att leda till ett ökat konkurrenstryck på den svenska spelmarknaden framöver. Detta medför att det blir svårare att göra säkra prognoser över AB Svenska Spels resultatutveckling. En försämrad resultatutveckling skulle innebära ett mindre överskott att fördela till föreningslivet. För att minska en sådan risk gör regeringen bedömningen att grundbeloppet till staten inte bör räknas upp med nettoprisindex. Systemet innebär att föreningslivets bidrag förblir oförändrat framöver om bolagets resultat ligger på en jämn nivå. Det nya vinstdelningssystemet skall som det nuvarande kanaliseras med ca 80 procent via RF och ca 20 procent via US.

Vinstdelningen till föreningslivet utgör ett komplement till det statliga stödet till föreningslivet. Systemet i sig bör inte påverka omfattningen av de anslag som i dag går till de olika ändamål som beskrivits ovan. Systemet bör inte heller förändra den del av överskottet från spel på Miss Vegas som går direkt till bingoalliansen, det statliga stödet till idrottsrörelsen om 60 miljoner kronor per år eller den statliga satsningen inom idrottsområdet i syfte att idrottsrörelsen skall öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, delta i kampen mot droger och intensifiera samarbetet med skolorna. Regeringen avser att årligen informera riksdagen om utfallet av vinstdelningssystemet.

Höjning av vinstandelstaket

I propositionen Vissa frågor inom spelområdet m.m. (prop. 2002/03:93) anförde regeringen att den avsåg att analysera effekterna av att vinstandelstaket för vissa rikslotterier höjs ytterligare eller slopas för att därefter skyndsamt återkomma med ett förslag till förändringar av reglerna för vinstandelstaket i syfte att nya regler skulle kunna träda i kraft den 1 januari 2004.

Regeringen överväger att låta se över delar av regelverket på lotteriområdet. Frågan om en höjning av vinstandelstaket är av sådan art att den bör ingå i en sådan översyn.

18 Budgetförslag

18.1 2:1 Finansinspektionen

Tabell 18.1 Anslagsutveckling för 2:1 Finansinspektionen

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	146 968	-1 176	
2003	Anslag	178 680 ¹		177 000
2004	Förslag	175 216		
2005	Beräknat	175 110 ²		
2006	Beräknat	177 933 ²		

¹Varav 15 000 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2003.

²Motsvarar 171 163 tkr i 2004 års prisnivå.

Finansinspektionen är central förvaltningsmyndighet för tillsyn av finansiella företag och marknader. Finansinspektionen har fram till 2003 årligen anvisats ett ramanslag för att täckning av verksamhetens utgifter. Baserat på kostnaderna tar Finansinspektionen ut en obligatorisk årlig avgift från företagen under tillsyn. Avgifter tas också ut för ansökningar om tillstånd och anmälningar.

Vid ingången av 2003 förstärktes Finansinspektionen med ca 21 miljoner kronor, varav 6,5 miljoner kronor utgjorde en tillfällig förstärkning. Resurstillskottet under 2003 motiverades av behovet av att utveckla marknadstillsynen, fortsätta genomförandet av de nya kapitaltäckningsreglerna, ökade insatser i antipenningstvåtsorganet Financial Action task Force (FATF) samt sedvanlig kompensation för ökade löner och priser. I samband med tilläggsbudgeten i 2003 års ekonomiska vårproposition för budgetåret 2003 erhöll Finansinspektionen engångsvis 15 miljoner kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

18.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras
Utfall 2002	143 074	5 100
Prognos 2003	180 500	5 100
Budget 2004	178 700	17 000

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Vissa avgifter för tillstånd och anmälningar hos Finansinspektionen redovisas mot ramanslaget 2:1 *Finansinspektionen*.

Skälen för regeringens förslag: Avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen tas ut och redovisas för närvarande mot inkomsttitel.

Utredningen om Finansinspektionens roll och resurser (SOU 2003:22) har föreslagit redovisning vid sidan av statsbudgeten för inspektionens avgiftsintäkter avseende tillstånd och anmälningar. Förslaget har remissbehandlats och genomgående fått ett stort stöd.

Regeringen anser att avgiftsintäkter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen bör disponeras i verksamheten. Skälet till omläggningen är att Finansinspektionen därigenom bättre skall kunna utveckla och effektivisera denna del av verksamheten. Förändringen syftar till att öka incitamenten för effektivisering och förbättra servicen gentemot företagen. Nya ärendeslag kommer att tillkomma vilka

förutsätter betydligt högre avgifter än f.n. för att full kostnadstäckning skall uppnås. Dessa nya och kostsamma ärendeslag får inte tränga ut annan viktig verksamhet inom Finansinspektionen.

Det bör betonas att inkomsterna från de avgifter som för närvarande tas ut för finansiering av Finansinspektionens övriga verksamhet, vilka utgör merparten av de totala avgiftsinkomsterna, även fortsättningsvis kommer att redovisas mot inkomsttitel.

Tabell 18.3 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:1 Finansinspektionen

Tusental kronor			
	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	163 680	163 680	163 680
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 337	9 234	12 022
Beslut	20 000	14 377	14 609
Överföring till/från andra anslag	-1 801	49	50
Övrigt	-12 000	-12 277	-12 475
Förslag/beräknat anslag	175 216	175 110	177 953

¹ Statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2002 (bet. 2002/03:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

För att Finansinspektionen skall kunna utveckla stabilitetstillsynen och marknadstillsynen, öka kompetensen och förbättra IT stödet föreslås en förstärkning av anslaget för Finansinspektionen med sammanlagt 20 miljoner kronor.

Anslaget justeras också med hänvisning till tidigare tillfälliga resursförstärkningar med sammanlagt ca 1,8 miljoner kronor.

I förslaget till ramanslag för Finansinspektionen 2004 har även hänsyn tagits till förslaget om ändrad dispositionsrätt avseende vissa avgiftsinkomster. Förändringen sker genom en övrig justering av anslaget.

Finansinspektionens aktiva medverkan avseende civil beredskap och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet (under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet) skall ges fortsatt prioritet. Finansinspektionen skall fortsätta insatserna för att säkerställa tillräcklig förmåga och för att öka kunskapen om den hotbild som finns inom ansvarsområdet.

Regeringen föreslår att anslaget för 2004 uppgår till 175 216 000 kronor. För 2005 och har

anslaget beräknats till 175 110 000 kronor och för 2006 till 177 953 000 kronor.

18.2 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tabell 18.4 Anslagsutveckling för 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tusental kronor				
2002	Utfall	6 784	Anslags-sparande	3 487
2003	Anslag	5 859	Utgifts-prognos	7 054
2004	Förslag	5 557		
2005	Beräknat	7 817 ¹		
2006	Beräknat	7 916 ¹		

¹ Motsvarar 7 660 tkr i 2004 års prisnivå.

Insättningsgarantinämnden (IGN) administrerar det statliga insättningsgarantisystemet och investerarskyddet. IGN anvisas årligen ett ramanslag för verksamhetens förvaltningskostnader. Motsvarande belopp avräknas från de årliga avgifter som tas ut av de institut som omfattas av insättningsgarantin och investerarskyddet. Avgiftsinkomsterna redovisas mot inkomsttitel i statsbudgeten. Under 2003 uppgår anslaget till 5 859 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 18.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor	
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)
Utfall 2002	429 935
Prognos 2003	430 700
Budget 2004	430 800

Regeringens överväganden

Tabell 18.6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	5 859	5 859	5 859
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	124	247	324
Beslut	1 720	1 755	1 778
Överföring till/från andra anslag	-2 146	-44	-45
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	5 557	7 817	7 916

¹ Statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2002 (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

För budgetåret 2004 föreslår regeringen att IGN:s anslag uppgår till 5 557 000 kronor. I anslaget ingår pris- och löneomräkning omfattande 124 000 kronor. Anslaget beräknas för 2005 till 7 817 000 kronor och för 2006 till 7 916 000 kronor.

18.3 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tabell 18.7 Anslagsutveckling för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Utgifts- prognos	Belopp
2002	Utfall	244 290	Anslags- sparande	65 940
2003	Anslag	250 049 ¹	Utgifts- prognos	269 021
2004	Förslag	261 336		
2005	Beräknat	268 751 ²		
2006	Beräknat	272 288 ²		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 261 336 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget disponeras för löne-, systemutvecklings-, lokal- och övriga förvaltningskostnader. Anslaget disponeras även för att täcka omkostnader i upplåningen och låneförvaltningen samt kostnader för samtliga verksamheter inom statens internbank.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Från och med 2002 hanteras samtliga garantier utställda av Riksgäldskontoret i enlighet med

den nya garantimodellen. Garantiverksamheten finansieras med avgifter och anslagsmedel som anvisas som ersättning för avgifter. Avgifter, anslagsmedel och återvinningar reserveras på räntebärande konto för att täcka förvaltningskostnader och infrianden i garantiverksamheten.

Garantiverksamheten uppvisade ett förhållandevis stort underskott 2002, 3,7 miljoner kronor. Underskottet berodde på reserveringar för framtida garantiförluster i samband med invärderingen av äldre garantiåtaganden. Det balanserade resultatet kommer på lång sikt att utjämnas.

Tabell 18.8 Budget för Riksgäldskontorets garantiverksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2002		166 508	3 891 628	-3 725 119
Prognos 2003		828 569	39 507	789 062
Budget 2004		791 412	36 849	754 563

Enligt regeringsbeslut skall samtliga verksamheter inom statens internbank fr.o.m. 2003 finansieras över förvaltningskostnadsanslaget. Avgifter kan dock tas ut avpassade för att användas som styrmedel för att effektivisera den finansiella verksamheten inom staten. Vidare är det också möjligt att ta ut avgifter för att undvika subventionering av kunder som inte är myndigheter eller av verksamheter inom andra samhällssektorer än den statliga. De avgifter som Riksgäldskontoret tar ut inlevereras till inkomsttitel 2557 Avgifter till statens internbank i Riksgäldskontoret.

Den del som under 2002 finansierades genom avgifter uppgick till ca 18 miljoner kronor. Allt annat lika innebär det att Riksgäldskontorets utgiftsnivå permanent kommer att öka med motsvarande belopp, dvs. ca 18 miljoner kronor per år. Utgiftsökningen finansieras inom ramen för anslaget.

Tabell 18.9 Budget för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank i Riksgäldskontoret

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2002		21 899	27 674	-5 775
Prognos 2003 ¹	21 000		18 000	3 000
Budget 2004	21 000		18 000	3 000

¹ In- och utlåningsverksamheten anslagsfinansieras fr.o.m. 2003. Intäkterna förs mot inkomsttitel.

Regeringens överväganden

Tabell 18.10 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	250 049	250 049	250 049
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 555	10 851	14 285
Beslut	5 732	7 851	7 954
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	261 336	268 751	272 288

¹ Statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2002 (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

För budgetåret 2004 föreslår regeringen att Riksgäldskontorets förvaltningskostnadsanslag uppgår till 261 336 000 kronor. I anslaget ingår pris- och löneomräkning med 5 555 000 kronor. Vidare justeras anslaget med 5 732 000 kronor, dels som kompensation för avgiftsbelagd revision, motsvarande 2 617 000 kronor, dels delvis återlägg av engångsjustering i samband med omfördelning inom utgiftsområdet 2003. Av omfördelningen på 5 115 000 kronor återförs 3 115 000 kronor 2004 och resterande 2 000 000 kronor 2005.

Anslaget beräknas för 2005 till 268 751 000 kronor och 2006 till 272 288 000 kronor.

18.4 2:4 Bokföringsnämnden

Tabell 18.11 Anslagsutveckling för 2:4 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

2002	Utfall	9 446	Anslags-sparande	1 702
2003	Anslag	7 655 ¹	Utgifts-prognos	9 166
2004	Förslag	8 034		
2005	Beräknat	8 218 ²		
2006	Beräknat	8 351 ²		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 8 034 tkr i 2004 års prisnivå.

Bokföringsnämnden är statens expertorgan avseende redovisningsfrågor och har under 2002 utfärdat kompletterande normgivning. Nämnden utfärdar kompletterande normgivning, biträder Regeringskansliet i redovisningsfrågor och yttrar sig över författningsförslag m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 18.12 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 2:4 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	7 655	7 655	7 655
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	242	423	554
Beslut	137	140	142
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 034	8 018	8 351

¹ Statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2002 (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att ramanslaget 2:4 *Bokföringsnämnden* förs upp med 7 897 000 kronor för 2004. I beloppet ingår kompensation för avgiftsbelagd revision med 137 000 kronor.

18.5 2:5 Insatser i internationella finansieringsinstitutioner

Tabell 18.13 Anslagsutveckling för 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner

Tusental kronor

År	Utfall	58 747	Anslags-sparande	7 631
2002	Utfall	58 747	Anslags-sparande	7 631
2003	Anslag	56 000 ¹	Utgifts-prognos	58 929 ²
2004	Förslag	56 000		
2005	Beräknat	56 000		
2006	Beräknat	0 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Avser utfall 2003, varav EBRD-betalning 58 623 tkr.

³ Sista inbetalning av grundkapital sker 2005.

Sverige skall enligt tidigare beslut medverka i en höjning av grundkapitalet i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) och teckna andelar motsvarande 228 miljoner euro. Av detta belopp skall sammanlagt 22,5 procent betalas in i åtta lika stora poster fördelade på lika många år. Varje sådan årlig post uppgår således till 6,4 miljoner euro, eller ca 60 miljoner kronor.

Från anslaget finansieras dessutom Sveriges medlemsavgift i Europarådets utvecklingsbank (CEB). Anslaget kan numera också belastas om garantier till internationella finansieringsinstitut behöver infrias.

Regeringens överväganden

Tabell 18.14 Härledning av anslagsnivå för 2004–2006, för 2:5 Insatser i internationella finansieringsinstitutioner

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	56 000	56 000	56 000
Förändring till följd av:			
Beslut	–	–	-56 000
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	56 000	56 000	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

På anslaget fanns vid ingången av 2003 ett anslagssparande på 7,6 miljoner kronor. Av detta har 2,9 miljoner kronor tagits i anspråk för 2003 års inbetalning av grundkapitalet i EBRD samt medlemsavgiften i CEB.

Regeringen föreslår att ramanslaget 2:5 *Insatser i internationella finansieringsinstitutioner*

förs upp med 56 000 000 kronor för 2004. Samma belopp beräknas för 2005, som är sista året för kapitalhöjningen i EBRD.

18.6 2:6 Avsättning för garantiverksamhet

Tabell 18.15 Anslagsutveckling för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	0 ¹	Anslags-sparande	–
2002	Utfall	0 ¹	Anslags-sparande	–
2003	Anslag	1 400 ²	Utgifts-prognos	1 400 ³
2004	Förslag	1 400		
2005	Beräknat	1 400		
2006	Beräknat	1 400		

¹ Avsättningen för 2002 (501,4 miljoner kronor) tidigarelades till 2001 på tilläggsbudget.

² Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

³ Avser utfall 2003.

Sedan 1998 styrs den statliga garantigivningen av nya principer. Omläggningen genomfördes för att kostnaderna för statens garantigivning skulle bli synliga och för att verksamheten långsiktigt skulle bli finansiellt självbärande. I det nya garantisystemet förutsätts avgifterna täcka såväl den förväntade risken för ett infriande av en garanti som de administrativa kostnaderna. Tas inte full avgift ut betraktas mellanskillnaden som en subvention, vilken ska belasta ett anslag på budgeten. Sådana anslagsmedel skall i likhet liksom influtna garantiavgifter föras till en garanti-reserv i Riksgäldskontoret och där användas för att täcka infriandet av garantier.

I två fall med anknytning till utgiftsområdet har regeringen ansett att full avgift inte ska tas ut efter invärderingen, nämligen för garantier till Venantius AB och Sveriges Hus i Sankt Petersburg. Riksdagen har ställt sig bakom denna bedömning. Subventionsinslaget för dessa båda garantier uppgår enligt Riksgäldskontorets nya invärdering (se avsnitt 14) till de 500 miljoner kronor som inbetalades 2001 respektive 1,4 miljoner kronor per år. Det senare skall belasta ramanslaget 2:6 *Avsättning för garantiverksamhet*.

Regeringens överväganden

Tabell 18.16 Härledning av anslagsnivå för 2004–2006, för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget ¹	1 400	1 400	1 400
Förändring till följd av:			
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	1 400	1 400	1 400

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår att anslaget 2:6 *Avsättning för garantiverksamhet* förs upp med 1 400 000 kronor för 2004. För 2005 och 2006 beräknas anslaget till samma belopp.

Avsättningen avser enbart det delstatliga (36 %) s.k. intresseföretaget A/O Dom Shvetsii som förvaltar av Sveriges Hus i Sankt Petersburg. Bolaget redovisar ett resultat på 630 000 kronor för 2002, uthyrningsgraden har ökat från 93 till 100 procent och bolaget har börjat amortera på lånen.

18.7 Premiépensionsmyndigheten

Premiépensionsmyndighetens (PPM) verksamhet finansieras med avgifter från pensions-sparare, genom lån hos Riksgäldskontoret för rörelsekapitalbehov och för investeringar i anläggningstillgångar. De avgiftsfinansierade utgifterna uppgick till ca 402 miljoner kronor 2002. Beloppet är exklusive betalning till Computer Sciences Corporation (CSC).

Tabell 18.17 PPM:s lån i Riksgäldskontoret

Tusental kronor

	Akkumulerad utnyttjad ram 2002-12-31	Akkumulerad ram 2003 (prognos)
Rörelsekapital	1 597 209	1 816 000
Anläggningstillgångar	168 909	187 000

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Delar av utgifterna för PPM:s administration täcks från och med oktober 2000 med avgifter som tas ut från pensionsspararnas premiepensionskonton. Avgiften som tas ut får högst uppgå till 0,3 procent av de sammanlagda tillgodohavandena på pensionsspararnas konton. Avgiftsintäkterna 2002 uppgick till 234 miljoner kronor.

Tabell 18.18 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter som får disponeras
Utfall 2002	234 000
Utfall 2003	242 000
Budget 2004	332 000

Regeringens överväganden

PPM bör beviljas räntekontokredit för rörelsekapital och låneram för investeringar i anläggningstillgångar även för 2004. Den exakta nivån på dessa krediter avser regeringen fastställa i samband med regleringsbrevet för 2004.

Regeringens förslag: Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2004 besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret om högst 200 000 000 kronor för att tillgodose Premiépensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar.

Skälen för regeringens förslag: PPM bör, i likhet med vad som gäller i dag, medges en rörlig fondhandelskredit för 2004. PPM:s behov av denna kredit kan variera kraftigt mellan de olika handelsdagarna. Regeringen föreslår därför också ett bemyndigande om att besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret omfattande 200 000 000 kronor. Krediten är avsedd att täcka ojämna likviditetsflöden i PPM:s handel med fondandelar. Ett bemyndigande finns för innevarande år som omfattar 200 miljoner kronor.

19 Anslag som inte ingår i något politikområde

19.1 90:1 Riksrevisionen

Tabell 19.1 Anslagsutvecklingen för 90:1 Riksrevisionen

Tusental kronor

2002	Utfall	–	Anslags- sparande	–
2003	Anslag	117 800	Utgifts- prognos	117 800
2004	Förslag	269 067		
2005	Beräknat	275 470 ¹		
2006	Beräknat	280 209 ²		

¹ Motsvarar 269 067 tkr i 2004 års prisnivå.

² Motsvarar 269 067 tkr i 2004 års prisnivå.

Riksrevisionen inrättades genom beslut av riksdagen år 2000. Myndigheten, som är en del av riksdagens kontrollmakt, ansvarar sedan den 1 juli 2003 för granskningen av den statliga verksamheten. Granskningsuppdraget har preciserats i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Granskningen omfattar såväl årlig revision som effektivitetsrevision. Riksrevisionen får även bedriva internationell verksamhet.

Riksrevisionen leds av tre av riksdagen valda riksrevisorer. De beslutar självständigt om vad som skall granskas, hur granskningen skall gå till och om slutsatserna i granskningarna. Vid myndigheten finns också en av riksdagen vald styrelse som skall tillgodose riksdagens behov av samband med och insyn i verksamheten. Till styrelsens uppgifter hör att besluta om förslag och redogörelser till riksdagen med anledning av Riksrevisionens granskningsrapporter och revisionsberättelser. Det ankommer också på styrelsen att, efter det att riksdagsförvaltningen

yttrat sig, besluta om förslag till anslag på statsbudgeten för Riksrevisionen.

Riksdagen prövade för första gången hösten 2002 på förslag av riksdagsstyrelsen frågan om anslagsnivån för den nya myndigheten (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:FiU2, rskr. 2002/03:85). I propositionen framhölls att Riksrevisionens resursbehov hade beräknats utifrån dåvarande kostnader för de uppgifter som Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket hade och att dessa kostnader därefter hade justerats med hänsyn till ändrade arbetsuppgifter och ambitionshöjningar. I propositionen föreslogs ett anslag för andra halvåret 2003 om 117,8 miljoner kronor och anslaget för 2004 beräknades till 269,1 miljoner kronor. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Riksrevisionens styrelses överväganden

Utgångspunkter

Riksdagens beslut om att inrätta Riksrevisionen innebär en förstärkning av riksdagens ekonomiska kontrollmakt. Det är enligt styrelsens bedömning för närvarande inte aktuellt att ta ställning till det mer långsiktiga resursbehovet för Riksrevisionen. Det bör göras först när den nya myndigheten har verkat en tid och effekterna av omställningen av den statliga revisionsverksamheten kan utvärderas.

Riksrevisionens styrelses utgångspunkt är därför att Riksrevisionens verksamhet för 2004 skall rymmas inom nuvarande resursramar. Styrelsen för Riksrevisionen vill samtidigt under-

stryka att beräkningen av resursbehovet för Riksrevisionen inledningsvis är omgärdad med en inte oväsentlig osäkerhet. Erfarenheterna av ombildningen av andra myndigheter visar att det ekonomiska utrymmet kan bli väsentligt mindre än beräknat, bl.a. till följd av kostnadsökningar som uppstått i de tidigare organisationerna. Styrelsen för Riksrevisionen kan konstatera att löneavtal har slutits som klart överstiger det som förutsattes när anslagsnivån beräknades. Samtidigt har antalet anställda utökats. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att i stort sett alla medarbetare vid Riksdagens revisorer och vid Riksrevisionsverket har rätt att gå över till den nya myndigheten har det varit svårt att beräkna personalkostnaderna. Det är även svårt att överblicka vissa andra kostnader som kan uppstå i samband med bildandet.

Styrelsen för Riksrevisionen vill mot den anförda bakgrunden avisera att det kan bli aktuellt att under budgetåret på tillägsbudget pröva en uppjustering av anslagsnivån. Dessutom bör Riksrevisionen på kort sikt beviljas en högre anslagskredit och en högre räntekontokredit än vad som normalt gäller för förvaltningsmyndigheter. Styrelsen för Riksrevisionen utgår givetvis också från att myndigheten så långt möjligt finansierar de ökade kostnaderna genom omprioriteringar och rationaliseringsåtgärder.

Mål och inriktning under 2004

Styrelsen för Riksrevisionen anser det som grundläggande att verksamheten tar sin utgångspunkt i den roll och i de uppgifter för Riksrevisionen som riksdagen lagt fast i regeringsformen och i övrig lagstiftning. Uppgiften att revidera hela beslutskedjan i den verkställande makten och förse riksdagen och regeringen med ett kvalificerat beslutsunderlag ställer stora krav på myndigheten. Riksrevisionen och dess verksamhet bör därför präglas av hög effektivitet och Riksrevisionen bör sträva efter att betraktas som ett föredöme i statsförvaltningen.

Riksdagen har i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. lagt fast verksamhetsmålen för Riksrevisionens två huvuduppgifter. Av lagens 4 § framgår att effektivitetsrevisionen främst skall ta sikte på förhållanden med anknytning till statens budget, genomförandet och resultatet av statlig verksamhet och

åtaganden i övrigt men får också avse de statliga insatserna i allmänhet. Granskningen skall främja en sådan utveckling att staten med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser.

På motsvarande sätt framgår av lagens 5 § att den årliga revisionen skall ske enligt god revisionssed. Den skall ha till syfte att dels bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande, dels om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter. För Regeringskansliet gäller att revisionen inte skall avse ledningens förvaltning.

Inriktningen av Riksrevisionens verksamhet under 2004 kommer att läggas fast i den granskningsplan som upprättas i enlighet med lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

Finansiering

Budgetförslag 269 067 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 19.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	-	-	-	-
Prognos 2003				
Budget 2004	103 000		102 000	1 000

Tabell 19.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	-	-	-
Prognos 2003	32	32	0
Budget 2004	6	6	0

Tabell 19.4 Låneram för Riksrevisionen

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Låneram	-	50 000	45 000

Riksdagsstyrelsens yttrande

Riksdagsstyrelsen skall enligt bestämmelserna i 12 kap. 7 § regeringsformen och 12 § lagen med

instruktion för Riksrevisionen yttra sig över förslag till anslag för Riksrevisionen. Riksdags-

styrelsen har inte haft något att erinra mot förslaget.

Bilaga 1

Statsförvaltningens utveckling

Bilaga 1

Statsförvaltningens utveckling

Innehållsförteckning

---

1. Inledning	6
2. Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet.....	6
3. Organisations- och strukturförändringar	6
4. Personalkonsekvenser inom statsförvaltningen.....	9
4.1 Regeringens bedömning.....	9
4.2 Resultat av Trygghetsstiftelsens verksamhet.....	9
4.3 Bedömningar av framtida personalkonsekvenser	10
5. Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik	12
5.1 Regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar	13
5.2 Iakttagelser och bedömningar inom enskilda områden	15
5.2.1 Åldersstrukturen i staten	15
5.2.2 Ett aktivt lokalt omställningsarbete	16
5.2.3 Könsfördelningen i staten.....	17
5.2.4 Etnisk och kulturell mångfald	18
5.2.5 Personalrörlighet	19
5.2.6 Arbetsmiljö och sjukfrånvaro	21
5.2.7 Lönebildningsfrågor	25

Tabellförteckning

4.1 Andel uppsagda kvinnor och män i staten respektive den totala andelen kvinnor och män i staten 1994-2001	9
4.2 Personalkonsekvenser	10
4.3 Personalkonsekvenser vid Försvarmakten	11
5.1 Beviljade delpensioner januari–augusti 2003	15
5.2 Fördelning av män och kvinnor som myndighetschefer den 1 september 2003 ...	17
5.3 Skillnader i sjukfrånvaro per län, 2002	23
5.4 Real löneutveckling 1997–2002	27

Diagramförteckning

5.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt, 2002.....	15
5.2 Fördelning av män och kvinnor med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer, 1998–2002	17
5.3 Nyanställningar och avgångar i staten, september 2001–september 2002	19
5.4 Personalrörlighet för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 2001–september 2002	20
5.5 Personalrörlighet för statsanställda med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet, september 2001–september 2002.....	20
5.6 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid.....	21
5.7 Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden, 2001	25
5.8 Genomsnittslöner för statsanställda fördelade efter kön och ålder, identiska individer september 2002	26
5.9 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2001	27
5.10 Uppskattad löneutveckling per sektor under den hittillsvarande delen av avtalsperioden 2002–2004, identiska individer årstakt	28
5.11 Samband mellan ålder och löneutvecklingstakt under den hittillsvarande delen av avtalsperioden 2002–2004, identiska individer i åldersintervall.....	29

1. Inledning

Grunden för en gemensam förvaltningskultur redovisades i regeringens propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136). År 2000 beslutade regeringen om ett förvaltningspolitiskt handlingsprogram – En förvaltning i demokratins tjänst. Programmet innehåller dels regeringens grundläggande värden för en långsiktig utveckling av förvaltningen, dels de åtgärder som regeringen genomför för att uppnå de förvaltningspolitiska målen.

Regeringen redogör i denna bilaga kortfattat för den fortsatta inriktningen av förvaltningspolitiken.

Regeringen ger också en allmän beskrivning av genomförda och pågående organisations- och strukturförändringar. Vidare redovisas resultatet av Trygghetsstiftelsens verksamhet och bedömningar vad gäller framtida personalkonsekvenser för staten.

Regeringen redovisar årligen sin bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utveckling till riksdagen. I denna bilaga redovisas regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar för 2002.

2. Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet

Regeringens bedömning: Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet har fått ett brett genomslag i förvaltningen. De statliga myndigheterna har under de senaste åren ökat sina ansträngningar att vara tillgängliga och serviceinriktade i sina kontakter med medborgare och företag. Med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet som grund bör frågor om ohälsan, integrationen och den elektroniska förvaltningen ägnas särskild uppmärksamhet.

Regeringen redovisade i propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) riktlinjer för och krav på den statliga förvaltningen. Utifrån dessa riktlinjer och krav fortsätter genomförandet av regeringens fleråriga handlingsprogram – En förvaltning i demokratins tjänst. Regeringens åtgärder för en långsiktig utveckling av statsförvaltningen sätter medborgarna i centrum och syftar till att skapa organisations-, styr- och ledningsformer som ger

förutsättningar för att de tre grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet skall få genomslag i hela förvaltningen.

Förvaltningspolitiken måste präglas av långsiktighet. Med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet som grund vill regeringen ställa tre frågor i förgrunden: ohälsan, integrationen och elektronisk förvaltning.

Att komma tillrätta med ohälsan och sjukfrånvaron i Sverige är ett centralt mål för regeringen under mandatperioden. Sjukfrånvaron skall halveras till 2008 och staten skall gå före och utgöra ett föredöme.

En bättre integrering av invandrade svenskar i arbetslivet är en avgörande fråga för vår demokrati och vår ekonomiska utveckling. De statliga myndigheterna måste driva ett aktivt förändringsarbete på detta område och bana väg för en annan utveckling. Även här måste den statliga förvaltningen föregå med gott exempel.

Medborgarorienteringen inom den offentliga förvaltningen manifesteras i regeringens satsningar på elektronisk förvaltning och 24-timmarsmyndigheten. De initiativ som tas för att utveckla den offentliga förvaltningen till att bättre möta medborgares och företags behov kan samlas i begreppet 24-timmarsmyndigheten. Medborgarna skall uppleva hela den offentliga förvaltningen som en sammanhållen och lättillgänglig enhet samt bli bemötta med respekt.

En utförligare redogörelse för genomförandet av det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet finns i avsnitt 5 Styrning, ledning, verksamhetsutveckling.

3. Organisations- och strukturförändringar

Regeringens bedömning: Förändringsarbetet inom statsförvaltningen bör följas upp systematiskt så att åtgärder vid behov kan vidtas för att höja effektiviteten i förändringsarbetet. En sådan uppföljning bör vara ett led i genomförandet av beslutade förändringar. När beslut fattas om en organisations- eller strukturförändring bör också ställning tas till hur och när uppföljningen skall ske.

Regeringens riktlinjer för organiseringen av statsförvaltningen anges bl.a. i den förvaltningspolitiska propositionen och i det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet. Syftet med att omstrukturera den statliga verksamheten är att

öka dess effektivitet och ändamålsenlighet samt att anpassa den interna och externa verksamheten till förändringarna i samhället. Inte minst skapar den tekniska utvecklingen nya möjligheter att förbättra servicen för medborgarna. Detta ställer nya krav på sättet att organisera olika verksamheter och på samverkan mellan myndigheter. Även EU-samarbetet och omvärldsförändringar i övrigt innebär en anpassning av de statliga myndigheternas organisation.

Strukturförändringarna under 2002 och 2003 har resulterat i att sju nya myndigheter inlett sin verksamhet och att fyra har upphört. Därtill har flera organisationsöversyner påbörjats. Som exempel kan nämnas översynerna av Brottsförbyggande rådet, en ny djurskyddsmyndighet och Rikstrafiken. Till antalet är förändringarna något färre än tidigare år, men till karaktären är de betydande för organiseringen av statsförvaltningen. Ansvarfördelningen mellan regeringen och riksdagen har ändrats genom revisionsreformen och ledningsformerna inom större myndighetsområden har omprövats, bl.a. Statens fastighetsverk och Finansinspektionen.

Regeringskansliet har under året gett ut riktlinjer för sitt arbete med organisations- och strukturförändringar i statsförvaltningen. Där betonas bl.a. vikten av att utvärdera och följa upp de förändringar som genomförs. Statskontoret utvärderar t.ex. det nybildade Familjemedicinska institutet (Fammi) och Arbetsmarknadsverkets ändrade ledningsform.

Under 2003 tillsatte regeringen den s.k. Ansvarskommittén (dir. 2003:10), en parlamentarisk kommitté med uppgift att analysera den nuvarande samhällsorganisationens förutsättningar att klara de offentliga välfärdsåtagandena. Såväl arbetsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen som relationerna mellan myndigheter och regeringen kommer att vara föremål för översyn.

Parallellt med detta arbete kommer Statskontoret i ett regeringsuppdrag att analysera formerna för ledning och organisation av de statliga myndigheterna. I uppdraget ingår att bedöma effektivitet och möjligheter till måluppfyllelse.

Ny revisionsmyndighet inrättad

En genomgripande förändring är inrättandet av Riksrevisionen under 2003. Riksrevisionens uppgift är att granska statens verksamhet. Granskningen görs i form av dels årlig revision,

dels effektivitetsrevision. Verksamheten baseras på den av riksdagen fastlagda utgångspunkten att all statlig verksamhet skall vara underkastad en oberoende revision. Riksrevisionen kan också revidera annan verksamhet förutsatt att den bedrivs med statsunderstöd. I och med inrättandet av Riksrevisionen har Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket avvecklats.

Myndigheter koncentreras

Förändringsarbetets fortsatta inriktning på effektivitet och likabehandling har bidragit till att verksamheten inom flera områden koncentrerats till färre och större myndigheter. Inom vissa myndigheter har verksamheten koncentrerats ytterligare genom att de regionala myndigheterna slagits samman med den centrala myndigheten och s.k. enmyndigheter har bildats. Ett tidigare exempel på detta är Arbetsmiljöverket som inrättades 2001 genom en sammanslagning av Arbetarskyddsstyrelsen och myndigheterna inom Yrkesinspektionen.

Regeringen har föreslagit att Riksskatteverket och de regionala skattemyndigheterna 2004 läggs samman i en gemensam statlig myndighet, Skatteverket (prop. 2002/03:99). Målsättningen är att förbättra enhetligheten i rättstillämpningen, öka flexibiliteten i organisationen samt effektivisera styrning och administration. Samtidigt skall medborgarnas och företagens intressen kunna tillgodoses i högre grad. Samma skäl anförs av utredningen angående socialförsäkringsadministrationen (ANSA) som bl.a. föreslår att den nya organisationen skall vara statlig och att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna slås samman till en myndighet (SOU 2003:63).

Tillsynsverksamheten avskiljs

För att tydliggöra det statliga ansvaret för granskning och utvärdering samt säkerställa medborgarnas rättssäkerhet har myndigheters tillsynsuppgifter i flera fall skiljts från den övriga verksamheten. Fristående myndigheter med ansvar för tillsyn och granskning har inrättats. På skolområdet har Statens Skolverk delats upp i två separata myndigheter där Skolverket fått en renodlad granskningsuppgift, medan Myndigheten för skolutveckling skall stödja kommuner och skolor i arbetet med att nå de nationella målen. Läkemedelsförmånsnämnden, som övertagit uppgifter från Riksförsäkringsverket, är ett annat exempel på en ny tillsynsmyndighet.

EU och statsförvaltningen

Medlemskapet i EU inverkar på olika sätt på den svenska statsförvaltningen. Genom medlemskapet har bl.a. uppgifter som tidigare varit nationella överförts till gemenskapen. EU-myndigheter med reglerande och granskande uppgifter påverkar hur den svenska statliga tillsynen sköts på flera områden. Därtill har statsförvaltningens verksamhet ökat i omfattning genom uppdrag från de till antalet allt fler EU-myndigheterna. Under 2002 inrättades tre nya EU-myndigheter, Livsmedelssäkerhetsmyndigheten, Luftfartssäkerhetsbyrån och Sjösäkerhetsbyrån; i vilka länder de kommer att placeras är ännu inte beslutat.

Fler myndigheter, t.ex. IT-säkerhetsmyndigheten, är planerade.

Kontakten med EU har lett till att en del svenska myndigheter valt att anpassa sin organisation till EU-myndigheternas. Exempelvis har Livsmedelsverket i dag en tydligare organisation som mer liknar Livsmedelssäkerhetsmyndighetens. Detta för att bättre hantera EU-direktiven och EU-myndigheternas inspektioner av tillsynen och för att öka möjligheterna att påverka.

Organisationsformerna kan även påverkas av EG-rätten. Bakom översynen av järnvägssektorns organisation ligger bl.a. genomförandet av ett antal EG-direktiv som ska harmonisera den europeiska järnvägssektorn. Det s.k. ramdirektivet för vatten innebär bl.a. att en ny organisation för vattendelegationer är under bildande. Även den föreslagna delningen av Luftfartsverket i en myndighetsdel och en produktionsdel rimmar väl med förslagen till nya EG-förordningar för att förbättra luftfartssäkerheten.

Omvärldsförändringar

Inte bara medlemskapet i EU inverkar på organisationen av statsförvaltningen. Även andra omvärldsförändringar, främst den snabba utvecklingen på IT-området, påverkar organisationen och inriktningen av verksamheten. Ett exempel är utvärderingen av Kungliga biblioteket där en utredning skall analysera hur förändringar i omvärlden bl.a. påverkar bevarandeteknik och arbets- och sökmetoder inom bibliotekssektorn. Ett annat exempel är utvecklingen på krishanteringsområdet och inom säkerhetspolitiken. Krisberedskapsmyndigheten har bildats med uppgiften att samordna samhällets arbete inom beredskapen mot svåra påfrestningar på sam-

hället i fred och civilt försvar. Folke Bernadotte akademien har inrättats för att främja och stärka Sveriges roll i det internationella krishanteringssamarbetet. Vidare skall utredningen om Översyn av totalförsvarsinformationen (dir. 2003:55) bl.a. lämna förslag till hur de statliga myndigheternas information om totalförsvaret och säkerhetspolitiken kan samordnas och utvecklas.

Nya frågor – nya myndigheter

Det sätt på vilket statsförvaltningen är organiserad kan även sägas spegla olika företeasers betydelse i samhället. Nya frågor och ändrade prioriteringar kan resultera i nya myndigheter. Som ett led i regeringens arbete för att öka demokratin och toleransen i samhället har myndigheten Forum för levande historia inrättats. Myndigheten skall med utgångspunkt från Förintelsen främja arbetet med frågor som rör demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter.

Från 2004 träder lagen (2003:460) om etikprovning av forskning i kraft. Syftet med lagen är bl.a. att skydda den enskilda människan och människovärdet vid forskning, att utforma granskningsprocessen så att allmänheten får möjlighet till insyn och inflytande och att värna om rättssäkerheten. Mot denna bakgrund har regeringen beslutat att det skall finnas sex regionala nämnder för etikprovning av forskning och att varje nämnd skall ha ett kansli vid ett lärosäte. Dessutom inrättas en central nämnd för överprovning av beslut samt tillsyn. Denna skall ha kansli vid Vetenskapsrådet.

Regeringen har föreslagit finansiell samordning mellan de offentliga aktörerna på rehabiliteringsområdet. Bland de förslag som lämnats ingår inrättandet av ett utredningsinstitut, Analysinstitutet Hälsa och Arbete, med uppgift att bevaka kunskapsutvecklingen inom området arbete, hälsa och arbetslinjen.

Nya samarbetsformer

Under 2002 bildades Rådet för konsumentfrågor. Det är ett av flera exempel på den ökande samverkan inom den statliga förvaltningen och med andra organisationer, t.ex. kommuner. I rådet samverkar de olika myndigheter som arbetar med konsumentfrågor. Andra typer av samverkan sker i gemensamma projekt mellan myndigheter kring specifika frågor. Sammantaget illustrerar detta behovet av att hantera komplexa frågor som skär på tvärs mot organisationsindelningen.

Allt mer av den offentliga verksamheten har blivit tillgänglig via Internet. Det är en utveckling som inte bara underlättar för medborgarna, utan även öppnar för nya samarbetsformer inom förvaltningen och med andra aktörer. En särskild delegation har tillsatts av regeringen för att fortsätta utveckla och förbättra samverkan kring 24-timmarsmyndigheten och offentliga elektroniska tjänster.

4. Personalkonsekvenser inom statsförvaltningen

4.1 Regeringens bedömning

Regeringens bedömning: Regeringen bedömer att resultatet av Trygghetsstiftelsens individanpassade arbetsformer samt det sätt som de statliga arbetsgivarna sköter avvecklingen av personalen medfört fortsatt goda resultat, bl.a. genom att

- andelen öppet arbetslösa inom stiftelsens avtalsområde sjunker relativt snabbt över tid och går efter ett par år ned under 5 procent av de uppsagda,
- de statsanställda hävdar sig väl på arbetsmarknaden.

Statsförvaltningen har under 1990-talet genomgått mycket omfattande förändringar. Antalet statsanställda har minskat från ca 410 000 till ca 221 400¹, vilket motsvarar drygt 5 procent av alla anställda i Sverige. Av dessa är 55 procent män och 45 procent kvinnor.

Sedan 1990 har 68 300 statsanställda sagts upp. Tabell 4.1 visar andelen uppsagda fördelade på kvinnor och män sedan 1994.

Tabell 4.1 Andel uppsagda kvinnor och män i staten respektive den totala andelen kvinnor och män i staten 1994-2001

Procent				
År	Andel kvinnor i inflödet till Trygghetsstiftelsen	Andel kvinnor i staten	Andel män i inflödet till Trygghetsstiftelsen	Andel män i staten
2002	48	45	52	55
2001	49	45	51	55
2000	41	44	59	56
1999	45	43	55	57
1998	45	42	55	58
1997	54	42	46	58
1996	55	41	45	59
1995	48	41	52	59
1994	52	44	48	56

Att andelen kvinnor i inflödet till Trygghetsstiftelsen varierat över tiden hänger samman med de bakomliggande orsakerna till att övertalighet uppkommer. Under mitten av 1990-talet skedde omfattande besparingar och teknikförändringar som i hög grad drabbade kvinnliga administratörer. Inflödet under slutet av 1990-talet har i högre grad bestått av övertaliga från Försvarsmakten och infrastrukturmyndigheterna, där andelen män är högre.

4.2 Resultat av Trygghetsstiftelsens verksamhet

Vid utgången av 2002 hade 67 procent av de uppsagda under 2001 (2001: 60 procent av de uppsagda under 2000) avaktualiserats som lösta hos Trygghetsstiftelsen, varav de flesta fått nytt arbete eller startat eget. Av de uppsagda befann sig 13 procent i målinriktade åtgärder, de flesta i utbildning. Vidare var 13 procent öppet arbetslösa, varav 60 procent var 55 år eller äldre. Andelen öppet arbetslösa sjunker dock relativt snabbt över tid. Av de uppsagda under 2000 var 4,8 procent öppet arbetslösa vid utgången av 2002.

Skillnaden i resultat mellan åldersgrupperna upp till 55 år är liten. Uppsagda i åldersgruppen 45-54 år får t.ex. arbete i nästan samma utsträckning som de uppsagda i de yngre åldersgrupperna och det är inte heller några stora skillnader mellan könen. Från 55 år stiger andelen öppet arbetslösa, särskilt bland männen. Det bör ändå noteras att en tredjedel av de under 2001

¹ Avser antalet statsanställda år 2002, inkl. affärsverken, exkl. försäkringskassorna.

nyanmälda 55–59 åringarna hade arbete vid utgången av 2002.

Enligt Trygghetsstiftelsen kan de goda resultat som uppnås delvis hänföras till att de statsanställda hävdar sig väl på arbetsmarknaden. Av de uppsagda som fick nya arbeten (fasta och tidsbegränsade på mer än ett år) under de tre sista kvartalen 2002 gick

- 27 procent till den statliga sektorn (25 procent 2001, 24 procent 2000)
- 21 procent till den kommunala sektorn (15 procent 2001, 16 procent 2000)
- 52 procent till den privata sektorn (60 procent 2001 och 2000).

Trygghetsstiftelsen låter regelbundet genomföra kundundersökningar. Den senaste, som gjordes under 2002, ger genomgående höga betyg på stiftelsens insatser. På de flesta frågor som gäller kontakter, nytta och bemötande svarar över 80 procent bra eller mycket bra.

Av 57 procent av de tillfrågade, som vid undersökningstillfället hade arbete, hade 52 procent fått det inom fyra månader från uppsägningstillfället, 68 procent inom åtta månader och 89 procent inom tolv månader. När det gäller lönen hade 45 procent fått bättre lön, för 21 procent var det ingen skillnad, medan övriga 21 procent hade fått sämre lön. Bättre eller mer utvecklande arbetsuppgifter uppgav 49 procent, 15 procent sämre eller mindre utvecklande. För övriga var det ingen skillnad.

Trygghetsstiftelsens kostnader för stödåtgärder uppgick under 2002 till 184 miljoner kronor (242 miljoner kronor 2001).

4.3 Bedömningar av framtida personalkonsekvenser

Nedan redovisas respektive departements bedömningar av framtida personalkonsekvenser som följer av förslagen i denna budgetproposition och andra särpropositioner som förelagts riksdagen under året. Bedömningen framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4.2 Personalkonsekvenser

Bedömningar inom resp. departements ansvarsområde för åren 2002 – 2004 (personer)

Departement	2003	2004	2005	2006
Justitie	+750	+458	+580	+483
Utrikes	+780	-130	-60	0
Försvar	-500	-700	-800	-800
Social	+25	+25	+25	-
Finans	-450	-217	-420	-195
Utbildning	+1 600	+100	-	-
Jordbruk	-	+20	-	-
Kultur	0	0	0	0
Näring	0	+20	+10	0
Miljö	0	0	0	0
Summa	+2 205	-424	-665	-512

Nedan följer övergripande kommentarer till de bedömningar som gjorts. Siffrorna inom parentes avser bedömningar under perioden 2003–2006. Det bör särskilt noteras att bedömningarna avser nettoförändringar.

Bedömningarna är liksom tidigare år preliminära eftersom det finns många osäkra faktorer. Huruvida bedömda minskningar av personalen faktiskt leder till uppsägningar och arbetslöshet är något som inte kan förutses. I övrigt anges kommentarer under respektive utgiftsområde.

Justitiedepartementet: Förändringarna (+ 2 271) inträffar främst inom polisväsendet (+ 1 613), och är en följd av regeringens mål om att utbilda 4 000 poliser under mandatperioden.

Utbyggnaden av häktes- och anstaltsplatser inom kriminalvården har inneburit att antalet anställda har ökat. Vidare har regeringens särskilda narkotikasatsning inom kriminalvården medfört att personal har anställts. Totalt bedöms antalet årsarbetskrafter under 2003 öka med 650 jämfört med 2002.

De arbetstillfällen som skapas med anledning av resurstillskott för Valmyndigheten och Ombudsmännen mot etnisk diskriminering och mot diskriminering på grund av sexuell läggning är begränsade.

Utrikesdepartementet: Förändringar inträffar vid Migrationsverket (+ 560) och vid Utlänningsnämnden (+ 20). Vid Folke Bernadotteakademien som inrättades 2002 kommer ca tio personer att anställas under 2003. Biståndverksamheten kommer att öka kraftigt under 2004 vilket kommer att få konsekvenser för antalet sysselsatta inom biståndsadministrationen.

Försvarsdepartementet: Regeringen har inhämtat följande uppgifter från Försvarsmakten:

Tabell 4.3 Personalkonsekvenser vid Försvarsmakten

Personer				
År	2003	2004	2005	2006
Minskning	1 300	1 600	1 700	1 700
Ökning	900	900	900	900
Summa	-400	-700	-800	-800

Försvarsmakten genomför för närvarande den försvarsreform riksdagen har beslutat. Regeringen avser att under hösten 2004 lämna en försvarsbeslutsproposition till riksdagen med förslag hur totalförsvaret bör fortsätta utvecklas under perioden 2005–2007. De siffror som redovisas ovan beträffande 2005 och 2006 är därmed förenade med stor osäkerhet.

Totalförsvarets forskningsinstitut avser att under 2004 på grund av omställningar inom flygteknikområdet reducera verksamheten med ca 20 personår. Samtidigt sker en viss ökning inom områdena skydd mot massförstörelsevapen, spaning och ledning och människan i totalförsvaret.

Inrättandet av Krisberedskapsmyndigheten (KBM) den 1 juli 2002 samt nedläggningen av Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) innebär bl.a. att delar av den verksamhet som bedrivs inom ÖCB numera bedrivs inom KBM. Cirka 170 personer överfördes till KBM och ca 50 personer sades upp på grund av arbetsbrist. Samtidigt som KBM sade upp medarbetare inom vissa verksamhetsområden konstaterades ett vakansläge och rekryteringsbehov inom andra delar av den nya myndigheten.

För åren 2004–2006 bedöms Kustbevakningen ligga på i stort sett oförändrad nivå vad avser personalstyrka. För att fylla de vakanser som uppstår på grund av pensionsavgångar avser Kustbevakningen dock att genomföra nyrekrytering av aspiranter 2004 och 2005.

Enligt Statens räddningsverk beräknas övertalighet med ca 40 tjänster vid den centrala förvaltningen i Karlstad. Vid Räddningsverkets Centrum för risk- och säkerhetsutbildning har en minskning skett med ca 120 personer under våren 2003. En stor del har sagts upp, en del har fått gå i förtida pension och en mindre del har slutat på egen begäran.

Socialdepartementet: Riksförsäkringsverket (RFV) har minskat andelen konsulter och fört över arbetsuppgifter till den egna personalen.

Under 2002 rekryterades 229 nya medarbetare. En stor andel av dessa, 152 personer, började inom RFV Data. Pensionsreformen har krävt en hel del nyrekryteringar, liksom införande av ett ärendehanteringssystem och satsningen på ohälsosarbete.

Utöver ersättningsrekryteringar uppskattas dels ca 100 nya medarbetare börja inom verket 2003, dels 25 projektanställningar krävas till RFV Data för det fall Sverige går med i EMU.

För 2004 och 2005 bedöms ca 25 personer/år behöva nyrekryteras, främst inom områdena ohälsa, verksamhetsstöd och produktionstjänster inom IT samt utveckling av 24-timmarsmyndigheten.

Finansdepartementet: I fjolårets budgetproposition bedömdes antalet anställda inom ansvarsområdet minska med 240 personer under 2002. Utfallet blev en minskning med ca 50 personer. I den bedömningen ingick inte att departementets ansvarsområde skulle utvidgas med ca 2 000 personer till ca 25 000 personer genom regeringsombildningen. Drygt 80 procent av de anställda inom departementets ansvarsområde återfinns inom skatteförvaltningen, länsstyrelserna, exekutionsväsendet och Tullverket.

Under 2003 har personalstyrkan minskats med ca 270 personer till följd av att Riksrevisionsverket avvecklats. För åren 2004–2006 bedöms antalet anställningar minska netto med ca 200–300 per år. Detta blir en följd av bl.a. organisationsförändringar och entreprenadlösningar samt allmän effektivisering i form av IT-förändringar. Bedömningen för åren 2005–2006 är dock behäftad med osäkerhet.

Utbildningsdepartementet: Den successiva utbyggnad som skett av den högre utbildningen sedan 1997 har inneburit ett ökat antal anställda vid universitet och högskolor. Till detta kommer en satsning på forskning och forskarutbildning i enlighet med den forskningspolitiska propositionen (prop. 2000/01:3, bet. UbU2000/01:6, rskr. 2000/01:98). För att klara den fortsatta utbyggnaden och en kvalitetsförstärkning av utbildningen samt forskningssatsningen behövs ytterligare personal 2003 och i någon mån även 2004.

Under 2004 kommer nya myndigheter att inrättas. Det gäller Valideringsdelegationen, de regionala etikprövningsnämnderna samt Centrala etikprövningsnämnden. De arbetstillfällen som skapas med anledning härav är begränsat.

Jordbruksdepartementet: Den 1 januari 2004 skall den nya djurskyddsmyndigheten inrättas och Centrala försöksdjursnämnden läggas ner. Vissa anställningar som för närvarande finns på Statens jordbruksverk övergår till djurskyddsmyndigheten. Den sammantagna effekten på antalet anställda förväntas bli att ytterligare ca 20 personer behöver anställas.

Kulturdepartementet: Förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid de myndigheter som tillhör Kulturdepartementets ansvarsområde.

Näringsdepartementet: Det kommer vid en delning av Luftfartsverket och bildandet av en ny luftfartsmyndighet eventuellt att finnas ett behov av att nyanställa personal. Delningen av Luftfartsverket är tänkt att vara genomförd den 1 januari 2005.

I årets budgetproposition föreslås finansiering av ett gemensamt radiokommunikationssystem för skydd och säkerhet. Ett förslag till förvaltningsorganisation för systemet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Förslaget innebär att ca 20 personer anställs under systemets utbyggnadstid 2004–2009. Färre än tio personer föreslås vara sysselsatta när systemet är utbyggt efter 2009. Regeringen avser att ta ställning till organisationsfrågan under hösten 2003.

Miljödepartementet: Förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid de myndigheter som tillhör Miljödepartementets ansvarsområde. Med anledning av det statsfinansiella läget beslutade riksdagen om besparingar på vissa områden i enlighet med förslagen i 2003 års ekonomiska vårproposition. Inte heller dessa förslag bedöms i dagsläget leda till några större personalkonsekvenser.

5. Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik

Regeringen har delegerat stora delar av arbetsgivarpolitiken i staten till myndigheternas chefer. Dessa skall enligt verksförordningen (1995:1322) enskilt och gemensamt utforma

arbetsgivarpolitiken. Syftet med delegeringen är att myndigheterna skall ges bästa möjliga förutsättningar att använda arbetsgivarpolitiken som ett medel för att uppnå verksamhetens mål med hög effektivitet och på ett sätt som inger förtroende hos medborgarna. De statsanställda skall vara väl förtrogna med målen för verksamheten, deras arbetsförhållanden skall vara goda och deras kompetens och erfarenhet skall utvecklas och tas till vara.

Det delegerade arbetsgivaransvaret innebär en betydelsefull frihet för myndigheterna att självständigt utforma organisation, arbetsprocesser, lönebildning och kompetensförsörjning med hänsyn till verksamhetens krav. Med kompetensförsörjning avses såväl att attrahera och rekrytera som att utveckla, behålla, avveckla och locka tillbaka kompetens. Personalens delaktighet och samverkan är centrala ledord i detta arbete. Enligt regeringens uppfattning gynnas myndigheternas förändringsarbete av att anställda på alla nivåer får möjlighet att delta i och påverka utvecklingen av arbetsförhållandena. När personal och ledning samverkar kan frågor om exempelvis arbetsvillkor och arbetsmiljö integreras i myndighetens utvecklingsarbete.

Regeringens uppgift i arbetsgivarpolitiken är dels att sätta övergripande strategiska mål för de statliga arbetsgivarfrågorna, dels att följa upp myndigheternas arbetsgivarpolitik. Delegeringen kräver att myndigheterna rapporterar sina bedömningar av kompetensförsörjningsläget och de operativa målen för sitt arbete för att regeringen skall kunna följa utvecklingen och vid behov vidta åtgärder.

Mot bakgrund av detta införde regeringen 1997 ett särskilt uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken. Det omfattar samtliga myndigheter som lyder direkt under regeringen och bygger på att regeringen årligen begär in uppgifter från myndigheterna om målen för deras kompetensförsörjning och i vilken mån som målen har uppnåtts. Myndigheterna lämnar därtill uppgifter via Arbetsgivarverket om åldersstruktur, personalrörlighet och löneutveckling inom myndigheten. Uppgifterna ligger sedan till grund för fackdepartementens löpande uppföljning av myndigheterna i bl.a. mål- och resultatdialogen samt för regeringens övergripande bedömningar av den statliga arbetsgivarpolitiken. Bedömningarna redovisar regeringen varje år till riksdagen. Förra året gjordes detta i budgetpro-

positionen för 2003 (prop. 2002/03:1 utg.omr. 2 bil 1.5).

Ett reformerat uppföljningssystem

Uppföljningen av myndigheternas kompetensförsörjning är en av de frågor som Arbetsgivarpolitikutredningen behandlar i sitt betänkande. Den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten – en samlad utvärdering (SOU 2002:32). Mot bakgrund av utredningens förslag har regeringen beslutat om vissa justeringar i uppföljningssystemet. Krav på att myndigheterna skall redovisa mål och måluppfyllelse för sin kompetensförsörjning lämnas i regleringsbrevet fr.o.m. de som avser 2004. Tidigare har kraven ställts i ett separat regeringsuppdrag. Redovisningen skall fr.o.m. 2003 ske i myndigheternas årsredovisning i stället för som tidigare i en separat skrivelse.

Syftet med förändringen är att knyta uppföljningen av myndigheternas kompetensförsörjning närmare budgetprocessen. Redovisningen i årsredovisningen bidrar också till att ge en samlad bild av myndigheternas arbetsgivarpolitik eftersom sjukfrånvaron fr.o.m. 2003 också skall redovisas där. Regeringens beslut ligger i linje med utredningens förslag vilket har ett brett stöd i remissutfallet.

5.1 Regeringens övergripande iakttagelser och bedömningar

I detta avsnitt redovisar regeringen sina övergripande iakttagelser och bedömningar av myndigheternas arbetsgivarpolitik. Bedömningarna grundar sig i stort på de redovisningar av kompetensförsörjningen som respektive myndighet har lämnat till regeringen under våren 2003. I de fall regeringen har gjort iakttagelser beträffande enskilda myndigheters arbetsgivarpolitik som riksdagen bör informeras om, redovisas dessa under respektive utgiftsområde.

Regeringens bedömning: Myndigheternas arbete med arbetsgivarpolitiska frågor fungerar i huvudsak väl. Medvetenheten om att staten måste vara en attraktiv arbetsgivare är stor och allt fler myndigheter arbetar strategiskt med kompetensförsörjningsfrågor. Myndigheterna behöver dock öka sina ansträngningar för att planera långsiktigt och formulera tydliga mål för sin kompetensförsörjning.

Särskilt prioriterade arbetsgivarpolitiska frågor under mandatperioden är att minska sjukfrånvaron samt att öka den etniska och kulturella mångfalden inom statsförvaltningen. Staten måste vara attraktiv som arbetsgivare för att konkurrera om den personal som behövs i förvaltningen. Att ta tillvara allas kompetens är avgörande för att kunna möta dagens och morgondagens behov hos medborgarna. På dessa områden måste de enskilda myndigheterna ta ett större ansvar.

Regeringens mål för den statliga arbetsgivarpolitiken är att myndigheterna skall verka för en långsiktig och god personalförsörjning med ändamålsenlig kompetens. Den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda skall öka på alla nivåer. Andelen kvinnor på ledande befattningar skall öka. Arbetsmiljön skall vara god i syfte att minska sjukfrånvaron. Staten skall totalt sett inte vara löneledande.

Myndigheternas arbetsgivarpolitik är ett strategiskt ledningsinstrument för att utforma och utveckla verksamheten. Beslut som rör lönebildning, personal- och kompetensförsörjning, arbetsvillkor och arbetsmiljö i vid mening är av stor vikt för att kunna klara myndighetens verksamhetsmål. Därför krävs att arbetsgivarpolitiken inom en myndighet kännetecknas av medvetenhet och långsiktighet. Detta hindrar inte att en myndighet i vissa situationer också kan behöva fatta arbetsgivarpolitiska beslut som grundas på mer kortsiktiga hänsynstaganden.

Statsförvaltningen står i dag inför ett flertal utmaningar av arbetsgivarpolitisk karaktär. Under de närmaste tio åren kommer rekryteringsbehov att uppstå mot bakgrund av generationsväxlingen. För att bibehålla ett högt medborgerligt förtroende för den statliga verksamheten krävs fortsatta ansträngningar för att utveckla förvaltningens kvalitet. Attraktiva arbetsförhållanden i staten underlättar myndigheternas möjligheter att klara en långsiktig kompetensförsörjning.

Delegeringen ställer stora krav på de statliga arbetsgivarna. Det är myndighetscheferna som ansvarar för att staten är ett föredöme som arbetsgivare och att staten deltar i lönebildningen på en ur samhällsekonomisk synvinkel ansvarsfull nivå. Framgång i dessa liksom i andra arbetsgivarpolitiska frågor förutsätter ett engagerat arbete på den enskilda myndigheten och en effektiv samverkan mellan statliga arbetsgivare.

Det är viktigt att myndigheterna lär av varandra och tar tillvara goda exempel. Regeringens uppdrag till Statens kvalitets- och kompetensråd att utveckla en vägledning för myndigheternas kompetensförsörjning syftar bl.a. till att underlätta ett sådant erfarenhetsutbyte.

Myndigheternas arbete med arbetsgivarpolitiska frågor fungerar i stort väl. Medvetenheten om att staten måste vara en attraktiv arbetsgivare är stor och allt fler myndigheter arbetar strategiskt med kompetensförsörjningsfrågorna. Av myndigheternas redovisningar framgår att åtgärder har vidtagits för att komma tillrätta med en skev åldersstruktur. Ett aktivt arbete har inletts för att minska sjukfrånvaron och öka hälsan i staten. Arbetet för en ökad jämställdhet med lika möjligheter till befodran och utveckling för kvinnor och män samt minskade löneskillnader fortsätter och andelen kvinnor på högre befattningar ökar. Medvetenheten om den etniska och kulturella mångfaldens betydelse och potential fortsätter att öka. Satsningar har genomförts för att utveckla ledarskapet och staten ligger väl framme när det gäller kompetensutveckling. Regeringen noterar också att samverkan mellan myndigheter i frågor som rör kompetensförsörjning förekommer.

En prioriterad fråga under mandatperioden är att komma till rätta med ohälsan. Arbetslivet måste göras mänskligare och sjukskrivningarna minska. Regeringens mål är att åstadkomma en halvering av sjukfrånvaron fram till 2008 i förhållande till 2002. Det är viktigt att staten kan vara ett föredöme på detta område. Att vara en attraktiv arbetsgivare innebär bl.a. att ledningen reagerar och agerar när sjuktalen ökar och att alla medverkar till att rehabilitera sjuka.

En annan prioriterad fråga är att öka den etniska och kulturella mångfalden i staten. Regeringen har i olika sammanhang betonat vikten av mångfald i arbetslivet och statens särskilda ansvar som föredöme. Statliga myndigheter skulle på olika sätt vara bättre rustade för dagens och morgondagens medborgarbehov om de hade en större etnisk mångfald bland sina medarbetare. För att säkra en långsiktigt hållbar tillväxt och välfärd krävs att allas kunskaper och vilja till arbete tas tillvara. Kunskaper i språk och kulturella förhållanden är av betydelse för att skapa förtroende hos alla medborgare oavsett etnisk bakgrund.

En viktig uppgift är också att ta tillvara de ökade möjligheterna till flexibilitet i kom-

petensförsörjningen som det nya pensionsavtalet för staten (PA 03) samt delpensionsavtalet ger, både för anställda och arbetsgivare. Det är särskilt angeläget att prioritera insatser som bidrar till att den faktiska pensionsåldern ökar.

Myndigheternas redovisningar

Regeringen har ovan framhållit att myndigheterna skall formulera mål för sin kompetensförsörjning och inom ramen för den arbetsgivarpolitiska uppföljningen redovisa målen och i vilken omfattning de har uppnåtts. I årets redogörelser har fyra av fem myndigheter uppgett mål för sin kompetensförsörjning. Drygt hälften av myndigheterna redovisar att de helt eller delvis har uppnått sina mål för 2002. I övriga fall lämnas oklara redogörelser för måluppfyllelsen.

Regeringen lyfter detta år fram följande myndigheter som lämnat mycket bra redogörelser för en strategisk arbetsgivarpolitik med tydliga mål och god uppföljning av måluppfyllelsen: Ekonomistyrningsverket, Finansinspektionen, Kommerskollegium, Lotteriinspektionen, Länsstyrelsen i Gotlands län, Post- och telestyrelsen, Radio- och TV-verket, Riksskatteverket, Statens fastighetsverk, Statens veterinärmedicinska anstalt och Verket för näringslivsutveckling. Bra redovisningar har lämnats av bl.a. Banverket, Domstolsverket, Försvarets materielverk, Läke-medelsverket, Luftfartsverket, Länsstyrelserna i Jönköpings och Västernorrlands län, Riksåklagaren samt Umeå universitet.

För många myndigheter kan dock redovisningen av kompetensförsörjningen förbättras. Vissa myndigheter lämnar bristfälliga redovisningar med inga eller vaga mål för sin kompetensförsörjning samt oklara uppgifter om måluppfyllelse. I ett fåtal fall har redovisning inte lämnats alls.

En förutsättning för att delegeringen av befogenheter på det arbetsgivarpolitiska området skall fungera är att myndigheterna tar ett aktivt arbetsgivaransvar. Enligt regeringens mening är det angeläget att myndigheterna ökar sina ansträngningar att planera långsiktigt och att formulera tydliga mål för sin kompetensförsörjning samt följa upp och återrapportera måluppfyllelsen. Regeringen avser att ta upp dessa frågor till diskussion med myndighetscheferna i kommande mål- och resultatdialoger.

5.2 Iakttagelser och bedömningar inom enskilda områden

I det följande redovisas regeringens iakttagelser och bedömningar avseende de statsanställdas åldersstruktur, könsfördelning, etniska och kulturella bakgrund samt rörlighet. Myndigheternas aktiva lokala omställningsarbete och sjukfrånvaro behandlas också, liksom lönebildningsfrågor på det statliga området.

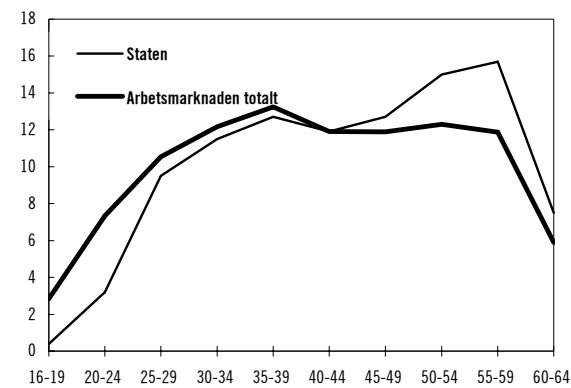
5.2.1 Åldersstrukturen i staten

Staten har den i genomsnitt äldsta personalstyrkan på arbetsmarknaden. Medelåldern för de statligt anställda 2002 var 45 år och har därmed ökat marginellt jämfört med året innan. Motsvarande för kommunerna var 43 år, för landstingen 44 år och för privat sektor 40 år. Medelåldern för hela arbetsmarknaden var 41 år.

Åldersstrukturen i staten är betydligt mer ojämn än på arbetsmarknaden i sin helhet (se diagram 5.1). År 2002 var omkring 25 procent av de statsanställda under 35 år, medan 38 procent var mellan 50–64 år. Den största årskullen var personer födda 1947. Det bör dock tilläggas att den s.k. fyrtiotalistgruppens andel inom staten har minskat, från över 30 procent till knappt 28 procent på 1 år. På hela arbetsmarknaden 2002 var 33 procent av de anställda under 35 år och 30 procent mellan 50–64 år.

Diagram 5.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt, 2002

Procent

Källa: SCB

En förklaring till den höga medelåldern i staten är att många av dess verksamheter kräver personal med hög utbildningsnivå. Andelen med högskoleutbildning på 3 år eller längre är mer än dubbelt så hög jämfört med andelen på den

svenska arbetsmarknaden i stort. Åldersstrukturen återspeglar också den relativt kraftiga nyrekryteringen i staten under 1960- och 1970-talen och efterföljande perioder av åtstramningar och färre nyanställningar.

Skillnaderna i medelålder mellan statens olika sektorer är förhållandevis små. För flertalet sektorer är personalen i genomsnitt 45–46 år. Även skillnaderna mellan män och kvinnor är marginella med något äldre män. Ett undantag är Försvarsmakten där medelåldern 2002 var knappt 42 år. Kvinnorna – som endast utgör en femtedel av personalen – ligger emellertid nära snittet för hela staten. De som sänker genomsnittet är officerarna, varav 96 procent är män, med en medelålder på strax under 40 år.

Under åren 2003–2006 beräknas ca 14 300 statsanställda uppnå pensionsålder. Enligt uppgifter från Statens pensionsverk var medelåldern 2002 för nybeviljade ålderspensioner knappt 62 år för män och drygt 64 år för kvinnor. Medelåldern för personer som uppbär sjukpension var drygt 53 år för män och knappt 53 år för kvinnor. Den faktiska pensionsåldern i staten är i dag drygt 61 år.

För att öka möjligheterna för äldre att fortsätta arbeta till ordinarie pensionsålder trädde ett nytt avtal om delpension i kraft i januari 2003. Avtalet innebär att anställda över 61 år kan minska sin arbetstid till som mest hälften av ordinarie heltidsarbete. Om de tidiga pensionsavgångarna minskar underlättas bl.a. kompetensöverföring i samband med generationsväxling. Av tabell 5.1 framgår att drygt 1 300 statsanställda beviljats delpension från januari t.o.m. augusti 2003. Det är drygt nio procent av det totala antal som kan komma ifråga för delpension. Medelåldern vid beviljandet var drygt 62 år för både män och kvinnor.

Tabell 5.1 Beviljade delpensioner januari–augusti 2003

Antal			
Omfattning av delpensionen	Män	Kvinnor	Totalt
50%	388	254	642
40–49%	53	44	97
21–39%	62	47	109
≤20%	229	250	479
Summa	732	595	1327

Källa: Statens pensionsverk

Ungas syn på arbete och vad som kännetecknar det goda arbetet har betydelse för statsförvalt-

ningens framtida kompetensförsörjning. Under våren 2003 presenterade Ungdomsstyrelsen en attityd- och värderingsstudie, De kallar oss unga. I studien svarade 16–29-åringar bl.a. på frågan om vilken arbetsgivare de kan tänka sig att arbeta för i framtiden. Av svaren framgår att privata företag är mer attraktiva än offentliga arbetsgivare. Det är ingen större skillnad i graden av attraktivitet mellan kommunala, landstings- och statliga arbetsgivare i förhållande till de privata.

Myndigheternas arbete

De senaste årens redovisningar från myndigheterna visar sammantaget på en hög medvetenhet om problematiken kring åldersstrukturen och det kommande generationsskiftet. I årets redovisningar uppger ett flertal myndigheter att de på olika sätt arbetar för att komma till rätta med en skev åldersstruktur samt med att hantera pensionsavgångar. Bland annat ges exempel på åtgärder för att underlätta kompetensväxling och kunskapsöverföring från erfarna till nya medarbetare.

På Finansinspektionen startade 2002 en chefsaspirantutbildning/mentorprogram i syfte att trygga den framtida chefsförsörjningen. Fastighetsverket är ett exempel på en myndighet där 61-åringar har möjlighet till delpension för att uppmuntra kompetensväxling, bl.a. genom att äldre kan stanna längre i arbete. På ett flertal länsstyrelser finns sedan några år De ungas råd, ett forum för anställda under 35 år. Rådets uppgift är att belysa frågor och idéer utifrån de yngres perspektiv och därmed bidra till en attraktiv arbetsplats för såväl yngre som äldre. Arbetsgivarverket har startat en seminarierie för kvinnor som fyllt 50 år med syfte att ge inspiration och motivation till professionell och personlig utveckling.

Det fortsatta arbetet

Regeringen anser att det är angeläget att myndigheternas arbete med generationsväxlingen fortsätter och att påbörjade aktiviteter fullföljs. På så sätt skapas en beredskap för att möta kommande pensionsavgångar.

För att kunna följa utvecklingen av pensionsavgångarna kommer Statens pensionsverk på uppdrag av regeringen att årligen inkomma med statistik på bl.a. omfattningen av ålderspension, delpension och sjukpension.

5.2.2 Ett aktivt lokalt omställningsarbete

I avtalsrörelsen 2001 och 2002 kom parterna på det statliga området överens om att myndigheterna skall avsätta pengar för kompetensutvecklings- och kompetensväxlingsåtgärder eller andra ändamål som de lokala parterna kan enas om. Åtgärderna skall vara ett led i ett aktivt lokalt omställningsarbete. För perioden 1 april 2001 t.o.m. 31 december 2003 skall myndigheterna avsätta 0,65 procent av lönesumman. Från och med den 1 januari 2004 skall avsättningen vara 0,3 procent. Avgiften till Trygghetsstiftelsen har sänkts i motsvarande grad.

Regeringen har tidigare begärt in redovisningar av hur myndigheterna har använt eller planerar att använda avsatta medel och i vilken mån dessa bidrar till att underlätta det kommande generationsskiftet. Av redovisningarna framgår att det vid ett flertal myndigheter har varit svårt för parterna att nå fram till en överenskommelse om omställningsarbetet inom utsatt tid. Regeringen har därför på nytt begärt särskilda redovisningar från myndigheterna om hur medlen har använts eller kommer att användas.

Myndigheternas arbete

Av årets redovisningar framgår att fler myndigheter nu har fattat beslut om åtgärder med anledning av omställningsavtalet. Drygt fyra av fem myndigheter tar upp frågan och av dem anger ett flertal att de har använt eller fattat beslut om att använda medlen till kompetensutveckling och kompetensväxling, bl.a. för att underlätta generationsskiftet.

Kompetensutvecklingsåtgärderna har i flera fall inriktats på ledarskapsutveckling, data- och språkkunskap. Medlen kommer eller har också använts till att finansiera delpensioner och/eller extra insättningar till den kompletterande ålderspensionen, den s.k. Kåpan Extra. Så har t.ex. skett på Länsstyrelsen i Skåne. På Konsumentverket har medlen finansierat en reduktion av arbetstiden för äldre medarbetare för att skapa utrymme att rekrytera nya som kan arbeta parallellt med de äldre i syfte att främja kompetensöverföring.

Flera myndigheter har också avsatt medlen till friskvårdsaktiviteter i syfte att förebygga ohälsa.

Det fortsatta arbetet

Regeringen konstaterar att de lokala parterna i de flesta fall har kommit överens om hur medlen skall användas. Arbetsgivarverket kommer fortsättningsvis att ansvara för uppföljningen av myndigheternas aktiva lokala omställningsarbete.

5.2.3 Könsfördelningen i staten

Staten är den sektor på arbetsmarknaden som har den jämnaste könsfördelningen. År 2002 uppgick andelen kvinnor i staten till 45 procent, vilket är samma andel som året innan. Den långsiktiga trenden är dock att andelen kvinnor stadigt ökar. I kommuner och landsting där många yrkesgrupper är kvinnodominerade, är sammantaget ca 80 procent av personalen kvinnor. Det närmast omvända förhållandet råder inom tillverkningsindustrin där nästan 75 procent är män.

Könsfördelningen inom staten varierar kraftigt mellan olika typer av befattningar. Drygt 30 procent av myndighetscheferna är kvinnor (se tabell 5.2). I första hand återfinns de i myndigheter med få anställda. Vid myndigheter med minst 200 anställda är 75 procent av myndighetscheferna män. Andelen kvinnor som är myndighetschefer ökar dock. Under 2002 utnämnde regeringen totalt 33 myndighetschefer varav 14 var kvinnor, dvs. 42 procent.

Tabell 5.2 Fördelning av män och kvinnor som myndighetschefer den 1 september 2003

Antal	Män	Kvinnor	Totalt
Generaldirektörer ¹	106	48	154
Landshövdingar	13	8	21
Museichefer ²	3	7	10
Rektorer ³	28	7	35
Myndighetschefer totalt	150	70	220

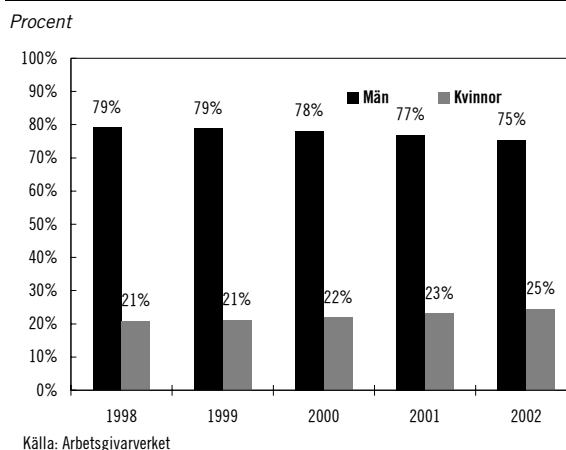
¹ Inklusivt motsvarande befattning, t.ex. Rikspolischefen, Riksåklagaren, etc samt tre vikarierande myndighetschefer.

² Inklusivt överintendenten.

³ Regeringen utser rektorer efter förslag av högskolestyrelsen. Tillförordnade rektorer (2 stycken) är ej medräknade då de utses av respektive lärosäte.

Som framgår av diagram 5.2 har andelen kvinnor bland personal med chefsuppgifter på olika nivåer inom staten ökat till 25 procent 2002. År 1998 var motsvarande andel 21 procent.

Diagram 5.2 Fördelning av män och kvinnor med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer, 1998–2002

Andelen kvinnor som arbetar inom myndigheternas kärnverksamhet har också ökat, från 37 procent 1998 till 42 procent 2002. Inom stöd- och supportfunktioner, t.ex. personal- och ekonomiadministration, har andelen kvinnor minskat något, en procentenhet i förhållande till 1998, och utgör nu 58 procent. De senaste årens utveckling visar att den sneda könsfördelningen stegvis jämnas ut och att andelen kvinnor på mer kvalificerade eller sakområdesinriktade befattningar ökar.

Fördelningen mellan kvinnor och män skiljer sig också mellan olika sektorer i staten. Högst andel kvinnor, omkring 60 procent, finns inom sektorerna ekonomi respektive arbetsliv, omsorg och utbildning. Exempel på myndigheter som ingår i de sektorerna är Centrala studiestödsnämnden och Migrationsverket. Inom typiskt mansdominerade områden som Försvarsmakten och sektorn affärsverk och infrastruktur, där bl.a. Vägverket ingår, är ca 20 procent av de anställda kvinnor. Endast sektorn universitet, högskolor och forskning har en totalt sett jämn könsfördelning.

Myndigheternas arbete

Flera myndigheter uppger i sina redovisningar att de strävar efter att uppnå en jämnare könsfördelning. Exempel på vidtagna åtgärder är bl.a. fastställda rekryteringsmål eller åtgärder för att öka andelen av det underrepresenterade könet inom vissa kategorier. Några framhåller dock att det är svårt att förändra fördelningen då rekryteringsunderlaget i vissa fall är skevt.

Domstolsverket anger att det pågår förändringar av det administrativa stödet på dom-

stolarna samt en utveckling av domstolssekreterarnas uppgifter vilket förväntas locka fler män till dessa anställningar. Flera myndigheter uppger också att de på olika sätt försöker stärka kvinnorna i chefsrollen. Bland annat har kvinnor med verksamhets- eller personalansvar deltagit i Statens kvalitets- och kompetensråds (KKR) program för kvinnliga chefer. Målet är att minst hälften av deltagarna ett år efter programmets avslutning skall ha fått eller vara på väg att få en högre befattning. KKR uppskattar att detta mål har uppnåtts.

I avtalsrörelsen 2002 har parterna på det statliga avtalsområdet kommit överens om att starta ett utvecklingsarbete med målet att nå en jämn könsfördelning i samtliga befattningskategorier inom staten.

Finansutskottet har i sitt betänkande 2002/03:FiU13 bl.a. behandlat jämställdhetsaspekter vad gäller den statliga arbetsgivarpolitiken. Enligt utskottet är det angeläget att regeringens jämställdhetsmål fullföljs i den statliga arbetsgivarpolitiken och att jämställdhetsarbetet hos myndigheterna prioriteras högt både inom ramen för internt verksamhetsarbete och vid styrningsdialog med departementen. Utskottet förutsätter att regeringens insatser för att integrera och fullfölja jämställdhetsmålen i statsförvaltningen praktiskt tillämpas vid utvecklingen av en jämställd arbetsgivarpolitik i samtliga statliga verksamheter. Det är utskottets mening att jämställdhet mellan könen skall råda i hela det svenska samhället, så även i statsförvaltningen.

Det fortsatta arbetet

Enligt regeringen har de senaste årens personalpolitiska arbete inom de statliga myndigheterna inneburit förbättringar och en kontinuerlig utveckling mot ökad jämställdhet. Ytterligare insatser krävs dock för att uppnå lika möjligheter till befordran och utveckling för kvinnor och män. Regeringen avser därför att intensifiera det statliga personalpolitiska arbetet för att öka jämställdheten. Huvuddragen i jämställdhetsarbetet under mandatperioden framgår av regeringens skrivelse Jämt och ständigt (skr. 2002/03:140). Ett av målen är att hälften av de nyutnämnda myndighetscheferna skall vara kvinnor och hälften män. Detta arbete måste följas av motsvarande strävan hos myndigheterna. Regeringen avser bl.a. att följa utvecklingen mot fler kvinnor som chefer inom Polisen, åklagarväsendet och domstolsväsendet. Det är också viktigt att uni-

versitet och högskolor strävar efter att uppnå en högre andel kvinnor bland rektorerna. De kommande årens generationsskifte till följd av ett ökande antal pensionsavgångar skapar utrymme för myndigheterna att intensifiera insatserna på jämställdhetsområdet.

För att öka kunskapen om könssegregeringen på arbetsmarknaden i stort har regeringen tillsatt en utredning (dir. 2003:18). Utredaren skall bl.a. analysera vad som påverkar kvinnors och mäns yrkesval samt vilka mekanismer som upprätthåller könssegregering på arbetsplatser.

Frågan om löneskillnader mellan män och kvinnor behandlas under avsnitt 5.2.7.

5.2.4 Etnisk och kulturell mångfald

Andelen statsanställda med annan etnisk och kulturell bakgrund än den svenska är för låg. Enligt en studie av Arbetsgivarverket (Statligt anställda med utländsk bakgrund) utgjorde de utlandsfödda endast 7,4 procent av de statsanställda 2000. Det är visserligen en ökning med 2,2 procentenheter sedan 1980 men bör vägas mot att 10,3 procent av alla förvärvsarbetande 2000 var födda utomlands.

I jämförelse med 1980 har gruppen utlandsföddas arbetsuppgifter inom staten förändrats. Under 1980-talet fanns många inom de typer av anställningar som sedan kraftigt har minskat i staten, såsom lokalvårdare, assistenter och kontorister. År 2000 fanns däremot flest utlandsfödda inom yrken där antalet anställningar inte minskar, såsom universitetslektorer och forskare.

Universitets-, högskole- och forskningssektorn hade 2000 högst andel utlandsfödda. Andra sektorer med relativt hög andel utlandsfödda var kultursektorn och arbetslivs-, omsorgs- och utbildningssektorn. Lägst var andelen inom Försvarsmakten och rättsmyndigheterna. Troligtvis kan detta till viss del förklaras med att dessa sektorer har en hög andel anställningar där svenskt medborgarskap är ett krav. Cirka 40 procent av de utlandsfödda i staten saknade svenskt medborgarskap 2000.

Arbetsgivarverket planerar att följa upp rapporten.

Myndigheternas arbete

Inför årets redovisningar ställdes inget uttryckligt krav på redogörelser om myndigheternas mångfaldsarbete. Det är dock med tillfredsstäl-

lelse som regeringen konstaterar att drygt 60 procent av myndigheterna ändå uppmärksammar frågan och att flertalet visar på ett aktivt arbete på området. Regeringen tolkar det som att mångfaldsarbetet i ökad omfattning ses som en naturlig del i myndigheternas arbetsgivarpolitik.

De aktiva åtgärder som myndigheterna redovisar innefattar bl.a. mål om ökad mångfald bland de anställda, utbildning av mångfaldsamordnare samt temadagar i mångfaldsfrågor för chefer och medarbetare. Flera myndigheter uppger också att de ser över rekryteringsrutiner och aktivt försöker rekrytera personer med annan etnisk och kulturell bakgrund.

Riksåklagaren har bl.a. deltagit i ett projekt i syfte att intressera ungdomar med invandrabakgrund för juridikstudier samt i ett nätverk med andra statliga myndigheter som arbetar med mångfaldsutveckling. På Länsstyrelsen i Skåne har det under 2002 pågått ett praktikantprojekt i samverkan med länsarbetsnämnden för akademiker med utländsk bakgrund. Syftet har varit dels att ge deltagarna relevant arbetslivserfarenhet, dels att öka förståelsen hos den befintliga personalen om fördelarna med en mångkulturell arbetsplats. Projektet skall utvärderas av Lunds universitet under 2003.

Många myndigheter anger att arbete pågår med att utforma eller revidera myndighetens handlingsplan för ökad mångfald. I redovisningarna för 2001 uppgav fyra av tio myndigheter att de färdigställt en handlingsplan. Året dessförinnan var motsvarande andel en tredjedel.

Det fortsatta arbetet

Regeringen har vid ett flertal tillfällen betonat vikten av mångfald i arbetslivet och att staten som arbetsgivare har ett särskilt ansvar som föredöme. Regeringen ser därför med tillfredsställelse att medvetenheten inom de statliga myndigheterna om den etniska och kulturella mångfaldens betydelse och potential har ökat de senaste åren. Årets redovisningar indikerar en fortsatt positiv utveckling på detta område vilket torde ge resultat.

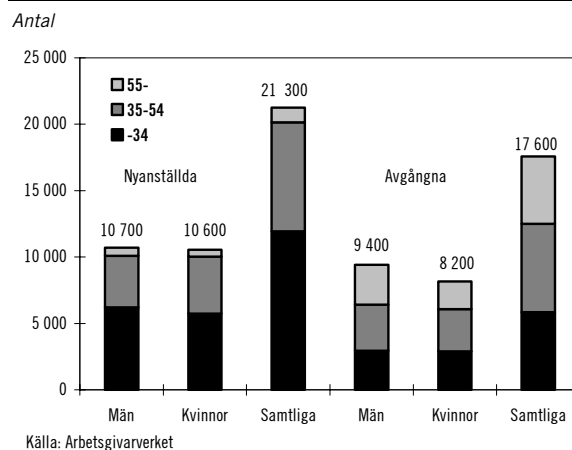
På uppdrag av regeringen har Statens kvalitets- och kompetensråd utarbetat ett förslag till preparandutbildning för att förbättra akademikers – företrädesvis invandrade akademikers – möjlighet att få anställning som utredare och handläggare i statsförvaltningen (dnr Fi2003/897). Förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringen avser att följa upp myndigheternas arbete med anledning av integrationspolitikens mål och inriktning. Bland annat har Integrationsverket fått i uppdrag att kartlägga och analysera hur ett antal statliga myndigheter har genomfört regeringens uppdrag om att utarbeta handlingsplaner för att främja den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda. Verket skall också i samverkan med Ombudsmannen mot etnisk diskriminering studera vilken betydelse dessa planer har haft för att främja mångfalden och motverka diskriminering vid anställning eller i övrigt inom myndigheten. En översiktlig genomgång skall göras i samband med årsredovisningen för 2003.

5.2.5 Personrörlighet

Under 2002 nyanställdes ca 21 300 personer i den statliga sektorn, samtidigt som ca 17 600 lämnade den (se diagram 5.3). Detta innebär att antalet anställda i staten ökade med ca 4 000 personer till ca 221 400 inklusive personer med betings-, dag- eller timanställning.² Ökningen beror främst på fortsatt expansion inom universitets-, högskole- och forskningssektorn, samtidigt som minskningen inom Försvarsmakten har mattats av.

Diagram 5.3 Nyanställningar och avgångar i staten, september 2001–september 2002

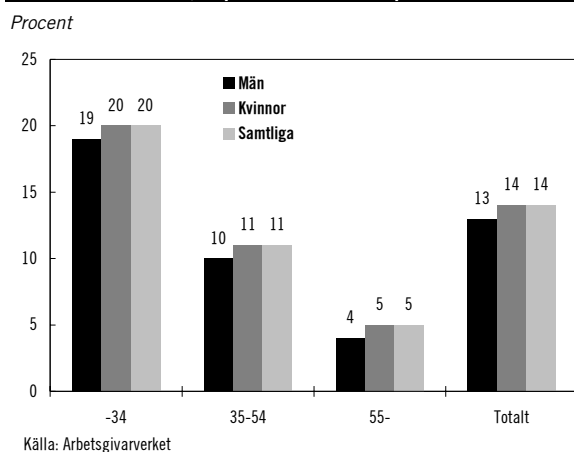
Personrörligheten i staten uppgick 2002 till 14 procent (se diagram 5.4). Med rörlighet avses nyanställningar och avgångar i myndigheterna oavsett om det skett inom staten eller i förhål-

² Personer med betings-, dag- eller timanställning uppgick till ca 16 800 i september 2002.

lande till andra sektorer.³ Personalrörligheten är oförändrad i förhållande till 2001 men något högre än tidigare år.

I likhet med tidigare år är rörligheten högst bland personer under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder. Jämfört med 2001 har dock rörligheten bland de unga sjunkit med omkring fyra procentenheter för både män och kvinnor. Män har i genomsnitt något lägre rörlighet än kvinnor.

Diagram 5.4 Personalrörlighet för statsanställda fördelade efter kön och ålder, september 2001–september 2002

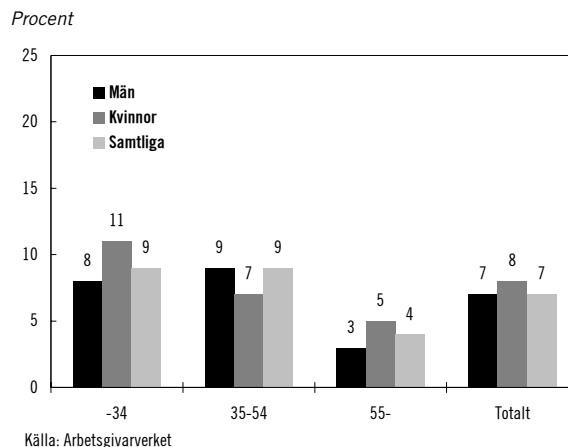
Inom vissa sektorer är omsättningen avsevärt högre än för staten i genomsnitt. Som en följd av omfattande omställningsarbete uppgår Försvarets personalomsättning till 23 procent under perioden september 2001–september 2002. Inom sektorer som ekonomi och rättsväsendet är personalomsättningen tvärtom väsentligt lägre under samma period, 6 respektive 8 procent.

Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) har på regeringens uppdrag undersökt och analyserat orsakerna till personalrörligheten inom statsförvaltningen för personal som varit anställd i tre till fyra år (dnr Fi2003/249). Utgångspunkten var att identifiera faktorer som får unga statsanställda att trivas respektive att söka sig till arbeten inom andra sektorer. Enligt KKR visar undersökningen att en högre andel statsanställda jämfört med anställda inom övriga sektorer har bytt eller övervägt att byta arbetsplats under det

senaste året. Samtidigt ställer sig flertalet statsanställda positiva till att arbeta statligt. Nästan alla, 96 procent av de statsanställda som deltog i undersökningen, kunde tänka sig att vara anställd inom staten. Motsvarande andel bland dem som aldrig varit anställda av staten är 56 procent.

Som framgår av diagram 5.5 har statsanställda med ledningsuppgifter en lägre rörlighet än övriga kategorier av anställda. Detta gäller både män och kvinnor. Särskilt tydlig är skillnaden i åldersgruppen under 35 år, där rörligheten är hälften så stor som genomsnittet för samtliga statsanställda i samma ålderskategori. Ett skäl till detta är att många handläggare får det första chefsuppdraget i början av trettioårsåldern och stannar ett antal år.

Diagram 5.5 Personalrörlighet för statsanställda med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet, september 2001–september 2002

Myndigheternas arbete

Ett flertal myndigheter kommenterar personalomsättningen i sina respektive redovisningar. I den mån det framkommer problem gäller det i första hand en för hög extern och/eller en för låg intern rörlighet. Vissa pekar också på svårigheter att förändra åldersstruktur, könsfördelning samt etnisk och kulturell mångfald vid låg personalomsättning.

För att få en mer ändamålsenlig personalomsättning samt öka den befintliga personalens kompetens satsar flera myndigheter på alternativa karriärvägar och/eller utbytestjänstgöring. På Karolinska institutet finns en intern arbetsförmedling, Kompetensguiden, för att öka såväl intern som extern rörlighet. Där finns information om bl.a. alternativa karriärvägar och lediga arbeten. På Sametinget ges möjlighet för anställda att pröva på uppgifter som normalt inte

³ Rörlighet definieras som det lägsta av värdena för antalet nyrekryterade respektive antalet avgångna dividerat med medelvärdet av antalet anställda under de senaste två åren. Med nyrekryterade avses nyutvecklade i staten samt nya från annan myndighet. Motsvarande gäller för avgångna.

ingår i tjänsten genom t.ex. arbetsrotation och cirkulationstjänstgöring.

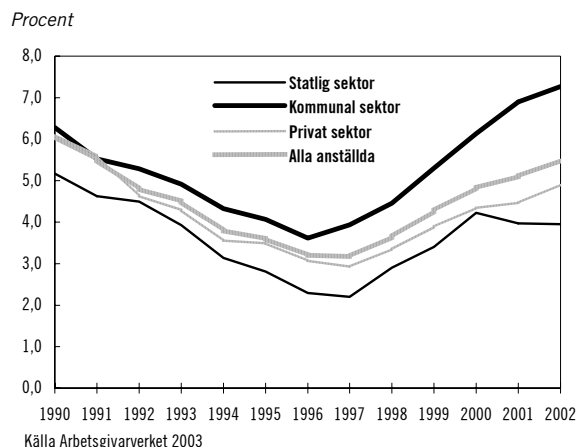
Det fortsatta arbetet

Regeringen bedömer att personärligheten i staten på övergripande nivå är rimlig. En förutsättning för flexibilitet och förnyelse är rörlighet hos personalen. Om personalomsättningen blir alltför stor kan dock myndigheter få problem med kontinuiteten och kostnaderna för exempelvis introduktion av nyanställda ökar. Regeringen noterar också med tillfredsställelse att rörligheten bland yngre än 35 år har minskat. Det finns ett stort behov av att behålla de unga inför det kommande generationsskiftet.

5.2.6 Arbetsmiljö och sjukfrånvaro

För att öka kunskapen om sjukfrånvaron i den statliga sektorn har Arbetsgivarverket beställt bearbetning av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för åren 1990–2002. SCB:s bearbetning visar bl.a. sjukfrånvaron uppdelad på arbetsmarknadssektorer. Med sjukfrånvaro avses den andel av den vanliga arbetade tiden under året som de anställda i respektive sektor var frånvarande p.g.a. sjukdom.

Diagram 5.6 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid

Av diagram 5.6 framgår att sjukfrånvaron åren 1990–2002 var lägre inom den statliga sektorn än inom övriga arbetsmarknadssektorer. Men utvecklingen är oroande. I staten likväl som i övriga arbetslivet ökade sjukfrånvaron 1997 till 2000. Till skillnad mot övriga arbetslivet vände utvecklingen nedåt något i staten från 2001. År 2002 uppgick sjukfrånvaron i staten till 3,9 procent. Det kan jämföras med att sjukfrånvaron för

alla anställda i privat, kommunal, landstings och statlig sektor samma år beräknats till 5,5 procent enligt AKU. Även om sjukfrånvaron under de två senaste åren har sjunkit är sjukfrånvaron i staten fortfarande 1,7 procentenheter högre 2002 jämfört med 1997.

I myndigheternas redovisningar till regeringen 2003 om kompetensförsörjningen redovisas också uppgifter om sjukfrånvaron för 2002. Spännvidden i sjukfrånvaron mellan olika myndigheterna är stor. I genomsnitt är sjukfrånvaron, enligt myndigheternas statistik, högre inom kultursektorn och bland uppdragsmyndigheterna än inom universitet, högskolor och forskning där sjukfrånvaron är lägre än för staten i genomsnitt. Ett 20-tal myndigheter redovisar en sjukfrånvaro, beräknad i procent av de anställdas ordinarie arbetstid, som överstiger 5,5 procent. I denna grupp ingår både stora myndigheter som Banverket, Arbetsmarknadsverket, Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna och mindre myndigheter som Revisorsnämnden, Allmänna reklamationsnämnden och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. En femtedel av alla myndigheter redovisar en sjukfrånvaro som är lägre än 3,9 procent. På samma sätt som i övriga arbetslivet har kvinnorna i staten en högre sjukfrånvaro än männen.

Myndigheternas arbete

Medvetenheten kring ohälsoproblemet förefaller vara stor på myndigheterna. Tre av fyra myndigheter uppger att de vidtagit eller planerar åtgärder för att minska och förebygga ohälsan i arbetet. Däribland finns ett flertal åtgärder som på olika sätt uppmärksammar ledarskapets betydelse. Det handlar t.ex. om utbildning av chefer i arbetsmiljö och rehabilitering. Samverkan mellan myndigheter i frågor om friskvård och ohälsa förekommer också. Försvarets materielverk uppger t.ex. att de deltar i ett nätverk för företagshälsövård och friskvård med andra försvarsmyndigheter, däribland Försvarsmaktens högkvarter, Försvarshögskolan och Totalförsvarets forskningsinstitut.

Det finns exempel både på myndigheter där sjukfrånvaron har ökat och där den har minskat. Några myndigheter uppger att sjukfrånvaron har minskat efter att satsningar gjorts för att förbättra hälsan. Enligt Länsstyrelsen i Värmland har ett systematiskt rehabiliteringsarbete tillsammans med försäkringskassan och företagshälsovården under hösten 2002 bidragit till en

halvering av antalet långtidssjukskrivna. Vid skattekontoret i Falun har sjuktalen minskat med 32 procent på två år i anslutning till ett forskningsprojekt som Riksskatteverket bedrivit i samarbete med Uppsala universitet.

Arbetsgivarverket har i en rapport till regeringen (dnr Fi2002/4189) redovisat vilka åtgärder som vidtagits på det statliga avtalsområdet i syfte att verka för regeringens mål att halvera sjukfrånvaron till 2008. Av rapporten framgår bl.a. att ohälsfrågor behandlats i Arbetsgivarverkets rådgivande organ under året. Erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna av detta slag är ett viktigt medel i arbetet med ohälsan. Arbetsgivarverket har tillsammans med de centrala arbetstagarorganisationerna på det statliga området slutit ett avtal i mars 2003 om betydande satsningar på utvecklingsprojekt för förbättrad arbetsmiljö och sänkta sjuktal. Avtalet skall ses som ett komplement till regeringens 11-punktsprogram.

Regionala variationer i sjukfrånvaron

I budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) pekade regeringen på att det enligt flera undersökningar (SOU 2002:5, SOU 2002:62) finns stora skillnader i ohälsan mellan olika delar av landet. Skillnaderna är så stora att de inte kan förklaras genom modeller som enbart vill se sjukfrånvaro som något som orsakas genom individers olika sjukdomsbenägenhet eller skillnader i bl.a. ålder eller näringslivsstruktur. Mot bakgrund av den stora osäkerheten som finns om orsakerna till regionala skillnader i ohälsomönstren aviserade regeringen i propositionen att ett uppdrag skulle ges till några rikstäckande myndigheter att undersöka sjukfrånvaromönstren i staten.

Regeringen beslutade i december 2002 att Arbetsmarknadsstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Riksskatteverket, Vägverket och Tullverket skulle kartlägga och analysera regionala variationer i sjukfrånvaron inom sina respektive myndigheter (inkl. centrala och regionala/lokala myndigheter). Kartläggning och analys skulle avse sjukfrånvaron vid arbetsplatser inom länen Stockholm, Halland, Kronoberg, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten under 2001 och 2002 (Ju 2002/8890/PP). Uppdraget var bl.a. att redovisa sjukfrånvaron i olika åldersgrupper, fördelat på män och kvinnor samt fördelning på sjukfall av olika längd. Myndigheterna inkom med sina kartläggningar av sjukfrånvaron till regeringen våren 2003.

Av de medverkande myndigheterna är Tullverket respektive Vägverket organiserade som en myndighet. De övriga fyra myndigheterna är organiserade som en central förvaltningsmyndighet med självständiga regionala/lokala myndigheter.

Myndigheterna har slutligen använt något olika principer för att redovisa sjukfrånvaron vilket innebär att jämförelse av utvecklingen mellan myndigheterna försvåras.

Sju myndigheter har deltagit

Av redovisningarna framgår att alla sex myndigheterna har en sjukfrånvaro som ligger över eller mycket över den genomsnittliga sjukfrånvaron i staten 2002 (3,9 procent enligt AKU). Sjukfrånvaron i Arbetsmarknadsstyrelsen med länsarbetsnämnderna (AMV) uppgick till 9,3 procent. Kriminalvårdsstyrelsen med kriminalvårdsmyndigheterna (KVS) hade 7,9 procent, Rikspolisstyrelsen med polismyndigheterna (Polisen) hade 6 procent och Vägverket (VV) hade samma år en sjukfrånvaro på 4,1 procent. Riksskatteverket med skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna (RSV-koncernen) och Tullverket redovisar sin sjukfrånvaro i s.k. sjuktal respektive sjukdagar. För RSV-koncernen uppgick frånvaron till 16,8 hela sjukfrånvarodagar per "total resurs" (heltidsanställda minskad med all frånvaro utom sjukdom och arbetsskada). Tullverket hade samma period 15,6 hela sjukdagar per person vilket motsvarar 4,65 procent av ordinarie arbetstid. Sjukfrånvaron vid fem av de sex myndigheterna har ökat mellan 2001 och 2002.

Sjukfrånvaron i sex län

Det finns, precis som i andra delar av arbetsmarknaden, skillnader i sjukfrånvaro inom respektive myndighet mellan de olika undersökta regionerna i landet. I tabell 5.3 redovisas sjukfrånvaron för hela myndigheten och uppdelad på sex län för 2002. Uppgifterna för RSV-koncernen är också uppdelade på sjukfrånvaron för skattemyndigheterna (SKM) respektive kronofogdemyndigheterna (KFM).

Tabell 5.3 Skillnader i sjukfrånvaro per län, 2002

Myndighet	Väg- ver- ket	Tull- verke t	RSV SKM	RSV KFM	Poli- sen	AMV	KVS
	%	dag /pers on	sjuk- tal	sjuk- tal	%	%	%
Län							
Stock- holm	5,0	17,0	20,0	26,2	5,8	10,8	7,7
Kronoberg	1,6	-	9,7	9,1	5,4	6,8	6,2
Halland	2,7	18,2	13,0	19,6	4,1	10,8	2,3
Jämtland	3,9	0,4	18,2	15,9	9,8	9,9	14,7
Västerbott en	4,5	32,5	16,3	14,8	7,6	13,3	11,3
Norrbottnen	4,6	9,3	17,3	17,4	9,2	8,3	13,1
		4,65	SKM	KFM			
		%	16,3	20,9			
Totalt	4,1	15,6	16,8		6,0	9,3	7,9

Av tabell 5.3 framgår att samtliga sex myndigheter redovisar en lägre sjukfrånvaro för anställda i Kronobergs län för 2002 jämfört med genomsnittlig sjukfrånvaro för respektive myndighet. I det avseendet skiljer sig inte statliga myndigheter från den trend som redovisats av bl.a. AHA-utredningen för hela arbetslivet (SOU 2002:62).

Vid flera myndigheter är sjukfrånvaron högre i storstadsregionen Stockholm jämfört med genomsnittet för myndigheten. Ett undantag är Riksskatteverket i Solna som, till skillnad från skattemyndigheten (SKM) och kronfogdemyndigheten (KFM) i Stockholms län, har ett klart lägre sjuktal (12,5) än genomsnittet för RSV-koncernen. Förklaringen till denna skillnad är troligen en lägre medelålder vid Riksskatteverket i Solna och att arbetsuppgifternas karaktär (utrednings- och analyskaraktär) skiljer sig från övriga delar av RSV-koncernen. Även inom Polisen återfinns en något lägre sjukfrånvaro i Stockholm län än för myndigheten i övrigt.

I flertalet myndigheter har anställda i Norrbotten och Västerbotten en högre sjukfrånvaro än myndighetens genomsnitt. Det finns dock även här något undantag. Tullverket har en klart lägre sjukfrånvaro i Norrbotten jämfört med hela myndigheten. KVS, Polisen, RSV-koncernen och AMV redovisar högre sjukfrånvaro i Jämtlands län i förhållande till genomsnittet för hela myndigheten. Här skiljer sig Vägverket och Tullverket som har förhållandevis låg sjukfrånvaro i detta län. Tullverkets verksamhet i Hallands och Jämtlands län består av ett begrän-

sat antal personer. Den redovisade sjukfrånvaron är därför känslig för variationer mellan enskilda personers frånvaro.

Sjukfrånvaron för män och kvinnor

I samtliga sex myndigheter har männen en lägre sjukfrånvaro än kvinnorna. Inom flertalet myndigheter ökar sjukfrånvaron mer bland de anställda kvinnorna än bland männen. Vid AMV och RSV-koncernen var sjukfrånvaron 2002 mer än dubbelt så hög bland kvinnorna i jämförelse med männen. Både AMV och RSV-koncernen är kvinnodominerade förvaltningar. För RSV-koncernens del konstateras i analysen att arbetsuppgifter som karakteriseras av låg kontroll och höga krav i arbetet innebär risk för långtids-sjukfrånvaro. Sådana arbetsuppgifter utförs företrädesvis av äldre kvinnor i RSV-koncernen. AMV har påbörjat olika studier för att spåra faktorer som är mest avgörande för en högre sjukfrånvaro bland anställda som är kvinnor jämfört med männen.

Ålder som förklaringsfaktor

Ålder är en viktig förklaring till högre sjukfrånvaro. Samtliga av de sex undersökta myndigheterna utom KVS har en medelålder på 46 år eller mer. Detta kan jämföras med att medelåldern i den statliga förvaltningen 2002 var 45 år för alla anställda. Inom KVS sjönk medelålder från 44 år till 43 år mellan 2001 och 2002. Trots en lägre medelålder inom KVS uppgick sjukfrånvaron till 8 procent 2001 och 7,9 procent 2002. Denna inbromsning som ändå har skett i sjukfrånvaron inom myndigheten kan bero på en ökad nyanställning under perioden.

Inom Polisen har anställda i åldersgruppen 60 år och däröver en väsentligt högre sjukfrånvaro än övriga åldersgrupper. Det finns samtidigt stora skillnader mellan länen avseende åldersstrukturen. I Stockholms län har Polisen en väsentligt lägre andel äldre arbetstagare jämfört med myndigheten i övrigt. I Halland ligger medelåldern i paritet med genomsnittet för Polisen. Slutligen i Kronobergs län är medelåldern hög. Trots dessa skillnader har alla tre länen en sjukfrånvaro som ligger något under genomsnittet för hela myndigheten.

Även om sjukfrånvaron inom RSV-koncernen tycks plana ut ökar frånvaron särskilt bland kvinnor i åldersgruppen 30–54 år. I åldersgruppen 55 år och äldre minskar den. Att sjukfrånvaron minskar i åldersgrupper över 55 år kan

bero på ett ökat antal förtidspensioner men kan också vara en effekt av det s.k. +61 avtalet. Avtalet ger möjlighet för arbetstagare som fyllt 61 år att minska sin arbetstid med 20 procent och behålla 90 procent av lönen.

Inom AMV har antalet anställda i åldersgrupperna 55–65 år ökat i alla län samtidigt som sjukfrånvaron för dessa åldersgrupper har stigit. Medelåldern i Tullverket har ökat från 45,1 år 2001 till 47,6 år 2002 men det totala antalet nettosjukdagar per person har under samma period bara stigit från 15,1 till 15,6. Tullverket har under perioden använt de s.k. trygghetspengarna till att skapa möjligheter för arbetstagare som fyllt 58 år att gå ner i arbetstid med 20 procent.

I Vägverket finns slutligen också en tydlig skillnad i sjukfrånvaron mellan åldersgrupperna upp till 54 år och de som är 55 år och äldre. I den äldre åldersgruppen ökar sjukfrånvaron markant.

Sjukfrånvarons längd

Andelen av den totala sjukfrånvaron som kan hänföras till en lång sjukfrånvaro, dvs. 60 dagar eller mer, är stor inom samtliga sex myndigheter.

Inom KVS har en utveckling skett mellan 2001 och 2002 som innebär att antalet långa sjukfall i Norrlandslänen har ökat. Även inom Vägverket dominerar långtidsfrånvaron men utan att man kan utläsa några regionala skillnader. Inom Tullverket har långtidsfrånvaron ökat och den trenden är mest framträdande för kvinnor i åldersgruppen 50–54 år. Inom hela RSV-koncernen var åtta procent av alla anställda 2002 långtidssjuka. I AMV har antalet sjukdagar totalt för de aktuella länen minskat mellan 2001 och 2002 men samtidigt har antalet sjukdagar per person ökat. Denna förändring beror på en minskning i antalet anställda mellan åren. Under samma period har också antalet sjukdagar på 60 dagar eller mer per person ökat. Polisen redovisar att den högsta andelen lång sjukfrånvaro finns i Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

Åtgärder

Alla sex myndigheter har redovisat olika åtgärder som vidtagits i syfte att bidra till regeringens mål att halvera sjukfrånvaron fram till 2008.

Vägverket: Myndigheten genomför regelbundet klimat- och medarbetarenkäter som utgångspunkt för analys och åtgärder på varje arbetsplats. Alla chefer i myndigheten skall utbildas och certifieras genom företagshälso-

vårdens försorg. Generaldirektören kommer varje tertiäl att följa upp antalet långtidssjukskrivna och rehabiliteringsutredningar. Chef och medarbetare skall hålla kontakt under sjukskrivningsperioden.

Tullverket: Samtliga chefer har fått i uppdrag att vidta åtgärder för att identifiera riskgrupper. Samtidigt har en policy utarbetats för aktivt friskvårdsarbete. Konsekvensbeskrivning och riskanalys skall göras för att bedöma de arbetsmiljökonsekvenser som eventuella beslut kan få för berörda medarbetare. Chefsutveckling inom arbetsmiljöområdet och att utveckla ett ”signal-system” i verksamheten så att arbetsgivaren snabbt kan vidta åtgärder är några andra åtgärder som planeras. Myndigheten skall genomföra en regional upphandling av företagshälsovård.

Polisen: Övergripande och kvantifierbara hälso- och sjukfrånvaromål för hela Polisen saknas. RPS följer regelbundet vilka åtgärder som vidtas på polismyndigheterna för att förbättra hälsan och minska sjukfrånvaron. RPS har också initierat utvecklingsarbete, utbildning etc. i syfte att samordna arbetsmiljöarbetet. Några exempel är forskningsprojekt för att belysa samband mellan arbetstid och hälsa samt nationell arbetsmiljöutbildning. På regional nivå pågår översyn av arbetsmiljöarbetet och arbetsmiljöutbildning av chefer.

RSV-koncernen: Myndigheten har sedan flera år haft mätbara mål i verksamhetsplanen för att minska sjuktalen och har under senare år också fokuserat på frisktal. Diskussioner sker med regioncheferna efter varje tertiäl. Riksskatteverket tar initiativ till och stödjer olika arbetsmiljörelaterade projekt av gemensam karaktär med forskningsinriktning. Utvecklingsarbetet inom IT-området kan resultera i att arbetsuppgifter med stark bundenhet och låg kontroll på sikt minskar i omfattning. En sådan utveckling kan bidra till lägre sjukfrånvaro.

AMV: Varje län genomför arbetsmiljöutbildning av cheferna. Ett omfattande arbete pågår med utbildning i stresshantering för personalen. På nationell nivå har beslut tagits om uppföljningssamtal med alla som varit sjuka mer än 14 dagar samt att rehabiliteringsutredningar skall genomföras. Samtliga chefer i landet erbjuds en utbildning i rehabiliteringsarbete. Personalenheten skall följa upp detta arbete i alla län i landet. Verket har en generös friskvårdspolicy. Myndigheten har också utarbetat en elektronisk personalenkät som kan genomföras regelbundet.

KVS: Ett gemensamt personalstödprogram har införts som innebär att alla anställda, anonymt och kostnadsfritt kan söka stöd och vägledning vid egna problem. En anpassning av arbetsuppgifterna vid stigande ålder skall eftersträvas. Friskvårdsavtal och flexibilitet i arbetstider är andra gemensamma åtgärder för att minska sjukfrånvaron. Varje regional myndighet definierar härutöver egna mål i syfte att minska ohälsan.

Det fortsatta arbetet

Alla statliga myndigheter måste aktivt medverka i arbetet att minska sjukfrånvaron. Det är avgörande att staten kan gå före och utgöra ett föredöme.

Flertalet statliga myndigheter har inlett ett aktivt arbete för att minska sjukfrånvaron och öka hälsan i staten. Medvetenheten om att staten måste vara en attraktiv arbetsgivare är stor. De insatser på myndigheterna som inletts måste fortsätta genom ett intensifierat arbete med att utveckla ledarskapet, förbättrad förmåga att arbeta med rehabiliteringsinsatser, att sätta mål för arbetsmiljö och sjukfrånvaro och att myndighetens ledning aktivt följer upp målen. Sådana insatser medverkar både till att förbättra arbetsmiljön och till att målen för verksamheten uppnås i högre grad.

Regeringen bedömer att sjukfrånvaron i de sex myndigheterna som redovisat regionala skillnader är oroväckande hög. De sex myndigheterna redovisar ett aktivt åtgärdsarbete genom bl.a. chefsutveckling, återkommande uppföljningsmöten på regional nivå, arbetsmiljöenkäter m.m. för att minska sjuktalet. De åtgärder som myndigheterna hittills har vidtagit har inte varit tillräckliga för att vända utvecklingen. Insatser måste drivas vidare med stor kraft. Regeringen kommer att behandla frågan i myndigheternas mål- och resultatdialog och fortsatt följa utvecklingen i respektive myndighet.

Regeringen beslutade i juni 2003 att inrätta ett forum Hälsa i Staten med uppgift att stimulera till gemensamma insatser i statlig förvaltning för ökad hälsa. Syftet är att inspirera de statliga myndigheterna att förbättra arbetsförhållandena och arbetsmiljön med verksamhet och personal i fokus. Statliga arbetsgivare och fackliga företrädare inbjuds att medverka i ett samarbete för att öka hälsan och minska sjukfrånvaron. Arbetsgruppen som leder forumet skall före den 31 mars 2005 lämna en samlad bedömning av

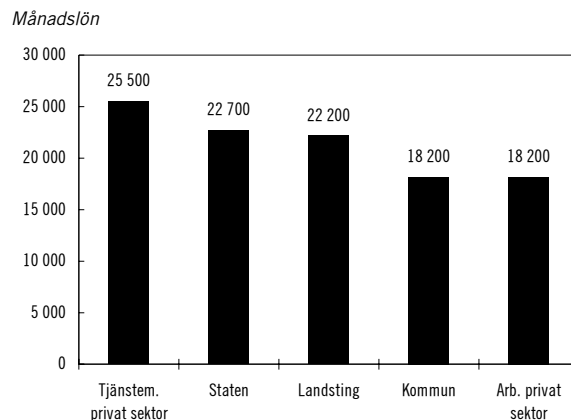
resultatet. Regeringens beslut att inrätta ett särskilt forum för ökad hälsa är ett medel att stödja myndigheterna i arbetet.

5.2.7 Lönebildningsfrågor

Lönenivåer och löneskillnader i staten

Den genomsnittliga månadslönen är högre i staten än inom övriga arbetsmarknadssektorer. Medellönen uppgick 2001 till 22 700 kronor i staten, 22 200 kronor i landstingen, 22 100 kronor i privat sektor och 18 200 kronor i kommunerna. Det bör dock noteras att lönenivåerna skiljer sig mellan tjänstemän och arbetare. Som framgår av diagram 5.7 låg de privata tjänstemännens genomsnittliga månadslön på 25 500 kronor medan motsvarande för arbetarna var 18 200 kronor. I och med att staten enbart anställer tjänstemän är det mer rättvisande att jämföra lönerna med tjänstemän i privat sektor än sektorns totala genomsnitt. Statstjänstemän har dock en betydligt högre genomsnittlig utbildningsnivå än tjänstemän inom privat sektor.

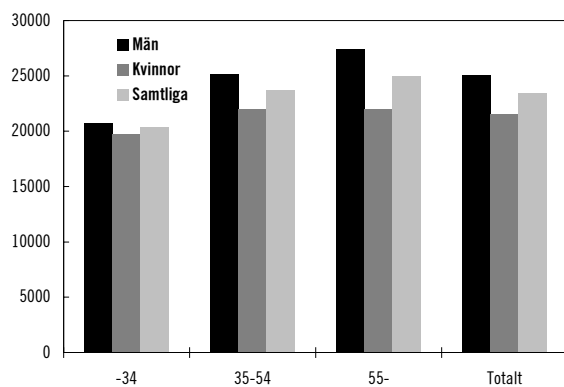
Diagram 5.7 Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden, 2001

I september 2002 var den genomsnittliga månadslönen för en årsarbetstagare i statlig sektor 23 300 kronor enligt Arbetsgivarverkets lönestatistik. Genomsnittslönen för män var 24 800 kronor och för kvinnor 21 500 kronor. Skillnaden är minst bland de yngsta och ökar med stigande ålder (se diagram 5.8).

Diagram 5.8 Genomsnittslöner för statsanställda fördelade efter kön och ålder, identiska individer september 2002

Månadslön

Källa: Arbetsgivarverket

Totalt för hela arbetsmarknaden uppgår kvinnornas löner i genomsnitt till 82 procent av männens löner. De största löneskillnaderna mellan kvinnor och män återfinns enligt Lönestatistisk årsbok ofta i yrkesgrupper med jämn könsfördelning eller med en hög andel män. I kvinnodominerade grupper är lönerna relativt låga för både män och kvinnor.

Arbetsgivarverket har på regeringens uppdrag följt hur löneskillnaderna mellan män och kvinnor har utvecklats i staten (dnr Fi2003/3617). Undersökningen visar att den totala löneskillnaden under 2000 till 2002 ligger på mellan 16–17 procent alla tre åren. Kvinnornas löner var därmed knappt 85 procent av männens löner under denna period. Hänsyn har då inte tagits till skillnader i arbetstid.

Den främsta förklaringen till ovanstående löneskillnader är, enligt Arbetsgivarverkets beräkningar, att män och kvinnor i hög grad har arbeten med olika svårighetsgrad. Det förklarar mellan sex och sju procentenheter, dvs. en tredjedel, av den totala skillnaden. Andra viktiga förklaringar är att män och kvinnor väljer olika yrken och att typiska kvinnoyrken i regel är lägre betalda än de mansdominerade samt att kvinnor oftare arbetar deltid. Sammantaget utgör det också mellan sex och sju procentenheter. Därtill kommer löneskillnader som kan förklaras utifrån att olika myndigheter betalar olika löner för arbeten med lika svårighetsgrad samt skillnader i utbildning och erfarenhet.

Om hänsyn tas till dessa faktorer som inte bidrar till osakliga löneskillnader enligt jämställdhetslagen, kvarstår en oförklarad löneskillnad på högst en till två procentenheter. Enligt Arbetsgivarverket innebär detta att även om all osaklig lönesättning enligt jämställdhetslagen

försvann, skulle löneskillnaderna mellan kvinnor och män endast förändras marginellt.

Myndigheternas arbete

I årets redovisningar uppger flera myndigheter att de årligen genomför lönekartläggning eller löneanalys. I vissa fall pågår projekt angående arbetsvärdering. Resultatet anges i de flesta fallen vara att osakliga löneskillnader inte förekommer, men hos några myndigheter har enstaka fall av skillnader uppmärksamats och åtgärdats. En förklaring till fåtalet fall av uppmärksamade osakliga löneskillnader kan vara att det sedan länge funnits krav på årlig lönekartläggning i de statliga löneavtalen.

Som framgår av RALS 2002–2004 (Ramavtal om löner m.m. för arbetstagare hos staten m.fl.) har parterna på det statliga området ett gemensamt ansvar att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt.

Det fortsatta arbetet

Regeringens uppfattning är att alla osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor skall elimineras. Den nya jämställdhetslagen kräver att osakliga löneskillnader kartläggs och åtgärdas inom tre år. Som framgår av regeringens skrivelse Jämt och ständigt (skr. 2002/03:140) avser regeringen att under mandatperioden noga analysera utfallet av lagskärpningen. En nationell handlingsplan för att avskaffa könsdiskriminerande löneskillnader skall också tas fram.

På uppdrag av regeringen skall Medlingsinstitutet, i samråd med JämO, överlägga med arbetsmarknadens parter om jämställdhet i lönefrågor. I det skall ingå att uppmärksamma vikten av att de centrala kollektivavtalen främjar de lokala parternas arbete med lönefrågor ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget skall avrapporteras till regeringen i december 2003.

Löneutvecklingen inom staten

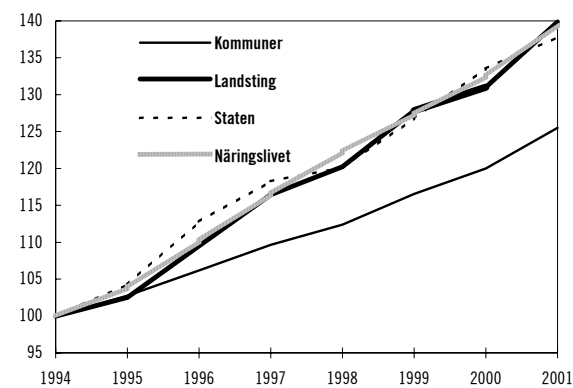
Genom ramavtalsreformen 1993/94 fick myndigheterna fullt kostnadsansvar för den lönepolitik de bedriver. Vid ombildningen av Arbetsgivarverket fick myndigheterna också ansvar för löneförhandlingarna i staten. Lokala lönerrevisioner har sedan dess genomförts i enlighet med de centrala löneavtalen (RALS). Arbetsgivarverket sluter separata avtal med var och en av de tre huvudorganisationerna SACO-S

(Sveriges akademikers centralorganisation), OFR/S, P och O (Offentliganställdas förhandlingsråd) samt SEKO (Facket för service och kommunikation). De tidigare centrala löneavtalen har avsett 1993–1995, 1995–1998, 1998–2001 samt 2001. Det nu gällande avtalet är RALS 2002–2004.

En viktig slutsats som kan dras av den jämförande statistik som finns tillgänglig för tiden efter reformerna är att löneökningstakten inom det statliga avtalsområdet förhållandevis väl har följt den på arbetsmarknaden i övrigt. Mellan 1994 och 2001 uppgick löneutvecklingen inom staten, landstingen och näringslivet, dvs. tre av fyra arbetsmarknadssektorer, till knappt 40 procent (se diagram 5.9). I den kommunala sektorn var löneutvecklingen drygt 25 procent under samma period.

Diagram 5.9 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2001

Index 1994=100

Källa: SCB

Anm: Uppgifterna avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Arbetsgivarverket har tagit fram uppgifter om den reala löneutvecklingen under perioden 1997–2002 (se tabell 5.4). Utifrån dessa beräkningar har löneutvecklingen omräknad till årstakt varit 3,9 procent. Om hänsyn tas till inflationen, dvs. förändringen i konsumentprisindex (KPI), som beräknas till 1,2 procent i genomsnitt är den reala löneutvecklingen inom staten 2,7 procent per år sedan 1997.

Tabell 5.4 Real löneutveckling 1997–2002

Mätperiod sept–sept	Avtalsperiod för centralt löneavtal	Löneutveckling årstakt	Förändring i KPI ¹	Real löneutveckling årstakt
1997-98	RALS 1998-2001	3,8%	-0,1%	3,9%
1998-99	RALS 1998-2001	3,8%	0,4%	3,4%
1999-00	RALS 1998-2001	3,8%	1,0%	2,8%
2000-01	RALS 2001	4,2%	2,5%	1,7%
2001-02	RALS 2002-2004	3,8%	2,1%	1,7%
Genomsnittlig årlig ökning 1997-2002		3,9%	1,2%	2,7%

¹ Förändringen är beräknad som förändring i årsmedeltal.

Källa: Arbetsgivarverket

Arbetsgivarpolitikutredningen (SOU 2002:32) gör i sin utvärdering bedömningen att lönebildningen i staten, sedan stabiliseringsavtalen i början på nittioalet, inte har påverkat den konkurrensutsatta sektorn negativt. Lönebildningen har skett på ett ansvarsfullt sätt och legat i nivå med övrig arbetsmarknad. Utredningen noterar dock att löneökningstakten på hela arbetsmarknaden inklusive staten gränsar till vad samhälls ekonomin tål.

Regeringen framhåller att de statliga arbetsgivarna måste vara uppmärksamma på att lönebildningen och lönesättningen i myndigheterna inte bara skall anpassas till den egna verksamhetens behov och de egna ekonomiska förutsättningarna. Det är viktigt att frågan ses i ett större perspektiv där staten som sektor även i fortsättningen skall ta ett samhällsekonomiskt ansvar.

Avtalsperioden RALS 2002–2004

Nuvarande RALS gäller fr.o.m. 1 april 2002 t.o.m. 30 september 2004. Utgångspunkten i avtalen är att lönebildning sker lokalt. Fokus ligger på ett långsiktigt lokalt arbete med lönebildning med verksamhetsanpassade löne- och anställningsvillkor. De lokala parterna skall komma överens om lönerevisionstidpunkter och om nya löner för individer. Om de lokala parterna inte kan enas gäller s.k. stupstocksregler med angivna revisionsbelopp enligt avtalen med OFR/S, P och O samt SEKO. För SACO-S gäller särskild förhandlingsordning vid oenighet. Vad gäller löneprinciper och grunderna för lönesättning är dock avtalen liksom föregående år identiska för alla tre motparter.

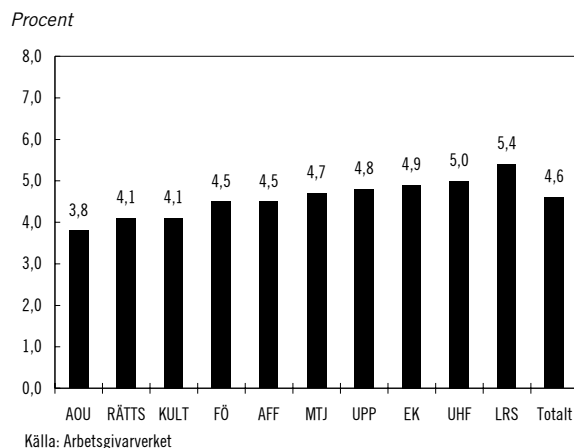
Arbetsgivarverkets ordinarie statistikperioder omfattar tiden september–september. För att kunna uppskatta löneutvecklingen under avtals-

perioden hittills har verket kompletterat statistiken med löneuppgifter från december 2002 samt med enkätuppgifter från myndigheter med fler än 50 anställda. Enkäten skickades till 156 myndigheter/myndighetsområden och besvarades av 97 procent av myndigheterna som tillsammans omfattar 96 procent av antalet anställda i staten.

Mot bakgrund av löneutvecklingen 2002 och lönestatistikenkäten uppskattar Arbetsgivarverket att den strukturrensade kollektiva löneutvecklingen under avtalsperioden 2002–2004 blir ca 3,8 procent, omräknat till årstakt. Den uppskattade löneutvecklingen för identiska individer beräknas uppgå till i genomsnitt 4,6 procent per år. Med identiska individer avses personer som varit anställda vid samma myndighet vid båda mätillfällena. Löneutvecklingen är i regel högre för identiska individer än för kollektivet eftersom löneökningar till följd av befordringar, etc. får fullt genomslag.⁴

De olika sektorernas totala löneutveckling för identiska individer under nuvarande avtalsperiod har hittills legat mellan 3,8 och 5,4 procent i årstakt (se diagram 5.10). Sektorn arbetsliv, omsorg och utbildning har den lägsta utvecklingen medan länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter hittills har haft en högre utveckling. Det bör dock noteras att myndigheter kan ha valt att fördela löneutvecklingen olika under avtalsperioden. Ovanstående siffror ger därmed inte en säker indikation på löneutvecklingstakten för hela avtalsperioden.

Diagram 5.10 Uppskattad löneutveckling per sektor under den hittillsvarande delen av avtalsperioden 2002–2004, identiska individer årstakt

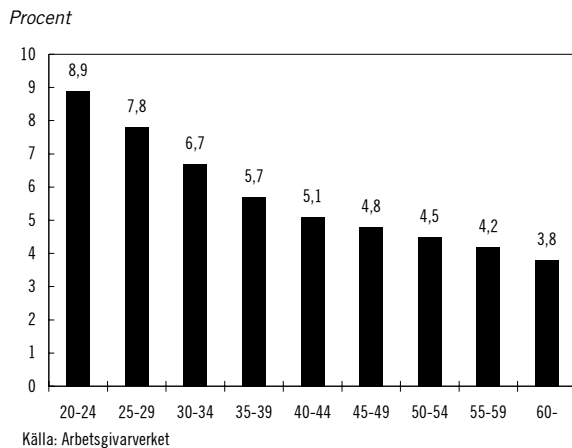
Anm: AFF: Affärsverk och infrastruktur; AOU: Arbetsliv, omsorg och utbildning; EK: Ekonomi; FÖ: Försvarsmakten; KULT: Kultur; LRS: Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter; MTJ: Miljö, teknik och jordbruk; RÄTTS: Rättsväsendet; UHF: Universitet, högskolor och forskning; UPP: Uppdragsbaserad verksamhet

Den genomsnittliga löneökningen under avtalsperioden hittills på de myndigheter som ingick i enkätundersökningen varierar. Cirka två tredjedelar har haft en löneutvecklingstakt på mellan 3 och 5 procent, dvs. runt genomsnittet på 4,6 procent för hela staten. En fjärdedel av myndigheterna har haft en löneutvecklingstakt som överstiger 5 procent. Samtliga uppgifter avser identiska individer.

Det finns ett tydligt negativt samband mellan ålder och löneutveckling. Ju lägre ålder desto högre procentuell löneökningstakt. Som framgår av diagram 5.11 har den totala genomsnittliga löneutvecklingen i procent för åldersgruppen 20–24 varit mer än dubbelt så hög som för åldersgruppen 60 år och äldre. Skillnaden har i huvudsak uppkommit genom befordringar, uppflyttning i lokala tariffer, förändrade arbetsuppgifter, etc. I absoluta tal är dock skillnaden mindre eftersom de yngre i genomsnitt har lägre lönenivåer än de äldre.

⁴ Beräkningar på identiska individer används när löneutvecklingen delas upp på t.ex. sektor, myndighet eller ålder och statistikunderlaget därmed blir för litet för att kunna strukturrensas.

Diagram 5.11 Samband mellan ålder och löneutvecklings-takt under den hittillsvarande delen av avtalsperioden 2002–2004, identiska individer i åldersintervall

Erfarenheter av RALS 2002–2004

Enligt Arbetsgivarverkets bedömningar har lokala arbetsgivares och fackliga organisationers arbete under avtalets första år präglats av förtroende och samsyn i de grundläggande värderingarna. I ett fåtal fall har de lokala problemen kunnat lösas först efter insatser från de centrala parterna eller med hjälp av lönenämnder med opartiska ordföranden. I huvudsak anses dock den fria förhandlingsordningen vara mycket uppskattad på arbetsgiversidan.

Som en del i förberedelserna inför nästa avtalsrörelse har Arbetsgivarverket under 2003 skickat en enkät till samtliga medlemmar. Svarefrekvensen var drygt 70 procent. Av enkätsvaren framgår att nuvarande RALS har fungerat bra och bör vara utgångspunkten för kommande förhandlingar.

I samband med RALS 2002–2004 beslutade parterna på det statliga avtalsområdet att genomföra en grundlig översyn av TNS-systemet under avtalsperioden. TNS (Nyckel för statistikanalys) är ett klassificeringssystem som anger arbetens inriktning och svårighetsgrad. Systemet används sedan 1992 för att få kunskaper om vilka olika slag av arbetsuppgifter som finns i staten och hur lönerna för dessa arbetsuppgifter ser ut. En viktig utgångspunkt i översynen är att förenkla och förbättra systemets användning liksom att modernisera beskrivningarna av arbetsuppgifterna inom staten.